

๙๖๑๒๙๘๗

รหัสโครงการ.....

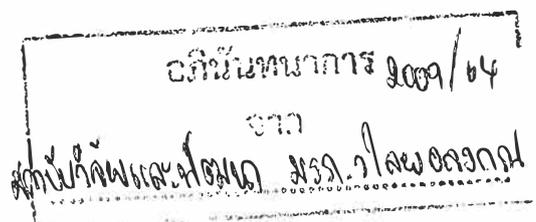
รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์
เรื่อง

การพัฒนาธุรกิจชุมชนแบบเกษตรอินทรีย์
Developing a community organic farming business

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อัจฉราวรรณ สุขเกิด
คณะวิทยาการจัดการ

รายงานวิจัยฉบับนี้ ได้รับทุนอุดหนุนจาก
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
งบประมาณแผ่นดิน โดยผ่านสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

2563

หัวข้อวิจัย	การพัฒนาธุรกิจชุมชนแบบเกษตรอินทรีย์
ชื่อผู้วิจัย	ผู้ช่วยศาสตราจารย์อัจฉราวรรณ สุขเกิด
หน่วยงาน	คณะวิทยาการจัดการ
ปีงบประมาณ	2563

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาธุรกิจชุมชนฐานเกษตรอินทรีย์ 2. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์และพัฒนาธุรกิจชุมชน 3. เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชน สร้างงานสร้างรายได้ให้กับชุมชน วิธีการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 299 คน โดยการใช้สถิติวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชุมชน นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรจังหวัดปทุมธานี 10 -12 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน สมาชิกกลุ่ม และประชาชนที่สนใจ ผลการศึกษาพบว่า

1. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาธุรกิจชุมชนฐานเกษตรอินทรีย์ คือ การผลักดันเศรษฐกิจชุมชนที่ดีทำให้กระบวนการเศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น และปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชนที่ดี ส่งผลให้การจัดสรรกำไรส่วนเกินนำมาช่วยเหลือชุมชน

2. การพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์และพัฒนาธุรกิจชุมชนในพื้นที่ พบว่า ระบบของธุรกิจไม่ได้เกิดขึ้นภายในครัวเรือนเท่านั้น ในกระบวนการผลิตมีทั้งภายในและภายนอกชุมชนซึ่งส่งผลให้ชุมชนมีความสัมพันธ์กัน โดยอาศัยทุนของชุมชนมาร่วมกันพัฒนากลุ่ม การระดมทุน และกระบวนการทางเศรษฐกิจ คือ การผลิต การบริโภค เพื่อสร้างมูลค่าให้กับกลุ่มธุรกิจ และกลุ่มชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงกัน

3. การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชน สร้างงานสร้างรายได้ให้กับชุมชน พบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับไข่ไก่ มีรายได้เพิ่มขึ้นเฉลี่ย 36% ต่อเดือน การพัฒนาพืชผักสวนครัว มีรายได้เพิ่มขึ้นเฉลี่ย 16% ต่อเดือน และการพัฒนาเห็ดที่ไม่ผ่านการผลิตมีรายได้เพิ่มขึ้นเฉลี่ย 15% ต่อเดือน

Research Title	Developing a community organic farming business
Author	Asst. Prof. Ajcharawan Sugkird
Faculty	Faculty of Management
Budget Year	2563

Abstract

The purposes of this study were to study factors affecting the development of organic farming community, developing organic products and developing community businesses and adding value to community products, creating jobs, generating income for the community. This research method uses a combination research methodology. The sample was 299 samples. The research instrument used in collecting the data were questionnaire. The quantitative data were analyzed using the descriptive statistics of structural equation model. The sample of qualitative research was 12 samples: community leaders, group members and interested people in Pathum Thani province. The instrument used are interviews.

The results were revealed that:

1. Factors affecting organic farming business development are the driving of good community economy improves the community economy processes and community economic factors affecting the allocation of excess profits for community development.

2. The development of organic agricultural products and community business development in this area found that business system did not occur within the household. In the production process, it arises from relationships both inside and outside the community. Community capital is essential to community business development: funding, economic processes, production and consumption. These things to create value for businesses and communities nearby.

3. Adding value to community products, creating jobs and generating income for community found that Product development can add value to chicken eggs and increase income on average 36% per month. Vegetable products development increase income on average 16% per month and mushroom products development increase income on average 15% per month.

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยเรื่อง การพัฒนาธุรกิจชุมชนแบบเกษตรอินทรีย์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ฉันทะ จันทะเสนา ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการให้ความรู้ทางสถิติ และ ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภิญญาพัชญ์ นาคภิบาล ที่ให้ผู้วิจัยร่วมงานการทำวิจัยในครั้งนี้ ได้รับทุนสนับสนุนงานวิจัย (ทุน วช.) จากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปีงบประมาณ 2563

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อัจฉราวรรณ สุขเกิด

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(2)
กิตติกรรมประกาศ	(3)
สารบัญ	(4)
สารบัญตาราง	(5)
สารบัญภาพ	(6)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
1.3 สมมติฐานของการวิจัย	2
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	2
1.5 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ	3
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
2.1 แนวคิดเกษตรอินทรีย์	5
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับธุรกิจชุมชน	15
2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน	21
2.4 แนวคิดด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์	30
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	43
2.6 กรอบแนวคิดงานวิจัย	49
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	50
3.1 วิธีการดำเนินการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อ 1	50
3.2 วิธีการดำเนินการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อ 2	56
3.3 วิธีการดำเนินการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อ 3	57
3.4 แสดงขั้นตอนการวิจัย (Methodological Framework)	59
บทที่ 4 ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย	60
4.1 วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาธุรกิจชุมชนแบบเกษตรอินทรีย์	60
4.2 วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์และพัฒนาธุรกิจชุมชน	70
4.3 วัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชน สร้างงานสร้างรายได้ให้กับชุมชน	109

(4)

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	112
5.1 สรุปผลการวิจัย	112
5.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาธุรกิจชุมชนฐานเกษตรอินทรีย์	112
5.3 การพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์และพัฒนาธุรกิจชุมชน	113
5.4 การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชน สร้างงานสร้างรายได้ให้กับชุมชน	114
5.5 อภิปรายผล	115
5.6 ข้อเสนอแนะ	117
บรรณานุกรม	118
ภาคผนวก	

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เก็บรวบรวมข้อมูลจำแนกตามเขตพื้นที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์	50
2	ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเป็นรายด้าน	53
3	เกณฑ์พิจารณาแบบจำลองโครงสร้าง (Structural Model)	55
4	แสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	59
5	จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	61
6	คุณภาพแบบจำลองโดยรวม	63
7	ค่าน้ำหนักของดัชนีวัดและมาตรวัดความเที่ยงตรงและความเชื่อถือได้	65
8	ค่าผลกระทบ	67
9	ส่วนผสมตัวแบ่ง(ตัวเปลือก)	82
10	ส่วนผสมไส้ครีม	83
11	สูตรการทำพริกแกงเขียวหวาน	93
12	แสดงกิจกรรมการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชน	109
13	แสดงรายได้ของกลุ่มก่อนพัฒนาและหลังพัฒนา	111

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	องค์ประกอบธุรกิจชุมชน	16
2	แนวคิดของเศรษฐกิจชุมชน	21
3	การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน	27
4	กรอบแนวคิด แสดงแบบจำลองความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชน กระบวนการเศรษฐกิจชุมชน และกำไรส่วนเกิน	30
5	วัฏจักรผลิตภัณฑ์	34
6	โมเดลส่วนแบ่งตลาดเปรียบเทียบ BCG Matrix	41
7	แสดงกรอบแนวคิด	49
8	แสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	59
9	แบบจำลองโครงสร้าง	67
10	ศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววนวิถี ตำบลคลองสาม อำเภอลองหลวง	76
11	การปลูกพืชแบบผสมผสาน และโรงสำหรับเลี้ยงเป็ด และไก่	79
12	สถานที่เลี้ยงปลา มีปลาตะเพียน ปลานิล	79
13	การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ของกลุ่ม	81
14	การพัฒนาขนมแฉลบและทอफीเค้ก	82
15	วิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัยตำบลคลองห้า	84
16	ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจเกษตรปลอดภัยตำบลคลองห้า	88
17	ผลผลิตของชุมชน ต.คลอง 5 อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี	89
18	น้ำพริก ผักสด ต.คลอง 5 อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี	90
19	กิจกรรมการพัฒนาน้ำพริกแกงเขียวหวาน	93
20	ศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชนตำบลคลองหก จังหวัดปทุมธานี	98
21	ผลิตภัณฑ์ของศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชน	101
22	กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชน	102
23	การเพาะเห็ดและการแปรรูปจากเห็ด	104
24	การมีส่วนร่วมในการพัฒนาขนมชิฟฟอนเห็ด	107

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) มีกรอบแนวคิดด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ที่มุ่งเน้นการพัฒนาภาคการผลิตและบริการให้สามารถแข่งขันได้เกิดความยั่งยืน ประชาชนมีคุณภาพชีวิต และมีรายได้ที่ดีขึ้น รวมทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจสามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน มีแนวทางเสริมสร้างขีดความสามารถการแข่งขันในเชิงธุรกิจของภาคบริการ และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก ในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากให้มีความมั่นคงและมีเสถียรภาพ รวมทั้งเสริมสร้างความสามารถและความเข้มแข็งของชุมชน ดังนั้นโอกาสในการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้ชุมชนตามแนวทางดังกล่าว จำเป็นต้องดำเนินการพัฒนาเชิงพื้นที่ ให้ชุมชนเข้าถึงการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ในชุมชน และส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อสามารถลดความเหลื่อมล้ำของสังคมที่มุ่งเน้นสร้างรายได้และความเจริญความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สามารถยกระดับผลิตภัณฑ์ และพัฒนาช่องทางการตลาดที่หลากหลายเพื่อเพิ่มรายได้ให้ชุมชน (กรมการพัฒนาชุมชน : พฤษภาคม 2561)

การเปลี่ยนผ่านของยุคสมัยทำให้ชุมชนเกิดการผลักดันการขายสินค้าชุมชนจากชุมชนเพียงด้านเดียว สู่การเพิ่มช่องทางสร้างรายได้ตามความต้องการ (Demand Driven Local Economy) โดยการขายสินค้า อยู่ในชุมชน ที่มาจากการท่องเที่ยว โดยใช้ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์ ให้แปลงเป็นรายได้ ทั้งนี้ครอบครัวและลูกหลานยังอยู่ร่วมกัน ไม่ต้องแข่งขันนำผลิตภัณฑ์ออกไปขายภายนอกชุมชน ในการผลิตสินค้าและบริการมีการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวระดับชุมชน ให้มีคุณค่าเพียงพอให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมและใช้จ่ายเงินในทุกกิจกรรมของชุมชน ซึ่งรายได้จะกระจายอยู่กับคนในชุมชนเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน (Strength with in) และเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างแท้จริง

กิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ ที่จะดำเนินการจะต้องอยู่บนพื้นฐานความสามารถที่มีอยู่จากการใช้ทุนของชุมชน ซึ่งประกอบด้วย (1) สินค้าทุน คือ เครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์การผลิตต่างๆ ที่มีอยู่หรือที่สามารถหามาได้ตามศักยภาพ (2) ทุนทางเศรษฐกิจ คือ ปัจจัยที่สนับสนุนให้การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เป็นไปอย่างสะดวกราบรื่น เช่น ที่ดิน แหล่งน้ำ สภาพ ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ การติดต่อสื่อสาร การคมนาคมขนส่ง เป็นต้น และ (3) ทุนทางสังคม คือ วิธีการผลิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน สถานศึกษา ศาสนสถาน และสถานีนอนามัยหรือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ เป็นต้น (ขวัญกมล ดอนขวา : 2555)

เกษตรอินทรีย์ (Organic Agriculture) เป็นที่สนใจของผู้บริโภคในปัจจุบัน การผลิตแบบดั้งเดิมที่พึ่งพาธรรมชาติที่อาศัย การผลิตที่ใช้น้ำ อากาศ และสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ที่มีการปนเปื้อนของสารเคมีน้อย กระบวนการผลิตทางการเกษตรที่อาศัยประสบการณ์ที่สืบทอดต่อกันมา การลองผิดลองถูกและการเลียนแบบ กำลังเป็นที่นิยมของกลุ่มรักษาสุขภาพ โดยเฉพาะกลุ่มผู้บริโภคที่มีรายได้สูงที่สนใจบริโภคมากขึ้น การส่งเสริมสินค้าเกษตรได้เข้ามามีบทบาทในชุมชน คือ ส่งเสริมและถ่ายทอด

เทคโนโลยีให้เกษตรกรเข้าถึงองค์ความรู้ด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบบการผลิต และสนับสนุนปัจจัยการผลิตอยู่เสมอ แต่ก็ยังเป็นการรับเทคโนโลยีมาใช้โดยไม่ได้คำนึงถึงระบบนิเวศเกษตรและระบบการผลิตทางการเกษตรของชุมชนหลายกิจกรรมที่ได้รับการส่งเสริมไม่ประสบความสำเร็จ หรือประสบความสำเร็จเพียงระดับหนึ่งแต่ไม่เกิดความต่อเนื่องอย่างยั่งยืน อีกทั้งยังมีความไม่มั่นคงอันเนื่องมาจากความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ ปัจจัยการผลิต ราคาของผลผลิต ตลอดจนนโยบายภาครัฐ

จากการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการผลิตแบบอินทรีย์จะใช้การพัฒนากระบวนการอินทรีย์โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อลดการใช้สารเคมี จึงทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เกษตรกรขาดความรู้เกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยเคมีในระบบการผลิตในระบบการผลิต การใช้เกษตรอินทรีย์มีกระบวนการที่ซับซ้อน การแก้ปัญหาที่จะประสบความสำเร็จคือ การใช้ระบบการจัดการระบบนิเวศ ระบบการผลิตพืชภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ควรมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ หลักการบริหารจัดการ การศึกษาดูงานเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จเพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกิดความเชื่อมั่นต่อระบบเกษตรอินทรีย์ นอกจากนี้การพัฒนาลาดเกษตรอินทรีย์ยังพบว่า มีปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข เนื่องจากผลผลิตที่ได้ไม่ได้มาตรฐาน เกษตรกรต้องหาวิธีการกระบวนการพัฒนาใหม่ ตลอดจนปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการผลักดันการเข้าสู่ระบบเกษตรอินทรีย์ เช่น การผลิต การแปรรูป การขาย เป็นต้น

การเกษตรยังเป็นฐานรากในการผลิตของประเทศ ดังนั้นการสร้างความมั่นคงให้กับเศรษฐกิจฐานรากเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของสังคม สามารถทำให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง ยั่งยืน โดยการนำนวัตกรรมมาผสมผสานกับวิถีชีวิต ในการผลิตสินค้าท้องถิ่นภายใต้แนวคิด ร่วมสุข ร่วมวิถี ร่วมสมัย (Happiness Oriented) การผลักดันสินค้าชุมชนให้เกิดการกระจายรายได้ตามความต้องการของชุมชน โดยใช้ชุมชนเป็นตัวตั้ง เพื่อร่วมกันสร้างสรรค์ชุมชนที่มีอัตลักษณ์ และช่วยกันยกระดับสินค้าโดยนำนวัตกรรม มาผสมผสานกับวิถีของชุมชน ซึ่งจะทำให้ชุมชนมีรายได้และสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างแท้จริง จากข้อมูลดังกล่าวทำให้คณะนักวิจัยสนใจ การพัฒนาธุรกิจชุมชนแบบเกษตรอินทรีย์ เป็นการให้ความสำคัญต่อสภาพแวดล้อม การพัฒนาพื้นที่การผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาธุรกิจ ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มธุรกิจเกษตรอินทรีย์มีการคัดทิ้งผลผลิตที่ไม่ได้มาตรฐาน คุณภาพผลผลิตไม่ตรงตามความต้องการของตลาด ปัญหาต้นทุนการผลิต เป็นต้น จากปัญหาดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงเข้ามาส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจในทุกด้าน เพื่อสามารถลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม โดยมีการกระจายรายได้เกิดชุมชนเข้มแข็ง ยั่งยืน มีการเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการพัฒนาแบบบูรณาการครอบครัวอบอุ่น ลูกหลานกลับบ้าน ประกอบอาชีพมีรายได้อยู่ในชุมชนอย่างมีความสุข

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาธุรกิจชุมชนฐานเกษตรอินทรีย์
- 1.2.2 เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์และพัฒนาธุรกิจชุมชน
- 1.2.3 เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชน สร้างงานสร้างรายได้ให้กับชุมชน

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

- 1.3.1 ปัจจัยเศรษฐกิจชุมชน มีอิทธิพลเชิงบวกต่อกระบวนการเศรษฐกิจชุมชน
- 1.3.2 ปัจจัยเศรษฐกิจชุมชน มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกิน
- 1.3.3 กระบวนการเศรษฐกิจชุมชน มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกิน

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและลดการสูญเสียของผลผลิต
2. สามารถนำผลผลิตมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่
3. สมาชิกในชุมชนได้มีส่วนร่วมและกำหนดบทบาทของกลุ่ม เพื่อสามารถสร้างการผลิต การแปรรูป และสร้างรายได้เพิ่มขึ้น

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาธุรกิจชุมชนแบบเกษตรอินทรีย์ มีขอบเขตการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา
 - 1) การวิจัยเชิงคุณภาพ มุ่งศึกษาการบริหารจัดการและเป็นแนวทางในการสร้างรายได้เพิ่มให้กับชุมชน
 - 2) การวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ กลุ่มตัวอย่างคือ กลุ่มผู้นำในพื้นที่ ประธานกลุ่ม และประชาชนในพื้นที่
2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1) ประชากรประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ครอบคลุมพื้นที่ 7 ตำบล ได้แก่ ตำบลคลองหนึ่ง ตำบลคลองสอง ตำบลคลองสาม ตำบลคลองสี่ ตำบลคลองห้า ตำบลคลองหก ตำบลคลองเจ็ด
 - 2) กลุ่มตัวอย่าง คือ ตำบลคลองสาม ตำบลคลองห้า ตำบลคลองหก
 - 3) กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพมีวิธีการเก็บข้อมูล ดังนี้
 - 3.1 สันทนากลุ่มและประชุมระดมความคิดเห็นจากประธานกรรมการและสมาชิกกลุ่ม จำนวน 10 - 12 คน
 - 3.2 สร้างและพัฒนาองค์ความรู้ด้านการพัฒนาธุรกิจและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ในการต่อยอดผลผลิต
3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ใช้เวลาในการทำวิจัยตั้งแต่เดือน ตุลาคม 2562 – กันยายน 2563

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.7.1 เกษตรอินทรีย์ คือ การทำการเกษตรด้วยหลักธรรมชาติ บนพื้นที่การเกษตรที่ไม่มีสารพิษตกค้างและหลีกเลี่ยงจากการปนเปื้อนของสารเคมีทางดิน ทางน้ำ และทางอากาศ เพื่อส่งเสริมความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความหลากหลายทางชีวภาพ ในระบบนิเวศน์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมให้กลับคืนสู่สมดุลธรรมชาติโดยไม่ใช้สารเคมีสังเคราะห์หรือสิ่งที่ได้มาจากการตัดต่อพันธุกรรม ใช้ปัจจัย

การผลิตที่มีแผนการจัดการอย่างเป็นระบบในการผลิตภายใต้มาตรฐานการผลิตเกษตรอินทรีย์ให้ได้ผลผลิตสูง อุดมด้วยคุณค่าทางอาหารและปลอดภัย โดยมิต้นทุนการผลิตต่ำเพื่อคุณภาพชีวิต

1.7.2 ปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน คือ การพิจารณาต้องประกอบไปด้วย ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้านการพัฒนากลุ่ม/องค์กร ด้านการพัฒนาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ด้านการพัฒนาพื้นฐานทางกายภาพ (สาธารณูปโภค)

1.7.3 การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน คือ การพัฒนากลุ่มในด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการเงินและบัญชี และด้านการขาย

1.7.4 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ คือ ผลิตภัณฑ์ที่มีการพัฒนาขึ้นมาใหม่หรือมีการปรับปรุงผลิตภัณฑ์เดิมของธุรกิจให้มีคุณสมบัติที่ดีขึ้นกว่าเดิม

1.7.5 กระบวนการเศรษฐกิจชุมชน คือ กระบวนการในการดำเนินการทางเศรษฐกิจที่ดีประกอบไปด้วย การผลิต การบริโภค การแปรรูป การขาย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาธุรกิจชุมชนแบบเกษตรอินทรีย์ ได้ทำการศึกษาค้นคว้าแนวคิดและทฤษฎี รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยหัวข้อดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดเกษตรอินทรีย์
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับธุรกิจชุมชน
- 2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน
- 2.4 แนวคิดด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.6 กรอบแนวคิดงานวิจัย

2.1 แนวคิดเกษตรอินทรีย์

2.1.1 ความหมายของเกษตรอินทรีย์ (Organic Farming)

กรมวิชาการเกษตร (2543: 3) ให้คำจำกัดความว่า เกษตรอินทรีย์ คือ ระบบการผลิตที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อมรักษาสมดุลของธรรมชาติและ ความหลากหลายของทางชีวภาพ โดยมีระบบการจัดการนิเวศวิทยาที่คล้ายคลึงกับธรรมชาติและหลีกเลี่ยงการใช้สารสังเคราะห์ไม่ว่าจะเป็นปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและฮอร์โมนต่าง ๆ ตลอดจนไม่ใช้พืชหรือสัตว์ที่เกิดจากการตัดต่อทางพันธุกรรมที่อาจเกิดมลพิษในสภาพแวดล้อม เน้นการใช้อินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด และปุ๋ยชีวภาพในการปรับปรุงบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ เพื่อให้ต้นพืชมีความแข็งแรงสามารถต้านทานโรคและแมลงด้วยตนเอง รวมถึงการนำเอาภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ประโยชน์ด้วย ผลผลิตที่ได้จะปลอดภัยจากสารพิษตกค้างทำให้ปลอดภัยทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคและไม่ทำให้สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมอีกด้วย

มูลนิธิสายใยแผ่นดิน (2544: 46) ได้ให้ความหมายของระบบเกษตรอินทรีย์ หมายถึง สารที่ได้จากซากพืชซากสัตว์ คำนียามที่ยอมรับ คือ คำนียามของสหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Federation of Organic Agriculture Movements หรือ IFOAM) ได้ให้ความหมายของเกษตรอินทรีย์ คือ “ระบบการเกษตรที่ผลิตอาหารและเส้นใยด้วยความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ โดยเน้นหลักที่การปรับปรุงบำรุงดิน การเคารพต่อศักยภาพทางธรรมชาติของพืช สัตว์ และนิเวศการเกษตร ระบบเกษตรอินทรีย์ จึงลดการใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอกและหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีสังเคราะห์ เช่น ปุ๋ย สารกำจัดศัตรูพืช และเวชภัณฑ์สำหรับสัตว์แต่ในขณะเดียวกันก็พยายามประยุกต์ใช้ธรรมชาติในการเพิ่มผลผลิต และการพัฒนาความต้านทานต่อโรคของพืช และสัตว์เลี้ยง หลักการระบบเกษตรอินทรีย์นี้เป็นหลักการสากลที่สอดคล้องกับเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม ภูมิอากาศ และวัฒนธรรมของท้องถิ่นด้วย”

สุดใจ จงวรกิจวัฒนา (2545: 6) ได้ให้ความหมายของเกษตรอินทรีย์ไว้ว่า หมายถึง ระบบเกษตรทางเลือกระบบหนึ่งที่ใช้พื้นฐานของหลักการทางนิเวศวิทยามาประยุกต์กับการทำเกษตร โดยมีจุดประสงค์หลักในการทำเกษตรแบบยั่งยืนให้ผลผลิตที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค ช่วยอนุรักษ์และ

ฟื้นฟูสภาพแวดล้อม โดยใช้หลักการสร้างความหลากหลายทางชีวภาพก่อให้เกิดการผลิตที่เน้นการผสมผสานเกื้อกูลซึ่งกันและกัน โดยหมุนเวียนการใช้ทรัพยากรในไร่นาให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การใช้เศษพืชเป็นอาหารสัตว์ และใช้มูลสัตว์ วัสดุอินทรีย์อื่นเป็นสารบำรุงดิน ไม่ใช่สารเคมีสังเคราะห์ที่ไม่ว่าจะเป็นในรูปของปุ๋ย สารกำจัดศัตรูพืช และเวชภัณฑ์สำหรับสัตว์ เพื่อการผลิตในฟาร์ม รวมถึงการไม่ปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ที่มีการตัดต่อพันธุกรรม (GMOs) ที่ยังไม่มีข้อพิสูจน์ว่าจะไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและผู้บริโภค

กรมส่งเสริมการเกษตร (2547: 6) กล่าวว่า เกษตรอินทรีย์ หมายถึง ระบบการเกษตรที่ผลิตอาหารและเส้นใยด้วยความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจโดยเน้นหลักการปรับปรุงบำรุงดิน การเคารพต่อศักยภาพทางธรรมชาติของพืชสัตว์และระบบนิเวศทางการเกษตร

สมศักดิ์ อาศรัยจ้าว (2547: 2) ได้ให้คำจำกัดความว่า เกษตรอินทรีย์ คือ การเกษตรที่สร้างสรรค์ให้ระบบนิเวศการเกษตรเกิดการผลิตที่ยั่งยืน ปลอดภัยต่อผู้บริโภคและปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่มีหลากหลายทางชีวภาพในระบบการเกษตรให้เกิดการผลิตที่เกื้อกูลซึ่งกันและกัน หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีสังเคราะห์ เป็นการหมุนเวียนการใช้ทรัพยากรในไร่นาให้เกิดประโยชน์สูงสุด

นิรนาม (2548: 4 - 5) กล่าวว่า เกษตรอินทรีย์ หมายถึง ระบบการผลิตที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อมรักษาสมดุลทางธรรมชาติ และหลีกเลี่ยงการใช้สารสังเคราะห์ไม่ว่าจะเป็นปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และฮอร์โมนต่าง ๆ เน้นการใช้อินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด และปุ๋ยชีวภาพ ในการปรับปรุงบำรุงดินให้มีความสมบูรณ์เพื่อให้พืชสามารถต้านทานโรคและแมลงด้วยตนเองรวมถึงการนำเอาภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ประโยชน์ ผลผลิตที่ได้จะปลอดภัยจากสารเคมี ทำให้ปลอดภัยทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค ไม่ทำให้สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม จึงอาจกล่าวได้ว่าเกษตรอินทรีย์ หมายถึง ระบบการผลิตที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อม รักษาสมดุลของธรรมชาติและ ความหลากหลายของทางชีวภาพ และหลีกเลี่ยงการใช้สารสังเคราะห์ไม่ว่าจะเป็นปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และฮอร์โมนต่าง ๆ เน้นการใช้อินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด และปุ๋ยชีวภาพ ในการปรับปรุงบำรุงดินให้มีความสมบูรณ์เพื่อให้พืชสามารถต้านทานโรคและแมลงด้วยตนเองรวมถึงการนำเอาภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ประโยชน์

2.1.2 เหตุผลและความสำคัญของการเกษตรอินทรีย์

ในอดีตที่ผ่านมา เกษตรกรไทยทำการเกษตรแบบหลากหลาย และพึ่งพิงความสมดุลตามธรรมชาติ หรืออาจจะกล่าวได้ว่าคนไทยรู้จักการทำเกษตรอินทรีย์มาตั้งแต่โบราณกาลแล้วและสามารถพึ่งตนเองในการเกษตรได้อย่างสมบูรณ์โดยใช้ทรัพยากรในพื้นที่และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สะสมต่อเนื่องกันมา จนได้รับการยกย่องจากนานาชาติว่าเป็นอยู่อย่างน่าชื่นชมของภูมิภาค

พันธุ์ข้าวไทยชนะเลิศการประกวดพันธุ์ข้าวของโลกเมื่อปี 2474 ที่เมืองเรจินา ประเทศแคนาดา ประเทศไทยได้รับยกย่องว่าเป็นสวรรค์ของพันธุ์ไม้ผลมีพื้นที่ป่าไม้มากกว่าครึ่งของประเทศ มีดินน้ำที่อุดมสมบูรณ์ดังคำพังเพยที่กล่าวกันจนติดปากว่า “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” แต่ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

ปี พ.ศ. 2500 ธนาคารโลก (World Bank) ส่งคณะสำรวจสภาพเศรษฐกิจเดินทางมาประเทศไทยเพื่อทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาประเทศไทย

ปี พ.ศ. 2501 ธนาคารโลกเสนอรายงาน โครงการพัฒนาของรัฐบาลสำหรับประเทศไทย(Public Development Program of Thailand)

ปี พ.ศ. 2502 ข้อเสนอของธนาคารโลกดังกล่าว ได้ใช้เป็นแนวทางการวางนโยบายการเกษตรของไทย โดยปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 1 – 7 (ปี พ.ศ. 2504 - ปี พ.ศ. 2539) ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้น ดังนั้น จึงส่งเสริมการใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอก เช่น ปุ๋ยเคมีสังเคราะห์ เครื่องจักรกลทางการเกษตร จัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกร ฯลฯ และการผลิตได้ปรับเปลี่ยนจากการผลิตแบบหลากหลายเป็นการผลิตเพื่อการพาณิชย์และส่งออก ได้มีการขยายพื้นที่การเกษตรโดยการบุกเบิกเข้าไปในที่เดิมซึ่งเป็นป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ได้ด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ การเกษตรได้ถูกปรับเปลี่ยนโดยเน้นการผลิตพืชเชิงเดี่ยว (Monoculture) โดยเฉพาะพืชไร่ เช่น ข้าวโพด ข้าวฟ่าง มันสำปะหลัง เลี้ยงสัตว์ เป้าหมายหลักเพื่อการส่งออกป้อนสินค้าเกษตรสู่ประเทศอุตสาหกรรมนำไปเลี้ยงสัตว์ เช่น ญี่ปุ่น ยุโรป ฯลฯ แนวทางพัฒนาดังกล่าวข้างต้นได้ทำให้ประเทศไทยมีความเจริญทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะการพัฒนาการเกษตรตามแนวทางของการปฏิบัติเขียวที่ใช้เทคโนโลยีทันสมัยเพื่อการผลิต แต่การพัฒนาดังกล่าวนั้นได้มีผลเปลี่ยนแปลงจากการที่ประเทศไทยได้พึ่งตนเองในการเกษตรมาโดยตลอด ไปสู่การต้องพึ่งการนำเข้าและไม่สามารถพึ่งตนเองได้จนถึงทุกวันนี้ ในด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางธรรมชาติ ประเทศไทยต้องสูญเสียป่าไม้ไปถึง 110 ล้านไร่ ในเวลาของการพัฒนาเศรษฐกิจที่ผ่านมา ส่งผลกระทบในทางลบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยอย่างมากมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งผลที่ปรากฏต่อเกษตรกรไทย คือ ความยากจน สุขภาพอนามัยที่ไม่ดี และสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ดังนี้

2.1.2.1 ด้านการลงทุนและผลตอบแทน การเกษตรปฏิวัติเขียวที่ใช้เทคโนโลยีทันสมัยต้องใช้สารเคมีทั้งปุ๋ยและสารกำจัดศัตรูพืช ซึ่งต้องนำเข้าจากต่างประเทศ มีราคาสูงขึ้นมากตามอัตราค่าเงินบาทที่อ่อนตัวลงตามลำดับ เมื่อเทียบกับเงินตราต่างประเทศ ทำให้เกษตรกรต้องจ่ายเงินเพิ่มมากขึ้น ราคาผลผลิตการเกษตรที่เกษตรกรขายได้ไม่สูงขึ้นตามสัดส่วนของราคาสารเคมีที่เพิ่มขึ้นเกษตรกรขาดทุน และเป็นหนี้เพิ่มมากขึ้น

2.1.2.2 ด้านสิ่งแวดล้อมการเกษตร

1. ดินมีสภาพความเป็นกรดที่สูงมากขึ้นทำให้ธาตุอาหารในดินไม่เกิดประโยชน์ต่อพืช

2. มีการเผาทำลายเศษซากพืชหลังการเก็บเกี่ยวทำให้ดินขาดอินทรีย์วัตถุอย่างวิกฤต

3. การใช้ปุ๋ยเคมีต้องเพิ่มปริมาณมากขึ้นทุกปี เพื่อรักษาปริมาณผลผลิตให้ได้เท่าเดิม ดินจึงเป็นกรดและขาดอินทรีย์วัตถุมากขึ้น

4. ศัตรูพืชเพิ่มชนิดและทวีความรุนแรงของการระบาดมากขึ้น เนื่องจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชไม่ฆ่าแต่เพียงศัตรูพืชแต่ฆ่าสิ่งมีชีวิตที่เป็นประโยชน์อื่น ๆ จำนวนมาก ซึ่งเป็นการทำลายความสมดุลตามธรรมชาติ

5. ศัตรูพืชสามารถสร้างความต้านทานต่อสารเคมีกำจัดศัตรูพืชทำให้ต้องใช้สารเคมีในปริมาณและความเข้มข้นมากขึ้น สิ้นเปลืองและอันตรายต่อเกษตรกรและผู้บริโภคมากขึ้น

6. สารเคมีกำจัดศัตรูพืชทำลายสัตว์สิ่งมีชีวิตในธรรมชาติที่เป็นอาหาร เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา ฯลฯ ทำให้คนในชนบทไม่มีแหล่งอาหาร

2.1.2.3 ด้านสุขภาพของเกษตรกรและผู้บริโภค

1. เกษตรกรต้องได้รับพิษจากการสัมผัสโดยตรงจากการใช้สารเคมีที่เป็นพิษในไร่นา

2. ผู้บริโภคได้รับพิษจากการบริโภคผลผลิตที่มีสารเคมีตกค้างในอาหารทำให้ป่วยไข้และพิการ

2.1.2.4 ด้านเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ

1. สินค้าการเกษตรที่ส่งออกของประเทศได้รับการกีดกันจากประเทศผู้นำเข้าเนื่องจากมีสารเคมีตกค้างเกินกว่าปริมาณที่รับได้ ทำให้มีปัญหาสินค้าถูกกักแล้วส่งกลับหรือถูกทำลายที่จุดนำเข้า

2. ประเทศไทยต้องนำเข้าสินค้าที่เป็นสารเคมีการเกษตรปีละประมาณห้าหมื่นล้านบาท ทั้งที่มีปัจจัยการผลิตที่มีในประเทศทดแทนได้ดีและปลอดภัย

3. รัฐต้องเสียงบประมาณในการตรวจวิเคราะห์ และควบคุมสารเคมีการเกษตรตามกฎหมายปีละหลายพันล้านบาท

4. รัฐต้องเสียงบประมาณในการรักษาผู้ป่วยไข้เนื่องจากสาเหตุของสารพิษตกค้างในอาหารและสัมผัสโดยตรงที่ไม่สามารถจะประเมินมูลค่าได้ (หทัย ศรีสิงห์, 2551: 34 - 36)

2.1.3. หลักการและแนวทางระบบเกษตรอินทรีย์

ในแนวทางของการปฏิบัติเขียว เป็นแนวทางการเกษตรที่นิยมมากในวงการเกษตรทั่วโลก แนวทางการปฏิบัติเขียวนี้ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ หลายประการ เช่น การตกค้างของสารเคมีในดิน แหล่งน้ำธรรมชาติ ทำให้ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ การตกค้างของสารเคมีในผลผลิตทางการเกษตร ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกรและผู้บริโภคได้ (เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก, 2546: 1) จากการปนเปื้อนสารเคมีในอาหารผู้บริโภคในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกได้เรียกร้องให้เกษตรกรผู้ผลิตได้ปรับเปลี่ยนระบบการเกษตรที่ใช้สารเคมีเป็นปัจจัยในการผลิตมาเป็นการเกษตรที่อาศัยธรรมชาติใช้ปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในชุมชน อย่างเช่น ระบบเกษตรอินทรีย์ และตัวเกษตรกรที่ประกอบอาชีพการเกษตรก็ตระหนักถึงผลที่เกิดจากการใช้สารเคมีเหมือนกัน ทำให้ขบวนการระบบเกษตรอินทรีย์ได้ก่อตัวขึ้นในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก (คณิต มงนิล, 2545: 48)

มูลนิธิสายใยแผ่นดิน (2544: 44 - 46) ได้กล่าวถึงหลักการและแนวทางของระบบเกษตรอินทรีย์แตกต่างจากเกษตรปลอดภัยสารเคมี คือ ระบบเกษตรอินทรีย์เน้นการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม โดยไม่ใช้สารเคมีทุกชนิดในการผลิตรวมถึงไม่ใช้ปุ๋ยเคมีสังเคราะห์ และให้ปรับปรุงบำรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุ ควบคุมป้องกันมลพิษโดยอาศัยพึ่งพาตนเองในด้านปัจจัยการผลิต ในขณะที่เกษตรปลอดภัยสารเคมีจะควบคุมปริมาณการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช โดยไม่ได้มุ่งเน้นกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หลักการและแนวทางของระบบเกษตรอินทรีย์มีดังนี้

2.1.3.1 การหมุนเวียนของธาตุอาหาร ระบบเกษตรอินทรีย์จะมุ่งให้ความสำคัญกับทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้อย่างมีค่าและเพิ่มประโยชน์อย่างสูงสุด โดยทรัพยากรต่าง ๆ จะนำมาแปรสภาพในหลาย ๆ รูปแบบ เช่น การทำปุ๋ยหมักด้วยเศษใบไม้ เพื่อทดแทนการใช้สารเคมีรวมถึงการใช้ปุ๋ยคอก ซึ่งได้จากมูลสัตว์ เช่น วัว ควาย เป็นต้น ซึ่งถือเป็นระบบการหมุนเวียนของธาตุอาหารให้เกิดประโยชน์ รวมถึงการปลูกพืชหมุนเวียน เช่น พืชตระกูลถั่ว เพื่อบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ซึ่งตัวอย่างดังกล่าวจะเห็นได้ว่า มีการทำระบบหมุนเวียนของธาตุอาหารต่าง ๆ โดยการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน รวมถึงการนำความคิดผสมกับทรัพยากรที่มีอยู่ให้มีค่าเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2.1.3.2 ความอุดมสมบูรณ์ของธาตุอาหารในดิน ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ถือเป็นหัวใจหลักของระบบเกษตรอินทรีย์ ดังนั้นเกษตรกรจะต้องเล็งเห็นถึงการบำรุงรักษาดินให้มากที่สุด โดยเกษตรกรอาจหาวิธีหรือกระบวนการต่าง ๆ เพื่อจะช่วยบำรุงรักษาดินมาใช้ เช่น นำฟาง ใบไม้ต่าง ๆ มาคลุมหน้าดินเสมอ ซึ่งเมื่อเศษใบไม้ต่าง ๆ เกิดการย่อยสลายก็จะกลายเป็นอาหารของสิ่งมีชีวิตและจุลินทรีย์ในดิน ไม่ควรทำการเผาหญ้าเพื่อกำจัดวัชพืชเพราะจะทำให้หน้าดินเกิดการขาดธาตุอาหาร รวมถึงการไม่ใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชก็จะช่วยทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์อย่างรวดเร็ว ซึ่งจะทำให้พืชที่ปลูกมีความแข็งแรงต้านทานต่อโรค แมลง รวมทั้งผลผลิตที่ได้จะมีคุณภาพ ไม่มีสารเคมีตกค้าง

2.1.3.3 ความหลากหลายที่สัมพันธ์กันอย่างสมดุลในระบบนิเวศ โดยการปลูกพืชร่วมหลายชนิดในเวลาเดียวกัน การปลูกพืชหมุนเวียนต่างชนิดกัน รวมทั้งการเลี้ยงสัตว์ ซึ่งวิธีต่าง ๆ เหล่านี้สามารถสร้างระบบความสมดุลในระบบนิเวศได้อย่างลงตัว และถือเป็นการนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงลดปัญหาทางด้านโรคและแมลงศัตรูพืชระบาด รวมทั้งการไม่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชจะช่วยทำให้ศัตรูธรรมชาติสามารถควบคุมศัตรูพืช ซึ่งเป็นการสร้างความสมดุลของระบบนิเวศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.1.3.4 การอนุรักษ์ระบบนิเวศการเกษตร หลักการสำคัญของระบบเกษตรอินทรีย์ก็คือการอนุรักษ์ระบบนิเวศการเกษตรและสิ่งแวดล้อมด้วยการไม่ใช้สารเคมีทุกชนิด ทั้งนี้เพราะปัจจัยการผลิตที่เป็นสารเคมีทำลายสมดุลนิเวศการเกษตรและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชไม่ว่าจะเป็นสารเคมี สารเคมีกำจัดเชื้อราและสารเคมีกำจัดวัชพืชมีผลต่อสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ที่อยู่ในฟาร์มทั้งสัตว์ แมลง และจุลินทรีย์ทั้งที่อยู่บนผิวดินและใต้ดิน ในระบบกลไกธรรมชาติ สิ่งมีชีวิตต่าง ๆ เหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการสร้างสมดุลของระบบนิเวศการเกษตรไม่ว่าจะเป็นการช่วยในการควบคุมประชากรของสิ่งมีชีวิตอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งศัตรูพืชหรือการพึ่งพาอาศัยกันในการดำรงชีวิต เช่น การผสมเกสร การย่อยสลายอินทรีย์วัตถุ ซึ่งสิ่งมีชีวิตเหล่านี้ส่วนใหญ่มีทั้งที่เป็นประโยชน์ต่อพืชที่เกษตรกรเพาะปลูก แต่การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชนั้นมีผลทำลายสิ่งมีชีวิตทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งมีชีวิตที่เป็นประโยชน์ในขณะที่โรคและแมลงศัตรูพืชมักมีความสามารถพิเศษในการพัฒนาภูมิคุ้มกันต่อสารเคมี ดังนั้น เมื่อมีการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชแมลงที่เป็นประโยชน์ จึงอาจถูกทำลายได้ง่าย ในขณะที่แมลงศัตรูพืชสามารถอยู่รอดได้โดยไม่เป็นอันตราย รวมทั้งปุ๋ยเคมีเองก็มิผลเสียต่อจุลินทรีย์และสิ่งมีชีวิตในดินทำให้สมดุลของนิเวศดินเสีย ดังนั้น ระบบเกษตรอินทรีย์จึงห้ามไม่ให้ใช้ปัจจัยการผลิตที่เป็นสารเคมีทุกชนิดในการเพาะปลูก

2.1.3.5 การฟื้นฟูระบบนิเวศการเกษตร แนวทางหลักในการฟื้นฟูนิเวศการเกษตรก็คือ การปรับปรุงบำรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุและการเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพ ในระบบเกษตรอินทรีย์ดินถือว่าเป็นหลักสำคัญในการทำการเกษตร การปรับปรุงบำรุงดินทำให้ต้นไม้ได้รับธาตุอาหารอย่างครบถ้วนและสมดุล ซึ่งจะช่วยให้ต้นไม้แข็งแรงมีความต้านทานต่อการระบาดของโรคและแมลง อันจะทำให้เกษตรกรไม่จำเป็นต้องพึ่งพาการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช นอกจากนี้ ผลผลิตของระบบเกษตรอินทรีย์ยังมีรสชาติที่ดี มีคุณค่าทางโภชนาการที่ครบถ้วนและยังสามารถเพิ่มผลผลิตได้อย่างยั่งยืนกว่าการเพาะปลูกด้วยระบบเกษตรเคมีอีกด้วย นอกจากการปรับปรุงดินแล้ว การเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพในไร่นาก็เป็นสิ่งจำเป็น ทั้งนี้ เพราะความหลากหลายทางชีวภาพเป็นสิ่งสำคัญของความยั่งยืนในระบบนิเวศการเกษตร เพราะว่าการมีสิ่งมีชีวิตหลากหลายชนิดอยู่ร่วมกันย่อมก่อให้เกิดความเกื้อกูลและสมดุลของระบบนิเวศซึ่งจะช่วยเสริมสร้างกระบวนการทางธรรมชาติที่เกื้อหนุนต่อการทำเกษตรอินทรีย์อีกต่อหนึ่ง วิธีเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพอาจทำได้ในหลายรูปแบบ เช่น การปลูกพืชร่วม พืชแซม พืชหมุนเวียน ไม้ยืนต้น หรือการฟื้นฟูแหล่งธรรมชาติในไร่นาหรือบริเวณใกล้เคียง

2.1.3.6 การพึ่งพากลไกธรรมชาติในการทำการเกษตร หลักการระบบเกษตรอินทรีย์มีแนวคิดทางการเกษตรที่ยั่งยืนต้องเป็นการเกษตรที่เป็นไปตามธรรมชาติ ระบบที่มีความสำคัญต่อการทำการเกษตรอินทรีย์ ได้แก่ วงจรการหมุนเวียนธาตุอาหาร วงจรการหมุนเวียนของน้ำ ระบบภูมิอากาศและแสงอาทิตย์ รวมทั้งการพึ่งพากันของสิ่งมีชีวิตอย่างสมดุลในระบบนิเวศทั้งในเชิงของการเกื้อกูล การพึ่งพาและห่วงโซ่อาหาร พื้นที่ต่างๆ อาจมีระบบนิเวศและกลไกตามธรรมชาติที่แตกต่างกันออกไป เกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์จึงจำเป็นต้องเรียนรู้ถึงสภาพเงื่อนไขของสภาพท้องถิ่นที่ตนเองทำการเกษตรอยู่ การหมั่นสังเกต เรียนรู้ วิเคราะห์-สังเคราะห์ และทำการทดลองเป็นกระบวนการการเรียนรู้ที่ต้องดำเนินการไปอย่างต่อเนื่อง

2.1.3.7 การควบคุมและป้องกันมลพิษ ผลกระทบต่อการทำระบบเกษตรอินทรีย์ ไม่ว่าจะเป็นมลพิษทางน้ำ อากาศ หรือแม้แต่ในดินเอง ดังนั้นเกษตรกรที่ทำระบบเกษตรอินทรีย์จึงต้องพยายามอย่างเต็มที่ในการป้องกันมลพิษต่าง ๆ จากภายนอกมิให้ปนเปื้อนผลผลิต การป้องกันนี้อาจทำได้โดยการจัดทำแนวกันชนและแนวป้องกันบริเวณริมฟาร์ม แต่อย่างไรการป้องกันมลพิษ แม้ว่าจะกระทำด้วยวิธีใดก็ตามก็ยังไม่สามารถป้องกันการปนเปื้อนจากมลพิษได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากมลพิษสารเคมีมีปะปนทั่วไปในสภาพแวดล้อม ยกตัวอย่างเช่น ฟาร์มระบบเกษตรอินทรีย์ ยังอาจจำเป็นต้องใช้แหล่งน้ำร่วมกับเกษตรกรที่ทำเกษตรเคมีอยู่ ซึ่งทำให้ผลผลิตระบบเกษตรอินทรีย์อาจปนเปื้อนสารเคมีได้เช่นกัน ดังนั้นแนวทางปฏิบัติของเกษตรกรอินทรีย์จึงเน้นความพยายามของเกษตรกรในการป้องกันมลพิษ ในกระบวนการผลิตของฟาร์มจะต้องมีระบบจัดการขยะและน้ำเสียก่อนที่จะปล่อยออกฟาร์มหรือการไม่ใช้วัสดุบรรจุผลผลิตที่มีสารพิษปนเปื้อน

2.1.3.8 การพึ่งพาตนเองด้านปัจจัยการผลิต ในการทำฟาร์มระบบเกษตรอินทรีย์เกษตรกรจำเป็นต้องใช้ปัจจัยการผลิตต่าง ๆ เช่น ปุ๋ยอินทรีย์ เมล็ดพันธุ์และอื่น ๆ เกษตรอินทรีย์มีหลักการที่มุ่งให้เกษตรกรพยายามผลิตปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ด้วยตนเองในฟาร์มให้ได้มากที่สุด แต่ในกรณีที่เกษตรกรไม่สามารถผลิตได้เอง เช่น มีพื้นที่ที่การผลิตไม่เพียงพอ หรือมีการลงทุนสูง สำหรับ

การผลิตปัจจัยการผลิตที่จำเป็นต้องใช้ เกษตรกรก็สามารถซื้อหาปัจจัยการผลิตจากภายนอกฟาร์มได้ แต่ปัจจัยการผลิตนั้นควรเป็นปัจจัยการผลิตที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่น

2.1.4. วัตถุประสงค์ของเกษตรอินทรีย์

หทัย ศรีสิงห์ (2551: 36) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของเกษตรอินทรีย์ดังต่อไปนี้

2.1.4.1 การฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดินเนื่องจากความเสื่อมโทรมของดินที่ได้ถูกทำลายจากการเกษตร ในแนวทางของการปฏิวัติเขียว (Green Revolution) ซึ่งได้เข้ามายึดครองการเกษตรทั่วโลกอยู่ขณะนี้ก่อให้เกิดการสะสมปัญหาหลายประการ โดยเฉพาะการสะสมตกค้างของสารเคมีในดิน ซึ่งนักการเกษตรและนักวิทยาศาสตร์ทั้งหลายถือว่า ดินเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของสิ่งมีชีวิต เพราะสิ่งมีชีวิตทุกชนิดเกิดขึ้นดำรงอยู่ และตายไปต้องอาศัยดิน ในขณะที่พืชเป็นสิ่งมีชีวิตที่เป็นอาหารของมนุษย์และสัตว์ ฉะนั้นพืชจึงเป็นแหล่งอาหารเริ่มต้นของสิ่งมีชีวิต พืชจะเจริญงอกงามเป็นอาหารที่ดีของมนุษย์และสัตว์ได้ ต้องอาศัยดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ และดินที่มีความอุดมสมบูรณ์นั้นต้องมีคุณสมบัติที่ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ประการคือ แร่ธาตุ อินทรีย์วัตถุ และสิ่งมีชีวิต ดังนั้นการเกษตรอินทรีย์จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความอุดมสมบูรณ์ให้แก่ดิน โดยให้ความสำคัญของโครงสร้างทางกายภาพของดิน และองค์ประกอบที่เป็นธาตุอาหาร พืช อินทรีย์วัตถุ และสิ่งมีชีวิตในดิน

2.1.4.2 การสร้างความปลอดภัยของอาหาร เนื่องจากการใช้สารเคมีในปริมาณที่มากและสะสมเป็นระยะเวลายาวนานของรูปแบบการเกษตรกระแสหลัก ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการพึ่งปัจจัยการผลิตจากต่างประเทศ ผลกระทบต่อพัฒนาการของภูมิปัญญาท้องถิ่นและที่สำคัญที่สุด คือ ผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกรและผู้บริโภคจากสารพิษที่ตกค้างในผลผลิตทางการเกษตร

2.1.5 หลักการและเงื่อนไขของเกษตรอินทรีย์

รำไพประภา มะหะหมัด (2548: 18) กล่าวถึงหลักการและเงื่อนไขของเกษตรอินทรีย์ไว้ดังนี้

2.1.5.1 การหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีในการผลิต การทำเกษตรอินทรีย์ คือ การหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีในการผลิต อาทิ ปุ๋ยเคมีสารกำจัดศัตรูพืช ยาฆ่าแมลง หรือสารเร่งความเจริญเติบโตของพืชสัตว์ ซึ่งจะสามารถส่งผลผ่านวงจรโซ่อาหารมายังผู้บริโภคได้

2.1.5.2 การเพิ่มพูนความสมบูรณ์ของดินโดยการใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก จุลินทรีย์ การเพิ่มพูนความสมบูรณ์ของดินโดยใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยคอก แกลบ ฟางข้าว จุลินทรีย์ รวมถึงการใช้วัสดุคลุมดิน การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ผสมผสานกัน การใช้ซากพืช มูลสัตว์ผ่านขบวนการย่อยสลายของจุลินทรีย์ในดินช่วยให้ดินมีความร่วนซุยไม่จับตัว ปรับสภาพความเป็นกรดหรือด่าง ดินที่มีอินทรีย์วัตถุมากจะต้านทานการชะล้างพังทลายของดินได้เป็นอย่างดี อินทรีย์วัตถุ ประกอบด้วยธาตุอาหารหลายชนิดที่เป็นประโยชน์ต่อการเจริญเติบโตของพืช

2.1.5.3 การควบคุมและกำจัดศัตรูพืชโดยชีวภาพ กายภาพ และอินทรีย์เคมี การควบคุมและกำจัดศัตรูพืชโดยชีวภาพ กายภาพ และอินทรีย์เคมีหรือโดยวิถีธรรมชาติจากการเลี้ยงสัตว์ ร่วมกับการปลูกพืช เช่น วัว ควาย ไก่ เป็ด เป็นต้น สัตว์ดังกล่าวจะกินวัชพืชเป็นอาหาร นอกจากนี้การควบคุมศัตรูพืชที่เป็นแมลงโดยชีววิธีคือ ใช้แมลงที่กินหรือทำลายแมลงศัตรูพืชในการควบคุม

แมลงศัตรูธรรมชาติมี 2 ประเภท คือ ตัวห้ำและตัวเบียน การควบคุมศัตรูพืชโดยหลีกเลี่ยงสารเคมีดังกล่าว ทำให้ประหยัดค่าใช้จ่าย มนุษย์และสิ่งแวดล้อมปลอดภัยจากสารเคมี

2.1.6 รูปแบบเกษตรอินทรีย์

เกษตรอินทรีย์เป็นเทคนิคการผลิต เพื่อให้เกิดความยั่งยืนทางการเกษตร หากแบ่งรูปแบบย่อยของเกษตรอินทรีย์ ตามลักษณะประเภทของพืชที่ปลูกในประเทศไทยแบ่งได้ 3 ประเภท คือ (รำไพประภา มหะหมัด. 2548: 21)

2.1.6.1 การปลูกพืชผักในแบบเกษตรอินทรีย์ เป็นการปลูกผักชนิดเดียวหรือปลูกผสมผสานกันหลายชนิด ในพื้นที่เดียวกันโดยหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี รูปแบบการเพาะปลูกกรรมวิธีในการบำรุงดิน และการควบคุมโรคแมลงของแต่ละท้องที่จะแตกต่างกันไปตามลักษณะภูมินิเวศ

2.1.6.2 การปลูกพืชไร่ในแบบเกษตรอินทรีย์ โดยส่วนมากพืชไร่ที่เพาะปลูกแบบอินทรีย์ คือ ข้าว ซึ่งมีการพัฒนาเชื่อมโยงการผลิตและการตลาดเป็นระบบธุรกิจเกษตรอินทรีย์สามารถติดต่อกับตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศอาจจะมีการประยุกต์โดยเพิ่มพืชตระกูลถั่วหรือเลี้ยงปลาในนาข้าวไปด้วยก็ได้ ซึ่งจะทำให้เกิดผลผลิตที่สูงกว่าการปลูกข้าวเพียงอย่างเดียว

2.1.6.3 การปลูกไม้ผลในแบบเกษตรอินทรีย์ ไม้ผลเป็นพืชที่ใช้ระยะเวลาในการปลูกมากกว่าพืชไร่ และพืชผัก อีกทั้งเป็นพืชเศรษฐกิจอีกด้วย จึงมีความสำคัญในการสร้างความสมดุลของระบบนิเวศ การปลูกไม้ผลในแบบเกษตรอินทรีย์เป็นการหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีใช้ปุ๋ยของพืชเศษเหลือของพืช มูลและซากของสัตว์เป็นอาหารของจุลินทรีย์เพื่อช่วยในการปรับปรุงดิน ไม่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชเพื่อความปลอดภัยต่อเกษตรกรและผู้บริโภค จากการแบ่งรูปแบบเกษตรอินทรีย์ออกเป็นรูปแบบย่อย ๆ ได้ 3 รูปแบบ ดังกล่าว จะพบว่าสิ่งที่ใช้เป็นตัวชี้วัดคือ การไม่ใช้สารเคมีและประเภทของพืชที่ปลูกเป็นสำคัญในความเป็นจริงอาจมีเกษตรอินทรีย์ในรูปแบบย่อยมากกว่านี้ แต่จากที่กล่าวเป็นเพียงการแบ่งตามลักษณะที่พบเห็นเป็นส่วนใหญ่และมีความเหมาะสมเท่านั้น

2.1.7 ข้อดีและประโยชน์ของเกษตรอินทรีย์

2.1.7.1 ข้อดีของเกษตรอินทรีย์

โสภณภัทร์ สุนทรพันธ์ (2552 : 22) กล่าวถึงข้อดีของเกษตรอินทรีย์ไว้ดังนี้

1. ดินเป็นกลางเหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของพืช
2. มีจุลินทรีย์ที่ยับยั้งหรือฆ่าเชื้อโรคในดินได้
3. พืชนำไปใช้ประโยชน์ได้เต็มที่
4. รากเดินได้ดี ดินร่วนซุย
5. ราคาถูก หาง่ายในฟาร์มพึ่งตนเอง
6. ถ้าปรับสภาพได้ดีแล้วจะเห็นผลได้เร็ว อยู่ได้นาน ไม่มีผลกระทบต่อนิเวศเกษตร
7. คุณค่าทางอาหารสูง
8. ลดปัญหาการระบาดของแมลงศัตรูพืช มีความต้านทาน
9. เป็นแนวทางสู่การพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน

2.1.7.2 ประโยชน์ของเกษตรอินทรีย์

ดั่งนี้
 ท้าย ศรีสิงห์ (2551 : 42 - 43) กล่าวถึงประโยชน์ของเกษตรอินทรีย์ไว้

1. อนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมให้อุดมสมบูรณ์ ทำให้ห่วงโซ่อาหารที่ถูกทำลายไปโดยสารเคมีกลับฟื้นคืนดี ทำให้ประชาชนมีอาหารที่เกิดจากธรรมชาติ เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา กบ เขียด แอ่น ก ฯลฯ
2. ลดต้นทุนการผลิตทำให้เกษตรกรได้กำไรมากขึ้น เกษตรกรที่ยากจนสามารถปลดปล่อยหนี้สินให้ลดลงและหมดไปได้
3. ผลผลิตขายได้ราคาสูงกว่าผลผลิตจากการผลิตโดยใช้สารเคมีทั้งในตลาดต่างประเทศและในประเทศประมาณ 10 - 30%
4. ประสิทธิภาพการผลิตต่อพื้นที่เพิ่มมากยิ่งขึ้นระยะยาว เพราะดินได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง
5. ผลผลิตปลอดภัยต่อผู้บริโภคทำให้อัตราการป่วยไข้และเสียชีวิตของประชาชนทั้งประเทศลดจำนวนลงและประชาชนมีสุขภาพพลานามัยดีขึ้น ทำให้รัฐสามารถประหยัดเงินงบประมาณในการรักษาพยาบาลลงได้มาก
6. ประเทศไทยสามารถลดการนำเข้าปุ๋ยเคมีและสารเคมีกำจัดศัตรูพืชลงได้ คิดเป็นมูลค่าไม่ต่ำกว่าปี ละ 50,000 ล้านบาท ประหยัดเงินตราต่างประเทศและสามารถสร้างงานและรายได้ในส่วนนี้ให้กับคนไทยที่ผลิตปุ๋ยชีวภาพ และสารธรรมชาติกำจัดศัตรูพืชขึ้นทดแทนได้อีกด้วย
7. แก้ไขปัญหาการส่งออกสินค้าการเกษตรที่มีสารเคมีที่เป็นพิษเจือปนและถูกประเทศผู้นำเข้าตั้งข้อรังเกียจที่จะนำเข้าสินค้าการเกษตรจากประเทศไทย หากปรับเปลี่ยนมาใช้ในการผลิตโดยวิธีเกษตรอินทรีย์จะทำให้ประเทศไทยส่งออกสินค้าการเกษตรได้มากขึ้นทั้งปริมาณและมูลค่า
8. ลดภาระงบประมาณของรัฐในการดำเนินการควบคุมตามกฎหมายและการตรวจวิเคราะห์สารพิษตกค้างในผลผลิตการเกษตรลงได้ คิดเป็นมูลค่าปีละหลายพันล้านบาท
9. เป็นแนวทางสู่การพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน สรุปลงว่าเกษตรอินทรีย์มีประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อม และต่อมนุษย์ ทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การปลูกพืช มีจุลินทรีย์ที่ยับยั้งหรือฆ่าเชื้อโรคในดินได้ มีผลผลิตที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค ผลผลิตเพิ่มมากขึ้น สามารถประหยัดต้นทุนในการผลิต และเป็นการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน

2.1.8 การพัฒนารูปแบบเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย

จากกระแสการพัฒนาการเกษตรให้เกิดความยั่งยืนในหลายรูปแบบ อาทิ เกษตรผสมผสาน วนเกษตร เกษตรธรรมชาติ และเกษตรอินทรีย์ เพื่อมุ่งหาทางออกให้กับปัญหาที่เกิดจากการทำการเกษตร แนวคิดเกษตรอินทรีย์ได้เกิดขึ้นตั้งแต่เริ่มแรกของการที่มนุษย์ทำการเพาะปลูกหรือเลี้ยงสัตว์ในสมัยนั้นยังไม่มีการใช้สารเคมีอาศัยความสมดุลทางธรรมชาติ ต่อมาได้มีการพัฒนาทางด้านเกษตร โดยใช้เครื่องจักรกล คิดค้นสารเคมีที่ทำให้ได้ผลผลิตมากขึ้นและป้องกันศัตรูพืช จึงเกิดเป็นปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช แต่มนุษย์มีการใช้อย่างไม่ระมัดระวังและละเลยผลกระทบที่ธรรมชาติได้รับอันเกิดจากการใช้สารเคมีดังกล่าว จนกระทั่งมีกลุ่มคนได้ตระหนักเห็นถึงปัญหาสุขภาพ

ที่เกิดจากการใช้สารเคมี ตลอดจนผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจึงเกิดการนำความรู้ทางการเกษตรอินทรีย์แบบดั้งเดิม ผสมผสานกับความรู้ทางการเกษตรที่มีมาเป็นเกษตรอินทรีย์ในปัจจุบัน สำหรับประเทศไทยเกษตรอินทรีย์เริ่มเข้ามามีบทบาทประมาณปี 2528 – 2529 เนื่องจากปัญหานี้สินที่เกษตรกรได้รับ และที่สำคัญ คือ ปัญหาสุขภาพจากการได้รับสารเคมีในการเกษตรประกอบกับมีกลุ่มคนที่เริ่มหันมาทำการเกษตรแบบยั่งยืนรูปแบบต่างๆ แล้วประสบความสำเร็จ เป็นที่รู้จักกันดี อาทิ ผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิม ในระบบวนเกษตร มหาอยู่ สุนทรชัย ในระบบเกษตรผสมผสาน คำเตื่อง ภาชี ในระบบเกษตรธรรมชาติ สำหรับแนวคิดเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย ได้รับการพัฒนามาจากประสบการณ์ในทางปฏิบัติของผู้ที่เป็นทั้งนักวิชาการเกษตรและเกษตรกร คือ พันธุ์เลิศ บูรณศิลป์ ได้เริ่มทำสวนไม้ผลและผักที่วังน้ำค้าง โดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ที่ได้จากใบไม้ต่างๆ และหลีกเลี่ยงการใช้สารกำจัดศัตรูพืชอีกหนึ่งท่าน คือ อรรถพล ต้นสกุล เกษตรกรเจ้าของสวนส้ม ตำบลคลองหลวง อำเภอมะนัง จังหวัดปทุมธานี ที่เคยประสบปัญหาสุขภาพจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ในสวนส้มมาใช้พืชสมุนไพรแทน นอกจากจะลดต้นทุนการผลิตแล้วที่สำคัญคือ สุขภาพดีขึ้นจากการหลีกเลี่ยงใช้สารเคมี ปัจจุบันเกษตรกรที่หันมาทำการเกษตรแบบอินทรีย์ในประเทศไทย มีกรรมวิธีหลากหลาย ตามลักษณะพื้นฐานของเกษตรกรแต่ละคน และความเอื้ออำนวยในการจัดการเกษตรกร บางรายทำการปลูกพืชหลายชนิดผสมผสานกันเพื่อให้เกิดความหลากหลาย ใช้ชีวิตในการควบคุมและกำจัดศัตรูพืช หรือทำการปลูกพืชชนิดเดียวแต่ไม่ใช้ปุ๋ยเคมี และไม่ใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช ผลผลิตที่ได้ปลอดภัยกับสุขภาพทั้งตัวเกษตรกรเองและผู้บริโภค ผลผลิตเกษตรปลอดสารพิษ ได้รับความสนใจจากผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศมากขึ้น โดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น ญี่ปุ่น ยุโรป และสหรัฐอเมริกา ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตในเลือกการบริโภค หันมานิยมบริโภคผลผลิตปลอดสารเคมีมากขึ้น ถึงแม้ราคาจะสูงกว่าก็ตาม ในประเทศไทยผลผลิตปลอดสารพิษจะเป็นที่นิยมในกลุ่มคนที่มีฐานะค่อนข้างดี คนกลุ่มนี้ยอมจ่ายเงินเพื่อซื้อผลิตผลในราคาเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้แน่ใจในการซื้ออาหารที่ปลอดภัย (ราไพประภา มะหะหมัด. 2548: 18 - 19)

เนื่องจากเกษตรอินทรีย์ มีแนวโน้มการผลิตเพิ่มขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ อย่างไรก็ตามขึ้นอยู่กับขนาด ความสด รสชาติมาตรฐาน และคุณภาพ ดังนั้นจึงมีการกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ปี 2541 ในประเทศไทยขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สากลของสมาพันธ์ขบวนการเกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Federal of Organic Agriculture Movement : IFOAM) ซึ่งต่อมาในประเทศไทยได้เปลี่ยนชื่อเป็น สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ หรือ มกท. (Organization Agriculture Certification Thailand: ACT) (2541: 5)

หลักการที่สำคัญตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย โดยสรุปมีดังนี้

1. หลีกเลี่ยงการปลูกพืชเชิงเดี่ยว รวมทั้งต้องมีแผนการที่ชัดเจนในการจัดการไร่นาเพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิต
2. ส่งเสริมการแพร่ขยายชนิดของแมลงที่มีประโยชน์ (ตัวห้ำ ตัวเบียน) เพื่อลดปัญหาการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืช
3. เกษตรกรต้องพยายามอย่างเต็มที่ในการป้องกัน และหลีกเลี่ยงการปนเปื้อนของสารเคมีและมลพิษสารอันตรายจากภายนอก

4. หลีกเลี่ยงการปลูกพืชนอกฤดู
5. เลือกใช้พันธุ์พืชที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น และมีความต้านทานต่อโรคและแมลง
6. คัดเลือกและพัฒนาพันธุ์พืชที่มีคุณภาพ รสชาติดี และให้ผลผลิตสูง
7. ปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดินด้วยอินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยพืชสด อย่างต่อเนื่องให้สม่ำเสมอ และมีการหมุนเวียนใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
8. ควรมีการพัฒนาระบบการผลิตที่พึ่งพาตนเอง ในเรื่องของอินทรีย์วัตถุและธาตุอาหารภายในฟาร์ม

2.2. แนวคิดเกี่ยวกับธุรกิจชุมชน

ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมแนวคิดเกี่ยวกับธุรกิจชุมชน มีผู้อธิบายแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจชุมชน ดังนี้

2.2.1 ความหมาย

มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายธุรกิจชุมชน ดังต่อไปนี้

วิชิต นันทสุวรรณ (2544: 28) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ธุรกิจชุมชน หมายถึง การประกอบการซึ่งรวมถึง กระบวนการผลิต และทรัพยากรทุกขั้นตอนโดยมีภูมิปัญญาขององค์กรชุมชนหรือเครือข่ายขององค์กรชุมชน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและการเรียนรู้ชุมชนซึ่งมิได้มีเป้าหมายเพียงเพื่อการสร้างกำไรทางการเงินเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงกำไรทางสังคม ได้แก่ ความเข้มแข็งของชุมชนและความสงบสุขของสังคมด้วย

ญรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล (2545: 185) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การจัดการ “ทุน” ของชุมชน ในชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชน โดยใช้ภูมิปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ของชุมชนผสมผสานกับความรู้สากลเพื่อตอบสนองการพึ่งพาตนเอง และความพอเพียงของครอบครัวและชุมชน

สมศักดิ์ สุริโย (2547: 2) ได้ให้ความหมายว่า กิจกรรมที่สร้างรายได้อย่างมั่นคงรูปแบบหนึ่งที่มีขนาดเล็กกว่าธุรกิจชุมชนขนาดย่อม สร้างผลผลิตของกิจการซึ่งเกิดจากสินทรัพย์ของชุมชน ที่มีรูปแบบการบริหารจัดการสมัยใหม่โดยคนในชุมชน เป็นกิจการของคนในชุมชนที่ปลูกให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นฟื้นขึ้นมาเป็นพลังให้กับชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจระดับฐานรากของประเทศ โดยมีจุดมุ่งหมายในการดำเนินกิจการ คือการพึ่งตนเองและพึ่งพากันและกันของชุมชน

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมธุรกิจชุมชน พ.ศ. 2548 (2548: 1) ได้ให้ความหมายไว้ว่า กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพันมีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัวชุมชนและระหว่างชุมชน

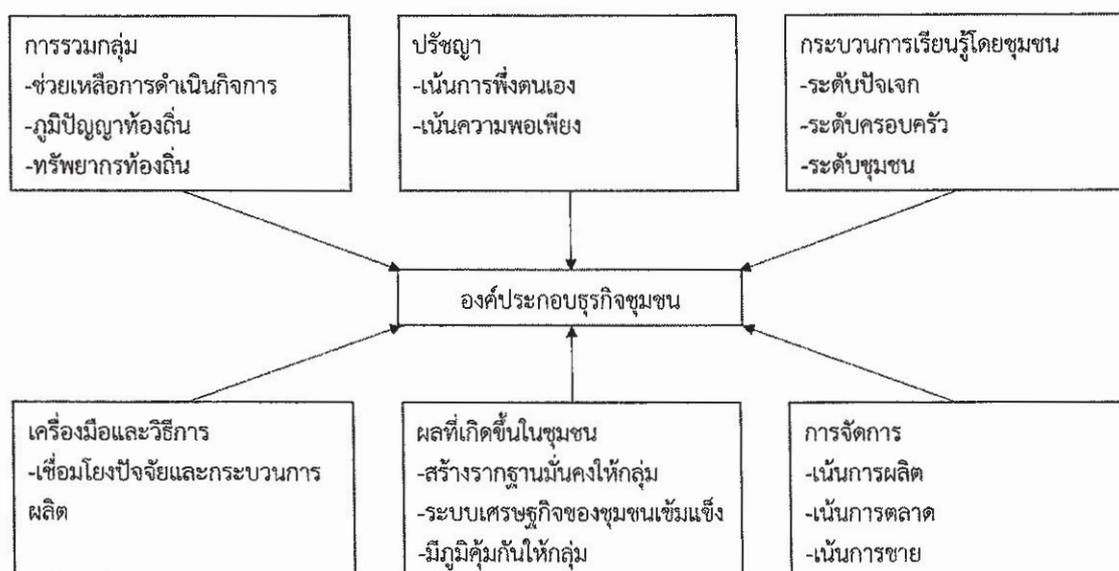
อารี วิบูลย์พงศ์ และคณะ (2549: 5) ได้ให้ความหมายว่า กิจการของชุมชนโดยชุมชน เพื่อชุมชนและเพื่อประโยชน์ของคนในชุมชน ที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทุนทางสังคมของชุมชนในการดำเนินกิจการของชุมชน

สำนักงานส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (2556: 1) ให้ความหมายไว้ว่า กิจกรรมของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการบริการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดย คณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะป็นนิติบุคคลในรูปแบบใด หรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อรายได้ และการพึ่งพาตนเองของครอบครัวในชุมชนและระหว่างชุมชน โดยใช้ทรัพยากร ผลผลิต ความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม วิถีตนเอง โดยยึดเป็น โครงสร้างเศรษฐกิจฐานราก เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็ง เพื่อเป็นส่วนต่อยอดให้เศรษฐกิจข้างบนที่แข็งแรง เพราะมีรากฐานที่แข็งแรง

2.2.2 องค์ประกอบของธุรกิจชุมชน

จินตนา กาญจนวิสุทธิ์ (2558: 5) อธิบายว่า ธุรกิจชุมชนมีองค์ประกอบ ดังภาพที่

2.1

ภาพที่ 1 องค์ประกอบธุรกิจชุมชน
ที่มา จินตนา กาญจนวิสุทธิ์ (2558: 5)

จากภาพที่ 1 องค์ประกอบธุรกิจชุมชนสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ชุมชนเป็นเจ้าของและเป็นผู้ดำเนินการหลัก อาจมีบุคคลภายนอกมีส่วนร่วมในลักษณะของการถือหุ้นได้เพื่อการมีส่วนร่วม ร่วมมือ และให้ความช่วยเหลือแต่ไม่ใช่ผู้ถือหุ้นใหญ่ที่จะทำให้มีอำนาจในการตัดสินใจ
2. ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน เน้นการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้มากที่สุดแต่อาจนำวัตถุดิบบางส่วนมาจากภายนอกได้
3. ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมโดยชุมชน ชุมชนมีความรู้ มีภูมิปัญญา หากชุมชนมีกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมชุมชนจะเกิดความเชื่อมั่นในตนเองและริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่โดยไม่เลียนแบบหรือแสวงหาสูตรสำเร็จจากแหล่งอื่น ๆ ซึ่งเป็นการพัฒนาศักยภาพของชุมชน

4. มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล ฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานทุนที่สำคัญเป็นการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยประยุกต์ให้ผสมผสานกับความรู้ภูมิปัญญาสากล
5. มีการดำเนินการแบบบูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ คือ มีหลายประสานและผนึกกำลัง และเกื้อกูลกัน
6. มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ ซึ่งการเรียนรู้ คือหัวใจของกระบวนการพัฒนาเพื่อให้เกิดความคิดเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ เป็นธุรกิจชุมชนบนฐานความรู้
7. มีการพึ่งพาตนเอง เป็นเป้าหมายสำคัญที่สุดของการประกอบการ

2.2.3 ประเภทของธุรกิจชุมชน

ได้มีนักวิชาการอธิบายถึง ประเภทของธุรกิจชุมชนไว้ ดังนี้

จินตนา กาญจนวิสุทธิ์ (2558: 6) กล่าวว่า ธุรกิจชุมชนแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ธุรกิจชุมชนผลิตผลสด ไม่ใช่การเชื่อมโยงที่ถูกต้อง พื้นฐานเป็นการผลิตเพื่อใช้ในท้องถิ่น มีการผลิตหลักอยู่ 5 ชนิด คือ ข้าว อาหาร สมุนไพร ของใช้ และปุ๋ย ซึ่งอยู่บนขีดความสามารถของชาวบ้านทั่วไปและผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐาน

2. ธุรกิจชุมชนก้าวหน้า เป็นธุรกิจชุมชนที่สามารถออกสู่ตลาดใหญ่ได้ เพราะมีลักษณะเฉพาะตัวมีเอกลักษณ์ท้องถิ่นบางอย่าง หรืออาจมีสูตรเคล็ดลับหรือมีคุณภาพดีในระดับมาตรฐานสามารถแข่งขันกับผลิตภัณฑ์หรือสินค้าทั่วไปได้ เป็นธุรกิจชุมชนที่มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร (2556: 5) กล่าวว่า ธุรกิจชุมชนแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ระดับพื้นฐาน ได้แก่ ธุรกิจที่มีการประกอบการเพื่อให้เกิดผลผลิตหรือการให้บริการที่จะนำไปใช้เพื่อการอุปโภค บริโภค มุ่งเน้นการลดรายจ่าย การประหยัดและออม เพื่อให้ดำรงชีวิตได้อย่างพอเพียงทั้งระดับชุมชน ครัวเรือน และระหว่างชุมชน หรือเรียกว่าธุรกิจแบบพอเพียง

2. ระดับพัฒนา ได้แก่ ธุรกิจชุมชนที่มีการขยายช่องทางการตลาดเพิ่มมากขึ้น จากชุมชนตนเองไปยังชุมชนอื่น มีการประกอบการเพื่อให้เกิดผลผลิต หรือการให้บริการเพื่อการลดรายจ่ายและมีส่วนเหลือสามารถนำไปแบ่งปันแลกเปลี่ยนหรือจำหน่ายให้เกิดรายได้เพิ่ม

3. ระดับก้าวหน้า ได้แก่ ธุรกิจชุมชนที่มีการขยายช่องทางการตลาดเพิ่มมากขึ้นไปยังตลาดขายสินค้าทั่วไป มีการประกอบการทั้งภาคการผลิตและการบริการ มุ่งการเพิ่มรายได้ไปสู่การลงทุนลดการนำเข้า เพื่อการส่งออกของผลิตภัณฑ์ ขยายกิจการ ขณะเดียวกันก็สามารถจัดสรรผลกำไร เพื่อสวัสดิการของชุมชน หรือเพื่อกิจกรรมสาธารณประโยชน์ สร้างความมั่งมีศรีสุขของครอบครัว ชุมชน ขยายไปถึงระหว่างชุมชน นำไปสู่การเป็นธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อไป

2.2.4 รูปแบบธุรกิจชุมชน

ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร (2556: 3) กล่าวว่า รูปแบบธุรกิจชุมชน จำแนกตามขอบข่ายของกิจการที่ประกอบการกำหนดไว้ 2 รูปแบบ ดังนี้

1. ธุรกิจชุมชนที่ประกอบกิจการเดี่ยวหรือครอบครัว คือ ธุรกิจชุมชนที่ประกอบกิจการที่มีการบริหารจัดการโดยคณะผู้บริหารในชุมชนชุดเดียว โดยมีผลผลิตมากกว่าหนึ่งผลิตภัณฑ์หรือหนึ่งการบริการ

2. ธุรกิจชุมชนที่ประกอบกิจการในรูปแบบเครือข่าย คือ ธุรกิจชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับกิจการอื่น ๆ เครือข่ายธุรกิจชุมชนนั้น มี 2 ประเภท คือ

2.1 เครือข่ายภายใน เป็นเครือข่ายที่มีการจัดการความสัมพันธ์ในระดับหมู่บ้าน

2.2 เครือข่ายภายนอก เป็นเครือข่ายที่มีความสัมพันธ์ในระดับจังหวัด ภูมิภาค

2.2.5 ระดับธุรกิจชุมชน

วิจิต นันทสุวรรณ (2544: 20-21) และจินตนา กาญจนวิสุทธิ์ (2558: 7) กล่าวว่า ธุรกิจชุมชนแบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ

1. ธุรกิจชุมชนระดับครอบครัว เป็นธุรกิจชุมชนแบบพอเพียงซึ่งมีการประกอบกิจกรรมที่เริ่มต้นจากการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรไว้ใช้ไว้กินในครอบครัวหรือสร้างผลิตภัณฑ์ของชุมชน เพื่อการอุปโภคบริโภคภายในครัวเรือนของตนเองเป็นหลักและทดแทนการพึ่งพาจากภายนอก ลักษณะผลิตภัณฑ์ที่ผลิตออกมามีความหลากหลาย ผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเอง ลดรายจ่ายจากการซื้อและป้องกันไม่ให้เงินของชุมชนไหลออกไปนอกชุมชนโดยไม่จำเป็น

2. ธุรกิจชุมชนระดับชุมชน เป็นธุรกิจชุมชนแบบพอเพียงมีการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างครอบครัวที่อยู่ในชุมชนเดียวกัน เพราะการพึ่งพาตนเองในบางกรณีก็ไม่สามารถทำได้เองโดยลำพังครอบครัวเดียว ต้องซื้อสินค้าจากเพื่อนบ้านในชุมชนเดียวกันเป็นการลดภาระการซื้อของแพงหรือช่วยลดรายจ่ายให้แก่เพื่อนบ้าน

3. ธุรกิจชุมชนระดับเครือข่าย เป็นธุรกิจชุมชนแบบพอเพียงที่ประกอบกิจการโดยกลุ่มเนื่องจากในบางกรณีชุมชนเพียงชุมชนเดียวก็ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ จึงต้องมีหลายชุมชนร่วมมือกันเป็นระบบพึ่งพาอาศัยระหว่างชุมชนที่มีผลผลิตและทรัพยากรที่แตกต่างกันเพื่อตอบสนองความต้องการในการอุปโภคของทุกชุมชนและเครือข่าย

4. ธุรกิจชุมชนเพื่อการจัดการผลผลิตส่วนเกิน เป็นธุรกิจชุมชนแบบพอเพียง ผสมกับแบบก้าวหน้าโดยการดำเนินการในรูปแบบผลผลิตหรือทรัพยากรของชุมชน สร้างผลิตภัณฑ์ต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มมูลค่าและตอบสนองการตลาดภายนอกชุมชนและเครือข่าย ดังนั้นการตลาดของธุรกิจชุมชนเพื่อการจัดการผลผลิตส่วนเกินคือ การตลาดนอกชุมชน โดยนำสินค้าที่เหลือจากการใช้ภายในชุมชนออกวางจำหน่ายและนำเงินจากคนภายนอกชุมชนเข้าสู่หมู่บ้าน

5. ธุรกิจชุมชนระดับธุรกิจ ธุรกิจชุมชนแบบก้าวหน้าเป็นการประกอบการที่ริเริ่มจากฐานครอบครัวพัฒนาจนถึงขั้นธุรกิจโดยมีการผลิตผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำออกตลาดใหญ่ได้มีคุณภาพดีได้มาตรฐาน และสามารถแข่งขันกับผลิตภัณฑ์หรือสินค้าอื่นได้

2.2.6 ตลาดของธุรกิจชุมชน

ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร (2556: 5) ได้กล่าวว่า ตลาดของธุรกิจชุมชนสามารถแบ่งออกได้ตามตลาดและสถานที่ของกลุ่มลูกค้าที่ธุรกิจชุมชนส่งสินค้าออกไปจำหน่ายโดยสามารถแบ่งออกได้ 3 ประเภท คือ

1. ตลาดพอเพียง คือ ตลาดในท้องถิ่น โดยเป็นการผลิตสินค้าเพื่อขายหรือการบริโภคในครัวเรือน ครอบครัว ชุมชน เครือข่ายในท้องถิ่น
2. ตลาดผูกพัน คือ รูปแบบของตลาดที่มีข้อตกลงซื้อขายกันในระยะเวลาหรือปริมาณที่กำหนด ทำให้ธุรกิจชุมชนมีตลาดรองรับที่แน่นอน เพราะผลิตตามคำสั่งซื้อและข้อตกลงที่มีกันไว้แล้วระหว่างผู้ผลิตกับผู้ซื้อ
3. ตลาดบริโภค คือ การผลิตเพื่อขายสินค้าและบริการในตลาดกว้างทั่วไป โดยเป็นตลาดเพื่อการแข่งขัน

2.2.7 ประโยชน์ของธุรกิจชุมชน

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมธุรกิจชุมชน (2548: 12) กล่าวว่า ประโยชน์ของธุรกิจชุมชน จำแนกออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. การรวมตัวกันของเกษตรกรในการประกอบธุรกิจในระดับชุมชน มีความมั่นคงได้รับรองตามกฎหมาย
2. การส่งเสริมความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาความสามารถในการจัดการให้ตรงตามความต้องการที่แท้จริง
3. ระบบเศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้ มีความพร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคต

2.2.8 การบริหารจัดการธุรกิจชุมชน

สุรัสวดี ราชกุลชัย (2547: 112) ได้ให้ความหมายว่า เป็นการวางแผนกิจกรรมที่เกี่ยวกับอนาคตประกอบด้วยหลายขั้นตอนเพื่อเป็นแนวทางสำหรับให้ดำเนินการเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

เยาวลักษณ์ แก้วยอด (2555: 17-18) ได้ให้ความหมายว่า การจัดการเกี่ยวกับการผลิตสินค้าที่ดำเนินการโดยกลุ่มหรือคณะบุคคล ได้แก่ กลุ่มชุมชน สมาคม สหกรณ์ โดยสมาชิกในกลุ่มได้ร่วมกันผลิตดำเนินการและรับผลประโยชน์มีความผูกพันในวิถีชีวิตภายใต้รากฐานทางสังคมและวัฒนธรรมในท้องถิ่น เพื่อสร้างฐานะการพึ่งพาตนเองของครอบครัวชุมชนหรือระหว่างชุมชน การจัดการธุรกิจชุมชนประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้

1. การบริหารจัดการกลุ่มและสมาชิก
 - 1.1 ด้านโครงสร้างและข้อมูลของกลุ่มต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มเป็นลายลักษณ์อักษร
 - 1.2 ด้านการนำกลุ่ม นำสมาชิกในกลุ่มให้ปฏิบัติและร่วมกันกำหนดการดำเนินงานกิจกรรมของกลุ่ม
 - 1.3 ด้านการสื่อสาร ทบทวนและติดตามต้องจัดให้มีการประชุมติดตามเป็นระยะในรอบปี หรือตามความเหมาะสมเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของกลุ่ม
 - 1.4 ด้านความสามารถและการฝึกสอนการทำงานต้องมอบหมายงานให้เหมาะสมกับความสามารถของสมาชิก
2. การบริหารจัดการด้านการตลาดและลูกค้า

- 2.1 ด้านตลาดและลูกค้าการศึกษาแนวโน้มความต้องการของลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย การกำหนดแผนการขาย แผนการตลาดในรอบปี
- 2.2 ด้านการรับคำสั่งซื้อ การบันทึกรายละเอียดคำสั่งซื้อของลูกค้าอย่างชัดเจน
3. การบริหารจัดการด้านการผลิตและงานสนับสนุนการผลิต
 - 3.1 ด้านการจัดการซื้อ จัดหาวัตถุดิบ ปัจจัยการผลิตต้องบันทึกรายละเอียดการซื้อ จัดหาวัตถุดิบ ปัจจัยการผลิตแหล่งที่มาและตรวจสอบวัตถุดิบก่อนรับเข้าด้วยวิธีการที่เหมาะสม
 - 3.2 ด้านการผลิตสินค้า มีการวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและกำลังการผลิตของกลุ่มและมีวิธีการผลิตสินค้าอย่างชัดเจน
 - 3.3 ด้านเครื่องมือ อุปกรณ์และสถานที่ผลิตต้องดูแลรักษาเครื่องมืออุปกรณ์และสถานที่ผลิตให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมพร้อมใช้งานได้
 - 3.4 ด้านการบรรจุและจัดส่ง การระบุรายละเอียดผลิตภัณฑ์ในฉลากให้ครบถ้วน และมีวิธีการเก็บรักษาและการจัดส่งผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมเพื่อไม่ให้ผลิตภัณฑ์เกิดการเสื่อมสภาพ
4. การบริหารจัดการด้านบัญชีและการเงิน
 - 4.1 ด้านรายรับ-รายจ่าย บันทึกการรับ-รายจ่ายให้เหมาะสมทุกครั้ง
 - 4.2 ด้านต้นทุนและกำไร สรุปผลกำไรขาดทุนตามรอบระยะเวลาที่เหมาะสมและบันทึกไว้ในรูปแบบที่เหมาะสม
 - 4.3 ด้านการเงินของกลุ่ม การระดมทุนจากสมาชิกโดยกา หนดหลักเกณฑ์การถือหุ้น การกำหนดกติกาการจัดสรรกำไรบางส่วนเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มสมาชิกและการจัดทำแผนระเบียบการใช้เงิน
 - 4.4 ด้านทรัพย์สินและหนี้สิน การบันทึกรายการทรัพย์สินและหนี้สินของกลุ่ม
5. การปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน
 - 5.1 พัฒนาด้วยการเรียนรู้ของกลุ่ม สมาชิกต้องพัฒนากลุ่มสมาชิกให้มีความรู้ในการบริหารจัดการทุกด้านตามความเหมาะสมกับศักยภาพของสมาชิก
 - 5.2 พัฒนาด้านเทคนิคและฝีมือการผลิตปรับปรุงเทคนิคและฝีมือการผลิต
 - 5.3 พัฒนาด้านผลิตภัณฑ์หรือบรรจุภัณฑ์และฉลาก ออกแบบปรับปรุงพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบรรจุภัณฑ์และฉลากโดยคำนึงถึงความต้องการของตลาดและสอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชนและรักษาสิ่งแวดล้อม
 - 5.4 พัฒนาปรับปรุงธุรกิจจัดทำ และเขียนแผนธุรกิจในรูปแบบและช่วงเวลาที่เหมาะสมกับกลุ่ม
 - 5.5 พัฒนาด้านการเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน เพิ่มพูนความรู้ด้านการเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนให้สมาชิกอย่างต่อเนื่อง
 - 5.6 พัฒนาด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชุมชน
 - 5.7 พัฒนาด้านพึ่งตนเอง

ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร (2556, 21) กล่าวว่า การจัดการธุรกิจชุมชน เป็นการใช้ทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยสามารถบรรลุเป้าหมายของธุรกิจชุมชนในด้าน

ต่าง ๆ โดยใช้แนวคิดด้านต่าง ๆ การจัดการมาดำเนินการให้ประสบความสำเร็จโดยใช้ทรัพยากร ซึ่งประกอบด้วย คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องจักร วิธีการ และการบริหารให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จินตนา กาญจนวิสุทธิ์ (2558, 34) ได้ให้ความหมายว่า เป็นการร่วมมือของคนในชุมชนที่มีการร่วมคิดร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา มีการเรียนรู้การจัดการร่วมกัน เพื่อดำเนินกิจกรรมการผลิต การแปรรูปโดยใช้ทุนทางสิ่งแวดล้อม ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคมของชุมชน เริ่มต้นจากการระดมทุนการทำกิจกรรมร่วมกัน ทั้งด้านการผลิต การตลาด การจัดการ สินค้า การเงิน/บัญชี การสร้างเครือข่าย การจัดสวัสดิการ การแบ่งปันผลประโยชน์ เพื่อการพึ่งตนเองและการเพิ่มรายได้ให้ชุมชนโดยมุ่งเน้นประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับคนในชุมชนรวมทั้งสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน

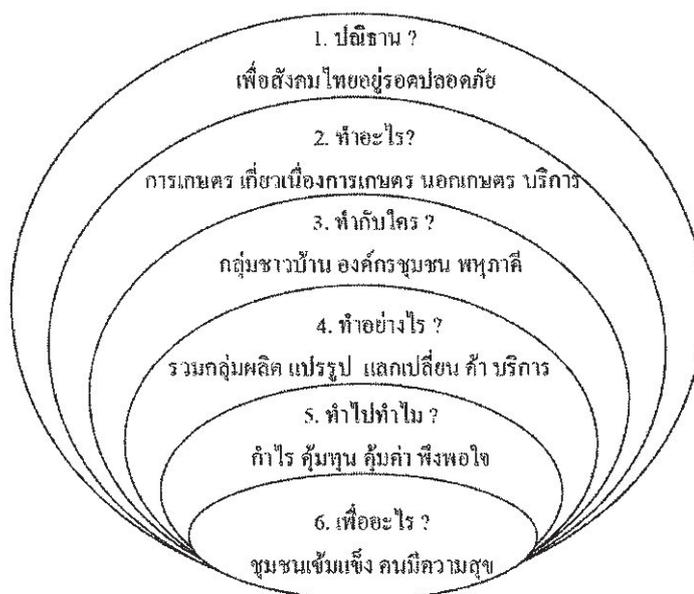
จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจชุมชน ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ธุรกิจชุมชนเป็นการดำเนินกิจกรรมร่วมกันในชุมชน โดยใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นและภูมิปัญญาชาวบ้าน มีการนำแนวคิดการพึ่งพาตนเองและความพอเพียงเป็นฐานในการดำเนินธุรกิจ โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการ เพื่อนำมาต่อยอดพัฒนาธุรกิจชุมชน เกิดเป็นรายได้กระจายในชุมชน

2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

จากการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน มีสาระสำคัญดังนี้

2.3.1 ความหมายของเศรษฐกิจชุมชน

มงคล ด้านธานินทร์ (2541) ได้อธิบายเรื่องเศรษฐกิจชุมชน โดยใช้วิธีตั้งเป็นประเด็นเพื่อตอบคำถาม ให้เกิดความเข้าใจ โดยไม่ต้องจำความหมาย โดยได้ตั้งเป็นประเด็นในลักษณะเป็นกรอบแนวคิดของเศรษฐกิจชุมชน แสดงในภาพที่ 2 ดังนี้

ภาพที่ 2 แนวคิดของเศรษฐกิจชุมชน
ที่มา มงคล ด้านธานินทร์ (2541)

จากรูปภาพที่ 2 เป็นแนวคิดของเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งเกิดเป็นกระบวนการตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ภาณิน หมายถึง เศรษฐกิจชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจชาติ ผู้ที่เกี่ยวข้องจึงต้องดำเนินการด้วยความมุ่งมั่น ต้องสัมพันธ์กับการเมือง การปกครอง การศึกษา และวัฒนธรรมของคนทั้งประเทศ การดำเนินการเศรษฐกิจใด ๆ จะไม่ช่วยให้บรรลุภาณินได้
2. ทำอะไร หมายถึง ทำงานเพื่อดำรงชีพในแนวสัมมาชีพ เพื่ออยู่ร่วมกับเพื่อนมนุษย์อื่น ๆ ในชุมชน เช่น การเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ แปรรูปผลผลิต ตัดเย็บเสื้อผ้า ปลูกพืชสมุนไพร บริการท่องเที่ยว เป็นต้น
3. ทำกับใคร หมายถึง ชาวบ้านรวมกลุ่มกันเองอย่างไม่เป็นทางการ ไม่เป็นนิติบุคคล เช่น สหกรณ์ สมาคมหรือรวมกลุ่มกับนักพัฒนาเอกชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือนักวิชาการ
4. ทำอย่างไร เมื่อรวมกลุ่มแล้วก็ทำการผลิตสินค้า แปรรูป และซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า
5. ทำไปทำไม เนื่องจากชาวบ้านมีระดับการทำมาหากินต่างกัน การรวมกลุ่มจะช่วยให้เกิดความพออยู่พอกิน เกิดความพึงพอใจ เพื่อจะเกิดความคุ้มค่ากับการลงทุน และเพื่อกำไร
6. เพื่ออะไร เป็นการรวมตัวของชุมชนในระดับล่างสุดของสังคม เพื่อร่วมกันทำงานให้คนมีความสุข และชุมชนมีความเข้มแข็ง

สุพร นภาโชติศิริ (2560) เศรษฐกิจชุมชน หมายถึง ระบบเศรษฐกิจระดับท้องถิ่นหรือ ชุมชนที่มีลักษณะเป็นองค์รวม ซึ่งไม่ได้มีแต่เพียงมิติทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นตัวเลขของรายได้ รายจ่าย การผลิต และการบริโภค เท่านั้น แต่จะเป็นระบบเศรษฐกิจที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม วัฒนธรรม มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนและรวมถึงการมีระบบคุณค่าเข้าไปด้วย

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (5 มีนาคม 2563) ได้อธิบายว่า เศรษฐกิจชุมชน หมายถึง กิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆไม่ว่าจะเป็นการผลิตการบริโภค การจำหน่ายแจกที่คนในท้องถิ่นชุมชนได้มีส่วนร่วมคิดร่วมทำร่วมรับประโยชน์ของประชาชน และร่วมกันเป็นเจ้าของ เศรษฐกิจชุมชนมีรากฐานมาจากศักยภาพของชุมชน ภูมิปัญญาของชุมชน หรือทุนในชุมชน อาทิ วัฒนธรรม ประเพณี สภาพภูมิประเทศ ความหลากหลายทางทรัพยากรที่มีอยู่ โดยเศรษฐกิจชุมชนมีลักษณะสำคัญคือ ครอบครัวยุคใหม่เป็นหน่วยการผลิต แรงงานของสมาชิกในครอบครัวเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการอยู่รอดของครอบครัวต่อความพอเพียง และต่อความสามารถในการพึ่งตนเอง ตามแนวคิดเศรษฐกิจชุมชน ชุมชนเป็นตัวของตัวเอง มีพลวัต และสามารถที่จะอยู่รอดด้วยตัวเองได้ พัฒนาเคียงคู่ไปกับพัฒนาการของระบบทุนนิยม แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนเกิดจากการพัฒนาการเศรษฐกิจของโลกตามแนวทางทุนนิยม ได้ก่อให้เกิดปัญหาและผลเสียหลายประการแก่ประเทศที่กำลังพัฒนา และในขณะเดียวกัน การศึกษาค้นคว้าเศรษฐกิจชุมชนในหลายประเทศทำให้มีหลักฐานในเชิงประจักษ์ว่า แม้สังคมเศรษฐกิจจะได้ผ่านพัฒนาการมาแล้วหลายขั้นตอน นับแต่ชุมชนบุพกาลผ่านยุคเจ้าขุนมูลนาย ยุคการค้าอาณานิคม และการเติบโตของระบบทุนนิยม แต่ชุมชนหมู่บ้านก็ยังคงดำรงเอกลักษณ์วัฒนธรรมของตน และยังมีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง

กล่าวโดยรวมได้ว่า เศรษฐกิจชุมชน หมายถึง การผลิต การแปรรูป การบริโภค การค้าและ การบริการที่เป็นการตัดสินใจดำเนินการของชุมชนในชุมชนเพื่อชุมชน

2.3.2 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชน

การวิจัยนี้ ได้ทำการศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) และแนวคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน (มงคล ตอนขวา, 2540) สรุปได้ดังนี้

2.3.2.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น

1. แนวคิดเกี่ยวกับวัฏจักรแห่งความยากจน (Vicious Cycle)

วัฏจักรแห่งความยากจน เป็นแนวคิดในการพัฒนาบุคคลของการพัฒนาบุคคลัน ๆ โดยแนวคิดนี้ ชี้ให้เห็นว่าชุมชน หรือ ประเทศกำลังพัฒนา ถ้าไม่พัฒนา จะต้องวนเวียนอยู่ในวัฏจักร นี้ตลอดไป อย่างไรก็ตามวิธีแก้ไข หรือการจะหลุดพ้นจากวัฏจักรนี้ได้สังคมจะต้องกระตุ้น ด้วยการ เพิ่มระดับการลงทุนให้อยู่ในระดับสูง ซึ่งการกระตุ้นการลงทุนดังกล่าวนี้ ต้องมีขนาดใหญ่เพียงพอจึง จะสามารถทำให้ชุมชน หรือสังคมหลุดพ้นจากวัฏจักรได้ แต่ปัญหาที่จะเกิดขึ้นคือ ชุมชนหรือสังคมที่มี ปัญหาความยากจนหรือการถอยการพัฒนาจะนำทุนมาจากที่ใดดังนั้นวิธีแก้ปัญหาก็มี 2 วิธี คือ

1.1 จะต้องเพิ่มการสะสมทุนในประเทศให้มากขึ้น ซึ่งวิธีนี้ก็คงจะทำได้ยาก เพราะชุมชนมีรายได้ต่ำอยู่แล้ว

1.2 ต้องพึ่งความช่วยเหลือทางด้านการลงทุนจากภายนอก หรือจาก ต่างประเทศในระยะแรก

แนวคิดนี้สนับสนุนวิธีที่ 2 เพราะเมื่อชุมชนหรือสังคมหลุดพ้นจากวัฏจักรนี้ แล้ว ในรอบต่อไปก็จะสามารถพัฒนา และใช้คืนเงินทุนได้

2. แนวความคิดขั้นเศรษฐกิจของ Karl Marx

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจจากขั้นหนึ่ง ไปยังขั้นถัดไปจะเกิดขึ้นเพราะ เกิดความขัดแย้งระหว่างชนชั้น โดยการเปลี่ยนแปลงของสังคม จะมีการพัฒนาขึ้นตามลำดับ โดย แบ่งเป็น 5 ขั้นตอน

2.1 ขั้นสังคมบรรพกาล (Primitive Society) เป็นสังคมขั้นเริ่มต้น ยังไม่มีการแบ่งชนชั้นสมาชิกในชุมชนช่วยเหลือกัน ผลผลิตแบ่งตามส่วนที่ตนเองหามาได้

2.2 ขั้นสังคมทาส (Ancient Slave State) ผลผลิตเริ่มมากขึ้น กลุ่มผู้มี อำนาจมาบังคับเอาผลผลิตส่วนเกินไป เกิดกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลและการแบ่งชนชั้น มีสังคมทาส

2.3 ขั้นสังคมศักดินา (Feudalism) แรงงานทาสจะเริ่มต่อต้านทำการ ปฏิวัติ และจะถูกปลดปล่อยกลายเป็นผู้เช่าที่ดิน การผลิตของผู้เช่าจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.4 ขั้นสังคมทุนนิยม (Capitalism) เมื่อพลังการผลิตขยายตัวจนเข้าสู่ ระบบอุตสาหกรรมผู้เช่าที่ดินจะถูกปลดปล่อยให้เป็นแรงงานอิสระ เกิดการขูดรีดแรงงานในโรงงาน

2.5 ขั้นสังคมคอมมิวนิสต์ (Communist) การขูดรีดแรงงานจะทำให้เกิด การต่อสู้ระหว่างชนชั้น แล้วชนชั้นกรรมาชีพจะโค่นล้มชนชั้นนายทุน สังคมทุนนิยมจะล่มสลาย แล้ว เปลี่ยนเข้าสู่สังคมคอมมิวนิสต์ โดยปัจจัยการผลิตเป็นของส่วนรวมโดยผลผลิตจะถูกแจกจ่ายให้กับ สมาชิกอย่างเพียงพอและบุคคลในสังคมจะมีความเท่าเทียมกัน

3. แนวความคิดเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนา (Stage of Growth)

ผู้นำเสนอแนวคิดนี้คือ W.W. Rostow โดยแสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการของสังคมที่ผ่านมามีได้แบ่งการพัฒนาเป็น 5 ขั้นตอน คือ

3.1 ขั้นสังคมโบราณ (Traditional Society) ลักษณะคือ การพัฒนายังต่ำ เทคโนโลยียังต่ำประสิทธิภาพในการผลิตต่ำ เศรษฐกิจพึ่งการเกษตรเป็นหลัก

3.2 ขั้นเตรียมทะยานบิน (Precondition for Take-off) ลักษณะคือ ขยายโครงสร้างพื้นฐานอย่างกว้างขวาง ใช้เทคโนโลยีในการผลิตสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรม เริ่มมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจทุกด้าน

3.3 ขั้นทะยานบิน (Take-off) ลักษณะคือ มีการพัฒนาสาขาอุตสาหกรรมขึ้นมาเป็นสาขานำ การผลิตทางการเกษตรจะมีลักษณะเป็นการค้า การขยายตัวทางเศรษฐกิจค่อนข้างสูง

3.4 ขั้นสู่ระดับอิ่มตัว (Drive to Maturity) ลักษณะคือ การจัดการมีประสิทธิภาพสูงแรงงานมีทักษะ ผลผลิตเพิ่มมากกว่าประชากร สามารถผลิตสินค้าใหม่ๆ ตามความต้องการได้มากขึ้น ตลอดจนมีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพสูง

3.5 ขั้นการบริโภคระดับสูง (High Mass Consumption) ลักษณะคือ ประชาชนมีการบริโภคสมบูรณ์ถ้วนหน้า มีการจ้างงานเต็มที่ (Full Employment) ประชาชนมีความรู้สึกมั่นคง มีทัศนคติที่ดี มีความเจริญพร้อมในทุกๆด้าน

4. ทฤษฎีความจำเป็นเติบโตแบบสมดุล (Balanced Growth)

ทฤษฎีความจำเป็นเติบโตแบบสมดุล (Balanced Growth) หรือทฤษฎีการพัฒนาครั้งใหญ่ (Big Push) โดยผู้นำเสนอคือ Rosenstein and Rodan แนวคิดนี้เชื่อว่า การลงทุนเพื่อการพัฒนาชุมชน หรือสังคม ต้องมีขนาดใหญ่พอ การพัฒนาจึงจะเกิดขึ้นได้ เพราะการลงทุนขนาดเล็กหลาย ๆ ครั้ง จะให้ผลการพัฒนาโดยภาพรวม (Total Effect) น้อยกว่าการลงทุนครั้งใหญ่ครั้งเดียว ดังนั้น จึงต้องมีการลงทุนขนาดใหญ่ เพื่อขจัดปัญหาการแบ่งแยกไม่ได้ 3 ทางคือ

4.1 การแบ่งแยกไม่ได้ทางการผลิต การลงทุนบางอย่างต้องมากพอจึงจะเกิด การประหยัดจากขนาด (Economy of Scale) เหตุผลเพราะ การก่อสร้างต้องใช้เวลาเตรียมการ และต้องมีครบชุดจึงจะใช้ประโยชน์ได้ เช่น ถนน ไฟฟ้า โทรศัพท์ นอกจากนี้ กิจการหลายอย่างสามารถใช้บริการขั้นพื้นฐาน (Infrastructure) ร่วมกันได้

4.2 การแบ่งแยกไม่ได้ทางด้านอุปสงค์ (Demand) ของชุมชนต้องมากพอ กิจการต่างๆ จึงจะอยู่ได้และขยายกิจการได้ กิจการในสาขาการผลิตต่างๆ จะสามารถพึ่งพาซึ่งกันและกันได้เพียงพอ

4.3 การแบ่งแยกไม่ได้ทางการออม (Saving) การลงทุนของสังคมใดๆ ที่มีเสถียรภาพจะต้องมาจากการออม ดังนั้น การลงทุนเริ่มแรกเป็นจำนวนมากจึงจะสามารถกระตุ้นการออมได้อย่างเพียงพอ

5. ทฤษฎีความจำเป็นเติบโตแบบไม่สมดุล (Unbalanced Growth)

ผู้นำเสนอคือ Hirschman เป็นแนวความคิดที่คัดค้าน Balanced Growth เพราะคิดว่าสังคมหรือ ประเทศกำลังพัฒนา คงจะไม่สามารถลงทุน เพื่อการพัฒนา ที่มีขนาดใหญ่

เพียงพอ ดังนั้น กลยุทธ์ คือ ต้องหามาตรการที่จะทำให้เกิดการลงทุนในบางกิจการ เพื่อให้เกิดความไม่สมดุลระหว่างภาคเศรษฐกิจต่างๆ ภาคเศรษฐกิจใดที่เจริญรุดหน้าไปก่อน ภาคเศรษฐกิจอื่น เกิดการขาดแคลน และเป็นพลังกดดันให้เกิดการลงทุนในสาขาเศรษฐกิจอื่น แต่เนื่องจากมีเงินทุนจำกัด ดังนั้น กลยุทธ์ที่สำคัญ คือ ควรเลือกพัฒนาภาคเศรษฐกิจใดภาคเศรษฐกิจหนึ่งก่อน โดยภาคเศรษฐกิจที่เลือกลงทุนควรเป็นสาขาเศรษฐกิจ ที่เป็นยุทธศาสตร์ หรือ สาขานำ (Leading Sector) จากนั้นผลจากการพัฒนาภาคเศรษฐกิจนำ จะสร้างผลเชื่อมโยงไปยังการพัฒนาภาคเศรษฐกิจอื่นๆ ต่อไปโดยการเลือกสาขานำ จะต้องก่อให้เกิด ผลเชื่อมโยงไปข้างหน้า (Forward Linkage) และผลเชื่อมโยงไปข้างหลัง (Backward Linkage) กับภาคเศรษฐกิจอื่นๆ ได้มากที่สุด

6. ทฤษฎีการพึ่งพา (Dependency Theory)

ผู้นำเสนอคือ Dos Santos เกี่ยวกับการพัฒนาของสังคม ในประเทศใดประเทศหนึ่งหรือไม่จะถูกกำหนดมาจากการพัฒนาในด้านต่างๆ ของอีกประเทศหนึ่ง ดังนั้นสภาพการด้อยพัฒนาของชุมชน หรือประเทศใด มาจากการพึ่งพา (Dependency) ประเทศอื่นนั่นเอง ดังเช่นประเทศโลกที่สาม ต้องพึ่งพาประเทศทุนนิยมตะวันตก ข้อวิจารณ์ ของแนวคิดนี้ คือ ชุมชนหรือประเทศด้อยพัฒนาทั้งหลาย จะไม่สามารถหาแนวทางการพัฒนาในแนวทางที่เป็นอิสระของตนเองได้ นอกจากนี้สภาพการพึ่งพาก็เป็นแบบถูกเอารัดเอาเปรียบ ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาตามทฤษฎีนี้ คือ

6.1 ควรดำเนินการเพื่อหาแนวทางพัฒนาแบบพึ่งตนเอง (Self-Reliance) เช่น การพัฒนาเทคโนโลยี ที่เหมาะสมกับตนเอง (Appropriate or Intermediate Technology)

6.2 ประเทศด้อยพัฒนาควรร่วมมือกันทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทั้งนี้เพื่อช่วยเหลือและร่วมมือซึ่งกันและกัน

6.3 ร่วมกันสร้างอำนาจต่อรองกับประเทศที่พัฒนาแล้ว เพื่อจัดการปฏิรูปความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของโลกใหม่ ที่ประเทศกำลังพัฒนาจะไม่ถูกครอบงำ

7. แนวความคิดเกี่ยวกับการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ ไปพร้อมกับการกระจายรายได้ (Redistribution with Growth)

ผู้นำเสนอคือ Chenery and Alluwalla โดยส่วนหนึ่งจะยังสอดคล้องกับการพัฒนาที่เน้นความจำเป็นเร่งด่วนทางด้านเศรษฐกิจที่มาจาก การสะสมทุนและการลงทุน แต่สังคมจะต้องเพิ่มเติมมาตรการการแก้ปัญหา การกระจายรายได้ ความยากจน การว่างงาน และความไม่เท่าเทียมกันในสังคม ทั้งนี้เพราะ การพัฒนาที่ผ่านมาเกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ แต่การพัฒนาประเทศยังอยู่ในระดับต่ำ ดังคำกล่าวที่ว่าประเทศมั่งคั่ง แต่ประชาชนยากจน ดังนั้นมาตรการที่จะต้องนำมาใช้ ควรมีลักษณะดังนี้

7.1 เพิ่มความสำคัญการผลิตในบางสาขา โดยเฉพาะสาขาที่ยังไม่ได้รับการพัฒนา

7.2 ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาชนบทให้มากขึ้น

7.3 ส่งเสริมการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีแบบใช้แรงงานเป็นหลัก (Labor Intensive) ให้มากกว่าแบบใช้ทุนเป็นหลัก (Capital Intensive)

7.4 ควบคุมจำนวนประชากร (Population Restraint)

7.5 กำหนดกลุ่มคนยากจน (Poverty Groups) ให้ชัดเจน เพื่อจะได้กำหนดเป็นกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนา

7.6 ปรับปรุงโอกาสให้กลุ่มคนยากจนเข้าถึงบริการของรัฐให้มากขึ้น

8. แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาแบบยั่งยืน (Sustainable Development)

แนวความคิดนี้เป็นกระแสการพัฒนาที่กล่าวถึงกันมากในปัจจุบัน ความหมายคือ เป็นการพัฒนาที่จะสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง และตลอดไป ภายใต้สภาพทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม สาเหตุมาจาก การพัฒนาที่ผ่านมา โดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้ว มีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างรวดเร็ว ดังนั้น ถ้ายังใช้แนวคิดในการพัฒนาแบบเดิม ก็คงจะต้องถึงวันที่สังคมโลกไม่อาจพัฒนาได้อีกต่อไป

แนวทางในการพัฒนา ควรดำเนินการในด้านต่างๆ ต่อไปนี้ อย่างพร้อมเพียงกัน คือ

8.1 การขยายตัวทางเศรษฐกิจ (Economic Growth) ยังมีความจำเป็น และต้องให้ความสำคัญต่อไป แต่การขยายตัวไม่จำเป็นต้องสูงมาก

8.2 การกระจายรายได้ (Income Distribution) เพื่อให้ประชาชนมีความเท่าเทียมกันมากขึ้น

8.3 สวัสดิการทางสังคม (Social Well-being) เพิ่มความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน การได้รับบริการขั้นพื้นฐานที่ทั่วถึง และ

8.4 คุณภาพสิ่งแวดล้อม (Environmental Quality) ควรอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม

2.3.2.2 แนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ปัจจุบันองค์การสหประชาชาติได้หันมาสนับสนุนแนวคิดที่ว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน นอกจากแนวโน้มสู่ความคิดเรื่องการพัฒนาการแบบยั่งยืนแล้ว ได้มีแนวโน้มที่จะปรับแผนพัฒนาการใหม่ที่เน้นในเรื่อง การพัฒนาคน พัฒนาทางด้านจิตใจ และรวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเมื่อนำมาปรับใช้กับ แนวทางในพัฒนาสังคมแบบยั่งยืน สามารถจำแนกออกเป็น 3 แนวทางดังนี้

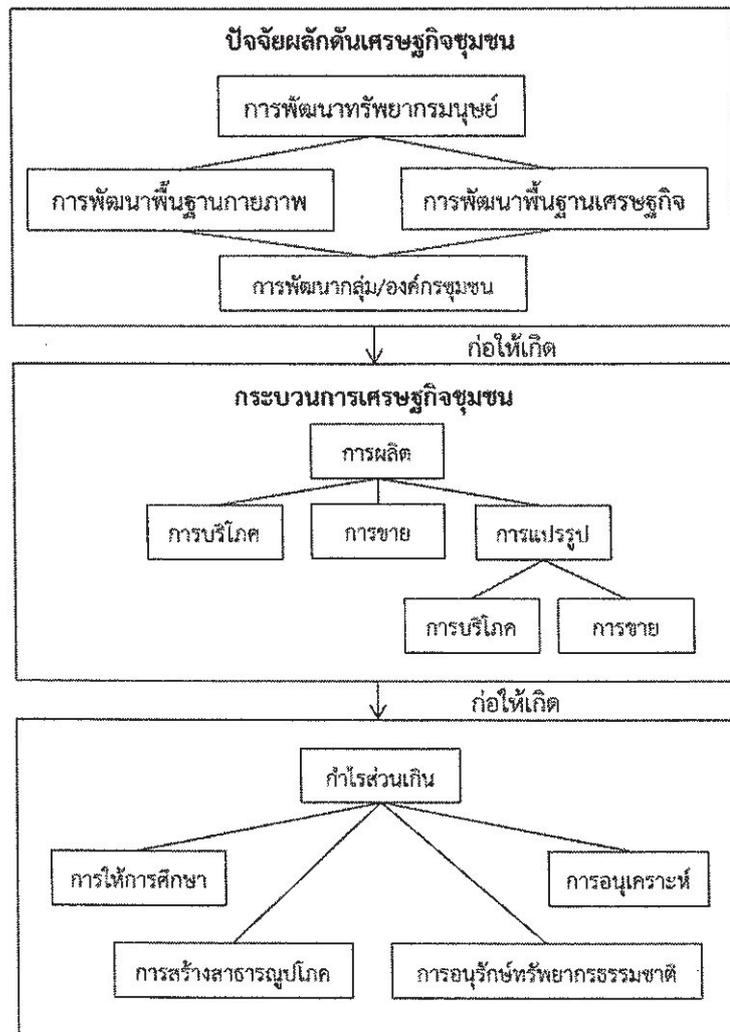
แนวทางด้านที่หนึ่ง คือ แนวยุทธศาสตร์พุทธศาสนา ซึ่งกลุ่มนักคิดในแนวนี้ที่สำคัญคือ ท่านพุทธทาสภุมณีนิกโสมล และสำนักสันตโตโคก แนวยุทธศาสตร์นี้ได้นำเอาหลักพุทธศาสนาเข้ามาปรับใช้ทางปรัชญา และนำหลักพุทธศาสนามานำเสนอเป็นเป้าหมายของการพัฒนา โดยในทางปรัชญาจะเน้นที่ความสุขทางจิต ต้องพัฒนามนุษย์ทั้งด้านจิตใจ และสติปัญญา ความสุขของมนุษย์นั้นไม่ได้อยู่ที่รูปวัตถุภายนอก ดังนั้นแนวคิดนี้จะเน้นเรื่องความรักและการเป็นผู้ให้

แนวทางที่สอง คือแนวยุทธศาสตร์แบบเศรษฐศาสตร์การเมือง ยุทธศาสตร์นี้วางอยู่บนหลักคิดและปรัชญาแบบ Marxism ที่เน้นความเชื่อแบบวัตถุนิยม และหลักไดอะเล็กติก โดยมีความเชื่อว่า โลกและสังคมมีกฎเกณฑ์การพัฒนาที่แน่นอน ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความปรารถนา ทางจิตใจของมนุษย์ ดังนั้นจะเข้าใจการวิวัฒนาการได้ต้องเข้าถึงกฎวิวัฒนาการทางสังคม นั่นคือที่มาของหลักวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ซึ่งแนวคิดนี้เสนอว่า ประวัติศาสตร์มีการวิวัฒนาการอย่างเป็นขั้นตอน จากสังคมที่ไม่มีชนชั้น สู่สังคมที่มีชนชั้น และในที่สุดก็จะวิวัฒนาการกลับสู่สังคมที่ไม่มีชนชั้นอีกครั้ง

แนวทางที่สาม คือ ยุทธศาสตร์วัฒนธรรมชุมชน หลักแนวคิดที่เป็นพื้นฐานของยุทธศาสตร์วัฒนธรรมชุมชนนี้ ส่วนหนึ่งมาจากปรัชญาพุทธศาสนาที่ปฏิเสธพัฒนาการที่เน้นการพัฒนาในด้านวัตถุ (การขยายตัวของ GNP: Gross National Product) ถือเอาความสุขสูงสุดของมนุษย์เป็นเป้าหมาย หรือที่เรียกว่า Human-Centered Development อีกส่วนหนึ่งมาจากแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์การเมืองโดยเฉพาะวิธีการแก้ไขปัญหา แต่ต่างจากหลักเศรษฐศาสตร์การเมืองตรงที่ให้ความสำคัญต่อชนบทและด้านวัฒนธรรมค่อนข้างมาก

2.3.3 แนวคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

มงคล ด้านธานินทร์ (2541) ได้ทำการศึกษาแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนประกอบด้วย 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชน กระบวนการเศรษฐกิจชุมชนและกำไรส่วนเกินจากเศรษฐกิจชุมชน แสดงดังรูปที่ 3

ภาพที่ 3 การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน
ที่มา มงคล ด้านธานินทร์, (2541)

จากภาพที่ 3 อธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

1. ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชน ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเป็นแรงผลักดันให้เกิดเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่ จึงควรให้ความสนใจกับปัจจัยนี้เป็นลำดับแรก เพื่อทำให้เกิดกิจกรรมเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 4 ปัจจัย ดังนี้

1.1 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ประกอบด้วยการพัฒนากลุ่มคน 3 กลุ่มด้วยกัน ได้แก่ การพัฒนาผู้นำเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่ ให้มีความรู้และความสามารถในการวิเคราะห์ความจำเป็นที่ต้องทำการผลิต การแปรรูป การค้า และการติดต่อสัมพันธ์กับโลกภายนอก นอกจากนี้ควรมีความสามารถในการระดมคน เงินทุน การบริหารและการจัดการกระบวนการผลิต การแปรรูป และการใช้ทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาชาวบ้านให้มีความสนใจในกิจกรรมเศรษฐกิจชุมชนโดยพัฒนาชาวบ้านให้มีความรู้และความสามารถด้านเทคนิคการผลิต และการแปรรูป และการพัฒนาเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ให้มีความรู้อย่างลึกซึ้งในอุดมการณ์และเทคนิคการกระตุ้นเชื่อมประสานเพื่อเศรษฐกิจชุมชน

1.2 การพัฒนากลุ่ม/องค์กรชุมชน ควรมีความเข้าใจในการสร้างกลุ่มและการดำเนินกิจกรรมในรูปแบบกลุ่มที่มีผู้นำชาวบ้าน และผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันทำงาน ซึ่งเป็นหัวใจของเศรษฐกิจชุมชน โดยการทำงานด้วยวิธีการนี้สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทยที่คนชนบทมีความเกื้อหนุนจุนเจือซึ่งกันและกัน และสอดคล้องกับข้อจำกัดทางเศรษฐกิจของคนในชนบท เนื่องจากต่างฝ่ายต่างมีทุนทรัพย์และเครื่องมือทำกินที่ไม่มากนัก

1.3 การพัฒนาพื้นฐานเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการได้มาซึ่งเงินทุน ได้แก่ เงินทุนที่ได้จากการระดมทุนในหมู่บ้าน จากชาวบ้านผู้สนใจในการผลิตและการแปรรูปจะถูกนำไปใช้อย่างสมเหตุสมผล มีความต่อเนื่องและไม่ค่อยเสียหายจากการคดโกงด้วยวิธีต่างๆ ซึ่งต่างจากเงินทุนที่รัฐสนับสนุนผ่านหน่วยงานราชการและเงินของภาคเอกชนที่ถูกนำไปใช้อย่างไม่ระมัดระวัง เพราะชาวบ้านมักถือว่าไม่ใช่เงินของตน การได้มาซึ่งเงินทุนอาจได้จากกิจกรรมออมทรัพย์ การระดมหุ้น การระดมทุน การตั้งธนาคารหมู่บ้าน หรือจากการรับทุนช่วยเหลือจากภายนอกสมทบกับทุนภายในชุมชน

1.4 การพัฒนาพื้นฐานทางกายภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งน้ำเพื่อการบริโภคและการผลิต เนื่องจากในช่วงฤดูแล้ง หรือฤดูฝนที่ฝนตกขาดช่วง ชาวบ้านส่วนใหญ่จะใช้เวลากับการหาน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคด้วยความลำบาก ดังนั้นคนในชุมชนที่อยู่ในวัยหนุ่มสาวที่มีร่างกายแข็งแรงจะอพยพหางานทำนอกพื้นที่ จึงส่งผลให้ชาวบ้านทำกิจกรรมเศรษฐกิจชุมชนได้อย่างไม่ต่อเนื่อง

2. กระบวนการเศรษฐกิจชุมชน เมื่อมีความพร้อมในปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชนทั้ง 4 ปัจจัยแล้ว จึงทำให้กระบวนการเศรษฐกิจชุมชนพร้อมที่จะดำเนินการได้ ประกอบด้วย กิจกรรมการผลิต การบริโภค การแปรรูป และการขาย ให้สามารถดำเนินไปอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งกิจกรรมในกระบวนการนี้อาจจำแนกได้ ดังต่อไปนี้

2.1 การเกษตร ต่อเนื่องการเกษตร และนอกการเกษตร ประกอบไปด้วยผลิตภัณฑ์จากผ้า เช่น การทำผ้าฝ้ายทอมือย้อมสีธรรมชาติ ผ้าไหม มัดหมี่ ผ้าขาวม้า และกระเป๋าผ้าชนิดต่างๆ เป็นต้น ผลิตภัณฑ์ตัดเย็บเสื้อผ้า เช่น การตัดเย็บเสื้อผ้าและผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ภายในบ้านและสำนักงาน เป็นต้น ผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่และหวาย เช่น ตระกร้า เข่ง กระจาด เสื่อหวาย เป็นต้น

ผลิตภัณฑ์ดอกไม้ประดิษฐ์ เช่น การดอกไม้ ผลไม้ และไม้ประดับจากกระดาษชนิดต่างๆ เป็นต้น
ผลิตภัณฑ์อาหารและการแปรรูป เช่น ผลิตภัณฑ์จากผลไม้พร้อมดื่ม ไวน์จากผลไม้ชนิดต่างๆ เป็นต้น
ผลิตภัณฑ์วัสดุ เช่น เครื่องปั้นดินเผา ผลิตภัณฑ์เครื่องเงิน ผลิตภัณฑ์เครื่องหนัง เป็นต้น

2.2 กิจกรรมลานค้าชุมชน ได้แก่ การจัดหาพื้นที่ที่ชาวบ้านนำผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาดเพื่อซื้อ และขายสินค้า ซึ่งลานค้านี้อาจตั้งในตลาดชนบท ตลาดเมือง โดยปลอดการเสียค่าธรรมเนียมต่างๆ

2.3 กิจกรรมร้านค้าชุมชน ได้แก่ การส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มกันตั้งร้านค้าเพื่อขายผลิตภัณฑ์ของตน ซึ่งมักมีความเกี่ยวพันกับกิจกรรมการออมทรัพย์ การระดมทุน ระดมทุนการผลิต และการแปรรูป ซึ่งถือว่าเป็นวงจรที่กลุ่มเกษตรกรผู้มีประสบการณ์จัดตั้งขึ้น

2.4 การท่องเที่ยว โดยเป็นที่รู้กันว่าประเทศไทยอุดมไปด้วยแหล่งโบราณสถาน น้ำตก แม่น้ำ ลำคลอง และทิวทัศน์ธรรมชาติ ซึ่งการฟื้นฟูความสำคัญของสิ่งเหล่านี้ จะทำให้ผู้คนทั้งภายในประเทศและต่างประเทศเข้ามาเที่ยว เป็นโอกาสให้คนในชุมชนสามารถเก็บเงินค่าขนส่งและการขายผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นของฝากหรือของที่ระลึกได้

2.5 ศูนย์บริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จ หรือเรียกว่า ศูนย์ One-Stop-Service เป็นการจัดตั้งเพื่อเจริญรอยตามพระราชดำริที่ว่า ควรมีสถานที่ที่เกษตรกรสามารถแสวงหาข้อมูล คำแนะนำในการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์บก สัตว์น้ำ การใช้น้ำ บำรุงดิน การป้องกันและปราบศัตรูพืช การลงทุน การตลาด การแปรรูป ผลผลิต เป็นต้น ได้อย่างครบครัน

3. กำไรส่วนเกินจากเศรษฐกิจชุมชน จากการศึกษาของมงคล ด้านธานินทร์ พบว่ากลุ่มชาวบ้านที่ทำเศรษฐกิจชุมชนและได้ผลดีจะมีกำไรส่วนเกินที่ได้หักค่าใช้จ่ายออกแล้ว คณะกรรมการดำเนินงานจะแบ่งส่วนกำไรเพื่อสนับสนุนกิจกรรมในชุมชนโดยไม่เรียกเงินคืนในภายหลัง กิจกรรมที่มักได้รับการอุดหนุนได้แก่

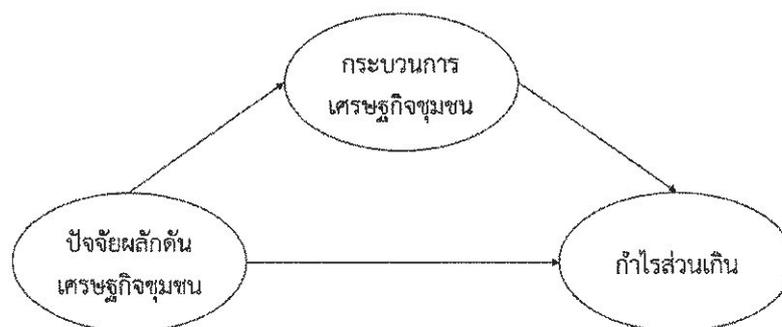
3.1 การให้การศึกษแก่เยาวชนในระบบโรงเรียน ในรูปของหนังสือเรียน อาหารกลางวัน อุปกรณ์การศึกษา อีกทั้งได้ให้การสนับสนุนในการศึกษา ดูงาน การพัฒนาแก่เยาวชนและชาวบ้าน

3.2 การให้ความอนุเคราะห์ในชุมชนแก่เยาวชนหญิง ชาย ที่เมื่อออกจากการศึกษาภาคบังคับแล้วต้องการมีเงินทุนเพื่อประกอบอาชีพ ส่วนคนชราเป็นการอนุเคราะห์ในรูปแบบการให้เงินช่วยเหลือการรักษาพยาบาล และคนพิการเป็นการอนุเคราะห์ในรูปแบบการสนับสนุนกิจกรรมที่เหมาะสมกับเขาเหล่านั้น

3.3 การสร้างสาธารณูปโภค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการสร้างประปาหมู่บ้าน การสร้างถนนคอนกรีตขนาดเล็ก และการขุดสระ โดยไม่ได้ใช้งบประมาณแผ่นดิน แต่ได้จากการแบ่งกำไรจากกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน และกิจกรรมเศรษฐกิจมาสนับสนุน

3.4 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กลุ่มพัฒนาอาชีพในปัจจุบันได้เห็นความสำคัญของการอยู่ร่วมกันระหว่างคนในชุมชนกับทรัพยากรดิน น้ำ และป่า ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้ได้สนับสนุนทุนบางส่วนร่วมกับโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานจากภายนอก เพื่อส่งเสริมเยาวชนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อให้เยาวชนเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ

จากการทบทวนวรรณกรรมแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน จากการศึกษาของ มงคล ตำนธินทร์ (2541), ขวัญกมล ดอนขวา (2555), ขวัญกมล ดอนขวา และณัชชา ลิมปศิริสุวรรณ (2558) และหมัดเพาซี รูบามา (2559) พบว่า ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชนส่งผลต่อกระบวนการเศรษฐกิจชุมชน กระบวนการเศรษฐกิจชุมชนส่งผลต่อกำไรส่วนเกิน และปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชนส่งผลต่อกำไรส่วนเกิน ดังนั้น จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบเกษตรอินทรีย์ โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาวิจัย โดยปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชน ประกอบด้วย การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาพื้นฐานกายภาพ การพัฒนาพื้นฐานเศรษฐกิจ และการพัฒนากลุ่มปัจจัยกระบวนการเศรษฐกิจชุมชน ประกอบด้วย การผลิต การบริโภค การขาย และการแปรรูป และปัจจัยกำไรส่วนเกิน จึงสามารถแสดงกรอบแนวคิด ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 กรอบแนวคิด แสดงแบบจำลองความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชน กระบวนการเศรษฐกิจชุมชน และกำไรส่วนเกิน

2.4 แนวคิดด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์

2.4.1 ความหมายของผลิตภัณฑ์

ได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้อย่างหลากหลาย ดังต่อไปนี้

สุดาดวง เรืองรุจิระ (2543) ได้ให้ความหมายว่า ผลิตภัณฑ์ หมายถึง สิ่งใดที่เสนอขายต่อตลาด เป้าหมายที่สามารถตอบสนองความต้องการได้ มีทั้งลักษณะที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม สิ่งที่จับต้องได้ (Tangible) คือ สินค้าที่มีตัวตน (Physical Product) มีรูปร่าง มองเห็น และสามารถสัมผัสได้ สิ่งที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Product) หรือ บริการ (Service) หมายถึง กิจกรรม ผลประโยชน์หรือความพึงพอใจที่เสนอขายแก่ลูกค้า

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2541: 203) ได้ให้ความหมายว่า ผลิตภัณฑ์ เป็นสิ่งที่ผู้ขายเสนอขายต่อตลาดเพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความสนใจอยากได้เป็นเจ้าของ และซื้อมาเพื่ออุปโภคบริโภคอันเป็นการตอบสนองความต้องการ คำว่า ผลิตภัณฑ์ ไม่ได้มีความหมายจำกัดเพียงวัตถุที่มีรูปร่างจับต้องได้เท่านั้น แต่ยังหมายถึงผลิตภัณฑ์บริการ สถานที่องค์กรหรือบุคคลและความคิด ผลิตภัณฑ์ต้องมีรรถประโยชน์ (Utility) มีมูลค่า (Value) ในสายตาของลูกค้า จึงจะมีผลทำให้ผลิตภัณฑ์สามารถขายได้ การกำหนดลูกค้ากลุ่มเป้าหมายด้านผลิตภัณฑ์ที่ต้องพยายามคำนึงถึงปัจจัยต่อไปนี้

1. ความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ (Product Differentiation)
2. พิจารณาจากองค์ประกอบ (คุณสมบัติ) ของผลิตภัณฑ์ (Product Component) เช่น ประโยชน์พื้นฐาน รูปร่างลักษณะคุณภาพ การบรรจุภัณฑ์ ตราผลิตภัณฑ์ ฯลฯ
3. การกำหนดตำแหน่ง (Product Positioning) เป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ของบริษัทเพื่อแสดงตำแหน่งที่แตกต่างและมีคุณค่าในจิตใจของลูกค้าเป้าหมาย
4. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product Development) เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีลักษณะใหม่และปรับปรุงให้ดีขึ้น ซึ่งต้องคำนึงถึงความสามารถในการตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ดียิ่งขึ้น
5. กลยุทธ์เกี่ยวกับส่วนประสมผลิตภัณฑ์ (Product Mix) และสายผลิตภัณฑ์ (Product Line)

นพรัตน์ ภูมิวุฒิสาร (2543: 2) กล่าวว่า ผลิตภัณฑ์ (Product) เป็นสินค้าอุปโภคบริโภคสินค้าอุตสาหกรรม และการบริการในการออกแบบรูปร่าง สี สัน หีบห่อ การใช้ชื่อยี่ห้อ การบริการและสัญลักษณ์ เป็นต้น

สุปัญญา ไชยชาญ (2543: 218) กล่าวว่า ผลิตภัณฑ์แต่ละรายการที่มีวางจำหน่ายอยู่ตามท้องตลาดจำนวนมากมาทุกวันนี้ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งสามกลุ่มในระบบการตลาด อันได้แก่ ผู้ผลิตผู้ขาย และผู้บริโภค อาจเห็นเป็นคนละอย่างเพราะต่างคนก็ต่างมุมมอง เช่น เข็มขัดเพียงหนึ่งเส้นผู้ผลิตอาจคิดถึงความต้องการของตลาด การออกแบบ วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต กรรมวิธีการผลิต ต้นทุนการผลิต และกำไรที่จะได้รับ ส่วนผู้ขายอาจคิดถึงความต้องการของตลาด การโฆษณา และกำไรที่จะได้รับ สำหรับผู้บริโภคอาจคิดถึงความสะดวกสบายดูเด่นสะดุดตา ความคงทนถาวรราคาที่ต้องชำระ และความภูมิใจเมื่อได้คาดไปอวดเพื่อน เป็นต้น

วิทวัส รุ่งเรืองผล (2545: 2) กล่าวว่า แนวคิดนี้เกิดขึ้นหลังจากยุคแนวคิดเน้นการผลิตเพื่อฝูง มีการผลิตสินค้าได้มากขึ้นในต้นทุนที่ไม่ได้เปรียบเสียเปรียบกันมากนัก ผู้บริโภคจึงเริ่มตระหนักถึงคุณภาพของสินค้ามากขึ้น ในยุคนั้นนักการตลาดเริ่มให้ความสำคัญกับแนวคิดเน้นผลิตภัณฑ์ โดยมุ่งพัฒนาสินค้าให้มีคุณภาพสูงกว่าเดิม เช่น รถที่แข็งแรงขึ้น มีความเร็วสูงขึ้น วิทยุมีเสียงชัดเจนขึ้น เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การที่ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพดีบางครั้งก็ยังไม่ใช่ว่าผู้บริโภคต้องการ อาจเป็นเพราะราคาแพงเกินไป หรือผู้บริโภคไม่รู้สึกว่าคุณภาพหรือคุณสมบัติที่ดีขึ้นของสินค้าเป็นสิ่งจำเป็น เช่น เครื่องเล่นวีดีโอเทปที่ตั้งโปรแกรมอัดเทปได้ล่วงหน้า 1 เดือน ผู้บริโภคส่วนใหญ่อาจไม่รู้สึกรักอยากจ่ายเงินแพงขึ้นเพื่อคุณสมบัตินี้ เพราะแทบไม่มีโอกาสใช้งานตามคุณสมบัตินี้ ทำให้สินค้าที่มีคุณภาพสูงบางครั้งกลับมียอดจำหน่ายไม่สูงนัก

วารุณี ตันตวิวงศ์วานิช และคณะ (2546: 24) กล่าวว่า ผลิตภัณฑ์ (Product) หมายถึง การผสมผสานของสินค้าและบริการที่กิจการเสนอต่อตลาดเป้าหมาย ประกอบด้วยคุณภาพหลากหลายคุณภาพ การออกแบบ รูปแบบ ตราผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ การบริการ

ชาญชัย อาจินสมาจาร (2551) กล่าวว่า ผลิตภัณฑ์ที่ดี คือ ญูแจสู่ความสำเร็จของตลาด ผลิตภัณฑ์เป็นตัวแทนของความคาดหวังของผู้บริโภค ผลิตภัณฑ์ตอบสนองความพึงพอใจของสังคมผลิตภัณฑ์ที่ประสบความสำเร็จ ประกันถึงความส่งเสริมตัวเอง ถ้าสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค นั่นก็คือ ผลิตภัณฑ์ที่มีความเหมาะสมกับตลาด ผลิตภัณฑ์ที่ดีควรก่อให้เกิดความกระตือรือร้น

Armstrong and Kotler (2007) ได้ให้ความหมายว่า ผลิตภัณฑ์ (Product) หมายถึง สิ่งใดๆ ที่เสนอออกสู่ตลาดเพื่อการรู้จักการเป็นเจ้าของ การใช้หรือการบริโภค และสามารถตอบสนองความจำเป็นและความต้องการของตลาดได้ ประกอบด้วย สินค้า บริการ ความคิด สถานที่องค์กรหรือ บุคคลโดยผลิตภัณฑ์ต้องมีอรรถประโยชน์ (Utility) มีคุณค่า (Value) ในสายตาของลูกค้า จึงจะมีผลทำให้ผลิตภัณฑ์สามารถขายได้

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ผลิตภัณฑ์หมายถึง สินค้าหรือบริการที่ธุรกิจนำเสนอต่อผู้บริโภค โดยผลิตภัณฑ์มีองค์ประกอบมากมาย ทั้งคุณภาพ รูปแบบ สี สัน ประโยชน์ใช้สอย ตรายี่ห้อ บรรจุภัณฑ์ ความคงทน การบริการ เป็นต้น ถึงแม้ว่าบรรจุภัณฑ์ในมุมมองของผู้ผลิตกับผู้บริโภคอาจแตกต่างกันบ้าง เช่น ผู้ผลิตอาจคำนึงถึงต้นทุน และกำไร ในขณะที่ผู้บริโภคคำนึงถึงความคุ้มค่าและประโยชน์ใช้สอย หากผู้ผลิตสามารถผลิตผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองได้ตรงกับความต้องการใช้ของผู้บริโภค ผลิตภัณฑ์นั้นก็ยังสามารถทำให้ธุรกิจมีความได้เปรียบกว่าคู่แข่งและเพิ่มยอดขายให้แก่ธุรกิจได้

2.4.2 ความหมายของการพัฒนาผลิตภัณฑ์

ได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้เกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ดังต่อไปนี้

Fuller, G.W. (1994) ได้ให้ความหมายว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ มีวัตถุประสงค์มากมายและมีลักษณะครอบคลุมกว้างขวาง แต่มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ ต้องการผลิตภัณฑ์ใหม่ที่สร้างผลกำไรและความอยู่รอดของบริษัท โดยทั่วไปสามารถรวบรวมความหมายของคำว่า ผลิตภัณฑ์ใหม่ ออกเป็น 7 ประเภท ดังนี้

1. ผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการขยายสายการผลิต โดยใช้กระบวนการผลิตที่มีอยู่ (line extensions)
2. การสร้างแนวคิดใหม่ในผลิตภัณฑ์เดิม (repositioned existing product) เป็นการปรับผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในแง่ของการใช้งาน โดยไม่ได้เปลี่ยนแปลงคุณสมบัติหลัก ซึ่งบางครั้งเป็นไปตามข้อเสนอของผู้บริโภค
3. ผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิมแต่ปรับเปลี่ยนรูปแบบใหม่ (new form of existing products)
4. ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เกิดจากการปรับปรุงสูตรที่มีอยู่แล้ว (reformulation of existing products)
5. ผลิตภัณฑ์ใหม่ในบรรจุภัณฑ์ใหม่ (new packaging of existing products)
6. ผลิตภัณฑ์ที่เป็นนวัตกรรม (innovative products/ make changes in an existing product) เป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์แปลกใหม่ที่แตกต่างจากผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิม
7. ผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ (creative product/ bring into existence, the rare, never before-seen product)

สุดาตวง เรืองรุจิระ (2538) ยังได้ให้ความหมายเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ใหม่ ว่าเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่กิจการนำเสนอต่อตลาดแล้วทำให้ตลาดมีโอกาสเลือกเพิ่มขึ้น ผลิตภัณฑ์ใหม่อาจเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ยังไม่เคยมีผู้ผลิตมาก่อน เริ่มมีผู้ผลิตรายแรกของโลกจัดเป็นนวัตกรรม (Innovation)

หรืออาจเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ของกิจการที่เพิ่งนำออกจำหน่ายเป็นครั้งแรก หรืออาจดัดแปลงปรับปรุงจากผลิตภัณฑ์ที่เคยจำหน่ายอยู่เดิม การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่มีเหตุผลและความสำคัญ ดังนี้

1. เพื่อรักษาสถานภาพการแข่งขัน ปัจจุบันสถานการณ์การแข่งขันในตลาดธุรกิจมีความรุนแรงมากขึ้นอย่างต่อเนื่องจากคู่แข่งที่เพิ่มขึ้นได้ส่งผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ออกสู่ตลาด ซึ่งส่งผลกระทบต่อส่วนแบ่งทางการตลาดที่ถูกช่วงชิงไป การออกผลิตภัณฑ์ใหม่สู่ตลาดจะช่วยรักษาฐานการแข่งขันและส่วนแบ่งตลาดไว้ได้

2. เพื่อทดแทนผลิตภัณฑ์เดิม วัฏจักรวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ โดยทั่วไปจะมีช่วงเวลาที่สั้น เมื่อผลิตภัณฑ์เริ่มเข้าสู่ช่วงท้ายของวงจรชีวิต หมายความว่า ผลิตภัณฑ์นั้นไม่ก่อประโยชน์หรือมียอดขายที่ตกลง การออกผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ สู่ตลาดเพื่อทดแทนผลิตภัณฑ์เก่าจะช่วยรักษาชื่อเสียงของบริษัททดแทนปริมาณขายกำไรของผลิตภัณฑ์เดิมและสามารถนำทรัพยากรจากผลิตภัณฑ์เดิมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

3. เพื่อใช้สมรรถนะส่วนเกินให้เกิดประโยชน์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อใช้สมรรถนะทางการตลาด การขาย และการผลิตที่เหลือให้เกิดประโยชน์ เหตุผลสำคัญ คือ การกระจายต้นทุนคงที่ไปยังจำนวนผลิตที่มากขึ้น เพื่อให้ต้นทุนรวมต่อหน่วยทั้งผลิตภัณฑ์เดิม และผลิตภัณฑ์ใหม่ลดลงมากพอที่จะเสนอราคาขายที่ต่ำกว่าคู่แข่งและมีกำไรที่มากขึ้น

4. เพื่อปรับการเคลื่อนไหวเนื่องจากฤดูกาลให้น้อยลง ฤดูกาลที่แปรผันอาจส่งผลกระทบต่อทรัพยากรต่างๆ ของธุรกิจที่อาจไม่เพียงพอ หรืออาจเหลือใช้การเพิ่มผลิตภัณฑ์ใหม่ที่สามารถขายหรือผลิตได้เมื่อพ้นฤดูกาลไปแล้วยอมทำให้การผันแปรต่าง ๆ ลดลง และเป็นการใช้ทรัพยากรของกิจการให้เกิดประโยชน์สูงสุด

5. เพื่อลดการเสี่ยงภัย เช่น ผลิตภัณฑ์ล้าสมัย ลูกค้านิยมความนิยม ปริมาณขายไม่มากพอ กิจการมีผลิตภัณฑ์จำหน่ายในตลาดน้อย เป็นต้น สภาวะการณ์เหล่านี้อาจส่งผลให้เกิดภาวะขาดทุน การเพิ่มผลิตภัณฑ์ที่มีความแปลกใหม่ การเพิ่มปริมาณการขายให้ครอบคลุมตลาด ย่อมช่วยกระจายความเสี่ยงภัยจากความผันผวนในตลาดที่มีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

6. เพื่อการใช้ผลพลอยได้ให้เกิดประโยชน์ สินค้าใหม่ที่พัฒนาจากผลพลอยได้หรือของที่ทิ้งแล้วในธุรกิจ อาจนำมาซึ่งยอดขายหรือกำไรที่เพิ่มขึ้น

7. เพื่อโอกาสใหม่ จากการที่ธุรกิจเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ออกสู่ตลาด อาจทำให้เกิดความต้องการผลิตภัณฑ์จากผู้บริโภค จนกิจการสามารถผลิตและดำเนินงานการตลาด และความต้องการเช่นนี้ จึงถือเป็นโอกาสอันดีที่ธุรกิจจะเข้าไปตอบสนองความต้องการด้วยผลิตภัณฑ์ของตนเอง นำมาซึ่งกำไรและส่วนครองตลาดที่มากขึ้น

พรสนอง วงศ์สิงห์ทอง (2545) กล่าวว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ หรือการเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิม จะเริ่มต้นด้วยความคิดที่ไขว่คว้า ความคิดอาจมาจากใครก็ได้ในองค์กรที่ไม่ได้มีความรับผิดชอบต่อความคิดใหม่ ๆ เลย แต่นักออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ดี มักจะมีแนวโน้มที่จะเป็นผู้ที่มีความคิดใหม่ ๆ บ่อยครั้งเหมือนกันที่ความคิดมาจากนอกองค์กร เช่น เมื่อนักคิดค้นเขามาเสนอขายความคิดให้กับบริษัท ความคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ใหม่ บางทีอาจเกิดขึ้นในงานวิจัยผลิตภัณฑ์นั่นเองและบ่อยครั้งเป็นผลพลอยได้ของการวิจัยเพื่อวัตถุประสงค์อย่างอื่น

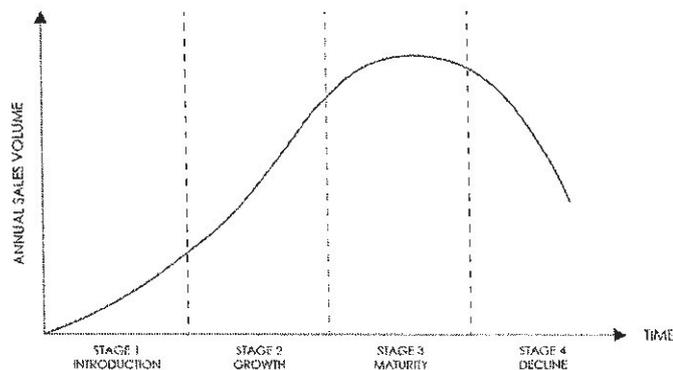
จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น สรุปได้ว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เป็นการการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่หรือพัฒนาผลิตภัณฑ์เดิมที่มีอยู่ให้มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน สร้างกำไรให้แก่บริษัท เพื่อลดความเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจ หรือเพื่อเพิ่มช่องทางทางการตลาด

2.4.3 วัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์ (Product Life Cycle)

จิตพนธ์ ชุมเกต (2560) อธิบายว่า เมื่อผลิตภัณฑ์ถูกนำออกสู่ตลาด แสดงถึงการเริ่มต้นของวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ ระยะเวลาที่ผ่านไปจะมียอดขายเพิ่มขึ้นบ้าง น้อยบ้าง เป็นการแสดงถึงการเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์นั้น หากผลิตภัณฑ์ได้รับการยอมรับจากตลาดเป็นอย่างดี ยอดขายจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เมื่อผู้ซื้อไม่ต้องการผลิตภัณฑ์นั้น ยอดขายจะตกต่ำลง ในที่สุดผลิตภัณฑ์นั้นก็หายไประหว่างตลาด แต่จะมีผลิตภัณฑ์ใหม่เข้ามาสู่ตลาดแทนผลิตภัณฑ์เก่าที่ล้าสมัย ผลิตภัณฑ์ใหม่ส่วนหนึ่งอาจได้รับการต้อนรับจากตลาด แต่ผลิตภัณฑ์อีกหลายชนิดไม่สามารถเข้าสู่ตลาดจนลูกค้ายอมรับได้ ดังนั้นระยะเวลาที่ผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดจะอยู่ในตลาดจึงไม่เท่ากัน เป็นการแสดงให้เห็นวงจรชีวิตที่สั้นหรือยาวของผลิตภัณฑ์ซึ่งคล้ายกับวงจรชีวิตของคนเรา และจะเกิดวงจรชีวิตใหม่ เข้ามาแทนที่วงจรเดิมอย่างนี้ตลอดไปเรื่อย ๆ วงจรใหม่ที่เกิดขึ้นอาจจะมาจากผลิตภัณฑ์ใหม่ มีเทคโนโลยีสูงกว่า มีประสิทธิภาพดีกว่า หรือตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป

วัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์ คือ รูปแบบการเติบโตของยอดขายผลิตภัณฑ์ชนิดใดชนิดหนึ่ง เมื่อเวลาผ่านไป มีลักษณะเป็นวงจรที่เติบโต เสื่อมถอย ผันแปรไปตามกาลเวลา หมุนเวียนต่อไปเรื่อยๆ และมีอิทธิพลโดยตรงต่อยอดขายและกำไรของธุรกิจ ดังนั้น การศึกษาและทำความเข้าใจวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์จึงมีประโยชน์ต่อนักการตลาดและผู้ประกอบการ รวมถึงการเรียนรู้ความต้องการของลูกค้าหรือผู้ซื้อที่มีต่อผลิตภัณฑ์ จากการวิเคราะห์ลักษณะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอนของวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์ ช่วยให้นักการตลาดหรือผู้ประกอบการสามารถวางแผนการตลาด กำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด กำหนดส่วนประสมการตลาด (Marketing Mix) ได้ถูกต้องและเหมาะสม

2.4.3.1 ขั้นตอนของวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์ (Stages of Product Life cycle)
ประกอบด้วยวงจร 4 ขั้นตอน ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 วัฏจักรผลิตภัณฑ์

ทีมา จิรดา นาคฤทธิ (12 มีนาคม 2563)

จากภาพที่ 5 วัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์ อธิบายได้ดังนี้

1. **ขั้นแนะนำผลิตภัณฑ์ (Introduction)** ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เริ่มนำออกสู่ตลาดในครั้งแรกยังไม่เป็นที่รู้จักของผู้ซื้อหรือผู้บริโภค ดังนั้น ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายต้องเสนอรายละเอียดของสินค้า โดยอาศัยในการส่งเสริมการตลาดเพื่อติดต่อสื่อสารกับผู้บริโภคให้ทราบว่ามีสินค้าใหม่ออกสู่ตลาด ภาระค่าใช้จ่ายในการขายของขั้นแนะนำจะสูงผู้ผลิตที่เป็นผู้บุกเบิกตลาด อีกทั้งอยู่ในภาวะที่มีการเสี่ยงภัยสูงมาก หากการตื่นตัวยอมรับผลิตภัณฑ์ใหม่นี้มีน้อย ความต้องการสินค้าไม่แน่นอน ผู้บุกเบิกตลาดใหม่ต้องประสบกับการลงทุนสูงในการผลิต ค่าใช้จ่ายในการขาย ขณะที่รายได้ อาจยังไม่มีหรือมีน้อยมาก ฉะนั้นกิจกรรมที่นำผลิตภัณฑ์เข้าสู่ขั้นแนะนำ ในช่วงแรกจะประสบภาวะการขาดทุน ดังนั้นการจัดกลยุทธ์การตลาดในขั้นแนะนำผลิตภัณฑ์จะเน้นเรื่องการค้าส่งเสริมการตลาดและการสื่อสารให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย การส่งเสริมการตลาดจะเป็นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า ผ่านสื่อโฆษณาประเภทต่าง ๆ ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ รวมทั้งการใช้พนักงานขายในการกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวและเกิดการยอมรับในผลิตภัณฑ์ใหม่ เนื่องจากผู้ซื้อส่วนใหญ่จะซื้อผลิตภัณฑ์ที่ตนเองคุ้นเคย รู้จักสินค้าดีอยู่แล้ว ดังนั้นจะต้องใช้สื่อการค้าส่งเสริมการขาย เช่น การแจกตัวอย่างหรือการสาธิต ช่วยให้ผู้ซื้อได้มีโอกาสทดลองใช้ผลิตภัณฑ์ จึงจะเกิดการยอมรับในตัวผลิตภัณฑ์ติดตามมาได้

2. **ขั้นเจริญเติบโต (Growth)** การยอมรับในตัวผลิตภัณฑ์ จะส่งผลให้ยอดขายเพิ่มสูงขึ้นและเพิ่มในอัตราที่เร็ว ดังนั้นในช่วงต้นของขั้นเติบโต ผู้บุกเบิกตลาดจะได้รับผลประโยชน์จากกำไรที่ค่อนข้างสูง เนื่องจากไม่มีคู่แข่งในตลาด ถือเป็นรางวัลที่ผู้บุกเบิกจะได้รับ แต่มักจะมีโอกาสได้ไม่นานเพราะคู่แข่งอื่นทั้งหลายจะเริ่มได้กลิ่นกำไรและทยอยกันเข้ามาขอส่วนแบ่งตลาด จากหนึ่งเป็นสองและเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ช่วงเวลาที่คู่แข่งอื่นเข้ามาสู่ตลาดจะเร็วหรือช้าขึ้นอยู่กับอัตราการเจริญเติบโตของความต้องการในผลิตภัณฑ์นั้น ส่วนอัตรากำไรมากหรือน้อยจะเป็นสิ่งจูงใจให้คู่แข่งอื่นเข้ามามากหรือน้อยรายเช่นกัน อย่างไรก็ตามการแข่งขันในขั้นตลาดเจริญเติบโตจะยังเป็นลักษณะการแข่งขันน้อยราย อาจเพียง 2 – 3 ราย เมื่อเริ่มมีคู่แข่งอื่นเกิดขึ้น ผู้บุกเบิกจะต้องเปลี่ยนวิธีการในการส่งเสริมการตลาดโดย ไม่จำเป็นต้องใช้ตัวอย่างหรือสาธิตอีกต่อไป แต่ต้องหันไปเน้นการสร้างภาพลักษณ์สินค้าให้มากขึ้น (Brand preferences) การโฆษณาจะหันไปเน้นให้ลูกค้าเจาะจงเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ของเราแทนที่จะซื้อของคู่แข่ง การที่ยอดขายเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ความต้องการของผู้ซื้อแสดงอย่างชัดเจนว่า เป็นแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นทำให้มีการกระจายสินค้า การจัดจำหน่ายให้กว้างขวางมากขึ้น การสินค้าไปให้กับสมาชิกต่างๆ ในช่องทางทางการจำหน่าย ก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่แสดงแนวโน้มของตลาดที่ดี โดยเฉพาะในกรณีสินค้าอุปโภค

3. **ขั้นอิ่มตัว (Maturity)** วงจรขั้นอิ่มตัวเกิดจากผู้ซื้อส่วนใหญ่ได้ซื้อผลิตภัณฑ์มาบริโภคกันทั่วหน้า ประกอบกับมีคู่แข่งอื่นมาเสนอขายผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกันเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เป็นส่วนส่งเสริมให้ลูกค้าต่าง ๆ มีโอกาสซื้อผลิตภัณฑ์เร็วขึ้น คู่แข่งอื่นที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ เกิดจากแรงจูงใจด้านกำไรที่ดี จะทำให้ส่วนแบ่งของตลาดที่ผู้ผลิตแต่ละรายได้รับลดน้อยลง ประกอบกับผู้ซื้อเริ่มให้ความสนใจน้อยลง ยอดขายจะไม่เพิ่มขึ้นมากเหมือนขั้นตลาดเจริญเติบโต และในที่สุดอัตราการเพิ่มจะหยุดนิ่ง หากไม่มีการแก้ไข ความต้องการ ในตลาดสินค้านี้จะตกต่ำลง อาจเพราะลูกค้ามีสินค้านี้แล้ว ลูกค้าเบื่อหน่ายแล้ว หรือต้องการแสวงหาสินค้าใหม่หรืออาจเพราะผู้ผลิตได้ แนวคิดผลิตภัณฑ์ใหม่ การที่มีคู่แข่งอื่นเข้ามาในตลาดมากทำให้ผู้ผลิตทุกรายต้องพยายามแย่งส่วน

แบ่งตลาด ให้มากที่สุด จึงต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์ให้แปลกใหม่ด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อสร้างความแตกต่างให้กับตัวผลิตภัณฑ์ (Product differentiation)

4. ขั้นตกต่ำ (Decline) เมื่อผลิตภัณฑ์ใหม่ขึ้นถึงจุดอิ่มตัว หากไม่ได้รับการแก้ไขผลิตภัณฑ์นั้นจะเริ่มมียอดขายลดลงเรื่อย ๆ อาจเนื่องมาจากผลิตภัณฑ์ใหม่กว่ามาแทนที่ในตลาด ลูกค้านิ่งหันไปซื้อผลิตภัณฑ์ใหม่แทน การที่ยอดขายลดลง จะทำให้ส่วนแบ่งตลาดของผู้จำหน่ายแต่ละรายลดลงไปด้วย ดังนั้น การขาดทุนจะเกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ผู้ผลิตที่มีฐานะการเงินมั่นคงมีส่วนแบ่งตลาดมากกว่าอาจจะอยู่ในตลาดเพื่อเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ต่อไป แต่ผู้ผลิตรายเล็ก ๆ ที่มีทุนน้อยจะค่อย ๆ ถอนตัวออกจากตลาดเพราะไม่สามารถรับภาระการขาดทุนได้

2.4.3.2 กลยุทธ์ทางการตลาดในวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์

1. กลยุทธ์การตลาดในขั้นแนะนำผลิตภัณฑ์

1.1 การตั้งราคาสูงอย่างฉับพลัน เป็นการนำสินค้าใหม่ออกสู่ตลาดด้วยการตั้งราคาสูง และมีการส่งเสริมการตลาดในระดับสูง การตั้งราคาสูงมีจุดมุ่งหมายที่จะได้ผลกำไรต่อหน่วยสูง ส่วนการส่งเสริมการตลาดในระดับสูงเพื่อให้ลูกค้ารับรู้และรู้จักสินค้าให้มากที่สุด เพื่อจะได้ตัดสินใจซื้อสินค้าได้

1.2 การตั้งราคาสูงอย่างช้า เป็นการนำสินค้าใหม่ออกสู่ตลาดด้วยการตั้งราคาสูง แต่มีการส่งเสริมการตลาดในระดับต่ำ กลยุทธ์นี้จะใช้ได้ผลดีเมื่อตลาดมีขนาดจำกัด ลูกค้ารู้จักผลิตภัณฑ์ที่อยู่แล้ว และผู้ซื้อมีความเชื่อมั่นในคุณภาพสินค้าจึงยอมจ่ายในราคาสูงได้

1.3 การตั้งราคาต่ำอย่างฉับพลัน เป็นการนำผลิตภัณฑ์ใหม่เข้าสู่ตลาดด้วยราคาต่ำกว่าคู่แข่ง แต่มีการส่งเสริมการตลาดในระดับสูง ผู้ผลิตมีเป้าหมายเพื่อการเจาะตลาดที่รวดเร็ว ต้องการส่วนแบ่งตลาดให้มากที่สุด กลยุทธ์นี้จะใช้ได้ผลดีเมื่อตลาดมีขนาดใหญ่ ลูกค้ารู้จักสินค้าน้อย แต่ลูกค้ามีความไวต่อราคา กล่าวคือ เมื่อเห็นว่าผลิตภัณฑ์ราคาถูกกว่าจะเปลี่ยนใจมาซื้อทันที เพราะพวกเขาไม่ยึดติดในตราสัญลักษณ์

1.4 การตั้งราคาอย่างช้า เป็นการนำผลิตภัณฑ์ใหม่เข้าสู่ตลาดด้วยราคาต่ำและมีการส่งเสริมการตลาดต่ำ การตั้งราคาต่ำทำให้บริษัทสามารถเจาะตลาดได้อย่างรวดเร็ว ส่วนการส่งเสริมการตลาดต่ำ ทำให้สามารถประหยัดต้นทุนในการสื่อสารการตลาดได้

2. กลยุทธ์การตลาดในขั้นตลาดเติบโต

2.1 การเพิ่มรูปลักษณะใหม่ของสินค้า เนื่องจากเมื่อจำนวนลูกค้ามากขึ้น ความต้องการที่หลากหลายย่อมเกิดขึ้น ดังนั้นความหลากหลายของสินค้าจึงเป็นสิ่งจำเป็น

2.2 การขยายช่องทางการจำหน่าย จำนวนลูกค้าที่เพิ่มขึ้นมาจากหลาย ๆ พื้นที่ ดังนั้น ผู้ผลิตจะต้องขยายช่องทางการจำหน่ายให้กว้างขวางขึ้น เพื่อให้ลูกค้าเกิดความสะดวกในการจับจ่ายใช้สอย

2.3 การส่งเสริมการตลาดให้เกิดความชอบในตราสินค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัตถุประสงค์ของการโฆษณาต้องเปลี่ยนจากการสร้างการรับรู้ (Awareness) มาเป็นการสร้างความชอบในตัวสินค้า (Preference) แทน เพื่อให้ลูกค้าตัดสินใจซื้อสินค้าของเราแทนการซื้อสินค้าของคู่แข่ง

3. กลยุทธ์การตลาดในขั้นอิ่มตัว

3.1 การปรับปรุงตลาด เช่น การดูผู้ที่ไม่เคยใช้สินค้าให้หันมาใช้สินค้า การเข้าสู่ตลาดใหม่ ๆ ที่ลูกค้ามีศักยภาพที่จะซื้อสินค้าได้ นอกจากนี้อาจจะใช้วิธีการเพิ่มความถี่ในการใช้หรือเพิ่มโอกาสในการใช้สินค้าให้แก่ลูกค้าเดิมก็ได้

3.2 การปรับปรุงผลิตภัณฑ์ ได้แก่ การปรับปรุงคุณภาพของสินค้าให้ดีขึ้น การปรับปรุงรูปลักษณะของสินค้าให้ดูทันสมัยยิ่งขึ้น รวมทั้งการออกแบบสินค้าให้ตรงตามความต้องการของลูกค้าที่เปลี่ยนไป

3.3 การปรับปรุงส่วนประสมทางการตลาด เช่น การลดราคาสินค้าลงจากเดิม เนื่องจากต้นทุนในการผลิตต่อหน่วยลดลงอันเนื่องมาจากการผลิตขนาดใหญ่ (Economies of Scale) การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายใหม่ๆ เช่น ออนไลน์มาร์เก็ตติ้ง การสื่อสารตลาดด้วยวิธีการทา IMC (Integrated Marketing Communication) เป็นต้น

4. กลยุทธ์การตลาดในขั้นตกต่ำ

4.1 การเร่งระบบสินค้าออกจากตลาด เมื่อแนวโน้มสินค้ากำลังจะไม่ใช่ที่ต้องการตลาดผู้ผลิตจะต้องใช้การลดราคามาก ๆ เพื่อระบายสินค้าออกไป

4.2 การเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากตลาด การเลิกใช้สินค้าของลูกค้าไม่ได้เกิดขึ้นในทันทีทันใด ดังนั้นผู้ผลิตยังคงจำหน่ายสินค้าให้แก่กลุ่มลูกค้าที่เข้ามาทีหลังได้ เช่น โทรศัพท์มือถือแบบจอร์จอร์มดาวยังสามารถจำหน่ายให้แก่ลูกค้าที่เข้ามาใช้โทรศัพท์มือถือในระยะหลังได้

4.3 การออกจากตลาด หากผู้ผลิตเห็นค่าการจำหน่ายต่ออนาคตมาซึ่งการขาดทุนที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ควรตัดสินใจเลิกผลิตสินค้าชนิดนั้น แล้วหาทางพัฒนาสินค้าใหม่ขึ้นมาทดแทน

อย่างไรก็ตาม หลังจากที่วงจรผลิตภัณฑ์ดำเนินมาถึงขั้นตกต่ำแล้ว นักการตลาดสามารถหาวิธีการยืดอายุของผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นการเสริมมูลค่าเพิ่มและกระตุ้นให้คงอยู่ในตลาดต่อไปได้นานขึ้น วิธีนี้เรียกว่า Product Extension ซึ่งทำได้ด้วยการใช้กลยุทธ์ทางการตลาดเข้ามาช่วย อาทิ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ใหม่ การเพิ่มมูลค่าทางการใช้งานให้กับตัวผลิตภัณฑ์ การประชาสัมพันธ์เพิ่มส่งเสริมภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์

2.4.4 ที่มาและขั้นตอนของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่

2.4.4.1 ที่มาของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่

ผลิตภัณฑ์ใหม่ (New Products) ในทางการตลาดประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ที่ไม่เคยมีในตลาด เรียกว่า นวัตกรรม (Innovation) ผลิตภัณฑ์ที่ปรับปรุงใหม่ (Product Improvement) และผลิตภัณฑ์ที่ผู้ผลิตทำขึ้นมาลักษณะเหมือนผลิตภัณฑ์ของคู่แข่งที่มีจำหน่ายในตลาดแล้ว ดังนั้นที่มาของผลิตภัณฑ์ใหม่น่าจะเกิดจากความจำเป็นของผู้บุกเบิกในตลาดของธุรกิจ ความต้องการปรับปรุงสินค้าให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดที่เปลี่ยนแปลงไป และความต้องการมีสินค้าจำหน่ายครอบคลุมทุกชนิด เพื่อให้สามารถต่อสู้กับคู่แข่งได้

2.4.4.2 ขั้นตอนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ (New Product Development Process) กระบวนการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อนำสู่ตลาดสามารถแบ่งออกได้เป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การแสวงหาความคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ใหม่ (Exploration) การพัฒนาสินค้าใหม่ขึ้นได้จะเริ่มต้นจากความคิด (Idea) โดยต้องแสวงหาความคิดใหม่ ๆ เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์มาให้ได้มากที่สุด การได้มาซึ่งความคิดใหม่ ๆ ไม่จำเป็นต้องจัดทำอย่างมีระเบียบแบบแผนหรือเป็นทางการเสมอไปก็ได้ หากความคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ใหม่สามารถเสาะหาจากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่

1.1 ลูกค้า ถือเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญที่สุด เนื่องจากความต้องการของลูกค้าจะถูกแปรสภาพมาเป็นผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้คำติชม ข้อเสนอแนะของลูกค้าล้วนแต่เป็นแหล่งข้อมูลที่มีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง

1.2 สมาชิกในช่องทางการจำหน่าย ร้านค้าต่าง ๆ ที่จัดจำหน่ายสินค้าให้แก่ผู้ผลิตถือเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความต้องการของลูกค้ามาสู่ผู้ผลิตสินค้า โดยปกติผู้บริโภคระบายความรู้สึก ปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการใช้ผลิตภัณฑ์ตลอดจนข้อเสนอแนะใด ๆ ให้กับผู้จัดการจำหน่าย ดังนั้น ร้านค้าหรือตัวแทนคนกลาง จะเป็นแหล่งสะสมข้อมูลจากลูกค้าได้เป็นอย่างดี

1.3 คู่แข่งขัน เมื่อคู่แข่งขันนำผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาด แต่บังเอิญสินค้ามีข้อบกพร่อง ไม่ประสบความสำเร็จ ผู้ผลิตสามารถนำข้อผิดพลาดดังกล่าวมาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ของตนได้

1.4 แหล่งความคิดภายในกิจการ กิจการธุรกิจที่ให้ความสำคัญกับการแสดงความคิดเห็นของพนักงาน การเปิดโอกาสให้พนักงานในระดับต่าง ๆ ได้แสดงเสนอความคิดใหม่ ๆ อาจจะได้ข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสินค้าใหม่ โรงงานผลิตได้ความคิดจากเจ้าหน้าที่หรือพนักงานในโรงงานเป็นส่วนใหญ่ ในการดัดแปลงคิดค้นทดลองจากงานประจำที่แต่ละคนปฏิบัติอยู่

1.5 แหล่งความคิดอื่น ๆ เช่น งานวิจัย บทความ ของนักวิชาการของสถาบันศึกษา สามารถเป็นแหล่งความคิดแก่ผู้ผลิตในการผลิตสินค้าใหม่ สมาคมการค้าก็สามารถเป็นแหล่งที่จะให้แนวความคิดได้เช่นกัน

2. การกลั่นกรองแนวความคิด (Idea Screening) ความคิดที่ระดมเสาะหาจากแหล่งต่างๆ จะต้องนำมากลั่นกรองให้รอบคอบโดยการกลั่นกรองให้เหลือเฉพาะแนวคิดที่มีความเป็นไปได้ คัดเลือกเฉพาะความคิดที่จะมีโอกาสประสบความสำเร็จ ปัจจัยที่จะนำมาประกอบการกลั่นกรองความคิด ได้แก่

2.1 ภาพลักษณ์ของกิจการ (Image) ความคิดใหม่ที่จะนำไปพัฒนาผลิตภัณฑ์จะต้องไม่ทำลายภาพลักษณ์ที่ดีของกิจการ เช่น หากบริษัทพยายามรักษาภาพลักษณ์ในการเป็นผู้ผลิตที่ใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อม ดังนั้นแนวความคิดที่ผ่านขั้นนี้ไปจะต้องมีความสอดคล้องกับภาพลักษณ์ที่บริษัทพยายามสร้างขึ้นมา

2.2 วัตถุประสงค์และนโยบายของกิจการ (Objective and Policy) แต่ละกิจการจะมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานธุรกิจที่ตั้งไว้ล่วงหน้า ผู้บริหารจะมีการกำหนดนโยบายไว้เป็นแนวทางปฏิบัติ ดังนั้น การคัดเลือกความคิดจะต้องพิจารณาความเหมาะสมไม่ขัดกับเป้าหมาย วัตถุประสงค์และนโยบายของกิจการแนวความคิดนั้น จึงจะสามารถนำไปปฏิบัติได้

2.3 ความพร้อมของทรัพยากร (Resources) ความคิดในการผลิตสินค้าใหม่ย่อมนำไปสู่การลงทุนใหม่ ภาระทางการเงิน อุปกรณ์และแรงงาน ดังนั้น จะต้องพิจารณาแต่ละความคิดว่าต้องใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เหล่านี้อย่างไร ปริมาณเท่าไร กิจกรรมมีอุปกรณ์อยู่พร้อม มีแรงงานเหลือ มีผู้ชำนาญการผลิตหรือสามารถจัดหาได้ มีเงินทุนเพียงพอ แก่การลงทุนใหม่หรือจัดหาได้อย่างไร หากกิจกรรมไม่พร้อมในทรัพยากรต่าง ๆ แม้ความคิดจะดี แต่โอกาสในการพัฒนาจะยากขึ้น

2.4 ระดับ ความใหม่ของความคิด (Degree of Newness) ความคิดที่ก้าวหน้าทันสมัยมากเกินไปอาจจะใช้ไม่ได้ ผู้บริโภคโดยทั่ว ๆ ไป จะยอมรับสิ่งใหม่ที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงแบบหน้ามือเป็นหลังมือ ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีความคล้ายคลึงหรือสัมพันธ์กับผลิตภัณฑ์เดิมอัตราการยอมรับจะสูงกว่าผลิตภัณฑ์ไม่คุ้นเคย ดังนั้น ผู้ผลิตคำนึงถึงระดับความใหม่ที่ตลาดเป้าหมายจะยอมรับได้

3. การวิเคราะห์เชิงธุรกิจ (Business Analysis) การกลั่นกรองความคิด เป็นการพิจารณาความเหมาะสม ในการนำความคิดไปปฏิบัติ โดยพิจารณาจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกกิจการ ขั้นตอนต่อมา คือ การนำความคิดที่ผ่านการกลั่นกรองมาพิจารณาความเป็นไปได้ในการผลิตออกจำหน่าย ด้วยการวิเคราะห์ถึงอุปสงค์ในตลาด ต้นทุนสินค้าที่จะผลิต และผลตอบแทนที่จะได้รับ อุปสงค์ในตลาดที่มีน้อยเกินไปย่อมไม่คุ้มกับการลงทุน และอาจทำให้ต้นทุนการผลิตสูงมาก ซึ่งจะกระทบต่อราคาจำหน่ายที่สูงเกินกว่าผู้ซื้อจะยอมรับได้ หากเป็นเช่นนี้ ความคิดที่ผ่านการกลั่นกรองมาจากขั้นที่ 2 จะถูกปฏิเสธในขั้นตอนการวิเคราะห์เชิงธุรกิจ อย่างไรก็ตาม เมื่อผ่านขั้นนี้ไปจะคงเหลือเฉพาะแนวความคิดที่ทำให้บริษัทมีกำไรจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์

4. การพัฒนาด้านผลิตภัณฑ์ (Product Development) เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญ เนื่องจากมีการเปลี่ยนความคิดให้เป็นตัวผลิตภัณฑ์ที่มีตัวตน ขั้นตอนการพัฒนาด้านผลิตภัณฑ์จะเกี่ยวข้องกับการหากรรมวิธีการผลิตการเลือกวัตถุดิบ ส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ สูตรในการผลิต วิธีการผลิตให้ได้คุณภาพ ประสิทธิภาพ รูปแบบ สี สัน ขนาดต่าง ๆ ตามความต้องการของตลาด หลายต่อหลายครั้งที่ความคิดที่ผ่านการกลั่นกรองไม่สามารถผลิตเป็นสินค้ามีตัวตนได้ เนื่องจากต้องใช้ต้นทุนสูงมากจนไม่คุ้ม หรือต้องใช้เวลาในการผลิตนานเกินไปไม่ทันกับความต้องการของตลาด ดังนั้น เมื่อแนวคิดผ่านขั้นตอนนี้ไปย่อมหมายถึงกิจกรรมมีผลิตภัณฑ์ใหม่อยู่ในมือเพื่อรอการจัดจำหน่าย เพียงแต่ปริมาณสินค้าที่ผลิตขึ้นมายังคงมีจำนวนน้อย เนื่องจากยังไม่มี ความมั่นใจต่อการตอบรับของตลาดมากนัก

5. การทดสอบตลาด (Market Testing) เมื่อผลิตภัณฑ์ถูกผลิตขึ้นมาเพื่อการจำหน่าย ผู้ผลิตอาจจะตัดสินใจนำสินค้าเข้าสู่ตลาดเลยก็ได้ หากมีความมั่นใจว่าจะเป็นที่ยอมรับของลูกค้าอย่างแน่นอน ซึ่งย่อมมีความเสี่ยงอยู่บ้าง หากผู้ผลิตต้องการลดความเสี่ยงจากความไม่แน่นอนของลูกค้า สามารถทำได้ด้วยการทดสอบตลาด โดยการทดลองนำผลิตภัณฑ์จำนวนน้อยไปวางจำหน่ายในตลาดขนาดเล็ก เพื่อดูปฏิกิริยาการตอบรับของลูกค้า หากผลการทดสอบตลาดพบว่าลูกค้าตอบรับเป็นอย่างดี จึงค่อยตัดสินใจผลิตจำนวนมาก เพื่อวางจำหน่าย แต่ถ้าลูกค้ามีข้อตำหนิบางประการ ให้ปรับปรุงหรือแก้ไขข้อตำหนิ แล้วจึงวางจำหน่ายอย่างกว้างขวาง ถ้าลูกค้าไม่ยอมรับหรือปฏิเสธสินค้าอย่างสิ้นเชิง บริษัทอาจจะต้องยุติในการทำตลาด ทั้งนี้เพราะจะไม่คุ้มกับการลงทุน การทดสอบตลาดจะเกิดประโยชน์กับผู้ผลิตในแง่ของการลดความเสี่ยง อย่างไรก็ตามอาจเกิดผลเสียคือ

คู่แข่งจะล่วงรู้ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ใหม่ที่กิจการกำลังทดสอบตลาด ซึ่งหากคู่แข่งมีความไวต่อการผลิตเพื่อการจำหน่าย จะสามารถแก้ไขข้อบกพร่องแล้วช่วงชิงการวางจำหน่ายตัดหน้า จะเกิดผลเสียต่อกิจการที่ทำการทดสอบตลาดได้ ดังนั้นการทดสอบตลาดจึงเป็นดาบสองคมที่ผู้ผลิตจะต้องชั่งน้ำหนักถึงส่วนได้และส่วนเสียที่จะเกิดขึ้นก่อนที่จะมีการทดสอบตลาด หรือหาวิธีการทดสอบตลาดที่มีความปลอดภัยจากการช่วงชิงของคู่แข่งก็ได้

6. การวางตลาดสินค้า (Commercialization) การนำสินค้าเข้าสู่ตลาดอย่างแท้จริง จะต้องพิจารณาปัจจัยดังต่อไปนี้

6.1 ความต้องการเงินทุนจำนวนมากเพื่อจัดให้มีอุปกรณ์และสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ที่จะใช้ในการผลิต

6.2 วิธีการที่จะจัดหาอุปกรณ์ในการผลิต ตัวอย่างโรงงานต่าง ๆ จำเป็นต้องใช้แนวทางที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

6.3 กำลังการผลิต จะต้องพิจารณากำลังการผลิตในปัจจุบันและการขยายต่อไปในอนาคต

6.4 จังหวะเวลาที่จะนำผลิตภัณฑ์ใหม่ออกวางตลาด การเลือกเวลาหรือโอกาสที่เหมาะสม จะส่งผลต่อความสำเร็จของผลิตภัณฑ์ เช่น ผลิตภัณฑ์เก่าล้ำสมัยไม่เป็นที่นิยมแล้ว การปล่อยผลิตภัณฑ์ใหม่ออกสู่ตลาดจะเป็นการแจ้งเกิดของผลิตภัณฑ์ใหม่ หรือนำออกจำหน่ายในฤดูกาลการใช้ผลิตภัณฑ์สินค้านั้น จะทำให้โอกาสที่จะจำหน่ายได้มีสูงขึ้น

6.5 ลูกค้ายุทธศาสตร์เป้าหมายในการวางตลาดครั้งแรก กิจการอาจมีลูกค้ายุทธศาสตร์เป้าหมายอยู่หลายกลุ่ม แต่ลูกค้ายุทธศาสตร์เป้าหมายกลุ่มแรกที่กิจการหวังไว้ในการเปิดตลาด จำเป็นต้องมีศักยภาพ มีความไวต่อการซื้อสินค้าใหม่ หากกำหนดกลุ่มเป้าหมายผิดพลาด โอกาสในการประสบความสำเร็จจะลดลงทันที ผู้บริหารต้องตัดสินใจที่จะเลือกกลุ่มลูกค้ายุทธศาสตร์เป้าหมายที่จะช่วยให้ได้ยอดขายในช่วงแรก เพื่อสร้างความมั่นใจแก่ ร้านค้า ตัวแทนจำหน่าย พนักงานขาย ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ เช่น ผู้ถือหุ้น เป็นต้น

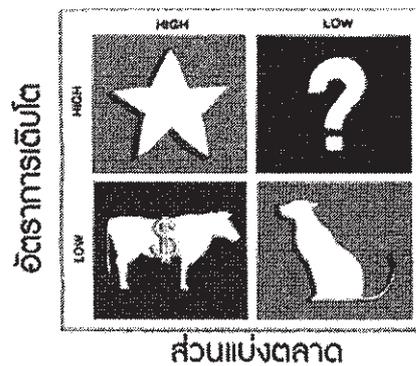
6.6 ขอบเขตของตลาดที่จะวางตลาดครั้งแรก เป็นการกำหนดขอบเขตการกระจายตามสภาพภูมิศาสตร์จะวางสินค้าออกสู่ตลาดพร้อมกันทั้งประเทศหรือเลือกเพียงบางพื้นที่ ทั้งนี้ต้องพิจารณาถึงข้อจำกัดในด้านกำลังการผลิต กำลังคน กำลังเงินทุน นอกจากนั้นการกำหนดเขตที่จะวางตลาดยังต้องสอดคล้องกับลูกค้ายุทธศาสตร์เป้าหมายกลุ่มแรกที่กิจการต้องการจำหน่ายด้วย

2.4.5 กลยุทธ์ทางการตลาดที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์

2.4.5.1 การเพิ่มการลดผลิตภัณฑ์ที่จำหน่าย (Product Adding and Deleting) เมื่อผลิตภัณฑ์ได้เข้าอยู่ในวัฏจักรแล้ว จะมีการดำรงอยู่ในวัฏจักรแต่ละขั้นในลักษณะที่แตกต่างกันทั้งในด้านยอดขาย และระยะเวลาแห่งการคงอยู่ ผลิตภัณฑ์กลุ่มที่มีการเติบโตจะได้รับการขยายอย่างต่อเนื่อง ในทางตรงกันข้ามผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้รับความนิยมจากตลาด หรือแนวโน้มความต้องการลดลง จะมีการตัดทอนออกจากตลาด ซึ่งถือเป็นเรื่องปกติ ดังนั้นการตัดสินใจเพื่อหรือลดผลิตภัณฑ์ในตลาด จำเป็นต้องใช้เครื่องมือเข้ามาช่วยในการตัดสินใจ

2.4.5.2 การวิเคราะห์สถานภาพของผลิตภัณฑ์ (Market share / Market Growth Analysis) โดยปกติผู้ผลิตมักจะมีผลิตภัณฑ์หลาย ๆ ชนิด หลายรายการวางจำหน่ายในตลาด

ผลิตภัณฑ์เหล่านั้นออกสู่ตลาดในช่วงระยะเวลาที่ต่างกัน บางประเภทจำหน่ายมานานกว่า 10 ปี ในขณะที่บางชนิดเพิ่งจำหน่ายไม่เกิน 1 ปี เพราะฉะนั้นผลิตภัณฑ์ของบริษัทใดบริษัทหนึ่งจึงมีสภาพที่แตกต่างกัน การวิเคราะห์สถานภาพของผลิตภัณฑ์ เพื่อให้สามารถแยกแยะผลิตภัณฑ์ที่ต่างกันออกจากกันสามารถประยุกต์ใช้เครื่องมือชนิดหนึ่งที่เรียกว่า BCG Matrix ซึ่งพัฒนาโดย Boston Consulting Group หากเราใช้เกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนแบ่งตลาด (Market share) ของผลิตภัณฑ์ชนิดใดชนิดหนึ่งกับอัตราการเติบโตทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ชนิดนั้น เราสามารถแบ่งผลิตภัณฑ์ออกได้เป็น 4 กลุ่ม ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 โมเดลส่วนแบ่งตลาดเปรียบเทียบ BCG Matrix
ที่มา วรพล (12 มีนาคม 2563)

จากภาพที่ 6 อธิบายได้ดังนี้

1. Question mark หรือ ผลิตภัณฑ์กลุ่มที่ยังไม่มีความแน่นอน แม้อัตราการเติบโตของตลาดจะอยู่ในระดับสูง แต่สินค้าที่เป็นตราหือของกิจการยังมีส่วนแบ่งทางการตลาดน้อยมาก จำเป็นต้องวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ในการเจาะตลาด หากพิจารณาแล้ว เห็นว่าสินค้าดังกล่าวมีศักยภาพที่จะลงทุนทางการตลาดให้เป็นที่ยอมรับของตลาดได้ ธุรกิจก็ควรพัฒนาผลิตภัณฑ์นั้นต่อไป แต่ต้องใช้ทรัพยากรค่อนข้างสูง อย่างไรก็ตามหากพิจารณาพบว่าไม่สามารถต่อกรกับผลิตภัณฑ์ของคู่แข่งที่มีอยู่ในท้องตลาดได้บริษัทมีทางเลือกที่จะยกเลิกผลิตภัณฑ์ดังกล่าวได้

2. Star หรือ ผลิตภัณฑ์กลุ่มดาวรุ่ง ผลิตภัณฑ์ในกลุ่มนี้จะอยู่ในตลาดที่มีอัตราการเติบโตสูงกว่าร้อยละ 10 และบริษัทมีผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนแบ่งตลาดอยู่ในสัดส่วนที่สูงเมื่อเทียบกับคู่แข่ง ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่บริษัทเป็นผู้บุกเบิกหรือผลิตภัณฑ์อยู่ในตลาดแข่งขันน้อยราย อย่างไรก็ตามหากผลิตภัณฑ์อยู่ในกลุ่มนี้ ธุรกิจต้องตัดสินใจขยายผลิตภัณฑ์ในลักษณะของการเพิ่มความหลากหลาย การเพิ่มปริมาณการผลิตให้เพียงพอ การขยายช่องทางการจำหน่ายไปสู่ลูกค้าที่เริ่มทยอยเข้ามาซื้อสินค้า

3. Cash Cow หรือ กลุ่มผลิตภัณฑ์ทำเงิน ผลิตภัณฑ์ในกลุ่มนี้รักษาความเป็นผู้มีส่วนแบ่งตลาดสูงมาได้ระยะเวลาหนึ่ง มีการลงทุนในด้านต่าง ๆ จนสร้างการยอมรับแก่ผู้บริโภค หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือลูกค้าส่วนใหญ่ได้ซื้อหรือใช้บริการกันแล้วอัตราการเติบโตของ

ตลาดจะไม่สูง โดยปกติจะต่ำกว่าร้อยละ 10 ผลิตภัณฑ์ในกลุ่มนี้จะสร้างกำไรให้กับธุรกิจค่อนข้างมาก เนื่องจากต้นทุนการผลิตต่ำลง อันเนื่องมาจากการผลิตจำนวนมาก (Mass Production) เจ้าของผลิตภัณฑ์จะต้องพยายามรักษาส่วนแบ่งตลาดไว้ให้ดีที่สุด เนื่องจากคู่แข่งในแต่ละรายพยายามช่วงชิงส่วนแบ่งตลาดจากผู้นำทางการตลาด

4. Dog หรือ กลุ่มผลิตภัณฑ์ที่อ่อนล้า ผลิตภัณฑ์ในกลุ่มนี้มีอัตราการเติบโตของตลาดต่ำ และเจ้าของผลิตภัณฑ์มีส่วนแบ่งตลาดต่ำมากเมื่อเปรียบเทียบกับผู้นำในตลาด ดังนั้นผลิตภัณฑ์ในกลุ่มนี้ถือว่าแย่ที่สุด เมื่อเทียบกับกลุ่มอื่น ๆ อย่างไรก็ตามบริษัทสามารถเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ในช่วงท้ายได้บ้างจากกลุ่มลูกค้าที่เข้ามาซื้อสินค้าในช่วงหลัง อย่างไรก็ตามท้ายที่สุดแล้วผลิตภัณฑ์ที่อยู่ในกลุ่มนี้มักจะถูกตัดทอนออกจากตลาด เนื่องจากไม่สามารถทนกับความล้มสมัย และภาวะการขาดทุนได้

2.4.5.3 การเพิ่มผลิตภัณฑ์ (Product Adding) ลักษณะและโอกาสในการใช้วิธีการเพิ่มผลิตภัณฑ์ สามารถจำแนกออกเป็นข้อต่าง ๆ ดังนี้

1. เป็นการแสดงการเติบโตของกิจการ โดยการเพิ่มผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ เข้าสู่ตลาด หรือเข้าสู่สายผลิตภัณฑ์ของกิจการนั้น ทำให้บริษัทต้องมีการลงทุนเพิ่มขึ้น ซึ่งจำเป็นต้องแสวงหาเงินลงทุนจากแหล่งต่าง ๆ การจำหน่ายหุ้นเป็นวิธีการหนึ่งที่ธุรกิจจำนวนมากเลือกใช้ ซึ่งการมีจำนวนหุ้นมากขึ้น แสดงถึงการเติบโตของกิจการ อย่างไรก็ตามการเพิ่มผลิตภัณฑ์จะต้องพิจารณาถึงความเป็นไปได้ทางการตลาด โอกาสของกำไรจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ด้วย

2. บริษัทยังใช้กำลังการผลิตไม่เต็มที่ การใช้กำลังการผลิตให้เต็มที่ที่จะส่งผลให้ต้นทุนการผลิตลดลง ดังนั้นการเพิ่มจำนวนรายการสินค้า ที่สามารถใช้สายการผลิตเดิมได้ จึงเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์กับธุรกิจ อย่างไรก็ตามจะต้องมองความต้องการของตลาดเป็นสำคัญ

3. ความสามารถในการใช้ชื่อเสียงเดิมคุ้มครองผลิตภัณฑ์ที่เพิ่ม เมื่อบริษัทได้รับการยอมรับจากลูกค้าอันเนื่องมาจากการวางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ภายใต้ตราสินค้าใดตราสินค้าหนึ่ง ดังนั้นการเพิ่มจำนวนผลิตภัณฑ์ภายใต้ตราสินค้าเดิม ที่มีระดับคุณภาพเหมือนเดิม จึงเป็นสิ่งที่มีความเหมาะสม เพราะถือเป็นโอกาสทางการตลาดที่เป็นแนวทางในการดำเนินการของธุรกิจหลาย ๆ แห่งที่ผ่านมา ซึ่งส่วนใหญ่จะพบกับความสำเร็จทางการตลาด เช่น ผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ในกี้อาติคาสโตโยต้า เป็นต้น

4. ความสามารถในการใช้ประโยชน์จากช่องทางการจัดจำหน่าย การนำผลิตภัณฑ์ใหม่เข้าสู่ช่องทางการจำหน่ายเดิมมีโอกาประสบความสำเร็จสูง ทั้งนี้เพราะโอกาสในการสร้างการรับรู้จะรวดเร็วกว่า สามารถวางจำหน่ายควบคู่กับผลิตภัณฑ์เดิมได้ รวมทั้งเกิดความประหยัดในการขนส่ง ทั้งนี้เพราะใช้การขนส่งในครั้งเดียวกันได้

5. การตอบสนองความต้องการที่เปลี่ยนแปลงของตลาด ปัจจุบันความต้องการของลูกค้ามีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา หากบริษัทไม่มีการเพิ่มผลิตภัณฑ์เดิมที่เคยได้รับการยอมรับจากตลาด อาจจะนำไปสู่ความเสี่ยงต่อการสูญเสียโอกาสทางการตลาดได้ เพราะฉะนั้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า หรือสถานการณ์ทางการตลาดที่เปลี่ยนแปลงไป จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ

2.4.5.4 การยกเลิกผลิตภัณฑ์ (Product Deleting) การปล่อยผลิตภัณฑ์ลงสู่ตลาดภายใต้ระยะเวลาหนึ่ง จะสังเกตเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยปกติผลิตภัณฑ์ที่สามารถผ่านขั้นแนะนำ (Introduction) ไปได้จะมีอนาคตที่สดใส เพียงแต่ระยะเวลาของการอยู่ในช่วงต่อไปนั้นไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง อาทิ ปริมาณคู่แข่งในตลาด ประเภทของสินค้า การทำตลาดของผู้ผลิต เป็นต้น สิ่งที่ดีถือว่าเป็นสัญญาณเตือนภัยให้กิจการล่วงรู้ว่าจะยกเลิกผลิตภัณฑ์ใด ๆ นั้น น่าจะพิจารณาได้จากปัจจัยดังต่อไปนี้

1. การลดลงของยอดขายอย่างต่อเนื่อง หากรายงานการขายของผลิตภัณฑ์ตัวใดตัวหนึ่งแสดงให้เห็นถึงการลดอย่างต่อเนื่อง โดยพิจารณาแล้ว พบว่าเกิดจากตัวผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ย่อมเป็นเหตุผลของการยกเลิกผลิตภัณฑ์ได้
2. ระดับกำไรที่ได้รับลดลงต่ำกว่ามาตรฐาน อันอาจจะเนื่องมาจากกิจการต้องลดราคาเพื่อให้สามารถจำหน่ายได้ หรือมีต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น
3. การเปลี่ยนแปลงด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อความต้องการผลิตภัณฑ์น้อยลง การออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการงดบริโภคผลิตภัณฑ์ที่กิจการกำลังจำหน่าย จำนวนเด็กเกิดใหม่มีอัตราการลดลงอย่างชัดเจน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อปริมาณความต้องการในผลิตภัณฑ์อย่างแน่นอน
4. ผลิตภัณฑ์มีข้อบกพร่อง หรือเกิดความผิดพลาดในการผลิตจนไม่สามารถแก้ไขได้ จำเป็นจะต้องนำผลิตภัณฑ์นั้นออกจากตลาด เพราะมีแต่จะทำให้ภาพลักษณ์ของบริษัทตกต่ำลง ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อผลิตภัณฑ์อื่นของกิจการด้วย
5. ความล้าสมัยของผลิตภัณฑ์ อันอาจจะเกิดจากความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี หรือการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของคู่แข่งที่มีประสิทธิภาพสูงกว่า เช่น การยกเลิกผลิตโทรศัพท์จอขาวดำ เป็นต้น

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บำเพ็ญ เมืองมูล (2551) ศึกษาเรื่อง กระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านต้นผึ้ง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสตรีสหกรณ์ต้นผึ้ง ที่เกิดขึ้นด้วยวิธีการหลากหลายทั้งมาจากการได้รับการฝึกอบรม การสังเกต การถาม การฟัง การเลียนแบบ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของกับคนในกลุ่มและนอกกลุ่มแล้วมาทดลองทำ ลองผิด ลองถูก จนได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ การบริหารจัดการกลุ่ม มีการบริหารจัดการกลุ่ม การจัดซื้อวัตถุดิบ ทำแผนการตลาดและการควบคุมการผลิต

ขวัญ กมล ดอนขวา (2555) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ผลกระทบทางตรงของปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชนที่มีต่อกิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชน 2) ผลกระทบทางตรงของกิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนที่มีต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชน และ 3) ผลกระทบทางตรงและผลกระทบทางอ้อมของปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชนที่มีต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชน โดยเน้นศึกษากลุ่มอาชีพที่ประสบความสำเร็จใน 6 จังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ จังหวัด

นครราชสีมา อุบลราชธานี สุรินทร์ ขอนแก่น อุดรธานี และจังหวัดเลย สุ่มตัวอย่างด้วยวิธีแบ่งชั้น (Stratify random sampling) และแบบง่าย (Simple random sampling) จำนวน 408 ตัวอย่าง ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์เชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชนในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีผลกระทบทางตรงต่อกิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนในด้านการขายมากที่สุด โดยมีขนาดของผลกระทบเท่ากับ 0.513 ส่วนกิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนในด้านการขายมีผลกระทบทางตรงต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชนในด้านการให้ความอนุเคราะห์ชุมชนมากที่สุด โดยมีขนาดของผลกระทบเท่ากับ 0.417 ทางด้านปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชนด้านการพัฒนาพื้นฐานทางกายภาพมีผลกระทบทางตรงต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชนในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมากที่สุด โดยมีขนาดของผลกระทบเท่ากับ 0.434 นอกจากนี้ ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชนในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีผลกระทบทางอ้อมต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชนในด้านการให้การศึกษามากที่สุด โดยมีขนาดของผลกระทบเท่ากับ 0.302 ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางด้านการพัฒนาผู้นำเศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาสมาชิกกลุ่มและการพัฒนาเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน มีผลต่อการเพิ่มยอดขายจากการขายสินค้าภายในชุมชน โดยรายได้จากการขายจะมีผลต่อขนาดของการจัดสรรกำไรไปช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ทางสังคมในชุมชนที่เป็นที่ตั้งของกลุ่มอาชีพเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วยในด้านการให้การศึกษามากที่สุด

ขวัญกมล ดอนขวา (2556) ศึกษาเรื่อง การจัดการธุรกิจชุมชนบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีวัตถุประสงค์ของการศึกษา 1) เพื่อวิเคราะห์ถึงองค์ประกอบของการจัดการธุรกิจชุมชน และองค์ประกอบของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) วิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีผลต่อการจัดการธุรกิจชุมชน และ 3) เพื่อศึกษาคุณลักษณะของกลุ่มอาชีพ ได้แก่ รายได้ของกลุ่มอาชีพเฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาการดำเนินธุรกิจของกลุ่มอาชีพ และการได้รับการอบรมการจัดการธุรกิจชุมชนของสมาชิกกลุ่มอาชีพมีผลต่อการจัดการธุรกิจชุมชน โดยเน้นศึกษากลุ่มอาชีพในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น สุรินทร์ อุดรธานี และชัยภูมิ โดยสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratify random sampling) และแบบวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) รวมทั้งสิ้น 230 ตัวอย่าง ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และสมการพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า การจัดการด้านการผลิต การจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์ การจัดการด้านการตลาด และการจัดการการเงินและบัญชี เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการธุรกิจชุมชน ส่วนความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ความรู้ และคุณธรรม เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีค่า KMO ค่า Bartlett's Test of Sphericity มีการแจกแจงโดยประมาณแบบ Chi-Square ผ่านเกณฑ์การทดสอบ

ทางสถิติ นอกจากนี้ยังมีค่า Total Initial Eigenvalues มากกว่า 1 และสามารถอธิบายความแปรปรวนของข้อมูลได้มากที่สุดถึง 75 % โดยองค์ประกอบทุกตัวมีค่า Factor Loading เข้าใกล้ 1 ในด้านการประยุกต์ใช้แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีและความมีเหตุผล มีผลกระทบทางตรงต่อการจัดการธุรกิจชุมชนด้านการผลิตมากที่สุด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.490 และ 0.315 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มอาชีพใช้เงื่อนไขความรู้มาเป็นหลักในการพิจารณาการจัดการธุรกิจชุมชนด้านการผลิต มากกว่าเงื่อนไขคุณธรรม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.518 และ 0.289 ตามลำดับ กลุ่มอาชีพมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในระดับสูงมากเพียงใด มีระยะเวลาดำเนินการมายาวนาน และการได้รับการอบรมของสมาชิกในแต่ละกลุ่มอาชีพเกี่ยวกับการจัดการธุรกิจชุมชน จะทำให้สามารถประสบความสำเร็จในการทำธุรกิจของกลุ่มอาชีพเพิ่มขึ้น

ใจภักดิ์ บุรพเจตนา (2559) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์สิ่งทอประเภทของที่ระลึกของชุมชนบ้านหาดเสี้ยว จังหวัดสุโขทัย งานวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนางานผลิตภัณฑ์สิ่งทอ ประเภทของที่ระลึกของบ้านหาดเสี้ยว จังหวัดสุโขทัย ให้มีรูปแบบที่ทันสมัย โดยนำลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของผ้าทอตีนจกบ้านหาดเสี้ยว ที่เป็นผลจากการวิจัยที่ได้ทำแล้ว มาต่อยอดในการออกแบบผลิตภัณฑ์ และนำผลการพัฒนามาถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้สนใจ เพื่อพัฒนาและส่งเสริมสินค้าเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ต่อไป การวิจัยใช้เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งทอ ผู้ผลิต ผู้ประกอบการ ผู้บริโภคที่สนใจผลิตภัณฑ์สิ่งทอ ผู้เข้าอบรมการถ่ายทอดความรู้ และผู้ชมการเผยแพร่งานวิจัยรวม 226 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม ในส่วนขั้นตอนการออกแบบประเมินผลโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบสิ่งทอ สรุปผลการวิจัยที่ใช้ในพัฒนาผลิตภัณฑ์คือ 1) การออกแบบลายประยุกต์จากโครงสร้างลายแบบดั้งเดิม โดยลดรายละเอียดของลายและใช้กลุ่มสีใหม่ ให้มีความกลมกลืน 2) วัสดุคือกลุ่มผ้าฝ้ายผิวสัมผัสเป็นธรรมชาติ และกลุ่มผ้าไหมซาตินสังเคราะห์ที่สะดวกในการใช้งาน 3) กรรมวิธีการผลิตลวดลาย ใช้การพิมพ์ลายร่วมกับการปักตกแต่ง ผลงานต้นแบบประกอบด้วยผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกประเภทเครื่องใช้ และเครื่องประดับ ตกแต่งรวม 5 รูปแบบ ได้แก่ หมอนอิงรูปทรงสามเหลี่ยมและสี่เหลี่ยม กระเป๋ารูปทรงสามเหลี่ยมและห้าเหลี่ยม และกล่องผ้าเอนกประสงค์ ผลการเผยแพร่การวิจัย ด้านความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับค่าเฉลี่ย 4.79 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.48

จิตพนธ์ ชุมเกต (2560) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนไทยมุสลิม อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของชุมชนไทยมุสลิม อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี 2) เพื่อพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์ของหมู่บ้านไทยมุสลิม อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ที่แสดงถึงคุณค่าและอัตลักษณ์ของชุมชน และ 3) ศึกษาแนวทางการจัดการผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นของหมู่บ้านไทยมุสลิม อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี สำหรับเป็นแนวทางส่งเสริมเพื่อให้ชุมชนนำไปใช้ประโยชน์ในอนาคต ขั้นตอนการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้แบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเคราะห์ ผลการวิจัย

พบว่า ผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในชุมชนนั้น ได้แก่ ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากหนังแพะ ซีสมนแพะแปรรูป ผลิตภัณฑ์นมแปรรูป งานศิลปหัตถกรรม เช่น หมอนหนุน ผลิตภัณฑ์จากเมล็ดกระถิน ผลิตภัณฑ์จาก หญ้าแฝก ผลิตภัณฑ์จากกรกบวหอม ผลิตภัณฑ์จากใบตะโก เป็นต้น วัสดุส่วนใหญ่เป็นวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น สำหรับการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าของหมู่บ้านไทยมุสลิม อำเภอชะอำ จังหวัด เพชรบุรี โดยผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น พบว่า ผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้น ควรสื่อให้เห็นถึง ผลิตภัณฑ์ที่เกิดมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และสามารถเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ได้ ทำให้ผลิตภัณฑ์ นั้นดูมีคุณค่า มีมาตรฐาน มีเอกลักษณ์โดดเด่นเน้นเรื่องราว วิธีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านไทยมุสลิม และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งจะช่วยให้เศรษฐกิจของคนในชุมชนแข็งแรงขึ้น นำรายได้ให้กับชาวบ้านมากยิ่งขึ้น สำหรับแนวทางการจัดการผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนมุสลิม สามารถแบ่ง ออกเป็น 3 ส่วน ส่วนแรกคือ การเพิ่มมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชน ที่ประกอบด้วย การเรียนรู้ ภูมิ ปัญญา การรวมกลุ่ม และการเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ส่วนที่สอง คือกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ชุมชน โดยพิจารณาถึงทุนของชุมชน การสำรวจตลาด และส่วนที่ 3 เป็นการจัดการชุมชนเพื่อรองรับ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน และระบบการเรียนรู้โดยมี ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแกนกลาง

กฤษณะ ดาราเรือง (2560) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกลยุทธ์ทางการตลาด วิสาหกิจชุมชนบ้านเขาแหลม จังหวัดนครสวรรค์ การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพ การดำเนินงาน พัฒนาระบบผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์และฉลากสินค้า และจัดทำแผนกลยุทธ์ทางการตลาด ของวิสาหกิจชุมชนบ้านเขาแหลม จังหวัดนครสวรรค์ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่ม ผู้ประกอบการและการสอบถามความคิดเห็นผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนบ้านเขาแหลม จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อตราผลิตภัณฑ์บรรจุ ภัณฑ์และฉลากสินค้าอยู่ในระดับสูง แผนกลยุทธ์ทางการตลาดของวิสาหกิจชุมชนบ้านเขาแหลม จังหวัด นครสวรรค์ ประกอบด้วย กลยุทธ์เชิงรุก ได้แก่ 1) ออกงานแสดงสินค้าอย่างต่อเนื่อง 2) แสวงหา ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ และสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เข้าสู่ตลาด Modern Trade 3) ขยายกลุ่มตลาดในกลุ่มธุรกิจสปาและธุรกิจโรงแรม และ 4) พัฒนาการดำเนินงานด้าน การตลาด 4.0 ผ่าน Social Media และ Digital Marketing กลยุทธ์แก้ไข ได้แก่ 1) พัฒนาบรรจุภัณฑ์ และตราสัญลักษณ์สินค้า ตลอดจนรูปแบบการจัดการกลุ่มบรรจุภัณฑ์ที่หลากหลาย 2) สร้าง Brand Online ผ่าน Social Branding และ 3) พัฒนาศักยภาพบุคลากรที่สอดคล้องกับความต้องการ กล ยุทธ์เชิงป้องกัน ได้แก่ 1) ศึกษาความต้องการของผู้บริโภคตลอดจนกลยุทธ์ของสินค้า Modern Trade และ 2) พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ที่ตอบสนองและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดและกล ยุทธ์เชิงรับ ได้แก่ ส่งเสริมการศึกษาดูงานและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์แก่บุคลากร

พัชรภา สิงห์ธนสาร (2560) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เขต ตำบลแม่वंงก์ อำเภอแม่वंงก์ จังหวัดนครสวรรค์ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาปัจจัยที่มีผล ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ในเขตพื้นที่หมู่ที่ 3 เนินสมบูรณ์ ตำบลแม่वंงก์ อำเภอแม่वंงก์ จังหวัด นครสวรรค์ และศึกษาแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในเขตพื้นที่หมู่ที่ 3 เนินสมบูรณ์ ตำบลแม่ वंงก์ อำเภอแม่वंงก์ จังหวัดนครสวรรค์การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็น

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คือแบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model) ประชากรในการศึกษาคือชาวบ้านซึ่งเป็นหัวหน้าครัวเรือน ในเขตพื้นที่หมู่ที่ 3 เนินสมบูรณ์ ตำบลแม่วงก์ อำเภอแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 101 ครัวเรือน ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ด้านเศรษฐกิจในมิติของรายได้ มีเพียงรายได้เฉลี่ยต่อคนของครัวเรือนเท่านั้นที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ส่วนรายได้จากอาชีพหลัก และรายได้จากอาชีพเสริม ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ในมิติของรายจ่ายประกอบไปด้วยรายจ่ายประเภทต้นทุนในการประกอบอาชีพ รายจ่ายที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและรายจ่ายรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อคนในครัวเรือนล้วนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ปัจจัยทางด้านการประกอบอาชีพ เพื่อสร้างรายได้ มีเพียงคนอายุมากกว่า 60 ปีมีอาชีพและรายได้เท่านั้นที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ส่วนคนอายุ 15-60 ปี มีอาชีพและรายได้ และครัวเรือนมีการเก็บออมเงินไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ส่วนปัจจัยทางด้านสังคมมีเพียง คนในครัวเรือนไม่สูบบุหรี่เท่านั้นที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ส่วนคนในครัวเรือนไม่ดื่มสุรา (ยกเว้นการดื่มเป็นครั้งคราวเฉลี่ยไม่เกินเดือนละ 1 ครั้ง) คนอายุ 6 ปีขึ้นไปปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง คนสูงอายุ ได้รับการดูแลจากคนในครัวเรือน หมู่บ้าน/ชุมชน หรือภาครัฐ คนพิการได้รับการดูแลจากคนในครัวเรือน หมู่บ้าน/ชุมชน หรือภาครัฐ และคนในครัวเรือนมีส่วนร่วมทำกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของหมู่บ้าน/ชุมชนหรือท้องถิ่น เป็นปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

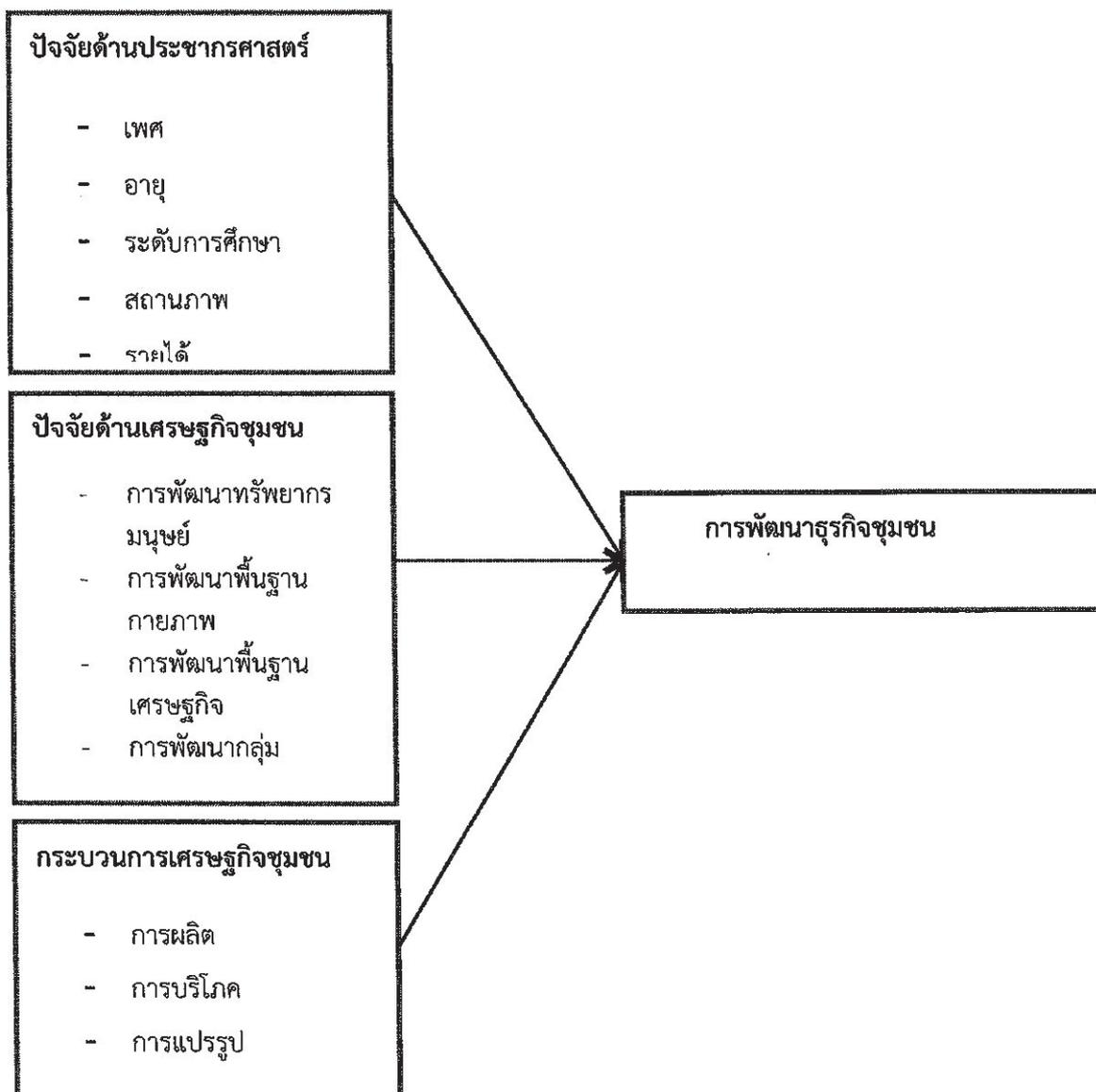
ฉัตรชัย พานิช และคณะ (2560) ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการทำเกษตรกรรมที่เหมาะสมกับพื้นที่ต้นน้ำ โครงการสวมหมวกใส่รองเท้าให้ภูเขาหัวโล้น จังหวัดน่าน ผลการศึกษาพบว่ามีรูปแบบการทำเกษตรที่เหมาะสมกับพื้นที่ต้นน้ำโครงการสวมหมวกใส่รองเท้าให้ภูเขาหัวโล้น ในพื้นที่ทำการเกษตรของชาวบ้านนั้น เป็นรูปแบบการทำเกษตรที่มีความหลากหลาย คือ การเกษตรแบบผสมผสาน วนเกษตร เกษตรยั่งยืน และการจัดการผลผลิตสู่ตลาดในท้องถิ่นที่มีขนาดเล็ก รวมถึงตลาดกลุ่มผู้บริโภคที่สนใจสุขภาพ และจากการศึกษาหาแนวทางในการพัฒนารูปแบบการทำเกษตรกรรมที่เหมาะสมกับพื้นที่นั้น สรุปได้ว่ารูปแบบการทำเกษตรกรรมที่คน ชุมชน ป่าไม้ สามารถอยู่ด้วยกันได้ โดยสามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่ ทำการเกษตรแบบผสมผสาน มีพื้นที่ป่าไม้ให้คงอยู่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่บูรณาการแนวคิดการทำเกษตรกรรมที่หลากหลายให้เข้ากับสภาพพื้นที่ที่แตกต่างกันและเหมาะสม โดยแบ่งพื้นที่ 10% เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำเกษตรแบบผสมผสาน พื้นที่ 30% เป็นพื้นที่เกษตรสำหรับการกสิกรรม และพื้นที่ 60% พื้นที่ปลูกป่าไม้ 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง ทำให้กับพื้นที่ต้นน้ำโครงการสวมหมวกใส่รองเท้าให้ภูเขาหัวโล้น

ฐิติพันธ์ จันทร์หอม (2561) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอภูมิปัญญาของชาวไทยทรงดำในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์คือ 1) เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอที่เกิดจากการต่อยอดภูมิปัญญาของบรรพบุรุษชุมชนชาวไทยทรงดำในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย 2) เพื่อเสริมสร้างรายได้ให้กับชุมชนชาวไทยทรงดำในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย 3) เพื่อจัดทำชุมชนปฏิบัติการเรียนรู้ศิลปกรรมท้องถิ่นประเภทผ้าทอของชุมชนชาวไทยทรงดำในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย เป็นการศึกษาเชิงปฏิบัติการแบบชุมชนมีส่วนร่วม โดยใช้ระเบียบวิธี

วิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้วยการใช้หลักของศิลปะการออกแบบผลิตภัณฑ์เป็นเครื่องมือในการพัฒนา และประสานการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับสังคมภายนอก ผู้วิจัยดำเนินการในช่วงปี 2557 โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจงชุมชนที่มีความเข้มแข็งในการผลิตผ้าทอเป็นที่ยอมรับจากหน่วยงานภาครัฐ เป็นตัวแทนของชาวไทยทรงดำจากจังหวัดนครปฐม จังหวัดราชบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดกาญจนบุรี ในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย จากการศึกษาพบว่า ผลิตภัณฑ์ผ้าทอที่เกิดจากการต่อยอดภูมิปัญญาของบรรพบุรุษชาวไทยทรงดำทั้ง 4 ชุมชนในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทยนั้น ตามกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายจากสังคมภายนอกด้วยการนำองค์ความรู้และประสบการณ์ของกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอและผู้วิจัยมาร่วมกัน สร้างผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ด้วยหลักของศิลปะการออกแบบได้ จำนวน 40 รูปแบบ ผ่านการประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านการออกแบบ ผู้ประกอบการ และปราชญ์ชุมชนชาวไทยทรงดำ ให้เหลือจำนวน 20 รูปแบบ แล้วทำการทดลองตลาดเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ร่วมสมัยที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชน ทั้งยังเป็นแหล่งเรียนรู้ศิลปกรรมท้องถิ่นประเภทผ้าทอ ตลอดจนมีข้อมูลในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น ในภาพรวมการวิจัยนี้ได้พัฒนาองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ โดยใช้การถ่ายทอดแบบชุมชนมีส่วนร่วม

2.6 กรอบแนวคิดงานวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดตามรูปแบบการวิจัยและพัฒนา ดังนี้

ภาพที่ 7 แสดงกรอบแนวคิด

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาธุรกิจชุมชนแบบเกษตรอินทรีย์ วัตถุประสงค์ของงานวิจัยเพื่อ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาธุรกิจชุมชนฐานเกษตรอินทรีย์ 2) เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชน สร้างงานสร้างรายได้ให้กับชุมชน 3) เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์และพัฒนาธุรกิจชุมชน โดยมีวิธีการดำเนินการดังต่อไปนี้

3.1 วิธีดำเนินการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อ 1

วัตถุประสงค์ข้อ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาธุรกิจชุมชนฐานเกษตรอินทรีย์ ดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร คือ ชุมชนที่อาศัยในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี

2. กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ชุมชนที่อาศัยในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี จากข้อตกลงเบื้องต้นเงื่อนไขในการใช้สถิติวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural equation modeling : SEM) โดยขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จำนวน 20 เท่าต่อพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่าหรือจำนวนเส้นทาง (Path) แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในโมเดล (Model) ในกรอบการวิจัยทั้งหมด 12 เส้นทาง ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมตามสูตรของแฮร์ และคณะ (Hair, et al., 1998:) จึงคำนวณขนาดตัวอย่างได้ 299 ตัวอย่าง

คณะผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยใช้ขนาดตัวอย่างที่เป็นสัดส่วน (Proportional to size) โดยสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (Systematic Sampling) เลือกกลุ่มตัวอย่างตามพื้นที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2553: 15-16) แสดงการจัดเก็บข้อมูลตามตาราง

ตารางที่ 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เก็บรวบรวมข้อมูลจำแนกตามเขตพื้นที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์

ลำดับ	สถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์	จำนวนตัวอย่าง(คน)
1	ศูนย์ราชการจังหวัดปทุมธานี (ผู้เกี่ยวข้องกับอำเภอคลองหลวง เช่น นักวิชาการ เกษตร ผู้นำองค์กรท้องถิ่น)	30
2	ประชาชนหมู่ 3 ,5,6 อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี (ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่อำเภอคลองหลวง)	239
3	ผู้นำชุมชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มละ 10 คน)	30
	รวม	299

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่เก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ส่วนประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคล มีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ซึ่งข้อคำถามมีลักษณะเลือกตอบ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ รายได้ ประเภทสินค้าที่กลุ่มผลิต และจำนวนสมาชิกในกลุ่มอาชีพ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชน คำถามเป็นปลายปิด (Close-Ended Questions) ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้านการพัฒนากลุ่มชุมชน ด้านการพัฒนาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ และด้านการพัฒนาพื้นฐานทางกายภาพ (สาธารณูปโภค)

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับกิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชน คำถามเป็นปลายปิด (Close-Ended Questions) ประกอบด้วย การผลิต การบริโภค การแปรรูป และการขาย

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดสรรกำไรส่วนเกิน คำถามเป็นปลายปิด (Close-Ended Questions) ประกอบด้วย การให้การศึกษา การให้ความอนุเคราะห์ในชุมชน การสร้างสาธารณูปโภค และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ส่วนที่ 2, 3 และ 4 ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert's Five Rating Scale) ลิเคิร์ต (Likert, 1932:121) ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ระดับของการประเมิน	ความหมาย
5 หมายถึง	ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด
4 หมายถึง	ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมาก
3 หมายถึง	ใกล้เคียงกับความเป็นจริงปานกลาง
2 หมายถึง	ใกล้เคียงกับความเป็นจริงน้อย
1 หมายถึง	ใกล้เคียงกับความเป็นจริงน้อยที่สุด

การอภิปรายผลการวิจัย จากแบบสอบถามที่ใช้ระดับการวัดข้อมูลประเภทอันตรภาคชั้น (Interval Scale) ผู้วิจัยใช้เกณฑ์เฉลี่ยในการอภิปรายผล และแปลความหมายค่าคะแนนอภิปราย 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554:82)

$$\begin{aligned} \text{คะแนนอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{ช่วงคะแนน}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.80 \end{aligned}$$

จากเกณฑ์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้กำหนดการแปลความหมายตามลำดับคะแนนประเมินความคิดเห็นของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00	หมายถึง	ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20	หมายถึง	ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมาก
คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40	หมายถึง	ใกล้เคียงกับความเป็นจริงปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60	หมายถึง	ใกล้เคียงกับความเป็นจริงน้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80	หมายถึง	ใกล้เคียงกับความเป็นจริงน้อยที่สุด

4. ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

เพื่อให้ได้เครื่องมือที่มีคุณภาพและเหมาะสม ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือตามลำดับดังนี้

4.1 การสร้างแบบสอบถาม

การสร้างแบบสอบถาม โดยการกำหนดจุดประสงค์ของการสร้างแบบสอบถาม การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สร้างแบบสอบถามเป็นรายชื่อที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคล ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชน กิจกรรมในระบบเศรษฐกิจชุมชน และการจัดสรรกำไรส่วนเกิน จากนั้นนำแบบสอบถามที่ออกแบบเสนอผู้เชี่ยวชาญพิจารณาและนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข ให้แบบสอบถามมีความสมบูรณ์และเที่ยงตรงมากขึ้น

4.2 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

4.2.1 การทดสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

4.2.1.1 การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการตรวจสอบเครื่องมือ จำนวน 5 ท่าน เพื่อทดสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือนิยาม (Index of Items Objective Congruency : IOC) โดยให้คะแนนระดับความสอดคล้อง ดังนี้

+ 1 = ข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

0 = ไม่แน่ใจ

- 1 = ข้อคำถามไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

โดยสูตรที่ใช้ในการคำนวณมีดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

โดยที่ R = ผลรวมของผลการประเมินที่ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันและให้ผลการประเมินเป็น + 1

N = จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

ถ้าค่า IOC มีค่าระหว่าง 0.50 ถึง 1.00 แสดงว่า เป็นข้อคำถามที่ดีและผู้วิจัยนำไปใช้ในการเก็บข้อมูล ส่วนข้อคำถามที่มีค่า IOC น้อยกว่า 0.50 ผู้วิจัยได้นำข้อคำถามนั้นไปปรับปรุงแก้ไข เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป ซึ่งค่า IOC ทั้งฉบับเท่ากับ 0.67-1.00

4.2.1.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (Cronbach's Coefficient Alpha) ของ ครอนบาค (Cronbach, 1990) โดยใช้สูตร ดังนี้

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right\}$$

α = ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น

n = จำนวนข้อของคำถาม

S_t^2 = ค่าความแปรปรวนผลรวมคะแนนของคำถามทั้งฉบับ

$\sum S_i^2$ = ค่าความแปรปรวนของคะแนนของคำถามแต่ละข้อ

ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ซึ่งนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด

จากนั้นวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (Cronbach's Coefficient Alpha) ของครอนบาค (Cronbach, 1990) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามภาพรวมเท่ากับ 0.89 เมื่อแยกเป็นรายได้จะได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเป็นรายด้าน

ปัจจัยด้าน	Cronbach's Alpha
ด้านการพัฒนาผู้นำเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่	0.88
ด้านการพัฒนาสมาชิกกลุ่ม	0.85
ด้านการพัฒนาของเจ้าหน้าที่ผู้ที่เกี่ยวข้อง	0.86
ด้านการพัฒนากลุ่มชุมชน	0.89
ด้านการพัฒนาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ	0.88
ด้านการพัฒนาพื้นฐานทางกายภาพ	0.87
(สาธารณูปโภค)	
ด้านการผลิต	0.85
ด้านการบริโภค	0.88
ด้านการแปรรูป	0.88
ด้านการขาย	0.86

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ปัจจัยด้าน	Cronbach's Alpha
ด้านการให้การศึกษา	0.88
ด้านการให้ความอนุเคราะห์ในชุมชน	0.87
ด้านการสร้างสาธารณูปโภค	0.84
ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	0.85

4.2.1.3 การทำสอบการหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือด้วยการวัดด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) โดยใช้วิธีของครอนบาค (Cronbach) ค่าที่สูงแสดงว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือมาก โดยต้องมีค่าความเชื่อมั่นไม่น้อยกว่า 0.7 (กัลยา วาณิชยปัญญา, 2556: 101)

4.2.1.4 การตรวจสอบความครบถ้วนความตรงข้อมูล (missing data and accuracy of data files) สิ่งแรกที่นักวิจัยต้องทำ คือ การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลว่ามีครบถ้วนที่ครบทุกข้อคำถามหรือไม่ โดยทั่วไปแล้วหากมีจำนวนข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ไม่มากนักผู้วิเคราะห์อาจไม่จำเป็นต้องใช้ข้อมูลในชุดนั้นๆ ก็ได้หรืออาจใช้วิธีการพยากรณ์ข้อมูลโดยใช้วิธีการง่ายที่สุดโดยใช้ค่าเฉลี่ยของข้อมูลที่มีอยู่เพื่อคำนวณหาค่าของข้อมูลที่สูญหาย

4.2.1.5 การตรวจสอบความปกติของข้อมูล (normality) เป็นการตรวจสอบการแจกแจงข้อมูล โดยข้อมูลจะต้องมีการแจกแจงแบบปกติ ด้วยการหาค่าความเบ้ (Skewness) และค่าความโด่ง (Kurtosis) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติก่อนจึงจะสามารถใช้โปรแกรมสำเร็จรูปได้ ความปกติของข้อมูลสามารถดูได้จากตัวเลขสถิติหรือกราฟ ในกรณีการวัดค่าสถิติจะดูได้จากค่าความเบ้ (Skewness) และค่าความโด่ง (Kurtosis) (Tabachnick and Fidell, 2007 : 299) โดยค่าที่ติดลบและค่าบวกจะแสดงทิศทางของข้อมูล Kline (2005) กล่าวว่า ช่วงค่าตัวเลข -3.0 ถึง +3.0 จะแสดงถึงการกระจายของข้อมูลแบบปกติ เพื่อไม่ให้เกิดความผันแปรร่วม (Multicollinearity)

แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

คณะผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์วิธีกำลังสองน้อยที่สุดบางส่วน วิธีศึกษาข้อมูลรวบรวมด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีสมการโครงสร้างแบบกำลังสองน้อยที่สุดบางส่วน (Partial Least Square Structural Equation Model: PLS-SEM) วิธีนี้มีจุดประสงค์ประมาณความสัมพันธ์ระหว่างบล็อกหรือตัวแปรแฝงในสมการโครงสร้าง (Structural model) หรือ Inner model รวมถึงการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงและตัวแปรสังเกตได้ ในสมการการวัด (Measurement model) หรือ Outer model และในตัวแปรแฝงโดยวิธีอิงสมการถดถอยเชิงเดียวและเชิงซ้อน วิธี PLS ตัวแปรแฝงมีความสัมพันธ์เชิงเส้นกับตัวแปรสังเกตได้

แบบจำลอง PLS-SEM การประมาณค่าตัวแปรแฝงนั้น อัลกอริทึมจะประเมินได้ค่าที่ดีที่สุดออกมา ขึ้นอยู่กับการประมาณค่าในแบบจำลอง Inner และ Outer (ฉันทะ จันทะเสนา: 2560) อัลกอริทึมในการประมาณการ PLS ประกอบด้วยสามขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ประมาณค่าตัวเลข

ต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวแปรแฝงทั้งหมด ขั้นตอนที่ 2 ใช้คะแนนของตัวแปรแฝงแต่ละตัวคำนวณค่าอิทธิพล (Path analysis) ระหว่างตัวแปรแฝง ขั้นตอนที่ 3 ประเมิน ค่าพารามิเตอร์ เช่น ค่าคงที่ (Regression constants) ของตัวแปรสังเกตได้และตัวแปรแฝง

แบบจำลองการวัด

แบบจำลองคอมโพสิสใช้เกณฑ์การพิจารณา ต่างจากแบบจำลองการวัดแบบ Reflective คือ 1. Nomological network 2. Multicollinearity 3. Weight and Loading relevance โดย Nomological network นั้นความสัมพันธ์เครื่องหมายตัวแปรแฝงเป็นไปตามทฤษฎี (Theoretical level) เกณฑ์ที่สองสภาวะร่วมเส้นตรง พิจารณาจากค่า Variance Inflation Factor (VIF) ต้องมีค่าไม่เกิน 5 (Hair, Ringle, & Sarstedt: 2011) เกณฑ์ที่สาม Outer Weights ตัวบ่งชี้ที่มีนัยสำคัญทางสถิติถือว่าผ่านเกณฑ์คุณภาพสามารถคงตัวบ่งชี้โมเดลได้ เกณฑ์ที่สี่ ถ้าไม่มีค่า นัยสำคัญทางสถิติให้พิจารณาค่า Loading (ต้องเกินกว่า 0.50) ค่า Weights สามารถเก็บตัวบ่งชี้ดังกล่าวไว้ได้ ถ้า Outer Weights ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และ Loading มีค่าน้อยกว่า 0.50 ต้องตัดตัวบ่งชี้ออกจากโมเดล

แบบจำลองโครงสร้าง

แบบจำลองโครงสร้างพิจารณาคุณภาพจากค่า Loading และ p - value, R^2 และ f^2 คือ ค่าน้ำหนักมีนัยสำคัญการพิจารณาค่า R^2 Hair, et al., (2010) เสนอว่า การวิจัยสังคมศาสตร์ แบ่งค่า R^2 เป็น 3 ระดับ คือ 0.25 เป็นระดับอ่อน (Weak) 0.50 เป็นระดับกลาง (Moderate) และ 0.75 เป็นระดับสูง (Substantial) และค่า f^2 ซึ่ง Cohen (1992) อ้างใน ฉันทะ จันทะเสนา (2560) ระบุว่า $f^2 = 0.02$ คือ Effect size ต่ำ แสดงว่าตัวอย่างมีขนาดเล็ก ทำให้ไม่สามารถตรวจพบอิทธิพลของปฏิสัมพันธ์ได้ ถ้า $f^2 = 0.15$ คือ Effect size มีค่าปานกลาง แสดงว่าตัวอย่างมีขนาดใหญ่ปานกลางสูงพอตรวจพบอิทธิพลของปฏิสัมพันธ์ได้ และถ้า $f^2 = 0.35$ คือ Effect size สูง แสดงว่าตัวอย่างมีขนาดใหญ่สามารถตรวจพบอิทธิพลของปฏิสัมพันธ์ได้ดี ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เกณฑ์พิจารณาแบบจำลองโครงสร้าง (Structural Model)

ดัชนีวัด	คำอธิบาย	เกณฑ์
Coefficient of determination R^2	สัมประสิทธิ์การตัดสินใจ	Chin (1998) กำหนดให้ 0.19 ขนาดเล็ก 0.33 ขนาดกลาง และ 0.67 ขนาดใหญ่ Hair, et. al. (2010) กำหนดให้ 0.25 ขนาดเล็ก, 0.50 ขนาดกลาง และ 0.75 ขนาดใหญ่
Predictive relevance, Q^2	Stone-Geiser test	>0 Geiser (1975) และ Stone (1974)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ดัชนีวัด	คำอธิบาย	เกณฑ์
Effect size, f^2	ค่าอิทธิพลระหว่างตัวแปรแฝง	Cohen (1988) กำหนดให้ 0.02 ขนาดเล็ก, 0.15 ขนาดกลาง และ 0.35 ขนาดใหญ่
Path coefficient	ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง หรือ ค่าผลกระทบทางตรงของการวิเคราะห์เส้นทาง	>0.20 ขนาด Chin (1998), เครื่องหมาย และ p-value Hair, et.al., (2010)

ที่มา: ปรับปรุงจาก Henseler et. al. (2016)

3.2 วิธีการดำเนินการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อ 2

วัตถุประสงค์ข้อ 2 เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชน สร้างงานสร้างรายได้ให้กับชุมชน วิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

การศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีโดยใช้การสัมภาษณ์เจาะลึก เป็นการพูดคุยระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้นำชุมชน 5 คน สมาชิกกลุ่ม 5 คน และนักวิชาการ 3 คน โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ สังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์เจาะลึก และการรวบรวมข้อมูลแบบทุติยภูมิ เป็นการหาข้อมูลที่มีอยู่แล้วนำมาใช้สร้างเครื่องมือเป็นแนวคำถามและการวิเคราะห์ข้อมูลจาก งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

ผู้วิจัยใช้การลงพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย มีกระบวนการดังนี้

1. ลงพื้นที่ศึกษาชุมชนกลุ่มเป้าหมายและสำรวจข้อมูลจากพื้นที่จริง คือ พื้นที่อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี กลุ่มที่ทำเกษตรอินทรีย์ ดังนี้
 - ศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านคลองสาม
 - วิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัย ตำบลคลองห้า
 - ศูนย์เรียนรู้สามมาสีพชุมชนตำบลคลองหก
2. ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้จากข้อมูลและสรุปผลการแลกเปลี่ยนตามกลุ่มเป้าหมาย
3. ดำเนินการอบรมเพื่อให้ความรู้ในเรื่องการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์กลุ่ม ทั้ง 3 พื้นที่เกษตรอินทรีย์
4. ดำเนินการร่วมพัฒนาธุรกิจของกลุ่ม ให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ชุมชน รวมถึงการสร้างรายได้ให้กับกลุ่ม
5. สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและกลุ่มให้เกิดความเข้มแข็ง
6. นำข้อมูลจากกระบวนการมีส่วนร่วม นำผลมาวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบข้อมูลและแลกเปลี่ยนข้อมูลกับนักวิจัย
7. สรุปผลการศึกษาและเขียนเป็นรายงานการวิจัย

3.3 วิธีการดำเนินการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อ 3

วัตถุประสงค์ข้อ 3 เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์และพัฒนาธุรกิจชุมชน โดยมีวิธีการดำเนินการดังต่อไปนี้

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีโดยใช้การสัมภาษณ์เจาะลึก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ นักวิชาการ ผู้นำองค์กรท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกกลุ่ม และประชาชนที่สนใจ จำนวน 10 -12 คน ประเด็นการสนทนา การบริหารจัดการชุมชน วิสาหกิจ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ปัญหาการประกอบกิจการและตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาตลอดจนถูกต้องของภาษาในการสื่อความหมาย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาแนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาธุรกิจชุมชน โดยค้นคว้าจากเอกสาร บทความ รวมทั้งงานวิจัยภายในประเทศและต่างประเทศ เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดการวิจัย นำมาวิเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย โครงสร้างตัวแปรสังเกตได้ในแต่ละองค์ประกอบ

ขั้นตอนที่ 2 สัมภาษณ์ข้อมูลพื้นฐานของการพัฒนาธุรกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์

1) การกำหนดกรอบความคิดและประเด็นการสัมภาษณ์ เพื่อรวบรวมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร มีประเด็นการสนทนา การบริหารจัดการชุมชน วิสาหกิจ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ปัญหาการประกอบกิจการและตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาตลอดจนถูกต้องของภาษาในการสื่อความหมาย

2) นำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์และมีความเหมาะสมสำหรับการนำไปใช้จริง

3) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ดำเนินการสำรวจและการสัมภาษณ์ จากเครื่องมือที่สร้างขึ้น และรวบรวมข้อมูลตามประเด็นที่จัดทำไว้

4) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในงานวิจัยครั้งนี้จะใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation method) จากผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้ได้ผลไปใช้ในการพัฒนาธุรกิจชุมชน โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ดังนี้

(1) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่ได้ถูกจัดกระทำลงในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ได้ถูกนำมาศึกษาและวิเคราะห์เป็นหมวดหมู่ตามหัวข้อ (Topic coding) ซึ่งประกอบด้วยประโยคและหน้าที่สัมพันธ์กับหัวข้อนั้น ๆ

(2) หัวข้อ (Topic codes) ที่ได้กำหนดขึ้น จะถูกกำหนดเป็นหมวดหมู่ (Categorization) ให้จัดอยู่ในประเภทเดียวกัน

(3) ข้อความ ประโยค จะถูกจัดตามหมวดหมู่ที่กำหนดขึ้นตามความเหมือน ความต่าง หรือความสัมพันธ์ที่ได้กำหนดขึ้นในแต่ละหมวดหมู่

(4) ข้อความ ประโยค ในแต่ละหมวดหมู่ได้ถูกวิเคราะห์ และแปลผลเพื่อหาความสัมพันธ์และกระบวนการที่สำคัญ แยกออกจากส่วนอื่น ๆ

(5) แบบ (Patterns) ของความสัมพันธ์มิติการพัฒนาธุรกิจชุมชนที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จะถูกนำไปเปรียบเทียบกับวรรณกรรมที่ได้ศึกษา และผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่ออธิบายมิติการพัฒนาธุรกิจชุมชน ภายหลังจากได้เปรียบเทียบกับรูปแบบความสัมพันธ์มิติการพัฒนาผลิตภัณฑ์ จากการวิเคราะห์เนื้อหากับผลการ

วิเคราะห์เชิงปริมาณซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์แล้ว คณะผู้วิจัยได้จัดการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) โดยกลุ่มประชากรของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มครั้งนี้ เป็นธุรกิจชุมชน เกษตรอินทรีย์ เป้าหมาย นักวิชาการ จำนวน 10-12 คน เพื่อนำเสนอผลที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณให้แก่ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มครั้งนี้ และผู้ดำเนินการสนทนาจะจุดประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การพัฒนาธุรกิจแบบเกษตรอินทรีย์ เพื่อให้กลุ่มผู้เข้าร่วมสนทนาแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นเหล่านี้ เพื่อให้เกิดแนวคิดและแนวทางปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์และพัฒนาธุรกิจชุมชน

พัฒนาธุรกิจชุมชน โดยกลุ่มธุรกิจชุมชนและชุมชนประยุกต์ความรู้จากการแลกเปลี่ยนการสนทนากลุ่มเฉพาะ และอบรมเชิงปฏิบัติการ นำมาพัฒนาธุรกิจ และพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตนให้เป็นที่สนใจของลูกค้า

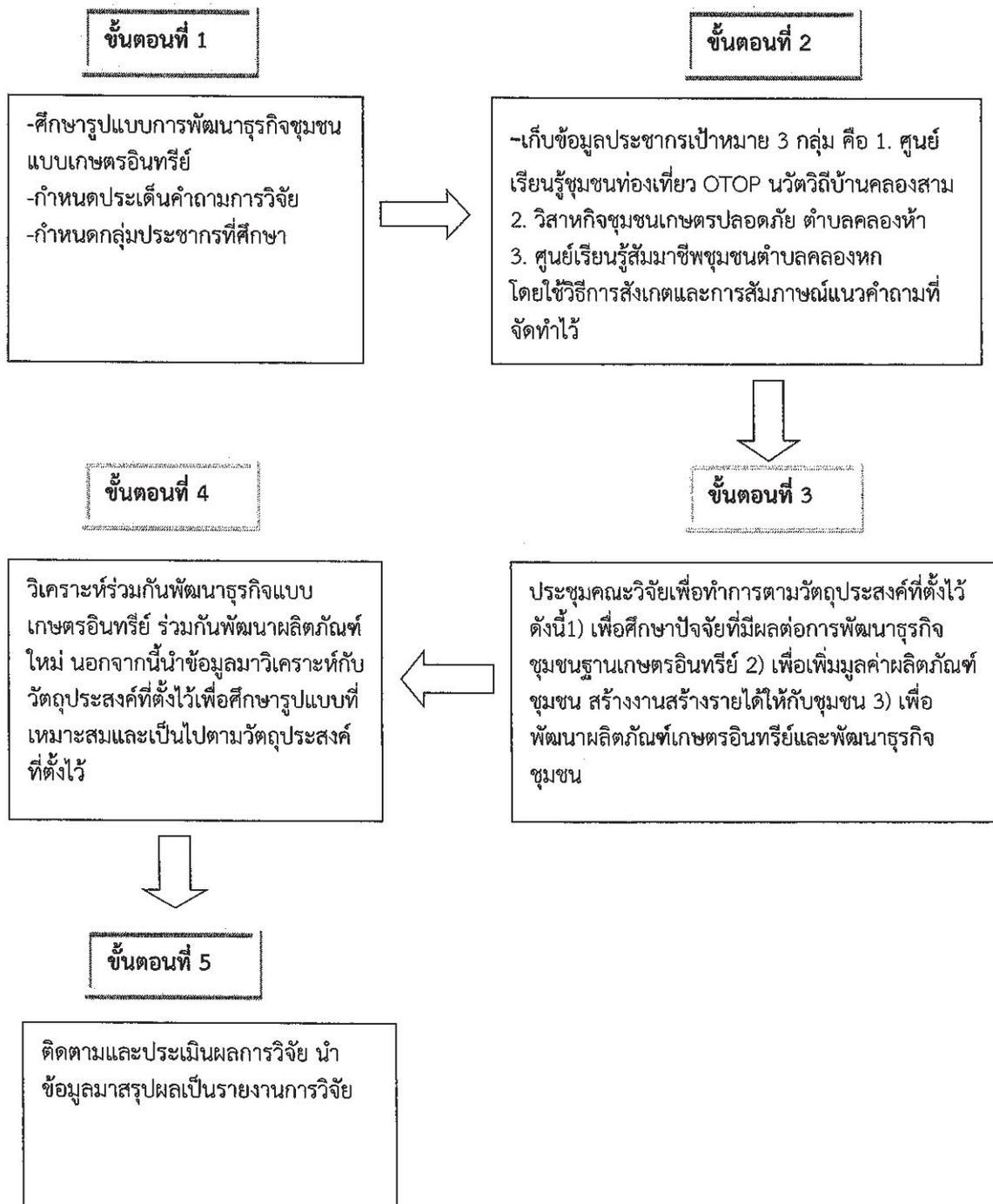
ขั้นตอนที่ 4 การแลกเปลี่ยนความรู้กับชุมชน

การศึกษารูปแบบการพัฒนาธุรกิจเกษตรอินทรีย์ โดยทำการศึกษารูปแบบและนำมาปรับปรุงเพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาธุรกิจเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาธุรกิจ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน หัวหน้าชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และนักวิจัย

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล

การนำข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมาสังเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน เป็นแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการพัฒนาธุรกิจการเกษตรอินทรีย์ที่เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วม

3.4 แสดงขั้นตอนการวิจัย (Methodological Framework)

ภาพที่ 8 แสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาธุรกิจแบบเกษตรอินทรีย์ เป็นส่วนหนึ่งภายใต้ของชุดโครงการหลัก นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยในชุดนี้มีความประสงค์จะวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของโครงการที่มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาธุรกิจชุมชนฐานเกษตรอินทรีย์
2. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์และพัฒนาธุรกิจชุมชน
3. เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชน สร้างงานสร้างรายได้ให้กับชุมชน

4.1 วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาธุรกิจชุมชนแบบเกษตรอินทรีย์

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาธุรกิจชุมชนฐานเกษตรอินทรีย์ ได้ทำการเก็บข้อมูลในพื้นที่อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ คือ ศูนย์ราชการจังหวัดปทุมธานี เช่น นักวิชาการเกษตร ผู้นำองค์กรท้องถิ่น ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลคลองสาม ตำบลคลองห้า และตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี และผู้นำชุมชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

ผลการศึกษาข้อมูล ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาธุรกิจชุมชนฐานเกษตรอินทรีย์ ประกอบไปด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ รายได้ต่อเดือน ประเภทสินค้าที่กลุ่มผลิต และจำนวนสมาชิกในกลุ่มอาชีพ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ร้อยละ 55.2 เป็นเพศหญิง มีอายุ 41 - 50 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.1 ระดับการศึกษาจบประถมศึกษา มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 26.1 รองลงมา คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และปวช./มัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 25.8 มีสถานภาพสมรสมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 56.5 รองลงมาเป็นโสด คิดเป็นร้อยละ 34.4 อาชีพรับจ้างมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 46.2 รองลงมาทำนา คิดเป็นร้อยละ 18.4 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 15,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 57.9 รองลงมาคือ รายได้อยู่ระหว่าง 15,001 - 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 39.1 และประเภทสินค้าที่กลุ่มผลิต คือ ประเภทอาหารมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 54.5 รองลงมาคือ ประเภทเครื่องดื่ม คิดเป็นร้อยละ 19.1 ดังตารางที่

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	134	44.8
หญิง	165	55.2
อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	4	1.3
21 - 30 ปี	41	13.7
31 - 40 ปี	57	19.1
41 - 50 ปี	108	36.1
51 - 60ปี	57	19.1
61 ปีขึ้นไป	32	10.7
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	78	26.1
มัธยมศึกษาตอนต้น	77	25.8
ปวช./มัธยมศึกษาตอนปลาย	77	25.8
ปวส.	23	7.7
ปริญญาตรี	40	13.4
ปริญญาตรีขึ้นไป	4	1.3
สถานภาพ		
โสด	103	34.4
สมรส	169	56.5
หม้าย/หย่าร้าง	25	8.4
อื่นๆ	2	0.7
อาชีพ		
ทำไร่	7	2.3
ทำนา	55	18.4
ทำสวน	16	5.4
รับจ้าง	138	46.2
รับราชการ/เอกชน	45	15.1

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพ		
อื่นๆ ระบุ	38	12.7
รายได้ต่อเดือน		
ต่ำกว่า 15,000 บาท	173	57.9
15,001 – 20,000 บาท	117	39.1
20,001 – 30,000 บาท	8	2.7
30,001 – 40,000 บาท	1	0.3
40,001 – 50,000 บาท	-	-
มากกว่า 50,000 บาท ขึ้นไป	-	-
ประเภทสินค้าที่กลุ่มผลิต		
ประเภทอาหาร	163	54.5
ประเภทเครื่องดื่ม	57	19.1
ประเภทสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร	18	6.0
ประเภทของใช้ของที่ระลึก	52	17.4
อื่นๆ ระบุ	9	3.0

4.1.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูล

SRMR หมายถึง ค่าความแตกต่างยกกำลังสองของ Residual ระหว่าง Implied and Sample covariance ค่ายิ่งน้อยยิ่งดี ควรมีค่าน้อยกว่า 0.08 (Standardized Root Mean Square Residual)

N	หมายถึง	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
\bar{x}	หมายถึง	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	หมายถึง	ค่าส่วนเบี่ยงเบนแบบมาตรฐาน (Standard Deviation)
R	หมายถึง	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Regression Coefficient)
R ²	หมายถึง	ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสอง (Square Multiple Correlation)
p	หมายถึง	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ

4.1.2 อักษรย่อที่ใช้แทนตัวแปร

HR 1 – 11	หมายถึง	การพัฒนาผู้นำเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่
HR 2.1 – 2.6	หมายถึง	การพัฒนาสมาชิกกลุ่ม
HR 3.1 – 3.5	หมายถึง	การพัฒนาของเจ้าหน้าที่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

COMMU 1 - 4	หมายถึง	ด้านการพัฒนาชุมชน
INFA 1 -6	หมายถึง	ด้านการพัฒนาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ
PHY 1 - 4	หมายถึง	ด้านการพัฒนาพื้นฐานทางกายภาพ
PROD 1 - 7	หมายถึง	การผลิต
CONS 1 - 4	หมายถึง	การบริโภค
TRAN 1 - 3	หมายถึง	การแปรรูป
SALE 1 - 6	หมายถึง	การขาย
EDU 1 - 3	หมายถึง	การให้การศึกษา
DON 1 - 3	หมายถึง	การให้ความอนุเคราะห์ในชุมชน
HEAL 1 - 4	หมายถึง	การสร้างสาธารณูปโภค
NATUR 1 - 3	หมายถึง	การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

4.1.3 คุณภาพแบบจำลองโดยรวม

คุณภาพของแบบจำลองโดยรวม (Estimated model) และแบบจำลองอิ่มตัว (Saturate model) เท่ากันโดยพบว่าพบว่า ทั้ง SRMR, d_{uls} และ d_G ค่ารากกำลังสองเฉลี่ยของเศษมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ 0.033 นับว่าแบบจำลองมีความกระชับหรือกลมกลืน (Fit) ค่อนข้างดีเพราะค่าต่ำกว่า 0.08 แม้ค่า d_{uls} , d_G สูงกว่าระดับ 95% ของ bootstrap quantile แบบจำลองสามารถอธิบายข้อมูลได้ดี ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 คุณภาพแบบจำลองโดยรวม

ค่าสถิติ	Goodness of Model Fit (Saturated Model)			Goodness of Model Fit (Estimated Model)		
	Value	HI95	HI99	Value	HI95	HI99
SRMR	0.033	0.023	0.025	0.033	0.023	0.025
d_{uls}	0.170	0.082	0.099	0.170	0.082	0.099
d_G	0.132	0.082	0.094	0.132	0.082	0.094

4.1.4 การวิเคราะห์แบบจำลองแบบการวัด หรือ Outer model

แบบจำลองคอมโพสิสใช้เกณฑ์การพิจารณา ต่างจากแบบจำลองการวัดแบบ Reflective คือ 1. Nomological network 2. Multicollinearity 3. Weight and Loading relevance โดย Nomological network นั้นความสัมพันธ์และเครื่องหมายตัวแปรแฝงเป็นไปตามทฤษฎี (Theoretical level) ที่ประกอบด้วย Hypothetical construct (หรือ โครงสร้างเชิงสมมุติฐาน) ที่ไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง กับ Observational level ที่สามารถวัดได้ในรูป Empirical Domain. เกณฑ์ที่สองสภาวะร่วมเส้นตรง พิจารณาจากค่า Variance Inflation Factor (VIF) ต้องมีค่าไม่เกิน 5 (Hair, Ringle, & Sarstedt: 2011) เกณฑ์ที่สาม Outer Weights ตัวบ่งชี้ที่มีนัยสำคัญทางสถิติถือว่าผ่านเกณฑ์คุณภาพสามารถคงตัวบ่งชี้ในโมเดลได้ เกณฑ์ที่สี่ ถ้าไม่มีค่า นัยสำคัญทางสถิติให้พิจารณา

ค่า Loading (ต้องเกินกว่า 0.50) ค่า Weights สามารถเก็บตัวบ่งชี้ดังกล่าวไว้ได้ ถ้า Outer Weights ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และ Loading มีค่าน้อยกว่า 0.50 ต้องตัดตัวบ่งชี้ออกจากโมเดล

ด้านการพัฒนาพื้นฐานทางเศรษฐกิจมีค่าตัวบ่งชี้เริ่มต้น 6 ตัว คงเหลือตัวบ่งชี้ที่ผ่านเกณฑ์คุณภาพจำนวน 4 ตัว พิจารณาสถิติ Loading มีค่าอยู่ระหว่าง 0.647 – 0.821 (ค่าเกณฑ์ 0.50) ค่า Outer Weights 0.090 – 0.193 (ค่าไม่เกิน 0.50) สถิติผ่านเกณฑ์คุณภาพตัวแปรด้านด้านการพัฒนาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

ด้านการพัฒนาพื้นฐานทางกายภาพ (สาธารณูปโภค) มีค่าตัวบ่งชี้เริ่มต้น 4 ตัว คงเหลือตัวบ่งชี้ที่ผ่านเกณฑ์คุณภาพจำนวน 3 ตัว พิจารณาสถิติ Loading มีค่าอยู่ระหว่าง 0.884 – 0.904 (ค่าเกณฑ์ 0.50) ค่า Outer Weights 0.047 – 0.423 (ค่าไม่เกิน 0.50) สถิติผ่านเกณฑ์คุณภาพตัวแปรด้านด้านการพัฒนาพื้นฐานทางกายภาพ (สาธารณูปโภค) มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

การบริโภคน้ำ มีค่าตัวบ่งชี้เริ่มต้น 4 ตัว คงเหลือตัวบ่งชี้ที่ผ่านเกณฑ์คุณภาพจำนวน 2 ตัว พิจารณาสถิติ Loading มีค่าอยู่ระหว่าง 0.645 – 0.754 (ค่าเกณฑ์ 0.50) ค่า Outer Weights 0.234 – 0.244 (ค่าไม่เกิน 0.50) สถิติผ่านเกณฑ์คุณภาพตัวแปรด้านการบริโภคน้ำ มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

การแปรรูป มีค่าตัวบ่งชี้เริ่มต้น 3 ตัว คงเหลือตัวบ่งชี้ที่ผ่านเกณฑ์คุณภาพจำนวน 1 ตัว พิจารณาสถิติ Loading มีค่าอยู่ระหว่าง 0.600 (ค่าเกณฑ์ 0.50) ค่า Outer Weights 0.164 (ค่าไม่เกิน 0.50) สถิติผ่านเกณฑ์คุณภาพตัวแปรด้านการแปรรูป มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

การขายมีค่าตัวบ่งชี้เริ่มต้น 6 ตัว คงเหลือตัวบ่งชี้ที่ผ่านเกณฑ์คุณภาพจำนวน 2 ตัว พิจารณาสถิติ Loading มีค่าอยู่ระหว่าง 0.688 – 0.885 (ค่าเกณฑ์ 0.50) ค่า Outer Weights 0.150 – 0.525 (ค่าไม่เกิน 0.50) สถิติผ่านเกณฑ์คุณภาพตัวแปรด้านการขาย มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

ด้านการให้การศึกษา มีค่าตัวบ่งชี้เริ่มต้น 11 ตัว คงเหลือตัวบ่งชี้ที่ผ่านเกณฑ์คุณภาพจำนวน 2 ตัว พิจารณาสถิติ Loading มีค่าอยู่ระหว่าง 0.911 – 0.961 (ค่าเกณฑ์ 0.50) ค่า Outer Weights 0.016 – 0.496 (ค่าไม่เกิน 0.50) สถิติผ่านเกณฑ์คุณภาพตัวแปรด้านด้านการให้การศึกษา มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

การให้ความอนุเคราะห์ในชุมชน มีค่าตัวบ่งชี้เริ่มต้น 3 ตัว คงเหลือตัวบ่งชี้ที่ผ่านเกณฑ์คุณภาพจำนวน 1 ตัว พิจารณาสถิติ Loading มีค่าอยู่ระหว่าง 0.931 (ค่าเกณฑ์ 0.50) ค่า Outer Weights 0.269 (ค่าไม่เกิน 0.50) สถิติผ่านเกณฑ์คุณภาพตัวแปรด้านการให้ความอนุเคราะห์ในชุมชน มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

การสร้างสาธารณูปโภคมีค่าตัวบ่งชี้เริ่มต้น 4 ตัว คงเหลือตัวบ่งชี้ที่ผ่านเกณฑ์คุณภาพจำนวน 2 ตัว พิจารณาสถิติ Loading มีค่าอยู่ระหว่าง 0.904 – 0.911 (ค่าเกณฑ์ 0.50) ค่า Outer Weights 0.069 – 0.216 (ค่าไม่เกิน 0.50) สถิติผ่านเกณฑ์คุณภาพตัวแปรด้านการสร้างสาธารณูปโภคมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

ตารางที่ 7 ค่าน้ำหนักของดัชนีวัดและมาตรวัดความเที่ยงตรงและความเชื่อถือได้

ปัจจัยหลักด้านเศรษฐกิจชุมชน	Loading	Weights	Weights T-Values	Variance inflation factors (VIF)
ด้านการพัฒนาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ				
สมาชิกกลุ่มได้มีส่วนร่วมในการหา เงินทุน โดยจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ใน ชุมชน	0.800	0.090	1.030	4.608
สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการจัด กิจกรรมของกลุ่มออมทรัพย์อย่าง สม่ำเสมอ	0.786	0.158	1.868	4.340
สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการหาเงินทุน จากภายนอกชุมชน	0.821	0.098	1.405	3.220
สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการได้มาซึ่ง เงินทุนโดยการติดต่อกู้ยืมจากธนาคาร เพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	0.647	0.193	3.258	1.715
สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการพัฒนา และปรับปรุงไฟฟ้าเพื่อการบริโภคและ ผลิต	0.904	0.193	2.058	5.693
สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการพัฒนา และปรับปรุงถนนในชุมชน เพื่อการ บริโภคและผลิต	0.884	0.047	0.448	7.271
สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการพัฒนา และปรับปรุงคู คลองและบ่อน้ำใน ชุมชน เพื่อการบริโภคและผลิต	0.904	0.423	4.250	4.718
สมาชิกกลุ่มมีการแบ่งผลผลิตส่วนหนึ่ง ไว้สำหรับการบริโภค	0.754	0.234	3.358	1.803
สมาชิกกลุ่มมีการใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้า มาบริโภคเพิ่มเติมตามความจำเป็น	0.645	0.244	4.661	1.348
กลุ่มอาชีพมีการรวมกลุ่มเพื่อการแปร รูปผลผลิต	0.600	0.164	2.625	1.444
กลุ่มอาชีพมีขายผลผลิตผ่านทาง ตัวแทนจำหน่าย	0.688	0.150	2.133	1.580

หมายเหตุ เลขข้อหน้าดัชนีแต่ละตัวไม่ได้เรียงลำดับ เกิดจากการตัดดัชนีที่ค่าน้ำหนัก (loading) ต่ำกว่า 0.7

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ปัจจัยหลักด้านเศรษฐกิจชุมชน	Loading	Weights	Weights T-Values	Variance inflation factors (VIF)
ด้านการพัฒนาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ				
กลุ่มอาชีพมีขายผลผลิตให้แก่โรงงาน แปรรูป	0.885	0.525	6.422	1.758
กลุ่มอาชีพนำผลกำไรมาสนับสนุน การศึกษาในรูปแบบการเรียน เช่น หนังสือ อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการ เรียน	0.911	0.016	0.105	5.921
กลุ่มอาชีพนำผลกำไรมาสนับสนุน การศึกษาในรูปแบบของทัศนศึกษา	0.961	0.496	3.022	4.683
กลุ่มอาชีพนำผลกำไรมาสนับสนุน เงินทุนแก่เยาวชนที่เพิ่งจบการศึกษา เพื่อประกอบอาชีพ	0.931	0.269	1.898	5.894
กลุ่มอาชีพนำผลกำไรมาสนับสนุนการ สร้างถนนภายในหมู่บ้าน	0.904	0.216	1.923	4.763
กลุ่มอาชีพนำผลกำไรมาสนับสนุนการ สร้างการขุดสระน้ำไว้ในหมู่บ้าน	0.911	0.069	0.545	6.273

หมายเหตุ เลขข้อหน้าดัชนีแต่ละตัวไม่ได้เรียงลำดับ เกิดจากการตัดดัชนีที่ค่าน้ำหนัก (loading) ต่ำกว่า 0.7

4.1.5 แบบจำลองโครงสร้าง

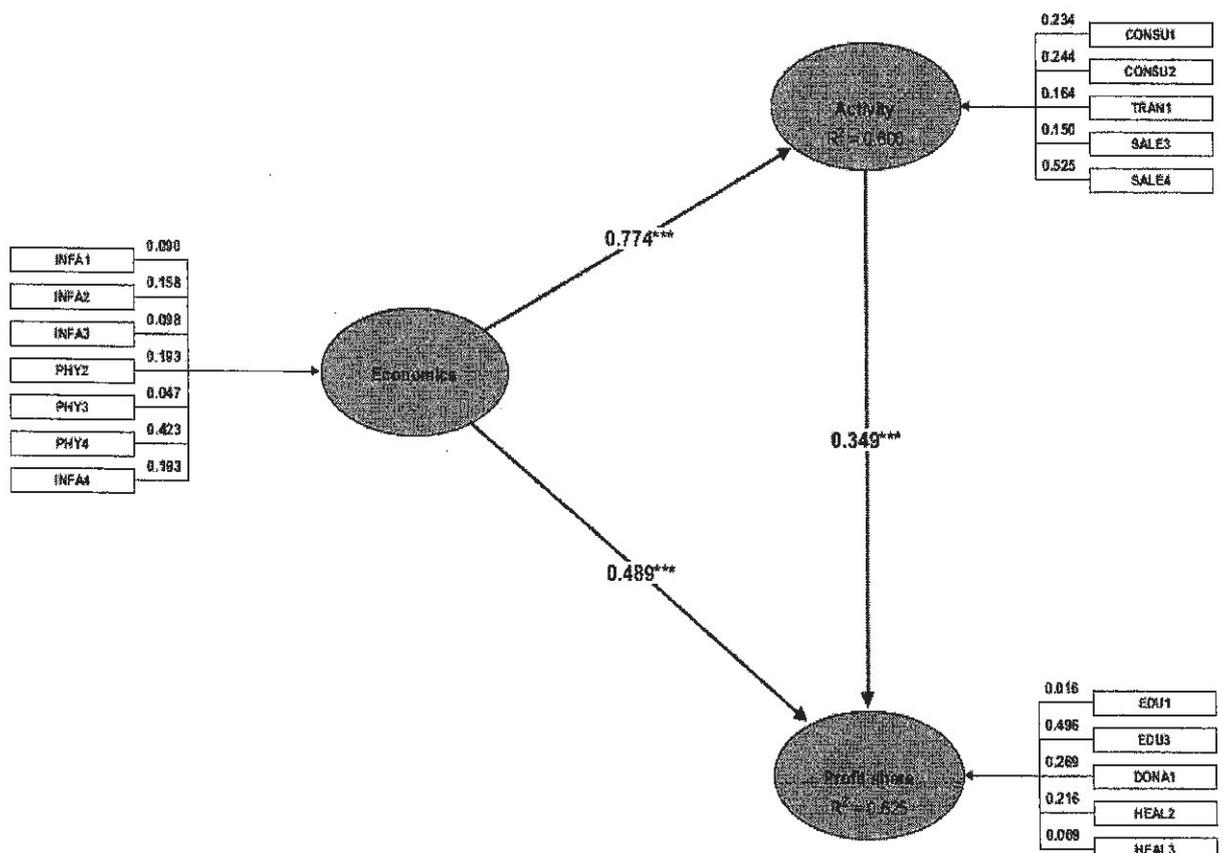
คุณภาพแบบจำลองโครงสร้างพิจารณาจาก ขนาดและความเชื่อมั่นของค่าน้ำหนักระหว่างตัวแปรแฝง ค่าสถิติ R^2 และ f^2 คือ ค่าน้ำหนักมีนัยสำคัญการพิจารณาค่า R^2 Hair, et al., (2010) เสนอว่า การวิจัยสังคมศาสตร์ แบ่งค่า R^2 เป็น 3 ระดับ คือ 0.25 เป็นระดับอ่อน (Weak) 0.50 เป็นระดับกลาง (Moderate) และ 0.75 เป็นระดับสูง (Substantial) และค่า f^2 ซึ่ง Cohen (1992) อ้างในฉัตร จันทะเสนา (2560) ระบุว่า $f^2 = 0.02$ คือ Effect size ต่ำ แสดงว่าตัวอย่างมีขนาดเล็ก ทำให้ไม่สามารถตรวจพบอิทธิพลของปฏิสัมพันธ์ได้ ถ้า $f^2 = 0.15$ คือ Effect size มีค่าปานกลาง แสดงว่าตัวอย่างมีขนาดใหญ่อปานกลางสูงพอตรวจพบอิทธิพลของปฏิสัมพันธ์ได้ และถ้า $f^2 = 0.35$ คือ Effect size สูง แสดงว่าตัวอย่างมีขนาดใหญ่สามารถตรวจพบอิทธิพลของปฏิสัมพันธ์ได้ดี

จากภาพที่ 9 และตารางที่ 8 คือข้อมูลเดียวกัน วิเคราะห์อิทธิพลจำนวน 3 เส้นทาง ค่า น้ำหนักสูงและมีนัยสำคัญทางสถิติ 3 เส้นทางตั้งแต่ 0.349 ถึง 0.774 และค่า f^2 เท่ากับ 0.130 ถึง 1.498 คือ ปัจจัยหลักด้านเศรษฐกิจชุมชนมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อกระบวนการเศรษฐกิจชุมชน เท่ากับ 1.498 ถือเป็นขนาดใหญ่ และปัจจัยหลักด้านเศรษฐกิจชุมชน มีความสัมพันธ์ทางบวกต่อการ

จัดสรรกำไรส่วนเกินเท่ากับ 0.255 ถือเป็นขนาดกลาง และกระบวนการเศรษฐกิจชุมชน มีความสัมพันธ์ทางบวกต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกินเท่ากับ 0.130 ถือเป็นขนาดต่ำ

ตารางที่ 8 ค่าผลกระทบ

สมมติฐาน	Effect	Beta (Path Coefficient)	t-value	p-value (2-sided)	Cohen's f^2	ผลการวิเคราะห์
H ₁	Economics -> Activity	0.774	31.627	0.000	1.498	สนับสนุน
H ₂	Economics -> Profit share	0.489	33.121	0.000	0.255	สนับสนุน
H ₃	Activity -> Profit share	0.349	5.046	0.000	0.130	สนับสนุน

ภาพที่ 9 แบบจำลองโครงสร้าง

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ตั้งสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสามารถสรุปผลการทดสอบ ตามตารางที่ 4.4 มีรายละเอียดดังนี้

ผลการศึกษสมมติฐาน (H₁) ปัจจัยเศรษฐกิจชุมชนมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อกระบวนการเศรษฐกิจชุมชน พบว่า ยอมรับสมมติฐาน (H₁) ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชนมีอิทธิพลทางตรงต่อกระบวนการเศรษฐกิจชุมชน ($P < .001$) โดยมีความสัมพันธ์ทางบวก ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง ($DE = 0.774$)

ผลการศึกษสมมติฐาน (H₂) ปัจจัยเศรษฐกิจชุมชนมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกิน พบว่า ยอมรับสมมติฐาน (H₂) ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชน มีอิทธิพลต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกิน ($p < .001$) โดยมีความสัมพันธ์ทางบวก ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง ($DE = 0.489$)

ผลการศึกษสมมติฐาน (H₃) กระบวนการเศรษฐกิจชุมชนมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกิน พบว่า ยอมรับสมมติฐาน (H₃) กระบวนการเศรษฐกิจชุมชน มีอิทธิพลต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกิน ($p < .001$) โดยมีความสัมพันธ์ทางบวก ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง ($DE = 0.349$)

ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชนมีอิทธิพลทางตรงต่อกระบวนการเศรษฐกิจชุมชน ($P < .001$) โดยมีความสัมพันธ์ทางบวก ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง ($DE = 0.774$) หมายความว่า การผลักดันเศรษฐกิจชุมชนที่ดี ทำให้กระบวนการเศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น ทางด้านกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนมีอิทธิพลต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกิน ($p < .001$) โดยมีความสัมพันธ์ทางบวก ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง ($DE = 0.349$) หมายความว่า การที่ชุมชนมีกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนที่ดี จะทำให้มีการจัดสรรกำไรส่วนเกินคืนสู่ชุมชนเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชนมีอิทธิพลต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกิน ($p < .001$) โดยมีความสัมพันธ์ทางบวก ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง ($DE = 0.489$) หมายความว่า ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชนที่ดี ส่งผลให้การจัดสรรกำไรส่วนเกินนำมาช่วยเหลือชุมชน

4.2 วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์และพัฒนาธุรกิจชุมชน

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาธุรกิจชุมชน โดยค้นคว้าจากเอกสาร บทความ รวมทั้งงานวิจัยภายในประเทศและต่างประเทศ เพื่อให้ได้แนวคิดการดำเนินงานวิจัย นำมาวิเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อแนะทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์และพัฒนาธุรกิจชุมชน ด้วยการลงพื้นที่อำเภอคลองหลวงกับคณะวิจัยที่อยู่ภายใต้ร่มใหญ่ จากการลงพื้นที่ติดต่อกับส่วนราชการได้แก่ เกษตรจังหวัดปทุมธานี เกษตรอำเภอคลองหลวง เพื่อหาพื้นที่ที่ทำเกษตรอินทรีย์ ได้ข้อมูลว่าจะมีอยู่ในตำบลคลองสาม ตำบลคลองห้า และตำบลคลองหก คณะผู้วิจัยจึงลงพื้นที่ใน 3 ตำบล เพื่อพบ กำนันในแต่ละตำบล ผู้ใหญ่บ้าน พัฒนาการชุมชน เพื่อหาธุรกิจที่ผลิตสินค้าจากผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ ผลจากการเลือกพื้นที่และลงสำรวจหาธุรกิจทำเกษตรอินทรีย์ทำให้ได้ธุรกิจดังนี้

1. ศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววิถีชีวิต บ้านคลองสาม ตำบลคลองสาม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
2. วิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัย ตำบลคลองห้า อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
3. ศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชน ตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

การพัฒนาธุรกิจชุมชนของเกษตรอินทรีย์ คณะวิจัยดำเนินโดยลงพื้นที่เพื่อเลือกกลุ่มธุรกิจชุมชนที่มีสินค้าเกษตรอินทรีย์ตามกรอบที่ได้เลือกมาแล้วข้างต้น โดยจะดำเนินการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสนทนากลุ่มที่เป็นสมาชิกของธุรกิจชุมชนที่มีสินค้าเกษตรอินทรีย์เป็นหลัก เพื่อการพัฒนาธุรกิจชุมชน และหาผลิตภัณฑ์ที่สมาชิกต้องการจะพัฒนา หรือปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น โดยถามความต้องการในขั้นต้น ทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิกเพื่อให้เกิดการพัฒนาธุรกิจชุมชนของเกษตรอินทรีย์ บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียงเน้นการสร้างเชื่อมั่นการผลิตที่จะสามารถแปรรูปจากผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ และสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนต่อไป

ในการจัดการธุรกิจชุมชนแบบเกษตรอินทรีย์นั้น ควรนำหลักแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทย โดยทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงได้อย่างยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่างในโลก การจัดการธุรกิจชุมชนแบบเกษตรอินทรีย์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของชุมชนเพื่อจะช่วยเหลือพัฒนาอาชีพ และเพิ่มรายได้ของชุมชน การที่งานวิจัยสนใจที่จะศึกษาการจัดการธุรกิจชุมชนและการพัฒนาธุรกิจชุมชนเพื่อหาแนวทางการพัฒนาด้านเศรษฐกิจชุมชนและให้ความสำคัญกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำมาขยายตลาดได้มากขึ้น เพื่อขายให้กับชุมชนและตลาดอื่น ๆ อาทิเช่น เป็นตลาดของนักท่องเที่ยว สำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะดำเนินการในเขตอำเภอคลองหลวงเท่านั้น และได้เลือกพื้นที่ 3 ตำบลในเขตอำเภอคลองหลวงได้แก่ ตำบลคลองสาม ตำบลคลองห้าและตำบลคลองหก

- 4.1.1 ศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววิถีชีวิต บ้านคลองสาม ตำบลคลองสาม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

ประวัติของตำบลคลองสาม

ตำนานบึง ไร่เสียบสู่ตำบลคลองสาม จากอำเภอบางหลวงมาเป็นอำเภอคลองหลวง จากตำบลไร่เสียบมาเป็นตำบลคลองสาม คนรุ่นใหม่ไม่รู้หรือกว่าดินแดงแห่งนี้มีประวัติความเป็นมาอย่างไร นำที่จะย้อนรอยอารยธรรม ในอดีตของท้องถิ่นนี้ดูบ้าง เพื่อเชื่อมโยงกับสภาพเหตุการณ์ปัจจุบันในอันที่จะปรับปรุงวิถีชีวิตของคนในยุคใหม่ไปสู่อนาคตที่ดีกว่า จึงเกิดการตามประวัติศาสตร์ว่าบึงไร่เสียบแต่ก่อนมีบริเวณกว้างและลึกมาก ในระหว่างคลองหนึ่งถึงคลองห้า และเป็นพื้นที่ยาวไปทางทิศตะวันออกจรดตงละคร จังหวัดนครนายกส่วนทางทิศตะวันตกยาวมาเชื่อมกับท่าโขลง เชียงรากใหญ่ จรดแม่น้ำเจ้าพระยาในบึงนี้มีกุ่ม ปลาชุกชุมมาก พวกสัตว์ป่าและฝูงวิหคอาศัยอยู่ทั่วไป นกกระจาบจะพากันมาทำรังวางไข่ในบึงเต็มไปหมด ชาวบ้านไปเก็บไข่นกกระจาบ เอามาทำขนมบัวลอยไข่หวาน ปัจจุบันนี้ทุ่งต้นเขินและเป็นไร่นาไปเกือบหมด แต่เดิมก่อน พ.ศ.2433 ในพื้นที่แถบอำเภอคลองหลวง หนองเสือ ธัญบุรี และลำลูกกา มีป่าไม้และพงอ้อ พงแขมเป็นป่ารกหนาทึบเป็นบริเวณกว้างที่เรียกว่า “ทุ่งหลวง” ผู้คนไม่กล้าเข้าไปทำมาหากิน เป็นส่วนน้อยที่จะเข้าไปตั้งบ้านเรือนทำมาหากินเพราะพื้นที่มีสภาพเป็นป่า สัตว์ป่าประกอบด้วย เสือ ช้าง ชุกชุม คนจึงไม่กล้าเข้าไปอาศัย มีแต่โจรผู้ร้ายที่หลบหนีอาญาแผ่นดินทั้งนั้น โดยเฉพาะในเขตอำเภอหนองเสือด้วยแล้วเป็นแหล่งชุมนุมโจรที่ใหญ่มาก เจ้าหน้าที่บ้านเมืองเข้าไปปราบไม่ถึงเพราะอยู่ในป่าลึก โจรกลุ่มนี้อาละวาดจับปล้นในเขต 3 จังหวัด คือจังหวัดปทุมธานี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดสุพรรณบุรี ชาวบ้านที่ถูกปล้นเกรงกลัวมาก หัวหน้าโจรกลุ่มนี้มีชื่อว่า “จันท์เจ้า” ต่อมาในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 พระองค์ทรงโปรดเกล้าฯ ให้พัฒนาทุ่งหลวงพื้นที่แถบนี้ให้เจริญขึ้น เพื่อต้องการให้ราษฎรเข้าไปตั้งบ้านเรือนอาศัยทำมาหากินจึงได้โปรดเกล้าฯ ให้บริษัทชุดคลองและคูนาสยามชุดคลองรังสิต-ประยูรศักดิ์ และคลองซอยที่เรียกแบบชาวบ้านว่าคลองเจ๊ก สร้างประตูน้ำจุฬาลงกรณ์เพื่อกักเก็บน้ำไว้ให้ราษฎรได้ทำนาทำสวนและได้ชุดคลอง เสร็จเมื่อปีพ.ศ.2433 ปรากฏว่าทำให้มีประชาชนเข้ามาทำมาหากินตามบริเวณคลองชุดมากขึ้นเป็นลำดับ จึงทำให้ได้รับการจัดตั้งเป็นจังหวัดขึ้น เรียกว่า “เมืองธัญบุรี” เมื่อปี พ.ศ.2445 ทั้งมีการแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 4 อำเภอคืออำเภอเมืองธัญบุรี (เดิมชื่อ อำเภอรังสิต) อำเภอคลองหลวง (เดิมชื่ออำเภอบางหวาย) อำเภอลำลูกกา และอำเภอหนองเสือ เมืองธัญบุรีเป็นเมืองอยู่นาน 31 ปี พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ได้โปรดเกล้าฯ ให้ทรงยุบลงเป็นอำเภอ ให้ไปขึ้นกับจังหวัดปทุมธานีเมื่อ พ.ศ.2475 เพราะขณะนั้นเกิดข้าวยากหมากแพง บึงไร่เสียบแต่ก่อนเรียกว่าบึงข้างลากเพราะเป็นทางที่ใช้ลากซุงและเดินลงมาหากินจากเขาใหญ่ จังหวัดนครนายก จังหวัดสระบุรี ลงมาจนถึงแม่น้ำเจ้าพระยา ทำให้เกิดบึงยาวใหญ่ บริเวณนี้จึงเป็นที่อยู่ของโขลงช้าง ด้านทิศตะวันออกของเชียงรากใหญ่ว่าท่าโขลง นอกจากจะเป็นที่ทางของช้างเดินแล้ว ยังเป็นทางสำหรับลากซุงและขนของป่า ตลอดจนถึงกองเกวียนติดต่อกับค้าขายระหว่างเมืองสามโคกกับเมืองนครนายก ปราจีนและประเทศเขมร มาแต่โบราณ กองเกวียนเมืองนครนายกและเมืองอื่นๆ จะล่องลงมาสุดทางที่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ตรงใต้วัดบัวทอง (วัดปรัก) ที่เรียกว่า บ้านทองเกวียน (บ้านทางเกวียน) ส่วนบึงไร่เสียบในช่วงต่อจากท่าโขลงลงมาทางทิศตะวันตกเลยถนนรถไฟถึงแม่น้ำเจ้าพระยาจึงเรียกว่า เชียงรากใหญ่ ที่จริงคำว่าเชียงราก เพี้ยนมาจากข้างลาก ที่หมายถึงข้างลากซุง หรือสิ่งของต่างๆ จึงเรียกบึงข้างลาก ว่าบึงไร่เสียบ เนื่องจากในปี พ.ศ.2446 หัวหน้าโจรจันท์เจ้าได้พาสมุนโจรเที่ยวปล้นวัว ควาย ชาวบ้านในเขตจังหวัดปทุมธานี แล้วไปปล้นที่

บ้านชีปะขาวในจังหวัดสุพรรณบุรี ทำให้ชาวบ้านเดือดร้อนหวาดกลัวกันมาก เมื่อพวกโจรถูกจับหลาย คน คนที่ชื่อนายยา ได้หลบหนีไปซ่อนตัวที่คลองหนึ่ง เมืองธัญบุรี ส่วนหัวหน้าโจรจันทร์เจ้า ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับตัวและถูกชำระความที่จังหวัดนครปฐม เรื่องนี้มีหลักฐานที่สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพได้ทรงนิพนธ์ไว้ในนิทานโบราณคดีหน้า 226 ตอนหนึ่งว่า“...วันหนึ่ง...ฉันออกไปเมืองนครปฐม เพื่อพักผ่อนในเวลาราชการเบาบางตามเคย เห็นตำรวจภูธรคุมนักโทษคนหนึ่ง ขึ้นรถไฟที่สถานี บางกอกน้อยไปพร้อมกับฉันแล้วไปลงที่สถานีนครปฐมเจดีย์ ฉันถามได้ความว่า เป็นพวกโจรที่ร้ายที่ กำลังชำระความ ซึ่งจับตัวไปจากเมืองปทุมธานี คำวันนั้นเจ้าพระยาศรีวิชัย(ชม สุนทรชุน) มากินอาหารด้วยกันกับฉันตามเคย แต่พอกินแล้วท่านขอลาว่าจะต้องไปชำระความผู้ร้าย ฉันถามว่าเหตุไร ต้องไปชำระเอง ท่านบอกโจรคนนี้ได้ตัวมาใหม่ในวันนั้น เป็นตัวสำคัญมากที่เมืองปทุมธานี เรียกว่า “จันทร์เจ้า”เป็นหัวหน้าโจรของพวกผู้ร้ายพวกนั้นทั้งหมด..” สมุนโจรที่ชื่อนายยา ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจยิงตายในเขตอำเภอคลองหลวง และได้ตัดเอาศีรษะเสียไปปักไว้ที่กลางบึงข้างลาก เพื่อประจานไม่ให้ผู้อื่นเอาเยี่ยงอย่าง ดังนั้นตำบลคลองสามในปัจจุบันหรือตำบลบึงไฉ่เสียในอดีตเป็นแผ่นดินของโจรมาก่อนทั้งหมดคือเรื่องเล่าที่องค์การบริหารส่วนตำบลได้ทำเป็นประวัติของตำบลคลองสาม

สภาพทั่วไปของตำบลคลองสาม

ลักษณะที่ตั้ง / อาณาเขต และเขตการปกครอง องค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม เลขที่ 39 หมู่ 8 ตำบลคลองสาม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ห่างจากที่ว่าการอำเภอคลองหลวง ประมาณ 2 กิโลเมตร มีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 48 ตาราง กิโลเมตร หรือ 30,000 ไร่ ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2538 มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	จดตำบลพะยอม อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ทิศใต้	จดตำบลบึงยี่โถ ตำบลประชาธิปัตย์ อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี
ทิศตะวันออก	จดตำบลคลองสี่ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
ทิศตะวันตก	จดตำบลคลองสอง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

สภาพภูมิประเทศ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ดินมีลักษณะเป็นดินเหนียว สภาพดินเป็นกรด ปานกลาง และ เป็นกรดจัด มีคลองระบายน้ำที่ 3 และคลองส่งน้ำ (คลองแอน) คลองส่งน้ำดังกล่าวมีประตูล้อมน้ำเพื่อจ่ายน้ำ สภาพภูมิอากาศ สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไป แบ่งออกเป็น 3 ฤดู คือฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ - เมษายน ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม - กันยายน และฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม - มกราคม

ภาพเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม จากวิกฤตเศรษฐกิจเมื่อปี 2550 ส่งผลกระทบต่อประชาชนโดยตรง มีการปิดโรงงานหลาย แห่ง อัตราการจ้างงานลดต่ำลง ประชาชนหันมาประกอบอาชีพค้าขายมากขึ้น ปัจจุบันภาวะเศรษฐกิจเริ่มดีขึ้น มีการขยายตัวด้านเศรษฐกิจและการให้บริการด้านต่างๆมากขึ้น มีการสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและการประกอบธุรกิจประเภทต่างๆ ให้ดำเนินการไปด้วยความเข้มแข็ง ส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพ

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

1. การคมนาคม/ขนส่ง ตำบลคลองสามอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร (เขตดอนเมือง) ไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ประมาณ 26 กิโลเมตร การเดินทางในปัจจุบันสะดวกมากทางรถยนต์ มีถนน

คอนกรีตเสริมเหล็กสายหลักที่ใช้ในการ คมนาคม/ขนส่ง คือถนนมอเตอร์เวย์ ถนนพหลโยธิน มีรถประจำทาง (ร่วมบริการ) คือสายรังสิตคลอง 13 หนองเสือ และสาย 187 และอยู่ห่างจากสนามบินนานาชาติกรุงเทพฯ (Bangkok Airport) ประมาณ 25 กิโลเมตร

2. การไฟฟ้า การให้บริการไฟฟ้าในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม ครบทุกครัวเรือน ได้ใช้ไฟฟ้า จากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค อำเภอคลองหลวงและการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอบางปะอิน

3. การประปา ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลคลองสาม ช่วงหมู่ที่ 1-7 ส่วนมากเป็นเขตหมู่บ้านจัดสรร จะใช้น้ำประปาภูมิภาค ส่วนช่วงหมู่ที่ 8-16 รวมถึงโรงเรียน วัด สถานีอนามัย ได้ใช้น้ำประปาบาดาลขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม ได้เจาะบ่อบาดาลประปาบาดาล ขึ้นแล้ว จำนวน 9 แห่ง 9 หมู่บ้าน และมีท่อเมนประปาภูมิภาคตั้งแต่หมู่ที่ 1-6 เพื่อให้บริการน้ำสะอาด เพื่อการอุปโภค บริโภคแก่ราษฎรที่ขาดแคลน ซึ่งในขณะนี้สามารถจ่ายน้ำได้ครอบคลุมทั่วถึงทั้งหมด

4. การสื่อสารและโทรคมนาคม ไม่มีที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขในตำบล แต่ประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลคลองสามใช้บริการ ไปรษณีย์จากที่ทำการไปรษณีย์อำเภอคลองหลวง สำหรับโทรศัพท์มีทั้งที่ติดตั้งโดยองค์การ โทรศัพท์แห่งประเทศไทย และที่ติดตั้งโดยบริษัทเอกชน ดังนั้นร้อยละ 80 ของครัวเรือนมีโทรศัพท์ประจำบ้าน ซึ่งองค์การโทรศัพท์ได้ให้สำรวจและแจ้งความจำนงขอติดตั้งเพิ่มเติมแล้ว

5. การจราจร สภาพการจราจรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสามเป็นเส้นทาง การจราจรหนาแน่นบริเวณหมู่ที่ 1-6 โดยเฉพาะในช่วงเวลาเร่งด่วน เนื่องจากมีจำนวนประชากรอาศัยอยู่ในหมู่บ้านจัดสรรเป็นจำนวนมาก ส่วนหมู่ที่ 7-16 การจราจรไม่หนาแน่น การเดินทางสะดวก ถนนหรือแยกที่มีปัญหาจราจรและมักมีอุบัติเหตุเกิดขึ้นบ่อยครั้ง ถนนเลียบบคลองระบายน้ำที่ 3 ช่วงหมู่ที่ 1-7 ถนนแยกไปอำเภอคลองหลวง (สะพาน) หมู่ที่ 7

6. การใช้ที่ดิน องค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม มีพื้นที่ทั้งหมด 48 ตารางกิโลเมตร หรือ 30,000 ไร่ ที่ดินส่วนใหญ่มักใช้เพื่อการอยู่อาศัย การสาธารณสุข ปลูก การเกษตรกรรม การใช้ที่ดินมักกำหนดประเภทการใช้ที่ดินไว้ 3 ประเภท คือ 1. การใช้ที่ดินเพื่อการทำเกษตรกรรม 2. บริเวณที่ดินเพื่อการอยู่อาศัย 3. บริเวณที่ดินเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจและส่งเสริมสภาพแวดล้อม การใช้ที่ดินภายในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม ส่วนใหญ่เป็นการใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยเป็นส่วนใหญ่ โดยในพื้นที่ตำบลคลองสาม มีโครงการหมู่บ้านจัดสรรประมาณ 30 โครงการ นอกจากนั้น ยังมีสถานที่ราชการต่าง ๆ ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ได้แก่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ หมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 8 สถานศึกษาของรัฐบาล 5 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนสามัคคีราษฎร์บำรุง, โรงเรียนวัดเกิดการอุดม, โรงเรียนวัดกลางคลองสาม โรงเรียนบ้านบึง โรงเรียนอนุบาล อบต. คลองสาม โรงเรียนเอกชน 6 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลพลิบา โรงเรียนนภัสสร โรงเรียนอนุบาลดวงพร โรงเรียนสารสาสน์วิเทศ โรงเรียนนภัสสรณ์รัฐันท์ โรงเรียนอนุบาลดวงตะวัน มีวัด 5 แห่ง ได้แก่ วัดพระธรรมกาย วัดเกิดการอุดม วัดกลางคลองสาม วัดคลองแอนสามสีรัชมิการาม และมีสถานประกอบการอุตสาหกรรม

ด้านเศรษฐกิจ

1. โครงสร้างทางเศรษฐกิจ/รายได้ประชากร การประกอบอาชีพของประชาชนส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพรับจ้าง รองลงมา คือ เกษตรกรรมและค้าขาย

2. การเกษตรกรรม ประชากรบางส่วนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม ประกอบอาชีพเกษตร โดยมี พื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 10,126 ไร่ ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญที่ทำรายได้ให้แก่เกษตรกรได้แก่ ข้าว, สวนผลไม้และ พืชผักต่าง ๆ แต่ทางด้านผลผลิตทางการเกษตรราคาไม่แน่นอนส่วนมากราคาสินค้าจะต่ำมาก ยังขาดตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ของทางกลุ่มอาชีพและขาดวิทยากรที่จะมาแนะนำการแปรรูปผลผลิต ทางเกษตรให้ประชาชนในเขตพื้นที่รู้จักการแปรรูปผลผลิตออกไปขายได้

3. การอุตสาหกรรม ปัจจุบันในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม ได้มีการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ มีการดำเนินการด้านอุตสาหกรรม มีโรงงานอุตสาหกรรม จำนวน 8 แห่ง

1. โรงงานดูบรย ตั้งอยู่หมู่ที่ 5
2. โรงงานบาทรูม ตั้งอยู่หมู่ที่ 5
3. โรงงานน้ำพริกเจ็ลเล็ก ตั้งอยู่หมู่ที่ 1
4. โรงงานน้ำแข็งเอเชียธัญบุรี ตั้งอยู่หมู่ที่ 1
5. โรงงานเฟอร์นิเจอร์ ตั้งอยู่หมู่ที่ 5
6. โรงงานสแตนเลสดีไซน์ ตั้งอยู่หมู่ที่ 5
7. โรงงานน้ำแข็ง ตั้งอยู่หมู่ที่ 11
- 8 โรงงานผลิตยาและเวชภัณฑ์ ตั้งอยู่หมู่ที่ 13

4. การพาณิชย์กรรม / การบริการ

1) สถานประกอบการด้านพาณิชย์กรรม

- สถานีบริการน้ำมัน 3 แห่ง
- ศูนย์การค้า/ห้างสรรพสินค้า 1 แห่ง
- ร้านสะดวกซื้อ 10 แห่ง
- ตลาดนัด 4 แห่ง
- ร้านค้าทั่วไป 300 แห่ง

2) สถานประกอบการเทศพาณิชย์

- สถานธนาบาล - แห่ง
- โรงฆ่าสัตว์ - แห่ง

3) สถานประกอบการด้านบริการ

- โรงแรม - แห่ง
- ธนาคาร 4 แห่ง
- ร้านจำหน่ายอาหาร 100 แห่ง
- โรงพยาบาล - แห่ง

5. การท่องเที่ยว ตำบลคลองสาม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี อยู่ใกล้กับกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็น ประตูสู่เอเชีย ทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าออกและแวะพักหรือขึ้นเครื่อง

เพื่อเดินทางต่อ ซึ่งเป็นตำบลหนึ่งที่ การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพราะมีสถานที่ที่น่าสนใจอยู่หลายแห่ง เช่น สิ่งของ เครื่องใช้โบราณ ที่หมู่ 1 สินค้า OTOP ของกลุ่มผลิตตุ๊กตา 4 ภาค ที่หมู่ 1 วัดพระธรรมกาย หมู่ที่ 7 ซึ่งเป็นวัดที่มีจุดเด่นหลาย อย่าง เช่น พระอุโบสถที่สวยงามแปลกตา การปฏิบัติธรรมที่ลึกซึ้งถึงแก่นธรรม ประติมากรรมเจดีย์ที่ยิ่งใหญ่ นมัสการรูปหล่อหลวงพ่อด (หลวงพ่อด วัดปากน้ำ) ตั้งอยู่บริเวณ หมู่ที่ 7

ด้านประชากรของตำบลคลองสาม

จำนวนประชากรในเขตตำบลคลองสาม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี จำนวนประชากรทั้งหมด 79,740 (คน) เป็นเพศชาย 37,503 คน และเพศหญิง 42,237 คน จำนวนบ้าน 36,454 (หลัง) เท่ากับจำนวนครัวเรือน 36,454 (ครัวเรือน) 2558 (2 มี.ค.58)

ธุรกิจชุมชนของศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววันวิถี ตำบลคลองสาม อำเภอคลองหลวง ประวัติของศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววันวิถี

ศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววันวิถี ของตำบลคลองสามที่เป็นเกษตรอินทรีย์ ด้วยการติดต่อเกษตรจังหวัดและเกษตรอำเภอ พบว่าที่ตำบลคลองสามจะมีอยู่แห่งเดียวคือ ศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววันวิถี บ้านคลองสาม ตั้งอยู่ 56/7 หมู่ที่ 16 ตำบลคลองสาม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 12120 เป็นกลุ่มธุรกิจเกษตรอินทรีย์ตามเงื่อนไขที่ตั้งไว้ จึงได้เข้าสำรวจพื้นที่พร้อมทั้งสัมภาษณ์เชิงลึกกับประธานศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววันวิถี (ผู้ใหญ่ นางสาวรุ่งนภา แก้วธรรม ชื่อเล่นว่า นก) และสอบถามถึงความต้องการที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ ของธุรกิจว่าต้องการที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ ประเภทใด เพื่อจะได้มีความต้องการที่ตรงกัน เนื่องจากศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววันวิถี นี้เพิ่งจะเริ่มดำเนินการเริ่มต้นเมื่อปี พ.ศ.2560 จากการรวมตัวของชุมชนที่อาศัยในหมู่ที่ 16 ประกอบกับผู้ใหญ่บ้านเริ่มรวบรวม ชาวบ้าน ทั้งญาติพี่น้องที่อยู่ในหมู่ที่ 16 รวมกันสร้างแหล่งเรียนรู้ ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับหมู่ที่ 16 จะเป็นบริเวณด้านเหนือขององค์การบริหารส่วนตำบล และเป็นบริเวณที่อยู่ติดกับกับเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา บริเวณที่จัดทำเป็นศูนย์เรียนรู้นี้เดิมเป็นทุ่งนาที่เป็นพื้นที่ปลูกอ้อย และไม่เป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เพราะด้านทิศใต้ของบริเวณคลองสามในปัจจุบันด้านที่ติดกับตำบลธัญบุรีจะมีความเจริญมากเพราะมีหมู่บ้านจัดสรรเกิดขึ้นตลอดเส้นในคลองสาม นับจากเส้นคมนาคมคลองหลวง ดังนั้นบริเวณที่จะสามารถดำเนินการเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววันวิถี ได้จึงมาใช้พื้นที่หมู่16 ที่อยู่ด้านเหนือของคลองสาม โดยมีผู้ใหญ่บ้าน (นางสาว รุ่งนภา แก้วธรรม)และกลุ่มชาวบ้านได้ร่วมกันจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววันวิถีขึ้น งบประมาณที่เริ่มทำได้มาจากองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม ประมาณ 700,000 บาทเป็นทุนเริ่มต้นที่เกิดขึ้นครั้งแรก โดยลงทุนเคลียพื้นที่ซึ่งเป็นพื้นที่ของญาติพี่น้องของผู้ใหญ่ นำมาใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ สร้างฐานเศรษฐกิจพอเพียง มีการจัดสถานที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว สามารถถ่ายรูปได้ จนเป็นสถานที่เดียวในคลองสามที่มีเมื่อมีชุมชนจากที่อื่นมาดูงานที่องค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม จะต้องแวะมาทีมงานเศรษฐกิจพอเพียงที่นี่ เพราะมีบรรยากาศที่ร่มรื่น ยังเป็นทุ่งนา มีสระบัว และศาลาสำหรับให้ชาวบ้านในหมู่บ้านนี้ได้มาขายสินค้า OTOP ของชุมชนด้วย ศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววันวิถี บ้านคลองสามเพิ่งจะเปิดดำเนินการเมื่อเดือนมกราคม 2562 มีสมาชิกทั้งหมดจำนวน 14 ท่าน สำหรับประชากรในหมู่ที่16 มีจำนวนประมาณ 1,366 คน มี 461 ครัวเรือน แต่มีแรงงานแฝงที่มาอาศัยในบริเวณนี้อีกประมาณกว่า

1,000 คน เนื่องจากบริเวณนี้อยู่ติดกับสนามกอล์ฟนอร์ทเทิร์นรังสิต ที่ตั้งอยู่ที่ 19/2 หมู่ 7 บนถนนทางหลวงหมายเลข 3045 (ตลาดวังน้อย-เรียบบคลองระพีพัฒน์ไปตำบลหนองหมู อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี) นอกจากนี้ยังติดกับตลาดไท ตลาดกลางค้าส่งสินค้าเกษตรที่ใหญ่ที่สุดในเอเชีย จึงเป็นแหล่งสร้างงาน มีผู้เข้ามาอยู่อาศัยจำนวนมากทั้ง 2 แห่งนี้ใกล้กับหมู่ที่ 16 ตำบลคลองสาม

สมาชิกของศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชน ตำบลคลองสาม

สำหรับสมาชิกในกลุ่มวิชาชีพของศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววัตวิถี เป็นการรวมตัวกันของผู้ใหญ่บ้านหมู่ 16 กับญาติๆ โดยใช้ที่ดินของน้ำและอา รวมกันประมาณ 10 ไร่ มาพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีการจัดทำฐานต่างๆ แต่ที่สำคัญเมื่อมีนักท่องเที่ยวทำให้เป็นแหล่งที่สามารถนำสินค้าของชุมชนออกมาขายได้ โดยจะให้คนในชุมชนที่ได้ผลิตสินค้าและนำมาขายในวันที่มีนักท่องเที่ยวหรือชุมชนอื่นๆที่เข้ามาแวะชมศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววัตวิถี โดยประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม แต่จากการสอบถามเพื่อจะพัฒนาชุมชน มีการแบ่งกลุ่มอาชีพของชุมชนซึ่งมีหลายกลุ่ม แต่มีกลุ่มวิสาหกิจที่เดิมจะเป็นกลุ่มที่ผลิตขนมปังอบเนยขายเป็นและขนมอื่นๆ เพื่อเป็นขนมเบรคสำหรับประชาชนหรือนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาที่ศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววัตวิถี ยังเป็นกลุ่มที่สนับสนุนช่วยขายผลิตภัณฑ์ต่างๆของชุมชน กลุ่มนี้เป็นชาวบ้านที่อาศัยในหมู่บ้านโสมนัส สำหรับหมู่บ้านโสมนัสเป็นพื้นที่ที่เช่าจากวัดโสมนัส ซึ่งทางวัดจะแบ่งพื้นที่ 50-100 ตารางวา ให้ประชาชนเช่าและปลูกสร้างบ้านพักเอง กลุ่มนี้จึงเป็นกลุ่มที่มีประมาณ 300-400 หลังคาเรือน สำหรับกลุ่มอาชีพกลุ่มนี้จะประกอบด้วย

1.นางสาว รุ่งนภา แก้วธรรม	ประธานกลุ่ม
2.นางพันธ์ดี ภูโต๊ะยา	กรรมการ
3.นาง มณีพร นามเสนา	กรรมการ
4.นางบุญภา แสงกระจ่าง	กรรมการ
5.นายสมพร รุจิฉาย	กรรมการ
6.นางสะอิ่ง พุ่มใหญ่	กรรมการ
7.นายมนัส พุ่มใหญ่	กรรมการ
8.นายประครอง สุปะเพียร	กรรมการ
9.นางประทวน สุดใจ	กรรมการ
10.นางสะอาด บัวเกต	กรรมการและเลขานุการ

ภาพที่ 10 ศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววนวัดวิถี ตำบลคลองสาม อำเภอกลองหลวง

ผลิตภัณฑ์ของศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววนวัดวิถี

สำหรับแหล่งเรียนรู้ของศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววนวัดวิถีมีจุดประสงค์ คือ การพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่ดำเนินรอยตามพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) โดยเป็นที่ดินของครอบครัวผู้ใหญ่รุ่งนภา แก้วธรรม เดิมเป็นที่รก มีต้นไม้ปกคลุมแต่จากการพัฒนาทำให้กลายเป็นร่องสวน มีบางส่วนที่เป็นของเดิมคือต้นไม้และร่องน้ำ จากนั้นได้จัดทำสถานที่โดยมีศาลาสำหรับต้อนรับผู้มาศึกษาดูงานอยู่ 2 แห่ง แห่งแรกเป็นโรงเรือนที่มุงด้วยใบจาก รมรื่น มีร่องน้ำและมีบัวทั้งสีแดงและสีขาว จากคำบอกเล่าของผู้ใหญ่รุ่งนภา แก้วธรรม เล่าว่า เมื่อก่อนบริเวณที่เป็นร่องน้ำจะมีบัวสีขาวจำนวนมาก ซึ่งเป็นบัวพื้นบ้านที่เรียกว่า “บัวสายสีขาว” โดยจะนำสายบัวมาทำอาหารเช่น สายบัวผัดกุ้ง แกงกะทิสายบัว แกงส้มสายบัว ฯลฯ ภายในศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววนวัดวิถีมีการประชุมทุกเดือน เดือนละครั้ง และสมาชิกในศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววนวัดวิถีผลิตสินค้าโดยจะมีบางส่วนผลิตโดยกรรมการของศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววนวัดวิถี และสินค้าที่ผลิตโดยกลุ่มอาชีพของชุมชน สำหรับสินค้าที่จำหน่ายได้แก่

1. กล้วยตาก เพราะมีกล้วยมากมายในพื้นที่ โดยจะนำกล้วยมาตากในโรงเรือนที่มิดชิดเป็นเวลา 3 วัน รสชาติจะอร่อยมากไม่ต้องใส่น้ำผึ้งหรือน้ำตาล เพราะเป็นกล้วยที่ปลูกเองดินบริเวณนี้ดีมาก แต่ถ้าไปซื้อกล้วยจากตลาดไท มาทำจะพบว่ามีปัญหาคือแข็งและไม่อร่อย ดังนั้นจึงไม่สามารถผลิตกล้วยตากได้ตลอด ถ้าไม่มีกล้วยของสวนตนเองก็จะไม่ผลิตเพราะเคยทำจากกล้วยที่ซื้อมาพบว่ากล้วยตากที่ทำไม่อร่อย บางครั้งมีรสชาติออกเปรี้ยวบาง หรือไม่ก็ไม่หวาน และอร่อยเหมือนใช้กล้วยในชุมชนของตนเอง ราคากล้วยเพ็กละ 20 บาท ซึ่งจะทำกล้วยตากเมื่อมีกล้วยของชุมชนเองเท่านั้น

2. น้ำอ้อยคั้นสด ๆ และน้ำใบเตย ทั้ง 2 ชนิดจะไม่ผสมสารกันบูดและน้ำตาล ดังนั้นรสชาติจะอร่อย ซึ่งแต่ละวันจะสามารถผลิตได้วันละ 10 - 20 โทล จะมีผู้มานำไปขายยังสนามกอล์ฟ นอร์ทเทิร์นรังสิต พร้อม ๆ กับน้ำใบเตยซึ่งผลิตขึ้นเพื่อขายส่งและขายปลีก โดยขายส่งจะราคาโหลละ 100 บาท ขายปลีกขวดละ 10 บาท สนามกอล์ฟเป็นส่วนใหญ่กับจะผลิตมากขึ้นเมื่อมีคนมาสั่ง แต่ที่ไม่ทำจำนวนมากเกินไปเพราะน้ำสมุนไพรและน้ำอ้อยไม่ได้ใส่สารกันบูด และไม่ต้องการให้ลูกค้าซื้อไปเก็บเพราะไม่อร่อยเหมือนกับทานสด ๆ ซึ่งเอามาจากต้นอ้อยที่ปลูกอยู่ในบริเวณศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววันวิถี มีสามพันธุ์ได้แก่ ซึ่งผลิตได้ทุกวันจะมีพ่อค้ามารับไปขายในตลาดนัด และที่อื่นๆ วันละประมาณ 10 โทล ราคาโหลละ 120 บาท และยังมีน้ำสมุนไพรที่จะทำต่อเมื่อมีประชาชนมาดูงานของศูนย์ฯ เช่นน้ำอัญชัน น้ำใบเตย น้ำมะนาว นอกจากนี้ภายในศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววันวิถียังมีการปลูกผักปลอดสารพิษ ผลไม้ตามฤดูกาล เช่น มะม่วง เป็นต้น

3. ผักปลอดสารพิษ ซึ่งจะปลูกในบริเวณศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววันวิถี โดยจะกระจายการปลูกอยู่ทั่วไป การรดน้ำผักเหล่านี้มาจาก รหัสวิดน้ำที่นักท่องเที่ยวสามารถใช้มือหมุนวงล้อเกิดการวิดน้ำไปส่งยังแปลงผักต่างๆ สำหรับผักมีผักคะน้า กวางตุ้ง หน่อไม้ ฯลฯ และผักพื้นบ้านตามฤดูกาล นอกจากนี้มีสถานที่ปลูกเห็ดนางฟ้า การลงทุนครั้งละ 500 ก้อน เป็นเงิน 4,000 บาท ใช้เวลาเปิดขวด 5 วัน ทุก ๆ 3 วัน จะเก็บเห็ด ทำให้ได้รายได้ 2,000 บาทต่อเดือน

4. กระเป๋าลาสติกและหมวกสาน ที่ทำจากคนในชุมชน และเอามาแต่งให้สวยงามมากขึ้นด้วยเดคูพาจ ทำให้เพิ่มราคาได้มากขึ้น

5. เสื่อกก ที่ชาวบ้านในชุมชนทอเองจากกก เรียกว่า เสื่อกก เป็นภูมิปัญญาที่ยังอยู่ มีการปรับปรุงแบบให้มีความกว้างประมาณเมตรหรือเมตรครึ่ง ขายในราคาผืนละ 150 บาท

6. ไข่ไก่ และไข่เป็ด กลุ่มได้มีการทำเป็นอาหารว่าง เช่น ขนมปังอบเนย ขนมไทย ขนมต้ม ขนมลูกตาล อาหารที่ผลิตเหล่านี้จะผลิตโดยกลุ่ม สถานที่ผลิตอยู่หมู่บ้านโสมนัส เนื่องจากมีอุปกรณ์หรือเตาอบขนมปัง เครื่องตีแป้ง ทำให้มีอุปกรณ์ครบในการทำอาหารว่าง

กิจกรรมที่ดำเนินการภายในศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววันวิถี

ศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววันวิถีจึงเปรียบเสมือนสถานที่สำหรับแวะมาดูงานเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งมีอาหารและของว่างบริการกับกลุ่มที่มาดูงาน นอกจากนี้เป็นสถานที่ขายสินค้าของชุมชนด้วย ถ้ามีการติดต่อมาดูงานจะมีการแจ้งให้ชุมชนทราบและสามารถนำของมาขายได้ เช่น เสื่อ พรหม เชือกเท้า ตะกร้าพลาสติก เปลญวน กล้วยฉาบ กล้วยเบกแตก เป็นต้น

กิจกรรมที่เกิดขึ้นในศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชนตำบลคลองสาม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย

1. จัดให้มีกิจกรรมการเรียนรู้ การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ตลอดจนการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและการเรียนรู้ด้านต่างๆ ทั้งในศูนย์เรียนรู้อาชีพชุมชนและนอกศูนย์เรียนรู้

2. เป็นศูนย์รวมของข้อมูลเช่น ข้อมูลสัมมาชีพ กลุ่มอาชีพ และอื่นๆ รวมทั้งข่าว สารระความรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้เท่าทันสถานการณ์ของโลก

3. เป็นแหล่งรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้าน องค์ความรู้ที่กระจายในชุมชน และจัดหมวดหมู่ มีความชัดเจนเป็นรูปธรรมที่ประชาชนสามารถเข้าไปสืบค้น ศึกษา และเรียนรู้ได้ตลอดเวลา

4. เป็นศูนย์กลางในการจัดการความรู้ที่ดำเนินการโดยประชาชนและเพื่อประชาชน

5. เป็นศูนย์ประสานและบูรณาการการทำงานของแต่ละภาคส่วน ภาคประชาชน ได้แก่ ผู้นำกลุ่ม/องค์กร เครือข่าย ภาคเอกชน และภาคี การพัฒนาภาครัฐ ฯลฯ

6. เป็นสถานที่แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้าน เพราะเป็นสถานที่ที่มีอาคารกว้างขวาง และมีความสะดวกในการถ่ายทอดความรู้

องค์ประกอบที่ประชาชนทั่วไปสามารถเข้ามาเรียนรู้ ในศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววิถีนี้มีดังนี้

- ระหัดวิกน้ำ ที่ทำจากจักยานสำหรับถีบ และสำหรับการใช้มือหมุน เพื่อให้เกิดการเอาน้ำไปรดต้นไม้ ด้วยการไม่ต้องใช้พลังงานอื่นๆ ที่จักต้องเป็นต้นทุนเพิ่ม

- โรงเรียนเพาะเห็ด มีสถานที่โรงเรียนเพาะเห็ดให้ผู้เยี่ยมชม และมีเห็ดขายให้กับนักท่องเที่ยว

- โรงสำหรับเลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่

- โรงสำหรับเลี้ยงห่าน

- สถานที่เลี้ยงปลา มีปลาตะเพียน ปลานิล และปลาอื่น ทำให้นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวได้ให้อาหารปลา ซึ่งร่มรื่น และมีพื้นที่น่านั่งพักผ่อนหย่อนใจ เพราะเป็นอาคารที่มุงด้วยจาก จึงมีอากาศไม่ร้อน และมีลมถ่ายเท

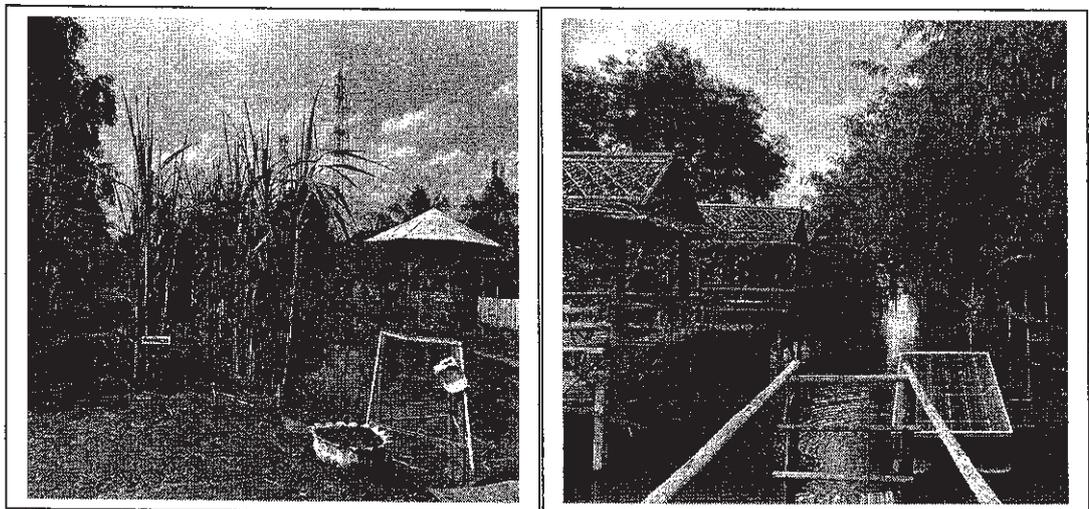
- สถานที่เลี้ยงกบ จะอยู่ในบริเวณที่เลี้ยงปลา ซึ่งเป็นร่องน้ำ

- สถานที่เลี้ยงตะพาบ/เต่า

- การปลูกพืชแบบผสมผสาน มีทั้งต้นไม้ ต้นไม้ใหญ่ที่ทำให้บริเวณเป็นที่ ร่มรื่น น่านั่งเล่น

ภาพที่ 11 การปลูกพืชแบบผสมผสาน และโรงสำหรับเลี้ยงเป็ด และไก่

ภาพที่ 12 สถานที่เลี้ยงปลา มีปลาตะเพียน ปลานิล

ด้านการเงินศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววัตวิถี

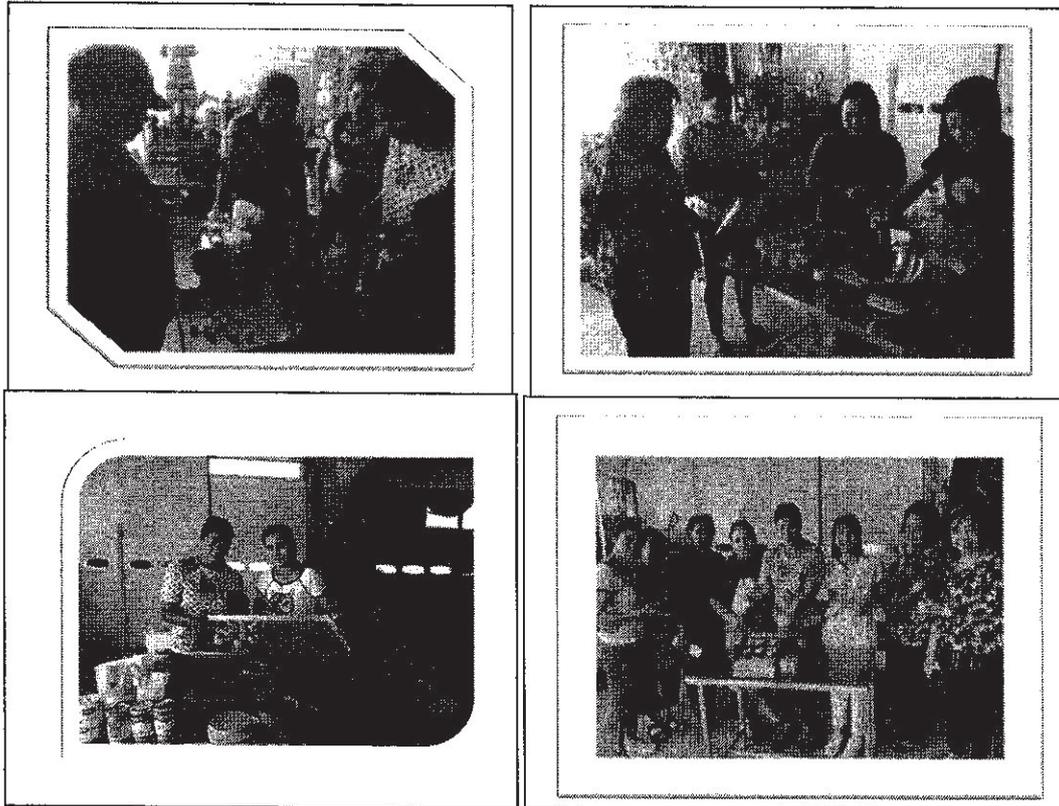
การลงทุนสำหรับศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววัตวิถีของตำบลคลองสาม อำเภอลองหลวง ด้วยการปรับพื้นที่ของศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววัตวิถี ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวด้วยงบประมาณของกระทรวงเกษตร จนสามารถสร้างชื่อเสียงให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของตำบลคลองสาม ด้วยความเป็นพื้นที่ร่มรื่น มีฐานเรียนรู้ต่างๆ ของระบบเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อเวลาที่มีนักท่องเที่ยวมากจะมีกลุ่มอาชีพต่างๆ ที่ผลิตสินค้าที่กล่าวมาแล้ว นำมาขาย โดยศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววัตวิถี จะดำเนินการเหมือนเปิดพื้นที่ให้กลุ่มนักท่องเที่ยว หรือชุมชนอื่นๆ ที่มาศึกษาดูงานที่องค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม จะได้แวะมาทานอาหารกลางวันหรือทานอาหารว่าง ทั้งมีสถานที่ให้พักผ่อน ถ่ายรูป มีสินค้าขาย เช่น ผักปลอดสารพิษ หมวก ตะกร้า เสื้ออก ขนมไทย ฯลฯ เนื่องจากศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววัตวิถี เพิ่งจะได้ดำเนินการเปิดเมื่อเดือนมิถุนายน 2562 แต่ก็จะมีกลุ่มนักท่องเที่ยว หรือกลุ่มศึกษาดูงาน ประมาณเดือนละ 4-5 ครั้ง ดังนั้นนับเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน ในกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งในขณะนี้ศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววัตวิถี จะบริการโดยไม่หักรายได้เข้าศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววัตวิถี นอกจากการขายสินค้าให้กับนักท่องเที่ยวแล้ว ศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววัตวิถียังได้ขายน้ำอ้อย ซึ่งเป็นสินค้าที่ผลิตจากต้นอ้อยในศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววัตวิถีได้วันละ 10-20 โหล จะมีผู้มานำไปขายยังสนามกอล์ฟฟอรัทเทิร์นรังสิต พร้อม ๆ กับน้ำใบเตยซึ่งผลิตขึ้นเพื่อขายส่งและขายปลีก โดยขายส่งจะราคาโหลละ 100 บาท ขายปลีกขวดละ 10 บาท ขายให้กับสนามกอล์ฟ สามารถผลิตขายสนามกอล์ฟเป็นส่วนใหญ่ กับจะผลิตมากขึ้นเมื่อมีคนมาสั่ง รายได้จะประมาณวันละ 1,000-1,500 บาท ส่วนใหญ่เป็นเด็กที่ทำงานในสนามกอล์ฟฟอรัทเทิร์นรังสิต ได้แก่ แคดดี้ (Caddie) เด็กถือถุงไม้กอล์ฟ เพราะน้ำอ้อยและน้ำสมุนไพรทำแบบหวานน้อยและไม่ใส่สารกันบูด

การพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์และพัฒนาธุรกิจชุมชนให้ศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววัตวิถี

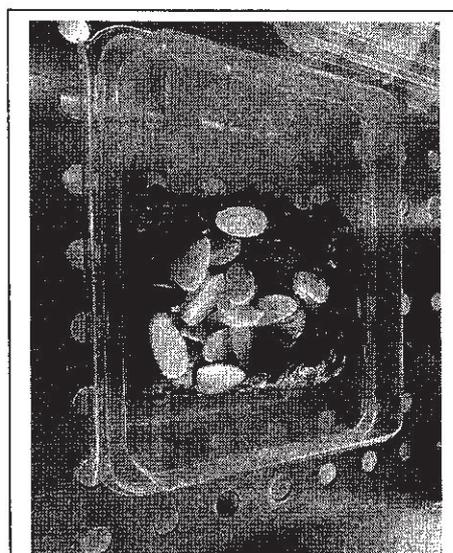
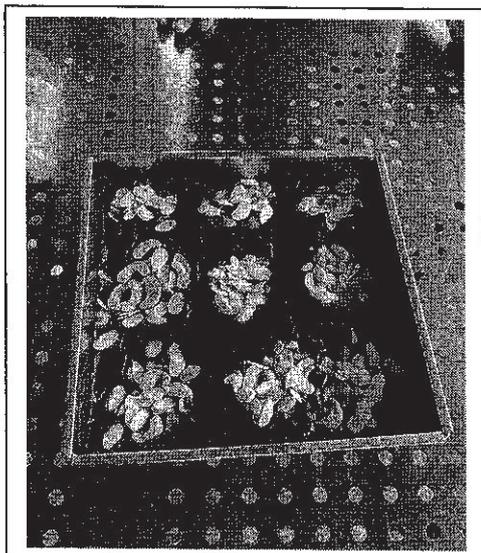
ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้าน (คุณรุ่งนภา แก้วธรรม) ถึงความต้องการที่จะให้นักวิจัยได้ลงไปช่วยในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าหรือต้องการจะให้ช่วยด้านใด ปรากฏว่าผู้ใหญ่บ้าน (คุณรุ่งนภา แก้วธรรม) มีความต้องการจัดทำอาหารว่างสำหรับผู้ที่เดินทางมาดูงานในศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววัตวิถี เพราะความที่คุณรุ่งนภา แก้วธรรม มีหลักของตน คือ ต้องการจะพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มอาชีพที่อยู่ภายในส่วนหนึ่งของศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววัตวิถี กลุ่มอาชีพนี้มีความชำนาญในการทำขนมปังอบกรอบขาย แต่มาในระยะหลังกำลังสำคัญของกลุ่มเสียชีวิตไป จึงทำให้กลุ่มอาชีพกระจายกันและอาจจะขายของเล็ก ๆ น้อยโดยจะมารับผลผลิต ได้แก่ น้ำสมุนไพร น้ำอ้อย ที่ผลิตไปช่วยขาย หรือกล้วยอบ ที่จะทำเมื่อมีผลผลิตจากสวนของตนเอง แต่เพื่อให้มีทางเลือกและส่งเสริมให้กลุ่มอาชีพได้มาผลิตสินค้าของตนเพื่อขาย

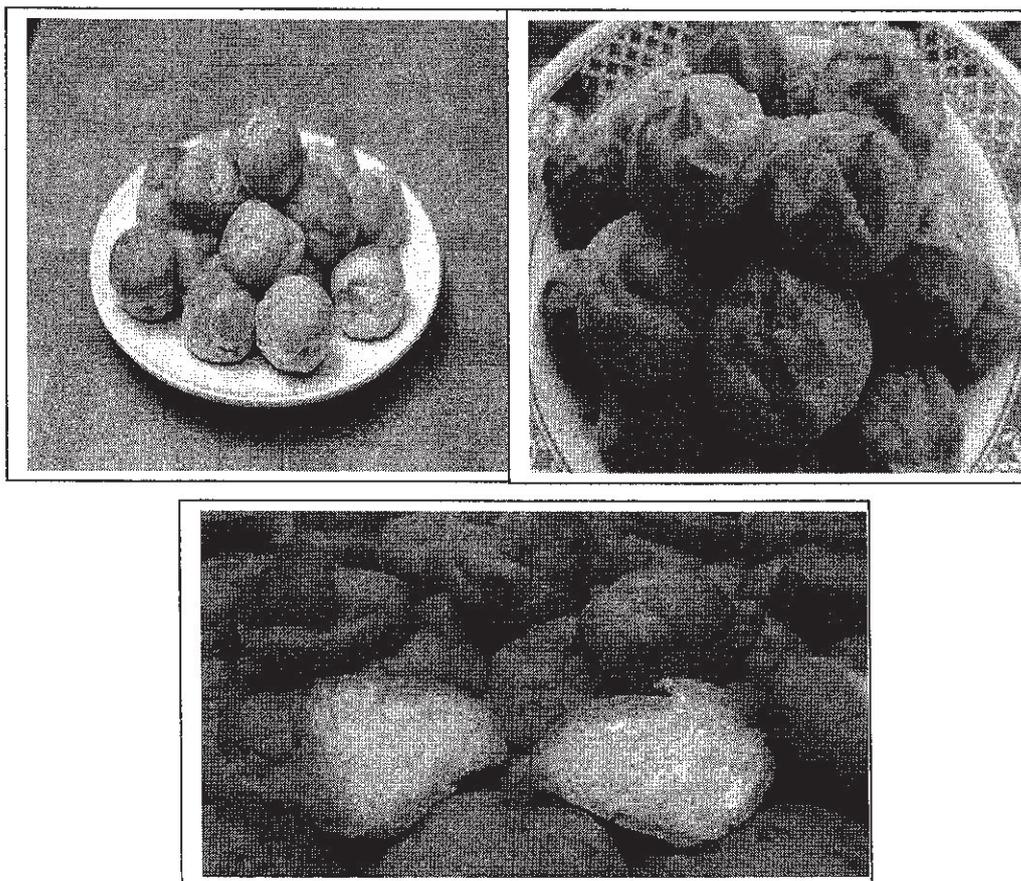
จากการที่คณะผู้วิจัยประชุมร่วมกันกับกลุ่ม พบว่า กลุ่มอาชีพมีความต้องการที่จะฝึกการทำอาหารว่างขายเพื่อสร้างรายได้ให้กลุ่มและสมาชิก คณะผู้วิจัยร่วมกับผู้เชี่ยวชาญร่วมกันให้ความรู้กับกลุ่มในเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากวัตถุดิบที่มีในกลุ่ม คือ ไข่ไก่ จึงนำไข่ไก่ที่มีมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ คือ การทำขนมเมอแคลร์ และทำทอฟฟี่เค้ก โดยใช้ไข่ที่มีอยู่ในกลุ่มเป็นวัตถุดิบหลักในการผลิต เพื่อจะได้สามารถทำขายในชุมชน ตามสนามกอล์ฟ และตลาดนัด ซึ่งกลุ่มอาชีพเคยมีสมาชิก

ที่ทำขนมปังที่อบเนยขายอยู่ก่อนหน้านี้แต่เลิกไปแล้ว ดังนั้นกลุ่มจึงยังมีอุปกรณ์ คือ เตาอบ เครื่องตีแป้งหรือเครื่องนวดแป้ง สำหรับทำขนมปัง สมาชิกจึงต้องการพัฒนาสินค้าขึ้นมาใหม่ด้วยการทำเอแคลร์และทอฟฟี่เค้ก เพื่อจะได้เป็นการเพิ่มรายได้ให้กับกลุ่มและคนในชุมชน

ภาพที่ 13 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ของกลุ่ม

ภาพที่ 14 การพัฒนาขนมแอมแคลร์และทอफीเค้ก

สูตรส่วนผสมของการทำแอมแคลร์

การทำแอมแคลร์จะถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือส่วนที่เป็นตัวเปลือกและการทำครีม ดังนั้นการดำเนินการจึงแบ่งออกเป็น 2 ส่วน แต่ละส่วนมีส่วนผสมดังต่อไปนี้
ตารางที่ 9 ส่วนผสมตัวแป้ง(ตัวเปลือก)

ส่วนผสม	จำนวน
แป้งเค้กบัวแดง	110 กรัม
ผงฟู	1 ช้อนชา
น้ำตาล	½ ช้อนโต๊ะ
น้ำ	195 กรัม
เนยสดชนิดเค็ม	97 กรัม
ไข่ไก่(เบอร์ 0)	3 ฟอง

ตารางที่ 10 ส่วนผสมไส้ครีม

ส่วนผสม	จำนวน
น้ำตาลทราย	190 กรัม
ไข่ไก่	4 ฟอง
นมข้นจืด	480 กรัม
น้ำ	480 กรัม
เกลือ	¼ ช้อนชา
วานิลลา	4 ช้อนชา
แป้งข้าวโพด	100 กรัม
เนยสดเค็ม	100 กรัม

ขั้นตอนและวิธีการทำ

1. ใส่น้ำและเนย ตั้งไฟพอเดือด ให้นยละลาย
2. ใสแป้งที่เคียว คนเร็วๆจนแป้งร้อนเป็นก้อน ไม่ติดกระทะ ยกลงไปใส่ในเครื่องตี
3. ค่อยๆใส่ไข่ลงไปทีละฟอง ไม่ต้องรอให้แป้งอุ่น ให้ไข่เข้ากันดีกับแป้ง จึงใส่ไข่ฟองที่ 2 ทำแบบนี้จนครบ 5 ฟอง
4. ตักแป้งใส่ถุงบีบ ใช้หัวบีบรูปดาวหรือเม็ดมะยม บีบลงในภาชนะที่ทำเนยหรือใช้แผ่นรองอบ ระยะห่าง 3 ซม.
5. นำเข้าเตาอบอุณหภูมิ 190 องศาเซลเซียส ประมาณ 20 นาที นำออกจากเตาและวางบนตะแกรงจนเย็น (เคล็ดลับ: ถ้ายังไม่บีบไส้เก็บไว้ในภาชนะให้มิดชิด)
6. ผสมแป้งข้าวโพด นมผง เกลือ น้ำตาลทรายเข้าด้วยกัน
7. ผสมนมสดกับไข่ให้เข้ากัน
8. เทใสในแป้ง ผสมให้เข้ากัน
9. ใส่น้ำร้อน น้ำ นำภาชนะที่ใส่ส่วนผสมวางด้านบนผสมให้เข้ากันสักครู่ ตามด้วยเนยสด คนให้ละลายเป็นเนื้อเดียวกันพอขึ้น
10. ใส่วานิลลาลงไป คนเร็วๆให้เข้ากัน
11. บีบไส้เป็นขั้นตอนสุดท้าย ก่อนที่จะทาน ต้องรอให้ความชื้นจากไส้ได้ซึมเข้าไปสู่ตัวแป้งก่อน เพื่ออร่อย (เคล็ดลับ: ต้องรอให้แป้งเย็นก่อนถึงจะบีบไส้ได้ ไม่เช่นนั้น ตัวไส้จะบวม)

สรุปการพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์และพัฒนาธุรกิจชุมชน คณะผู้วิจัยได้ให้ความรู้เรื่อง การบริหารจัดการกลุ่ม การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การคำนวณต้นทุน การตั้งราคา และการคัดเลือกวัตถุดิบ ที่มีนำมาพัฒนา สำหรับกลุ่มได้คัดเลือก ไข่ไก่ ซึ่งเป็นวัตถุดิบหลักส่วนหนึ่งของขนมแอมแคลร์ ให้กับกลุ่มธุรกิจชุมชนของศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววิถีชีวิต ตำบลคลองสาม อำเภอลองหลวง จังหวัด ปทุมธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์และให้ความรู้ในการพัฒนาธุรกิจจากวัตถุดิบที่มีอยู่ในกลุ่มสามารถลดต้นทุนการผลิต สร้างมูลค่าให้กับผลผลิตที่มีอยู่โดยนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ เพื่อสร้างรายได้ให้กับกลุ่มสมาชิกและผู้สนใจสามารถนำไปขายและสร้างรายได้ต่อไป

4.1.2 วิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัย ตำบลคลองห้า อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ประวัติของตำบลคลองห้า

เดิมตำบลคลองหลวงมีชื่อเรียกว่า “ตำบลบึงจระเข้” ขึ้นอยู่กับอำเภอบางหวาย เมืองธัญบุรี (จังหวัดปทุมธานี พ.ศ.2475) ต่อมาเปลี่ยนเป็นอำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม บางแห่งเป็นป่าทึบ การกระจายตัวของประชากรอยู่เป็นแห่งๆ ประกอบอาชีพทำไร่เลื่อนลอย จนพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวสวรรคตทำประโยชน์ให้กับประชาชนให้สามารถทำเกษตรให้มากที่สุด จึงโปรดเกล้าให้ “บริษัทขุดคลองและคูนาสยาม” ริเริ่มการขุดคลองส่งน้ำชลประทานขึ้นมา ในบริเวณท้องทุ่งนี้ คลองแรกเรียกว่า “คลองรังสิตประยูรศักดิ์” และคลองซอยจากคลองรังสิตประยูรศักดิ์ไปทางทิศเหนือและทิศใต้ข้างละ 20 คลอง รวมเป็น 40 คลอง มีขนาดกว้างตั้งแต่ 3 – 5 วา ลึกตั้งแต่ 3 – 5 ศอก สำหรับตำบลบึงจระเข้(ตำบลคลองห้าในปัจจุบัน) ทำให้พื้นที่เดิมซึ่งเป็นพื้นที่ป่าดงดิบ มีประชาชนได้อพยพเข้ามาอยู่อาศัยมากขึ้น ต่อมาในปี พ.ศ.2486 สภาพพื้นที่แบ่งเป็นซอยต่างๆ แบ่งแยกตำบลต่างๆ ให้มีการเปลี่ยนชื่อตำบลใหม่เป็นตำบลคลองห้า มีประชากรและบ้านเรือนมากขึ้น และมีการจัดตั้งสภาตำบลคลองห้า จัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลคลองห้า เมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ.2538 ตามประกาศของกระทรวงมหาดไทย

ภาพที่ 15 วิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัยตำบลคลองห้า

สภาพทั่วไปของตำบลคลองห้า

ลักษณะที่ตั้ง / อาณาเขต และเขตการปกครอง องค์การบริหารส่วนตำบลคลองห้า เลขที่ 36 หมู่ 8 ตำบลคลองห้า อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย 16 หมู่บ้าน มีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 48 ตารางกิโลเมตร หรือ 30,000 ไร่ ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลคลองห้า เมื่อวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2538 มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	จดตำบลพะยอม อำเภอรังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ทิศใต้	จดตำบลบึงยี่โถ ตำบลประชาธิปไตย อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี
ทิศตะวันออก	จดตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
ทิศตะวันตก	จดตำบลคลองสี่ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

สภาพภูมิประเทศ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ดินมีลักษณะเป็นดินเหนียว สภาพดินเป็นกรด ปานกลาง และเป็นกรดจัด มีคลองระบายน้ำที่ 5 และคลองส่งน้ำ (คลองแอน) คลองส่งน้ำที่ 6 ซ้าย ดังกล่าวมีประตูลดน้ำเพื่อจ่ายน้ำ สภาพภูมิอากาศ สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไป แบ่งออกเป็น 3 ฤดู คือฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ - เมษายน ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม - กันยายน และฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม - มกราคม

สภาพเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม ประชาชนประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่นทำนา ทำสวน และเลี้ยงสัตว์ นอกจากนี้มีการขยายตัวของที่อยู่อาศัยและอุตสาหกรรม ผลผลิตที่สำคัญคือ ข้าว พืชผัก และพืชสวน นอกจากนี้มีการเลี้ยงปลา เลี้ยงกบเพื่อเป็นสัตว์เศรษฐกิจ แต่การเลี้ยงไก่ และเลี้ยงเป็ดเพื่อบริโภคในครัวเรือนมีการส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพเช่นวิสาหกิจชุมชนในคลองห้า ประมาณ 8 กลุ่ม

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

1. การคมนาคม/ขนส่ง ตำบลคลองห้าอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร (เขตดอนเมือง) ไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ประมาณ 35 กิโลเมตร การเดินทางในปัจจุบันสะดวกมากทางรถยนต์ มีถนนสายหลักที่ใช้ในการคมนาคม/ขนส่ง คือถนนมอเตอร์เวย์ และถนนพหลโยธิน มีถนนหมายเลข 3214 เชื่อมทางหลวงชนบทหมายเลข 3010 ซึ่งเป็นถนนเลียบบคลองระบายน้ำที่ 5 ของตำบลคลองห้า มีรถโดยสารประจำทาง (ร่วมบริการ) คือ สายรังสิต-หนองเสือ ข้ามผ่านบริเวณหมู่ที่ 5 - 8 ของตำบลคลองห้า และสายรังสิต-คลองห้า ข้ามผ่านบริเวณหมู่ที่ 5-14 ของตำบลคลองห้า
2. การไฟฟ้า การให้บริการไฟฟ้าในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคลองห้า ครบทุกครัวเรือนได้ใช้ไฟฟ้า จากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคคลองหลวง
3. การประปา ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลคลองห้า ช่วงหมู่ที่ 1-14 มีท่อประปาส่วนภูมิภาคท่อเมน ส่วนที่เหลือจะเป็นประปาบาดาลจากแหล่งน้ำใต้ดิน
4. การสื่อสารและโทรคมนาคม ไม่มีที่ทำกาโทรเลขในตำบล แต่ประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลคลองห้าใช้บริการ โทรเลขจากที่ทำกาโทรเลขอำเภอคลองหลวง สำหรับโทรศัพท์มีทั้งที่ติดตั้งโดยองค์การ โทรศัพท์แห่งประเทศไทย และที่ติดตั้งโดยบริษัทเอกชน

5. การจราจร สภาพการจราจรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคลองห้า เป็นเส้นทาง การจราจรที่สะดวกสามารถจะเข้าจากเส้นทางพหลโยธิน หรือจะเดินทางมาจากถนนมอเตอร์เวย์ ก็ สะดวกเพราะมอเตอร์เวย์ตัดผ่านเส้นระหว่างคลองสี่กับคลองห้า เพื่อไปเชื่อมต่อกับถนนธัญบุรี หรือ ถัดด้านเหนือจะเชื่อมต่อกับเส้นทางน้อยตรงประตูน้ำพระอินทร์

6. การใช้ที่ดิน องค์การบริหารส่วนตำบลคลองห้า มีพื้นที่ทั้งหมด 48 ตารางกิโลเมตร ที่ดิน ส่วนใหญ่มักใช้เพื่อการเกษตร การสาธารณสุข และเป็นส่วนราชการ เช่น เป็นบ้านพักของกรม ประชาสัมพันธ์ ที่ตั้งของโครงการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติธรณีวิทยาเฉลิมพระเกียรติ จังหวัด ปทุมธานีในพื้นที่ 5 ไร่ อาคารสร้างเสร็จเมื่อปีพ.ศ.2543 และเปิดเป็นทางการในวันที่ 6 พฤษภาคม 2554 เพื่อเป็นสถานที่จัดแสดงพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติธรณีวิทยาเฉลิมพระเกียรติ และเป็นโรงงาน อุตสาหกรรมขนาดเล็ก ประกอบไปด้วยกิจการเกี่ยวกับบริการ 42 แห่ง กิจการเกี่ยวกับไม้ 1 แห่ง กิจการเกี่ยวกับปิโตรเลียม ถ่านหิน สารเคมี 50 แห่ง กิจการเกี่ยวกับโลหะหรือแร่ 10 แห่ง กิจการ เกี่ยวกับเครื่องจักรกล ยานยนต์ 23 แห่ง สำหรับการศึกษามีระดับก่อนประถมศึกษา 3 แห่ง ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองห้าทั้ง 3 แห่ง (ตั้งอยู่ที่หมู่บ้านเอื้ออาทร 5/1 หมู่ 5, ที่หมู่ 8 และหมู่บ้านเอื้ออาทร 5/3 หมู่ 14) ระดับประถม 4 แห่ง โรงเรียนคลองห้า(พฤษชัย ราษฎร์บำรุง) โรงเรียนชุมชนวัดหัตถสารเกษตร โรงเรียนบางชวดอนุสรณ์ โรงเรียนวัดศิริจันทาราม ระดับมัธยม 1 แห่ง โรงเรียนที่ปทุมวิทยาพัฒนา (มัธยมวัดหัตถสารเกษตร) มีวัด 3 แห่ง ได้แก่ วัด แสงสามัคคีธรรม (หมู่ที่ 2) วัดหัตถสารเกษตร (หมู่ที่ 8) วัดศิริจันทาราม (หมู่ที่ 13)

ธุรกิจชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ตำบลคลองห้า อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
ประวัติของธุรกิจชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ตำบลคลองห้า แบบเกษตรอินทรีย์

ธุรกิจชุมชนของตำบลคลองห้าที่เป็นเกษตรอินทรีย์ ด้วยการติดต่อเกษตรจังหวัดและ เกษตรอำเภอ พบว่า ธุรกิจท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ตำบลคลองห้า ที่ตั้งอยู่ในเลขที่ 13 หมู่ที่ 2 ตำบลคลองห้า อำเภอคลองหลวง เป็นกลุ่มธุรกิจเกษตรอินทรีย์ตามเงื่อนไขที่ตั้งไว้ จึงได้เข้าสำรวจ พื้นที่พร้อมทั้งสัมภาษณ์เชิงลึกกับกำนันศรีนวล ทิพาพงษ์ผกาพันธ์ เป็นผู้นำที่ริเริ่มการทำหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียง ตามหลักปรัชญาของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหาราชบรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) ด้วยเริ่มจากการส่งเสริมให้ชาวบ้านได้หันมาสนใจการทำเกษตร อินทรีย์ เริ่มจากภายในสวนของกำนันศรีนวล ทิพาพงษ์ผกาพันธ์ ด้วยการทำปุ๋ยอินทรีย์ จากน้ำหมัก การปลูกผักให้ปลอดสารพิษ ด้วยการไม่ฉีดยาด้วยปุ๋ยเคมีเลย จนทำให้ในปี พ.ศ.2557 ได้รับรางวัล การเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอยู่เย็นเป็นสุขประจำปี พ.ศ.2557 และสอบถามการบริหารจัดการ ของธุรกิจชุมชน และความต้องการที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ ของวิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัย ตำบล คลองห้า อำเภอคลองหลวง ได้อธิบายถึง ที่มีผลิตภัณฑ์ที่มาจากเกษตรอินทรีย์ ส่วนใหญ่เป็นผัก การ ผลิตเห็ด การผลิตต้นอ่อนจากเมล็ดทานตะวัน ด้วยเห็นว่าเห็ดเป็นสินค้าเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมี จึงถือได้ ว่าเป็นธุรกิจชุมชนของตำบลคลองห้าที่เป็นเกษตรอินทรีย์ จากการสัมภาษณ์กำนันศรีนวล ทิพาพงษ์ ผกาพันธ์ พบว่า ในปีพ.ศ.2556 ได้เริ่มโครงการและภายหลังได้รับการติดต่อจากฟิวเจอร์พาร์ก ริงสิต ให้นำสินค้าเกษตรที่ปลอดสารพิษไปขายที่ฟิวเจอร์พาร์ก ริงสิต ในช่วงเสาร์-อาทิตย์ จึงทำให้คนชุมชน หันมาสนใจการปลูกพืชผักเกษตรอินทรีย์เพื่อจะได้นำไปขายในห้างฟิวเจอร์พาร์ก ริงสิตได้ฟรี

ดังนั้นการบริหารจัดการจึงเป็นการสร้างแรงจูงใจในกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ที่อยู่ภายใต้วิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัย ตำบลคลองห้า ได้แก่ การผลิตขนมเค้ก การผลิตกล้วยตากจากกล้วยของคนในชุมชน การบริหารงานของโครงสร้างวิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัย ตำบลคลองห้า จะประกอบด้วยกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาความรู้ของคนในชุมชน ด้วยการให้ความรู้เรื่องหลักเศรษฐกิจพอเพียง การสร้างบรรยากาศให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ได้รับการติดต่อและเป็นเครือข่ายกับมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ตลอดจนการจัดอบรมอาชีพต่าง ๆ ให้กับคนในชุมชน เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพของคนในชุมชน

2. การจัดตั้งธุรกิจชุมชนเกษตรปลอดภัย ตำบลคลองห้า โดยเห็นว่าการทำเกษตรอินทรีย์จะทำให้เกษตรกรห่างไกลจากสารเคมี ประกอบการทำวิสาหกิจชุมชนได้รับความช่วยเหลือจากเกษตรกรอำเภอ และเกษตรจังหวัด ที่จะช่วยจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน

3. ด้านการเงิน มีการจดบัญชี รายรับรายจ่าย ของวิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัย ตำบลคลองห้า เพื่อจะรู้ว่ามีการทำอะไร ต้นทุนเท่าไร อีกทั้งจะได้เป็นแหล่งเรียนรู้แก่ชุมชนอื่นๆ โดยถ้าขายที่ห้างฟิวเจอร์พาร์ก รังสิต ตลอดระยะเวลาประมาณปีครึ่ง กำหนดศรีนวล จะเป็นผู้ดำเนินการจดบัญชี แต่ถ้ากลุ่มอาชีพแต่ละกลุ่มผลิตสินค้าและนำไปขายเอง จะดำเนินการโดยกลุ่มอาชีพวิสาหกิจแต่ละกลุ่มเอง

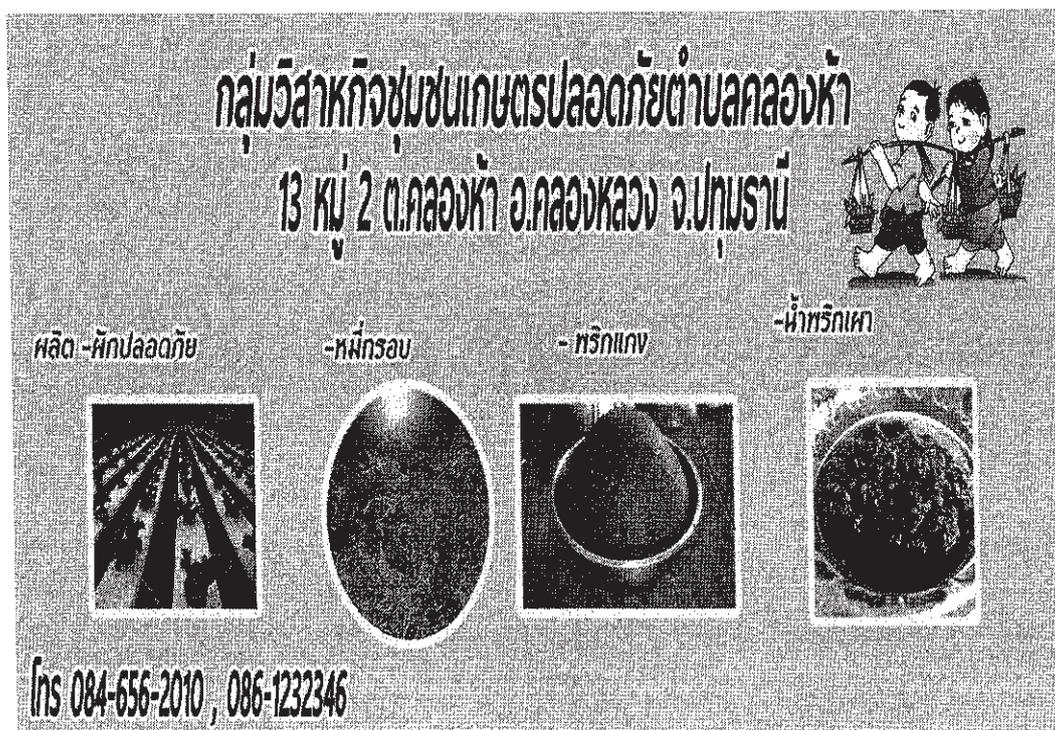
4. การจัดกิจกรรมภายในวิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัย ตำบลคลองห้า อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยจะมีการจัดกิจกรรมต่างๆ โดยจัดทำฐานการเรียนรู้ แต่ละด้าน เช่น ผู้สนใจหรือนักท่องเที่ยวมาขอชม การเพาะเห็ดชนิดต่าง ๆ ทางวิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัย ตำบลคลองห้า จะใช้พื้นที่อาคารในบ้านของกำนันศรีนวลเป็นแหล่งเรียนรู้และจัดอบรม หรือการจัดอบรมการทำปุ๋ยหมักเป็นต้น และใช้อาคารบ้านพักของคุณปราณี กรदनวม เป็นแหล่งผลิตหมักรอบ และมีพื้นที่ทำเกษตรปลอดภัยซึ่งจะเป็นการปลูกผักปลอดสารเคมี ทั้งทำน้ำพริกปลาร้า น้ำพริกชนิดต่างๆไว้ขายกับผักพื้นบ้านปลอดภัย

สมาชิกของวิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัย ตำบลคลองห้า

วิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัย ตำบลคลองห้าจำนวนสมาชิกของวิสาหกิจชุมชน ตำบลคลองห้า อำเภอคลองหลวง ประกอบด้วยสมาชิกมากกว่า 21 คน ส่วนใหญ่จะมีบ้านพักอาศัยตั้งอยู่ในบริเวณใกล้ ๆ กันภายในหมู่ 2 ของตำบลคลองห้า ส่วนใหญ่ แต่เนื่องจากการผลิตสินค้าที่นอกจากการเกษตร ยังมีกลุ่มผลิตหมักรอบแบบโบราณ รวมตัวกันในบ้านของสมาชิกที่ชื่อว่า ปราณี กรदनวม โดยการรวมตัวกันผลิตหมักรอบจากสูตรโบราณที่ต้องใช้สั้หม่า เป็นส่วนผสมที่หมักรอบแบบใหม่จะหาสั้หม่าไม่ได้ ในปัจจุบันเป็นผลไม้ที่หายากเพราะมีคนปลูกน้อยลงมาก เนื่องจากคนในชุมชนมีการปลูกสั้หม่าอยู่จึงได้นำมาขายให้กลุ่มอาชีพที่ดำเนินการทำหมักรอบนี้ นอกจากหมักรอบแล้วกลุ่มนี้ยังมีการผลิต น้ำพริกปลาร้า น้ำพริกนรก น้ำพริกชนิดต่างเหล่านี้จะนำไปขายกับผักที่ปลอดภัย ดังนั้นกลุ่มอาชีพนี้จะผลิตหมักรอบ เป็นสินค้าหลักเพราะสมาชิกในกลุ่มมีความร่วมมือ ช่วยกันทำงานแบ่งหน้าที่ และโดยการดำเนินงานจะมีสมาชิกมาช่วยกันทำประมาณ 5 - 7 คน และส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกของ

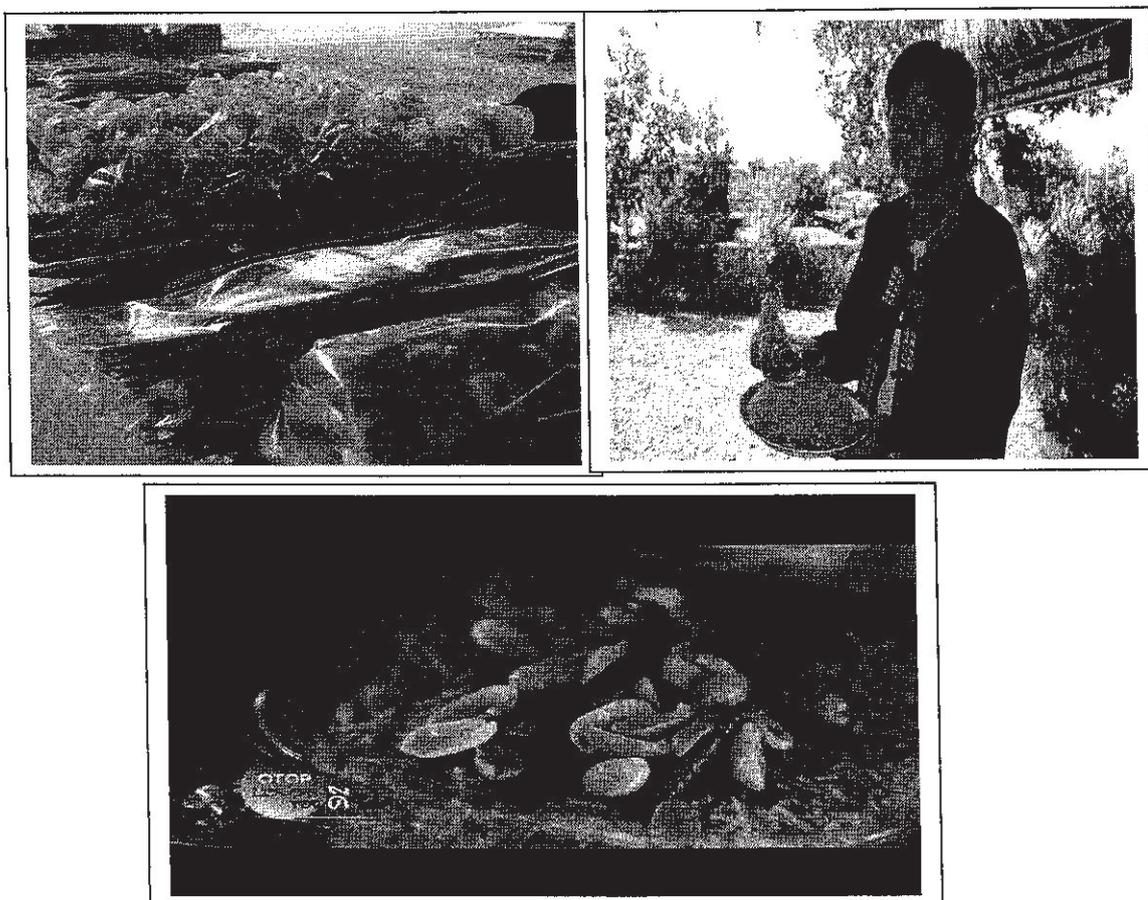
กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัย ตำบลคลองห้าจะประกอบด้วยกรรมการ 10 คนและที่มาประจำประกอบด้วยดังนี้

1.ศรีนวล	ทิพาพงษ์ผกาพันธ์	ประธาน
2.ประเชิญ	กรदनวม	รองประธาน
3.จำเริญ	รุญเฉื่อย	กรรมการ
4.ลมโซย	กรदनวม	กรรมการ
5.จิ้ม	ทิพาพงษ์ผกาพันธ์	กรรมการ
6.อภีร์กษ	คำม่วง	กรรมการ
7.ศณีแพร	ใจปทุม	กรรมการ
8.ปราณี	กรदनวม	กรรมการ
9.จำนงค์	บุญเขต	กรรมการ
10.สมจิตร	ทิพาพงษ์ผกาพันธ์	กรรมการ
11.นวลปรางค์	มันเพียร	ฝ่ายขาย

ภาพที่ 16 ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจเกษตรปลอดภัยตำบลคลองห้า

สำหรับสินค้าที่มีจำหน่ายในวิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัย ตำบลคลองห้า เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัย ตำบลคลองห้า เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม ปีพ.ศ.2556 เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ตั้งขึ้นภายใต้ก่อน ธุรกิจชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ตำบลคลองห้า แบบเกษตรอินทรีย์ ด้วยการหาสมาชิกเครือข่ายในการผลิตสินค้าที่จะเป็นของฝากและสามารถนำกลับบ้าน เมื่อได้สูตรหมักกรอบโบราณจากคุณย่านำมาปรับและลองทำจนประสบความสำเร็จ มีรสชาติที่อร่อยและเป็นเอกลักษณ์ของตน ทำให้สามารถผลิตขายโดยหาบรรจุภัณฑ์ 2 แบบ แบบกล่องสี่เหลี่ยมราคากล่องละ 50 บาท กล่องขนาดเล็กหน่อยราคากล่องละ 35 บาท ทั้งมีแบร์ดจากการช่วยกันสร้าง ใช้ชื่อว่า บ้านคลองห้า หมักกรอบสูตรดั้งเดิม นอกจากนี้วิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัย ตำบลคลองห้า ยังผลิตน้ำพริกปลาป่น น้ำพริกเผา และน้ำพริกสูตรต่างๆ เพื่อนำไปขายกับผักปลอดสารพิษ

ภาพที่ 17 ผลผลิตของชุมชน ต.คลอง 5 อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี

ภาพที่ 18 น้ำพริก ผักสด ต.คลอง 5 อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี

ด้านการเงินวิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัย ตำบลคลองห้า

มีการจำบัญชีโดยแบ่งออกเป็น 2 แบบ เนื่องจากที่เริ่มทำการจดบัญชีจะมีกำนันศรีนวล ช่วยดำเนินการให้เนื่องจากมีการนำผลิตภัณฑ์หมี่กรอบและน้ำพริกแกง น้ำพริกเผา กล้วยฉาบ ไปขายร่วมกับสินค้าอื่นๆ ที่ห้างฟิวเจอร์พาร์ก รังสิต เป็นการติดต่อผ่านเกษตรจังหวัดให้ไปขายฟรี เพื่อให้มีตลาดสำหรับสินค้าเกษตร ทุกสัปดาห์ ดังนั้นกำนันศรีนวลจะทำหน้าที่จดสำหรับรายได้ช่วงปี 2562 ที่ไปขายที่ ห้างฟิวเจอร์พาร์ก รังสิต จะขายได้ประมาณ 25,000-28,000 บาทต่อเดือน หรือตกประมาณเดือนละ 500 - 600 กล่อง ถ้าเป็นสัปดาห์ละ 150-170 กล่อง ก็ทำให้สมาชิกมีกำลังใจได้เงินปันผล จะเป็นค่าแรงในวันที่มีการร่วมกันทำ ประมาณวันละ 80-200 บาท/วัน แต่เมื่อมีโควิด 19 เข้ามาตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2563 วิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัย ตำบลคลองห้าก็ไม่ได้ไปขายที่ห้างฟิวเจอร์พาร์ก รังสิต อีกเลยเพียงแต่ยังมีการผลิตเพื่อไปขายยังปิ่นน้ำมันปดท.บนถนนคลองห้า เพราะมีชุมชนบ้านเอื้ออาทร และพนักงานที่มีบ้านอยู่บริเวณนั้นมาซื้อ อีกทั้งใกล้สนามกอล์ฟอัลไพน์ ตั้งอยู่หมู่ 9 ตำบลคลองห้า อำเภอกองหลวง จังหวัดปทุมธานี

ด้านกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัย ตำบลคลองห้า

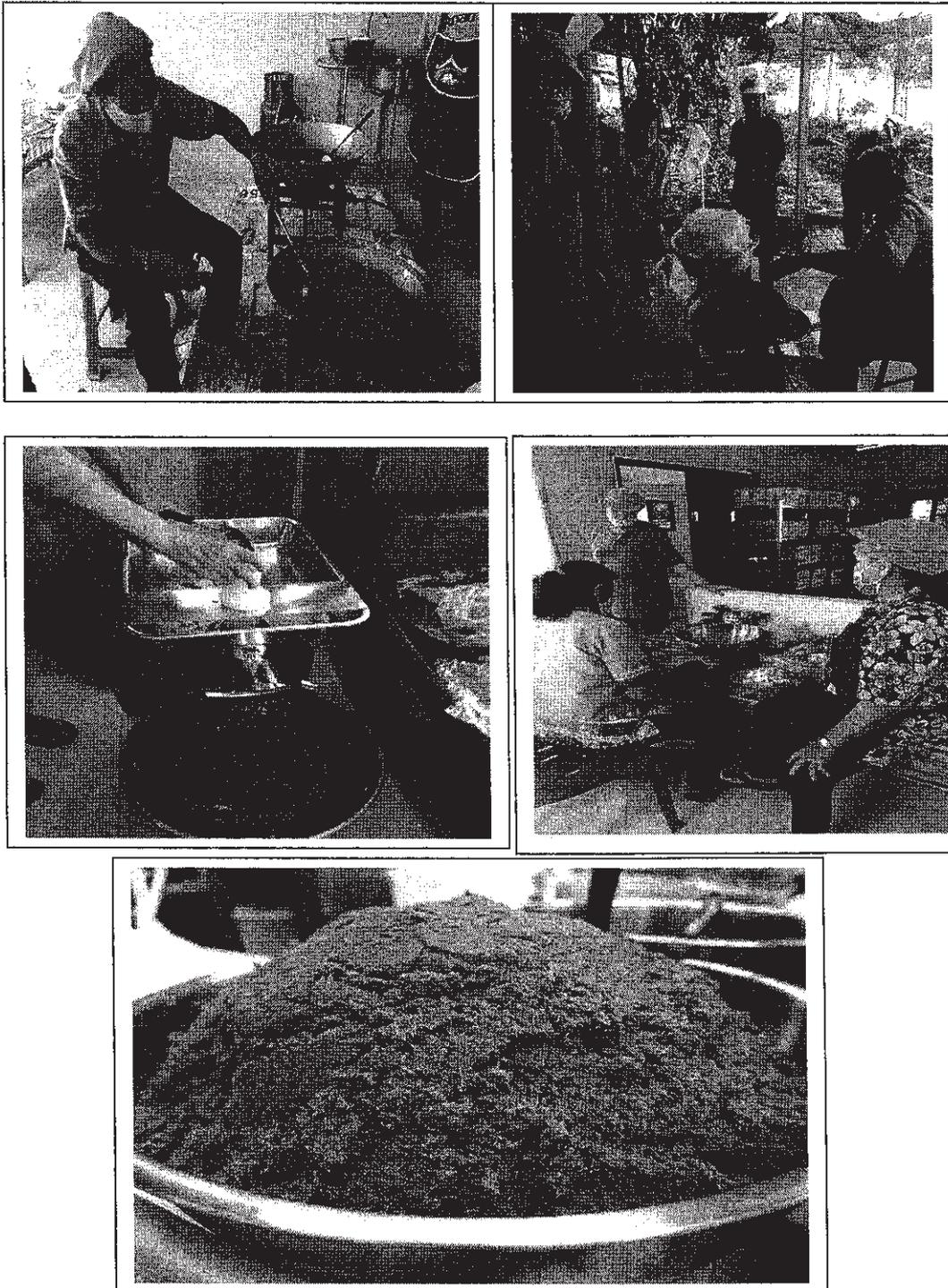
การจัดกิจกรรมภายในวิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัย ตำบลคลองห้า อำเภอกองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยจะมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยอาศัยการจัดกิจกรรมในบริเวณบ้านพักของกำนันศรีนวล เป็นที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ตำบลคลองห้า แบบเกษตรอินทรีย์ ที่ได้รับรางวัลในปี พ.ศ.2557 ทำให้เป็นสถานที่ของการทำเกษตรอินทรีย์ การสอนการทำปุ๋ยหมัก การปลูกผักปลอดสารเคมี จนทำให้ในบริเวณคลองห้า มีหลายพื้นที่ที่เจ้าของที่ดินหันมาทำเกษตรอินทรีย์ จึงทำให้กำนันศรีนวลสามารถดำเนินการส่งผักปลอดภัยขายที่ห้างฟิวเจอร์พาร์ก-รังสิต ตลอดเวลาปีครึ่งจนก่อนเกิดโควิด 19 ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2563 จึงได้หยุดการขายไป นอกจากนี้ยังจัดทำฐานการเรียนรู้ แต่ละด้านอื่น เช่น ถ้ามีผู้สนใจหรือนักท่องเที่ยวมาขอชม การเพาะเห็ดชนิดต่างๆ ทางวิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัย ตำบลคลองห้า จะใช้พื้นที่อาคารในบ้านของกำนันศรีนวลเป็นแหล่ง

เรียนรู้และจัดอบรม หรือการจัดอบรมการทำปุ๋ยหมักเป็นต้น ในส่วนของวิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัย ตำบลคลองห้าก็จะใช้อาคารบ้านพักของ คุณปราณี กรदनวม เป็นแหล่งผลิตหมักกรอบ และน้ำพริกประเภทต่างๆได้แก่น้ำพริกปลาอย่าง น้ำพริกชนิดต่างๆ ซึ่งอยู่ฝั่งตรงข้ามกับบ้านกำนันศรีนวล นอกจากนี้มีพื้นที่ทำเกษตรปลอดภัยซึ่งจะเป็นการปลูกผักปลอดสารเคมี ในพื้นที่ที่ติดกับวิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัย ตำบลคลองห้า ยังมีกิจกรรม

การพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์และพัฒนาธุรกิจชุมชนของวิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัย ตำบลคลองห้า จังหวัดปทุมธานี

จากการลงพื้นที่ของคณะผู้วิจัย สำหรับวิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัย ตำบลคลองห้า จังหวัดปทุมธานี จากการสัมภาษณ์ พบว่า วิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัย มีความเข้มแข็งสามารถรวมตัวผลิตหมักกรอบ และน้ำพริกปลาอย่าง น้ำพริกปลาร้า ฯลฯ โดยสามารถทำให้สมาชิกที่เป็นกลุ่มแม่บ้าน ประมาณ 7-9 คน มาร่วมกันผลิตสินค้าเพื่อขาย แม้ในช่วงที่เกิดโรคระบาดโควิด 19 จะมีการหยุดไปแต่ก็มาเริ่มในเดือนมิถุนายน 2563 ที่เริ่มมีการทำของไปขายยังปั้มน้ำมัน ปตท.บนถนนสายคลองห้า สำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือต้องการเพิ่มเติมความรู้ด้านใดบ้างในการดำเนินธุรกิจวิสาหกิจชุมชน พบว่า กลุ่มมีการผลิตน้ำพริกแกง และมีวัตถุดิบ คือ พริก หอม กระเทียม ข่า และตะไคร้ เป็นต้น เนื่องจากมีความต้องการของลูกค้าหลายคนที่ต้องการจะซื้อพริกแกงเขียวหวาน กับทางวิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัย และกลุ่มมองว่าถ้าสามารถผลิตน้ำพริกแกงเขียวหวานขายสามารถเป็นการสร้างอาชีพที่เพิ่มขึ้นให้กับสมาชิก

คณะผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญได้เข้าไปให้ความรู้กับกลุ่มในเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์และพัฒนาธุรกิจชุมชน ให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัย ตำบลคลองห้า จังหวัดปทุมธานี โดยการพัฒนานั้นนำวัตถุดิบที่มีอยู่มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ คือ น้ำพริกแกงเขียวหวาน ในการพัฒนาครั้งนี้ได้นำความร่วมมือกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบลผักชี หมู่ที่ 12 ตำบลระแหง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นกลุ่มแม่บ้านที่มารวมตัวกันผลิตน้ำพริกแกง และทำขายส่งให้กับรถกับข้าว มีการผลิตน้ำพริกแกงประเภทต่าง ๆ เช่น แกงเผ็ด แกงเขียวหวาน แกงส้ม เป็นต้น ผู้วิจัยจึงดำเนินการติดต่อกับประธานกลุ่มวิสาหกิจเกษตรกรตำบลผักชี (นางอำนวย ชาวละเอียด) ให้ส่งสมาชิกที่มีความเชี่ยวชาญในการทำน้ำพริกแกงเขียวหวานมาเป็นวิทยากรให้กับ วิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัย ตำบลคลองห้า ในวันที่ 10 มิถุนายน 2563 โดยสนทนากันว่า วิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัย ตำบลคลองห้า จะสามารถผลิตพริกแกงเขียวหวานได้ เพราะในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัย ตำบลคลองห้า มีอุปกรณ์และวัตถุดิบครบ เช่น เครื่องบดพริกแกง อุปกรณ์ที่จะทำแกงเขียวหวาน รวมถึงวัตถุดิบในการผลิต เช่น พริก ข่า ตะไคร้ เป็นต้น อุปกรณ์ทุกอย่างเหมาะสมเพราะไม่ต้องซื้ออุปกรณ์ใหม่ เพียงแต่ต้องหาสูตรที่รสชาติถูกใจคนในพื้นที่และเหมาะสมมาผลิตขาย

ภาพที่ 19 กิจกรรมการพัฒนา น้ำพริกแกงเขียวหวาน

ตารางที่ 11 สูตรการทำพริกแกงเขียวหวาน

ส่วนผสมการทำเครื่องแกง	จำนวน
พริกชี้หนูเขียว	1.5 กิโลกรัม
พริกชี้หนูหอม	7 ซีด
กระเทียม	7 ซีด
หอมแดง	4 ซีด
ข่า	3 ซีด
ตะไคร้	4 ซีด
ผิวมะกรูด	1.5 ซีด
กะปิ	2 ซีด
เกลือ	2 ซีด

วิธีการทำน้ำพริกแกงเขียวหวาน

1. นำวัตถุดิบมาล้างทำความสะอาด
2. นำส่วนผสมทั้งหมดมาคลุกเคล้ารวมกัน
3. นำส่วนผสมที่เคล้ารวมกันมาเข้าเครื่องปั่น 4 ครั้ง
4. ตั้งกระทะใส่น้ำมันพืช เมื่อร้อนได้ที่นำเครื่องพริกแกงที่บดไว้แล้วเทใส่กระทะ ผัดจนพริกแกงส่งกลิ่นหอม
5. นำน้ำพริกที่ผัดแล้วทิ้งให้เย็น จากนั้นบรรจุใส่บรรจุภัณฑ์ ลงในถุง

สรุปการพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์และพัฒนาธุรกิจชุมชน คณะผู้วิจัยได้ให้ความรู้เรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม การคำนวณต้นทุน และการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากวัตถุดิบหลักของกลุ่มที่มีคือ พริก ข่า ตะไคร้ มะกรูด เป็นต้น นำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ โดยนำวัตถุดิบหลักที่ได้กล่าวมาแล้วนำไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ คือ น้ำพริกแกงเขียวหวาน ในการพัฒนาครั้งนี้เกิดจากความต้องการของผู้บริโภคที่ต้องการซื้อจากกลุ่ม แต่เนื่องจากกลุ่มไม่มีน้ำพริกแกงเขียวหวาน จึงนำมาด้วยข้อสรุปของกลุ่มที่ให้คณะผู้วิจัยร่วมพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ขึ้นมา นอกจากนี้คณะผู้วิจัยยังให้ความรู้ในการคำนวณต้นทุนให้กับกลุ่ม และแนะนำให้รู้จักกลุ่มที่ทำการผลิตเครื่องแกงเผ็ด แกงเขียวหวาน คือ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบลฝักขี้หมูที่ 12 ตำบลระแหง อำเภอสามหมื่น จังหวัดปทุมธานี เพื่อในอนาคตอาจเกิดการเชื่อมโยงการสร้างเครือข่ายของกลุ่มน้ำพริกแกงเผ็ดแบบต่าง ๆ ได้

4.1.3 ศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชน ตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี สภาพทั่วไปของตำบลคลองหก

เดิมตำบลคลองหกมีชื่อเรียกว่า “ตำบลตะเคียน” ขึ้นอยู่กับอำเภอบางหวาย เมืองธัญบุรี (จังหวัดปทุมธานี ปี 2475) ต่อมาได้เปลี่ยนเป็น อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี สภาพพื้นที่เดิมเป็นที่ราบลุ่ม บางแห่งเป็นป่าทึบ ประกอบด้วยพันธุ์ไม้นานาชนิด มีสัตว์ป่าชุกชุม อยู่ตอนใต้ของทิศตะวันออกเฉียงของอำเภอ การกระจายตัวของประชาชนอยู่เป็นแห่ง ๆ ประกอบอาชีพล่าสัตว์ ทำไร่เลื่อนลอย การเดินทางลำบากยากยิ่ง ประชาชนจึงเดินทางด้วยการใช้ช้าง ม้า เป็นพาหนะ ต่อมาเมื่อมีคนเข้ามาอาศัยอยู่มากขึ้น สภาพพื้นที่เดิมก็ได้แปรสภาพเป็นพื้นที่ราบทั้งหมด และบางแห่งเป็นป่าละเมาะ ประชาชนเริ่มรู้จักเพาะปลูกเป็นที่เป็นที่ทาง มีการเลี้ยงสัตว์ต่อเนื่องไปจรดเขตพื้นที่ทุ่งหลวง(อำเภอธัญบุรีในปัจจุบัน) จนกระทั่งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำริว่า ควรจะทำประโยชน์แก่ประชาราษฎร์ในด้านการเกษตรให้มากที่สุด จึงโปรดเกล้าให้ “บริษัทชุดคลองและคูนาสยาม” ริเริ่มการชุดคลองส่งน้ำชลประทานขึ้นมา ในบริเวณท้องทุ่งนี้ คลองแรกเรียกว่า “คลองรังสิตประยูรศักดิ์” และคลองซอยจากคลองรังสิตประยูรศักดิ์ไปทางทิศเหนือและทิศใต้ข้างละ 20 คลอง รวมเป็น 40 คลอง มีขนาดกว้างตั้งแต่ 3 – 5 วา ลึกตั้งแต่ 3 – 5 ศอก สำหรับตำบลบึงตะเคียน(ตำบลคลองหกในปัจจุบัน) มีพื้นที่อยู่ระหว่างคลองซอยที่ 6 ฝั่งตะวันตกถึงคลองแอน 5 ระยะทาง 1,200 เมตร และถึงคลอง 7 ฝั่งตะวันตก ทำให้พื้นที่เดิมซึ่งเป็นป่าดงรกชัฏ ดินดีแต่ขาดน้ำ เพราะไม่มีคลองไหลผ่าน เริ่มมีน้ำมากเพียงพอต่อการเพาะปลูก ประชาชนก็เริ่มเข้ามาหากินและอยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้น

ต่อมาในปี พ.ศ.2486 ทางราชการเห็นว่าสภาพพื้นที่มีคลองซอยต่างๆ แบ่งแยกออกเป็นแต่ละตำบล จึงเห็นควรให้มีการเปลี่ยนชื่อตำบลใหม่ จึงได้ประกาศเปลี่ยนชื่อตำบลใหม่เป็น “ตำบลคลองหก” และต่อมาพื้นที่ตำบลคลองหกมีประชากรและบ้านเรือนมากขึ้น ทางราชการจึงได้ประกาศแบ่งแยกพื้นที่ส่วนหนึ่งของตำบลคลองหก ตั้งแต่คลองแอน 7 ซึ่งห่างจากคลองซอยที่ 6 ประมาณ 1,200 เมตร เป็นตำบลคลองเจ็ด ในปี พ.ศ. 2527 การจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลคลองหก ได้ประกาศจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2538 ตามราชกิจจานุเบกษา 302 ตอนพิเศษ 6 ง วันที่ 3 มีนาคม 2538

องค์การบริหารส่วนตำบลคลองหก ปัจจุบันตั้งอยู่ เลขที่ 16/3 หมู่ที่ 11 บ้านคลองหก ตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี อยู่ทางทิศเหนือของอำเภอคลองหลวง และมีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่างๆ ดังนี้ ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทิศใต้ ติดต่อกับเทศบาลตำบลธัญบุรี อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลคลองเจ็ด อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลคลองห้า อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี มีขนาดและพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลคลองหก มีพื้นที่ประมาณ 37.90 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 23,687.50 ไร่

ประชากร ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลคลองหกมีประชากรทั้งสิ้น จำนวน 11,615 คน แยกเป็นชาย 5,617 คน เป็น หญิง 5,998 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 306 คน /ตารางกิโลเมตร และ

มีจำนวนหลังคาเรือน 5,384 หลังคาเรือน (ข้อมูลจากทะเบียนราษฎรอำเภอคลองหลวง วันที่ 8 เมษายน 2558) เขตการปกครองสามารถ แบ่งประชากรตามออกได้ 14 หมู่ ประชากรในตำบลมีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี เท่ากับ 98,062.- บาท

1. ด้านคมนาคม

ตำบลคลองหกอยู่ห่างจากตัวจังหวัดปทุมธานี ประมาณ 47 กิโลเมตร การเดินทางในปัจจุบันสะดวกมาก โดยเดินทางทางรถยนต์ ถนนสายหลักที่ใช้ในการคมนาคม / ขนส่ง คือ ถนนคลองหลวง - หนองเสือ ถนนลาดลูกกา-วังน้อย ถนนวงแหวนรอบนอกฝั่งตะวันออก มีรถประจำทางร่วมบริการผ่านคือสาย รังสิต - หนองเสือ และสาย1156 รังสิต - หมู่บ้านมาลีรัมย์ 5 การเดินทางของราษฎรส่วนใหญ่ใช้รถยนต์และรถจักรยานยนต์ส่วนตัว และรถจักรยานยนต์รับจ้างทั่วไป

2. ด้านโทรคมนาคม

- มีที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข (เอกชน) จำนวน 2 แห่ง
- มีโทรศัพท์ใช้หมู่ 1 - 14 (แค่บางครัวเรือน)
- มีจุดบริการอินเทอร์เน็ตตำบล (อินเทอร์เน็ตระบบความเร็วสูง) จำนวน 1 แห่ง

3. ด้านการไฟฟ้า ทั้ง 14 หมู่บ้าน มีไฟฟ้าใช้ครบทุกครัวเรือน

4. ด้านแหล่งน้ำ

- มีลำคลองส่งน้ำ 2 สาย - มีคลองแอน 2 สาย
- มีคลองข่อยหลายแห่งทุกหมู่บ้าน - มีระบบประปาหมู่บ้าน 14 แห่ง

5. โรงเรียนประถมศึกษา 5 แห่ง (ภาครัฐ)

1. โรงเรียนวัดหว่านบุญ
2. โรงเรียนสันจือทิศ
3. โรงเรียนวัดผลาหาร
4. โรงเรียนเจริญวิทยา
5. โรงเรียนวัดมูลเหล็กและมีโรงเรียนประถมศึกษา 1 แห่ง (ภาคเอกชน)

1. โรงเรียนอุดมศึกษารังสิต

- การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) พริธสาร หมู่ที่ 1
- มีโรงเรียนมัธยมศึกษา 2 แห่ง

1. โรงเรียนวัดมูลเหล็ก ระดับ ม.1 - ม.3 (ขยายโอกาส)

2. โรงเรียนอุดมศึกษารังสิต (ภาคเอกชน)

- โรงเรียนมัศึกษานอกระบบ

1. โรงละครมรดกใหม่ ระดับ ม.1 - ม.6 (นอกระบบ)

2. โรงเรียนพระราหุล (วัดปัญญาบันฑิตาราม) ระดับ ม.1 - ม.6 (กรมศาสนา)

- ระดับอุดมศึกษา 1 แห่ง

1. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

6. อาชีพของประชากร

- ทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก คือ ทำนา ทำสวน ทำไร่ เป็นส่วนใหญ่
- ประกอบอาชีพค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว และโรงงานขนาดเล็กและขนาดย่อม เป็นส่วนน้อย
- มีการเดินทางไปทำงานในโรงงานนอกเขตองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นส่วนน้อย

7. หน่วยธุรกิจในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล

- ธนาคาร 1 แห่ง
- โรงแรม - ไม่มี -
- มีปั้มน้ำมันและก๊าซ 3 แห่ง
- โรงงานอุตสาหกรรม 5 แห่ง

ธุรกิจชุมชนของศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชน ตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

ประวัติชุมชนของตำบลคลองหก

ธุรกิจชุมชนของตำบลคลองหก ที่เป็นเกษตรอินทรีย์ ด้วยการติดต่อเกษตรกรจังหวัดและเกษตรอำเภอ พบว่า ธุรกิจอดุลย์คลองหลวง ฟาร์มเห็ด ที่อยู่ในศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชนในหมู่ที่ 14 ตำบลคลองหก เป็นกลุ่มธุรกิจเกษตรอินทรีย์ตามเงื่อนไขที่ตั้งไว้ จึงได้เข้าสำรวจพื้นที่พร้อมทั้งสัมภาษณ์เชิงลึกกับเจ้าของธุรกิจอดุลย์คลองหลวง ฟาร์มเห็ด และสอบถามถึงความต้องการที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ ของธุรกิจว่าต้องการที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ ประเภทใด เพื่อจะได้มีความต้องการที่ตรงกัน และเพื่อให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สามารถนำมาเพิ่มมูลค่าได้ จากการสัมภาษณ์นายอดุลย์ วิเชียรชัย พบว่า ในปี พ.ศ.2557 ได้ออกจากงานกลับมาอยู่บ้านที่หมู่ 14 ตำบล คลองหก อำเภอ คลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ซึ่งมีคุณแม่เป็นเกษตรกรปลูกข้าว ด้วยนายอดุลย์ได้เรียนจบ วิศวกรรมศาสตร์ ทำให้มีความคิดสร้างสรรค์ในการหาอาชีพเพิ่มขึ้นด้วยการปลูกเห็ด จนมีความสามารถและมีการปลูกเห็ดหลายประเภท เช่นเห็ดภูฐาน เห็ดนางฟ้า เห็ดหลินจือ ฯ จนเป็นอาชีพได้อีก ทั้งมีคุณแม่นอกจากจะเป็นชาวนาแล้วยังมีอีกอาชีพคือ ขายอาหารในโรงเรียนมูลเหล็กที่มีพื้นที่อยู่ใกล้เคียงกัน ทำให้ครอบครัวไม่มีปัญหาด้านการตลาด เพราะเช่นปลูกเห็ดก็สามารถนำไปเพิ่มมูลค่า ผลิตภัณฑ์สินค้าอื่นๆที่ต่อจากเห็ด ทำให้คุณอดุลย์ มีความคิดที่ต้องการจะจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ สัมมาชีพชุมชนตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวงจังหวัดปทุมธานี ในปีพ.ศ.2559 คำว่า“สัมมาชีพ” ในความหมายที่ว่าชุมชนไม่ควรเบียดเบียนผู้อื่น มีความสามารถดูแลตนเองด้วยการใช้จ่ายในยอดของ รายได้ เพื่อไม่ให้เกิดการก่อหนี้ และที่สำคัญที่สุดก็คือการดูแลสุขภาพสิ่งแวดล้อม จากแนวคิดนี้ทำให้นาย อดุลย์หันมาสนใจในการปลูกพืชอินทรีย์ ไม่ใช่ปุ๋ยเคมี เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม ประกอบกับการกลับมา อยู่บ้านซึ่งมีคุณแม่เป็นชาวนา ซึ่งเป็นอาชีพที่ต้องอยู่กลางแจ้ง คุณอดุลย์จึงไปอบรม และหาอาชีพ เสริม ด้วยการปลูกเห็ด สำหรับเห็ดที่ปลูกมีหลายประเภทด้วยกัน เช่นเห็ดนางฟ้า (ภูฐาน) เห็ด หลินจือ เห็ดฟาง เห็ดหลินจือ เป็นต้น ด้วยความเป็นคนใฝ่หาความรู้ และต้องการเผยแพร่งานหลัก เศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถ บพิตร รัชกาลที่ 9 ที่ทรงประทานให้แก่ประชาชนชาวไทย หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งถึงแนวการ

ดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ องค์กรประกอบด้วยคุณสมบัติ ดังนี้

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

3. ภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งมี เงื่อนไข ของการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง ๒ ประการ ดังนี้

1. เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในการปฏิบัติ

2. เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักใน คุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

ในปีพ.ศ.2559 คุณอดุลย์ และสมาชิกที่อาศัยในหมู่ที่ 14 ได้ร่วมกันจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ สัมมาชีพชุมชน ตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้วยสมาชิกจำนวน 70 คน โดยตั้งเป้าหมายว่าให้เป็นสถานที่เรียนรู้ และเป็นศูนย์กลางที่จะรวบรวมข้อมูลข่าวสารของชุมชนในด้านการประกอบอาชีพของชุมชน เป็นแหล่งสร้างโอกาสอาชีพ และการถ่ายทอด ตลอดจนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ต่างๆ ภูมิปัญญา ค่านิยม เอกลักษณ์ของชุมชน เพื่อให้ความรู้เหล่านี้เป็นประโยชน์กับชุมชน สังคม และเป็นการสร้างเครือข่ายภายในชุมชน ให้สามารถแก้ไขปัญหาพัฒนาอาชีพของคนในชุมชนให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และสามารถพึ่งพาตนเองได้ อันจะทำให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยเริ่มจากเป็นศูนย์ของชุมชนในหมู่ที่ 14 ก่อนเป็นการสร้างความผูกพันของคนในชุมชนก่อน โดยสร้างในบริเวณพื้นที่ของคุณอดุลย์ เพื่อให้ประชาชนทั้งภายในและภายนอกสามารถใช้เป็นสถานที่ฝึกอบรมทุกด้าน ประกอบด้วยหลักสำคัญดังนี้

- 1.เป็นแหล่งเรียนรู้ทุกด้าน ทุกรูปแบบ ที่เน้นการเรียนการสอนในห้องเรียน
- 2.เป็นศูนย์กลางที่ประชาชนในชุมชนสามารถเข้ามาเรียนรู้ ค้นคว้าหาความรู้
- 3.เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน เพื่อประชาชน

ภาพที่ 20 ศูนย์เรียนรู้สหวิชาชีพชุมชนตำบลคลองหก จังหวัดปทุมธานี

จากหลักสำคัญต่างๆ เหล่านี้ ทำให้ศูนย์เรียนรู้สหวิชาชีพที่ยึดหลักไว้ว่า “จะไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นๆ ทั้งจะรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชน” ด้วยความคิดที่เป็นต้นแบบในการยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ว่าจะมีส่วนช่วยให้สังคมมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยสมาชิกจะได้มีโอกาสเสริมคือการปลูกเห็ด และสิ่งสำคัญคือการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากวัตถุดิบ คือเห็ด

การบริหารจัดการธุรกิจชุมชนแบบเกษตรอินทรีย์ของศูนย์เรียนรู้สหวิชาชีพชุมชน เนื่องจากเดิมบริเวณพื้นที่เหล่านี้ปลูกข้าวขาย และเป็นชาวนา มีบางคนที่แปลงจากที่นาไปปลูกสวนมะม่วงบ้าง แต่การรวมกลุ่มมีน้อย จนคุณอดุลย์ที่เป็นลูกชายของคุณคณิง วิเชียรชัย ที่เป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ ทั้งมีการศึกษาระดับปริญญาตรีด้านวิศวกรรม จึงทำให้สนใจจะกลับมาช่วยพัฒนาชุมชนในหมู่ 14 ของตำบลคลองหก ด้วยมีความคิดที่จะช่วยชาวบ้านในหมู่นี้ การสร้างศูนย์เรียนรู้ขึ้นมาเพื่อเป็นแหล่งรวมตัวของคนในชุมชน ซึ่งศูนย์เรียนรู้สหวิชาชีพชุมชน ตำบลคลองหก มีระบบการพัฒนาธุรกิจ โดยพิจารณาจากปัจจัยผลักดันด้านเศรษฐกิจชุมชน ที่ประกอบด้วยกลุ่มสมาชิกและผู้นำซึ่งพบว่า ผู้นำ (นายอดุลย์) มีศักยภาพที่สูงมาก เพราะมีความเข้าใจวิธีการรวมกลุ่ม และมีความพยายามในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ทั้งระดมชุมชนให้ช่วยกันดำเนินกิจกรรมชุมชน โดยให้ใช้พื้นที่ของตนในการสร้างศูนย์เรียนรู้ และตั้งกลุ่มผลิตเห็ด ผู้นำมีความคิดว่า เห็ดเป็นสินค้าที่ผลิตได้ในต้นทุนที่ไม่มาก อีกทั้งผลผลิตก็สามารถนำไปต่อยอดทำอาหารขาย ผู้นำ (นายอดุลย์) ยังสามารถวางแผนระดมเงินทุนจากคนในชุมชน

การบริหารงานของโครงสร้าง จะประกอบด้วยกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาความรู้ของคนในชุมชน ด้วยการให้ความรู้เรื่องหลักเศรษฐกิจพอเพียง การสร้างบรรยากาศให้เป็นแหล่งเรียนรู้
2. การจัดตั้งธุรกิจอตุลย์คลองหลวง ฟาร์มเห็ด โดยเห็นว่าการทำฟาร์มเห็ดจะทำให้เกิดการห่างไกลจากสารเคมี ประกอบการทำวิสาหกิจชุมชนได้รับความช่วยเหลือจากเกษตรอำเภอ และเกษตรจังหวัด ที่จะช่วยจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน
3. ด้านการเงิน มีการจัดบัญชี รายรับรายจ่าย ของวิสาหกิจชุมชน เพื่อจะได้อ่านว่ามีกำไรเท่าไร ต้นทุนเท่าไร อีกทั้งจะได้เป็นแหล่งเรียนรู้แก่ชุมชนอื่นๆ
4. การจัดกิจกรรมภายในศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชน ตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยจะมีการจัดกิจกรรมต่างๆ โดยจัดทำฐานการเรียนรู้ เช่น การเพาะเห็ด ชนิดต่างๆ

สมาชิกของศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชน ตำบลคลองหก

จำนวนสมาชิกของศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชน ตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง ประกอบด้วยสมาชิกมากกว่า 70 คน ส่วนใหญ่จะมีบ้านพักอาศัยตั้งอยู่ในบริเวณใกล้ๆกับศูนย์เรียนรู้ สัมมาชีพชุมชน ตำบลคลองหก และเป็นกลุ่มคนที่เป็นคนในชุมชนหมู่ 14 สำหรับสมาชิกที่มีส่วนในการดำเนินกิจการของศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชน ตำบลคลองหกจะประกอบด้วยกรรมการ 25 คน ดังนี้

1. อตุลย์ วิเชียรชัย	ประธาน
2. บุญฤทธิ์ แดงแก้ว	กรรมการ
3. นงนุช รื่นมิตร	กรรมการ
4. ภูซงค์ หนูสิงห์	กรรมการ
5. สุขสรร สังก์ประไพ	กรรมการ
6. สุดใจ ยี่แก้ว	กรรมการ
7. สุนีย์ สังก์ประไพ	กรรมการ
8. คำนิง มีชูเชาว์	กรรมการ
9. ทูเรียน ศรีสมบูรณ์	กรรมการ
11. วาสนา ม่วงไม้	กรรมการ
12. ร้าเพย คุ่มคง	กรรมการ
13. ชวิญเรือน ฉิมคราม	กรรมการ
14. ประทุมทิพย์ ครุจรรย์	กรรมการ
15. ยุพดี ไพโรสิงห์ขร	กรรมการ
16. สมพิศ อิ่มทอง	กรรมการ
17. ฌัฐพงษ์ ญาณลาพ	กรรมการ
18. วิภารัตน์ ศาสตร์ศรีเมือง	กรรมการ
19. สมชาย ฉิมคราม	กรรมการ

20.ลักขณา สโมสร	กรรมการ
21.พนม มีชูเชาว์	กรรมการ
22.บุญเดือน สว่างเนตร	กรรมการ
23.สุภาวดี ครองสิงห์	กรรมการ
24.คณิง วิเชียรชัย	กรรมการ
25.สมศรี ศาสตร์ศรีเมือง	กรรมการ

ผลิตภัณฑ์ของศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชน

สำหรับสินค้าที่มีจำหน่ายในศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชน เนื่องจากศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชน เกิดขึ้นในปี พ.ศ.2559 ภายหลังจากอดุลย์คลองหลวงฟาร์มเห็ด ซึ่งตั้งมาตั้งแต่ พ.ศ.2557 ดังนั้น ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ที่ผลิตขึ้นคือเห็ดชนิดต่างๆ เช่นเห็ดนางฟ้าภูฎาน เห็ดหลินจือ เห็ดนางรมฮังการี เป็นต้น จากการผลิตเห็ดและก้อนเชื้อเห็ดทำให้อดุลย์คลองหลวงฟาร์มเห็ด กลายเป็นแหล่งเรียนรู้การเพาะเห็ด ให้แก่ชุมชนในคลองหกและคลองอื่น ๆ ในบริเวณใกล้เคียง เมื่อเห็ดคือวัตถุดิบของศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชน ทำให้เกิดความคิดต่อยอดในการผลิตสินค้าแปรรูปจากเห็ด เช่น ข้าวเกรียบเห็ด มีจำหน่ายทั้งที่ทอดแล้วและเป็นแผ่นดิบที่ยังไม่ทอด การทำพิซซ่าหน้าเห็ด การทำน้ำเห็ด นอกจากนี้ ยังมีการจักสานผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ นำมาสานเป็นตะกร้า ชะลอม เพื่อไว้เป็นบรรจุภัณฑ์สำหรับใส่ผลิตภัณฑ์อื่น ๆ การทำขนมไทย ปลากัด การทำน้ำสมุนไพร เป็นต้น

ด้านการเงินศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชน

มีการจัดบัญชีรายรับรายจ่าย ของอดุลย์คลองหลวงฟาร์มเห็ด เพราะต้องการจะทราบถึงยอดการผลิตในแต่ละเดือน และยอดต้นทุน เพื่อนำมาหากำไรที่เกิดขึ้นจากธุรกิจชุมชน และแบ่งปันให้แก่สมาชิก ซึ่งเมื่อปีที่แล้วมีผลกำไร ประมาณ 200,000 บาท แต่กำไรไม่ใช่สิ่งที่ศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชนต้องการ เพราะโดยหลักการศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชนต้องการที่จะขยายความรู้ในการผลิตสินค้า ให้กับสมาชิกเพื่อพัฒนาให้สมาชิกสามารถผลิตสินค้าส่งขาย อันเป็นการสร้างรายได้ให้เพิ่มขึ้น

ยกตัวอย่างเช่น ราคาของก้อนเห็ด ขายก้อนละ 8 บาท ถูกกว่าที่สมาชิกจะไปซื้อที่ตลาดไท การขายเห็ดที่เกิดขึ้น ถ้าเป็นเห็ดสดจะขายได้กิโลกรัมละ 70 บาท ทำให้รายได้เกิดขึ้นเพราะสามารถเก็บเห็ดได้ทุก ๆ 4 ชั่วโมง สามารถเพิ่มรายได้ขึ้นไม่น้อยกว่าเท่าของเงินทุน การสร้างศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชนให้เป็นที่รู้จักและเพื่อเผยแพร่ข้อมูลอาชีพต่างๆ ตามที่ศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชนตั้งมา เพื่อให้กลุ่มและคนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นเป็นสิ่งที่ประธานของศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชน นอกจากนี้ยังมีการผลิตสินค้าต่อยอดจากเห็ด เช่น ผลิตข้าวเกรียบเห็ด ถ้าทอดแล้วขายถุงละ 35 บาท ส่วนข้าวเกรียบดิบที่ยังไม่ทอดขายกิโลกรัมละ 150 บาทเหมือนกัน ผู้ซื้อสามารถนำไปทอดได้ข้าวเกรียบทอด 30 ถุงทำให้ขายได้ประมาณ 1,000 บาท

ภาพที่ 21 ผลิตภัณฑ์ของศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชน

ด้านกิจกรรมของศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชน

เนื่องจากศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชนกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของชุมชนในตำบลคลองหก และของอำเภอคลองหลวง โดยจะมีนักเรียน นักศึกษา และชุมชนมาเรียนรู้โดยสามารถฝึกอาชีพ โดยติดตามคุณอดุลย์ สำหรับการฝึกอาชีพจะมีฐานให้เรียนรู้หลายฐานดังต่อไปนี้

1. ฐานที่ 1 ทำก้อนเห็ดและวิธีการเลี้ยงเห็ด ในการทำก้อนเห็ดเกิดจากการฝึกและศึกษาวิธีการปลูกเห็ด ทั้งการทำอย่างไรให้เห็ดมีผลผลิตตลอดเวลา ส่วนผสมของการผลิตก้อนเห็ด ประกอบด้วย ซีลี้อย 100 กิโลกรัม รำละเอียด 7 กิโลกรัม ปูนไม้ 1 กิโลกรัม ยิปซั่ม 2 กิโลกรัม ปูนขาว 2 กิโลกรัม กระทึนป่นและข้าวโพดอย่างละ 1 กิโลกรัม นอกจากนี้ใส่น้ำหมักที่ทำจากปุ๋ยอินทรีย์ ซึ่งก้อนเห็ดที่ทำจะขายก้อนละ 8 บาท นอกจากนี้มีการสอนทำฮอโมนที่ไว้ฉีดใส่เพิ่มให้ก้อนเห็ดออกเห็ดมาทุก 4 ชั่วโมง

2. ฐานที่ 2 การผลิตสินค้าต่อยอดจากเห็ดเช่นข้าวเกรียบเห็ด สำหรับฐานนี้จะสอนการทอดเห็ด ซึ่งเห็ดมีราคาถุงละ 35 บาท การสอนวิธีการทำข้าวเกรียบจากเห็ดจะทำให้ ทำให้ผู้ที่มาศึกษาดูงานได้เข้าใจว่าถ้าผู้ผลิต สามารถทำสินค้าต่อยอดจากวัตถุดิบของตน จะทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น เช่นการผลิตก้อนเห็ดมีทุนก้อนละ 8 บาท ผลิตเห็ดสดขายได้กิโลกรัมละ 70 บาท เก็บได้ทุกๆ 4 ชั่วโมง แต่ถ้า

นำเห็ดมาผลิตเป็นข้าวเกรียบ สามารถขายข้าวเกรียบเห็ดถุงที่ยังไม่ทอดถุงละ 150 บาท จากนั้นถ้า นำมาทอด จะขายได้ประมาณ 1000 บาท

3. ฐานที่ 3 การผลิตของชำร่วยและที่ตั้งโชว์ จากกะลามะพร้าว เนื่องจากกะลามะพร้าวมี จำนวนมากทำให้คุณอดุลย์ มีความคิดที่จะนำวิทยากรชาวบ้านที่มีความสามารถในการผลิตสินค้าเช่น ของชำร่วยจากกะลา สามารถขายได้ อันละ 39 บาท ส่วนการทำเป็นรูปสัตว์สำหรับตั้งโชว์จะขายได้ แพงขึ้นเป็นตัวเลข 150 บาท ซึ่งส่วนนี้เป็นการทำโดยนักเรียนจากโรงเรียนมูลเหล็กที่อยู่ข้างๆศูนย์ เรียนรู้สัมมาชีพชุมชน ซึ่งสามารถช่วยให้นักเรียนมี

4. ฐานที่ 4 การผลิตหัตถกรรมจากไม้ไผ่ เช่นชะลอม โดยมีรูปแบบต่างๆ ให้สามารถนำไปใช้ บรรจุน้ำดื่มที่ผลิตหรืออาจมีคนสั่งซื้อ ไปใช้ในการบรรจุผ้าขนหนู ซึ่งจะเป็นช่วงมีเทศกาล เช่นปีใหม่ หรืองานอื่นๆ ซึ่งเคยมีผู้สั่งมาครั้งละ 3000 อัน

5. ฐานที่ 5 เศรษฐกิจพอเพียง หรือ บางครั้งเรียกว่า ป่าสามอย่างประโยชน์สี่อย่าง สำหรับ ป่าสามอย่างได้แก่ 1) ป่ากินได้ จะปลูกพืชสมุนไพร (ผักข่า ดาวอินคา ตรีโครี โทรพาลาฯ) ผักและ ผลไม้ 2) ป่าใช้สอย 3) ป่าอยู่ได้ ทำให้เกิดประโยชน์คือเกิดร่มเงา ทำให้ไม่ร้อน การทำปุ๋ยอินทรีย์ การ ปลูกต้นไม้ให้มีหลายระดับ นอกจากนี้มีการเลี้ยงไก่ และเป็ด เพื่อผลิตไข่ไก่และไข่เป็ด

6. ฐานที่ 6 การฝึกการทำขนมไทย สำหรับฐานนี้ จะสอนการทำขนมไทยเช่น ขนมใส่ไส้ เป็น ต้น นอกจากนี้ยังมีการสอนทำขนมเค้ก สำหรับอาหารว่าง ของกลุ่มที่มาเข้าการเรียนรู้จากศูนย์

ภาพที่ 22 กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชน

การพัฒนาธุรกิจโดยการใช้ความรู้ของศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชน ตำบลคลองหก
กิจกรรมที่เกิดขึ้นในศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชนตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวงจังหวัด
ปทุมธานี ประกอบด้วย

1. จัดให้มีกิจกรรมการเรียนรู้ การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ตลอดจนการฝึกอบรม ศึกษาดูงาน ปรึกษาหารือ และการเรียนรู้ด้านต่างๆ ทั้งในศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชนและนอกศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชน
2. เป็นศูนย์รวมของข้อมูล เช่น ข้อมูลสัมมาชีพ กลุ่มอาชีพ และอื่นๆ รวมทั้งข่าว สารระความรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้เท่าทันสถานการณ์ของโลก
3. เป็นแหล่งรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้าน องค์ความรู้ที่กระจายในชุมชน และจัดหมวดหมู่ มีความชัดเจนเป็นรูปธรรมที่ประชาชนสามารถเข้าไปสืบค้น ศึกษา และเรียนรู้ได้ตลอดเวลา
4. เป็นศูนย์กลางในการจัดการความรู้ที่ดำเนินการโดยประชาชนและเพื่อประชาชน
5. เป็นศูนย์ประสานและบูรณาการการทำงานของทุกภาคส่วน ภาคประชาชน ได้แก่ ผู้นำกลุ่ม/องค์กร เครือข่าย ภาคเอกชน และภาคี การพัฒนาภาครัฐ ฯลฯ
6. เป็นสถานที่แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้าน เพราะเป็นสถานที่ที่มีอาคารกว้างขวาง และมีความสะดวกในการถ่ายทอดความรู้

การพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์และพัฒนาธุรกิจชุมชนของศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพ ตำบล
คลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

เนื่องจากเห็ดเป็นอาหารที่มีผู้บริโภค และราคาไม่แพง อีกทั้งเป็นพืชที่ไม่มีสารเคมี จึงเป็น
สินค้าที่ศูนย์เรียนรู้นำมาผลิตและส่งเสริม ให้สมาชิกสามารถจะนำไปเป็นอาชีพได้ อีกทั้งเห็ดมีหลาย
ชนิด เช่น เห็ดนางฟ้า เห็ดเป๋าฮื้อ และดอกเห็ดนางรม ฯลฯ ซึ่งเห็ดเป็นพืชที่สามารถนำมาปรุงเป็น
อาหารได้หลายอย่าง เช่น ยำเห็ด ต้มยำเห็ด หรือนำมาชุบแป้งทอด และอื่นๆ ทำให้คุณอดุลย์นำเห็ด
มาเป็นหลักในการประกอบอาชีพและพัฒนากลุ่ม จนได้ตั้งชื่อฟาร์มของตนเองว่า อดุลย์คลองหลวง
ฟาร์มเห็ด เป็นแหล่งเรียนรู้การเพาะเห็ด การทำก้อนเห็ด และการแปรรูปจากเห็ด จนได้เป็นแหล่ง
เรียนรู้การแปรรูปจากเห็ดชนิดต่างๆ

อาชีพหลักของครอบครัวคุณอดุลย์ คือ สมัยก่อนคุณแม่ทำนาและเป็นแม่บ้านที่ทำอาหารได้
อร่อย อีกทั้งมีที่นาอยู่ติดกับโรงเรียนวัดมูลเหล็ก ตั้งอยู่เลขที่ 121 หมู่ที่ 14 ถนนเลียบบคลองหก ตำบล
คลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ปัจจุบันเปิดสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัย - ระดับชั้น
มัธยมศึกษาตอนต้น มีเขตพื้นที่บริการ 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 12 บ้านเลขที่ 1 - 5 หมู่ที่ 13 และหมู่ที่
14 ตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี มีนักเรียนประมาณ 200 คน ทำให้ครอบครัว
นี้ได้ไปขายอาหารกลางวันในโรงเรียนวัดมูลเหล็ก ซึ่งทำให้สามารถแปรรูปเห็ดไปเป็นอาหารกลางวัน
ในโรงเรียนวัดมูลเหล็ก

ภาพที่ 23 การเพาะเห็ดและการแปรรูปจากเห็ด

คณะผู้วิจัยพร้อมกับกลุ่มผู้นำ ได้ร่วมกันพัฒนาผลิตภัณฑ์จากเห็ด เนื่องจากการเพาะเห็ดมีส่วนที่ถูกคัดทิ้งทุกวัน และจะทำอย่างไรที่จะสามารถสร้างมูลค่าเห็ดที่ถูกคัดทิ้ง จากการประชุมร่วมกันของคณะผู้วิจัยและกลุ่ม พบว่า นำเห็ดที่เหลือจากการคัดทิ้งมาผลิตเป็นอาหารว่าง คือ เค้กชิฟฟอนเห็ด เมื่อผลิตแล้วยังสามารถนำไปขายในโรงเรียนมูลเหล็ก ซึ่งอยู่ติดกับศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชนตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ในราคาชิ้นละ 15 บาท อุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตมีอยู่แล้ว ดังนั้นการผลิตอาหารว่างครั้งนี้ทางกลุ่มไม่มุ่งหวังผลกำไร เนื่องจากต้องการสร้างมูลค่าเพิ่มจากเห็ดที่ถูกคัดทิ้ง และลูกค้ากลุ่มเป้าหมายในครั้งนี้ คือ นักเรียน โรงเรียนวัดมูลเหล็ก

กิจกรรมที่เกิดขึ้นในศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชน

กิจกรรมที่เกิดขึ้นในศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชนตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวงจังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย

1.จัดให้มีกิจกรรมการเรียนรู้ การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ตลอดจนการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและการเรียนรู้ด้านต่างๆ ทั้งในศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชนและนอกศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชน

2.เป็นศูนย์รวมของข้อมูลเช่น ข้อมูลสัมมาชีพ กลุ่มอาชีพ และอื่นๆ รวมทั้งข่าว สารระความรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้เท่าทันสถานการณ์ของโลก

3.เป็นแหล่งรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้าน องค์ความรู้ที่กระจายในชุมชน และจัดหมวดหมู่ มีความชัดเจนเป็นรูปธรรมที่ประชาชนสามารถเข้าไปสืบค้น ศึกษา และเรียนรู้ได้ตลอดเวลา

4.เป็นศูนย์กลางในการจัดการความรู้ที่ดำเนินการโดยประชาชนและเพื่อประชาชน

5.เป็นศูนย์ประสานและบูรณาการการทำงานของทุกภาคส่วน ภาคประชาชน ได้แก่ ผู้นำกลุ่ม/องค์กร เครือข่าย ภาคเอกชน และภาคี การพัฒนาภาครัฐ ฯลฯ

6.เป็นสถานที่แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้าน เพราะเป็นสถานที่ที่มีอาคารกว้างขวาง และมีความสะดวกในการถ่ายทอดความรู้

ผลจากการสัมภาษณ์คุณอดุลย์ ถึงความต้องการที่จะให้นักวิจัยได้ลงไปช่วยในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าหรือต้องการจะให้ช่วยด้านใด ปรากฏว่าคุณอดุลย์มีความต้องการหัตทำเค้ก ชิฟฟอนจากเห็ด เพราะความที่คุณอดุลย์มีหลักของตนคือต้องการจะพัฒนาผลิตภัณฑ์จากเห็ด ดังตัวอย่างที่เคยทำคือ พืชชาหน้าเห็ด ทำเห็ดสวรรค์สมุนไพโร แหนมเห็ดสมุนไพโรเบอร์รี่ ข้าวเกรียบเห็ด เค้กกล้วยหอมเห็ด จะเห็นว่าเห็นความคิดที่ต้องการจะแปรรูปสินค้าที่เกิดจากเห็ด เพื่อจะได้นำไปผลิตขายและให้ความรู้กับสมาชิกที่จะเข้ามาเรียนรู้

ในช่วงเดือนพฤษภาคม 2563 คณะนักวิจัยจึงได้นำวิทยากรที่มีความรู้เกี่ยวกับการทำชิฟฟอนจากเห็ดลงไปสอนให้กับสมาชิกของศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชนตำบลคลองหก แต่เนื่องด้วยติดปัญหาเรื่องโควิด 19 ทำให้ต้องจำกัดสมาชิกให้อยู่ในจำนวนจำกัด แต่การเรียนรู้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดี และได้จัดสูตรการทำชิฟฟอน พร้อมทั้งการคิดต้นทุนในการผลิตให้ด้วย

สูตรการทำชิฟฟอน

ชิฟฟอนเห็ด (สูตร 4 ปอนด์)

ส่วนผสมที่ 1

ส่วนผสม	จำนวน
แป้งเค้ก	80 กรัม
ผงฟู	1/2 ช้อนชา
เบคกิ้งโซดา	1/4 ช้อนชา

ส่วนผสมที่ 2

ส่วนผสม	จำนวน
เกลือ	1/4 ช้อนชา
น้ำตาลทราย	45 กรัม
โยเกิร์ต	15 กรัม
วนิลา	10 กรัม
นมสด	55 กรัม
น้ำมันพืช	40 กรัม
ไข่แดง	3 ฟอง (เบอร์ 1)
เห็ดป่น	50 กรัม

ส่วนผสมที่ 3

ส่วนผสม	จำนวน
ไข่ขาว	3 ฟอง เบอร์ 1
ครีมออฟทาทาร์	1/4 ช้อนชา
น้ำตาลทราย	25 กรัม

ส่วนผสมครีม

ส่วนผสม	จำนวน
วิปปีง	125 กรัม
นม (เย็น)	200 กรัม

วิธีทำ

1. ส่วนผสมที่ 1 นำแป้งร่อนรวมกับผงฟู เบคกิ้งโซดา ร่อนรวมกันสองรอบ
2. ผสมส่วนผสมที่ 2
3. นำส่วนผสมที่ 1 มาผสมกับส่วนผสมที่ 2 คนเร็วๆ ค่อยๆ ตะลอมให้เข้ากันพักไว้ (ในการผสมส่วนผสมต้องรวดเร็วห้ามผสมนานจะทำให้เค้กเหนียว)

4. ไข่ขาว ตีขึ้นฟองหยาบ ใส่ครีมออฟทาทาร์ จนขึ้นฟู ทอยลงในน้ำตาลทีละน้อย ตีจนตั้งยอดอ่อน
5. นำส่วนผสมไข่ขาว นำมาผสมกับส่วนผสมที่ 2
6. อบไฟ 180 องศา ประมาณ 15 – 20 นาที
7. ส่วนผสมครีมนำวิปปิ้งครีมตีผสมกับนมเย็นจนขึ้นฟู

ภาพที่ 24 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาขนมชิฟฟอนเห็ด

สรุปการพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์และพัฒนาธุรกิจชุมชน คณะผู้วิจัยได้ให้ความรู้เรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม การนำผลิตภัณฑ์ที่คิดทิ้งมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อลดการสูญเสีย และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่จากเกษตรอินทรีย์ ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากวัตถุดิบหลักของกลุ่มที่มี คือ เห็ด นำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่เป็นขนมชิฟฟอนเห็ด การพัฒนาครั้งนี้เกิดจากกลุ่มผลิตเห็ดขายเป็นหลักอยู่แล้ว แต่จะมีเห็ดที่ไม่ผ่านเรื่องของรูปร่าง และขนาด ทำให้เกิดการคัดทิ้งทางกลุ่มจึงต้องการใช้ประโยชน์จากการคัดทิ้งของเห็ด ประธานกลุ่มจึงให้คณะผู้วิจัยเข้ามาแก้ไขปัญหานี้จากการสัมภาษณ์จึงได้ข้อสรุปที่จะนำเห็ดมาพัฒนาเป็นอาหารว่าง จึงร่วมกันระหว่างคณะผู้วิจัยและ

กลุ่มพัฒนาวัตถุดิบที่มี คือ เห็ดภูฐาน ร่วมกันพัฒนาเป็นขนมชิฟพอนเห็ด เพื่อสร้างมูลค่าให้กับเห็ด และยังสามารถลดการสูญเสียวัตถุดิบที่ไม่ได้มาตรฐาน นำกลับมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ สามารถสร้างรายได้ให้กับกลุ่มและสมาชิกเพิ่มขึ้นอีกด้วย

4.3. วัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชน สร้างงานสร้างรายได้ให้กับชุมชน

การพัฒนาธุรกิจชุมชนของเกษตรกรอินทรีย์เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชน คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิกของกลุ่ม เพื่อหาผลิตภัณฑ์ที่สมาชิกต้องการจะพัฒนาหรือเพื่อเพิ่มมูลค่า โดยนำผลิตภัณฑ์ที่เป็นเกษตรกรอินทรีย์มาสร้างมูลค่าเพิ่ม เริ่มจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความมั่นใจในการผลิต กลุ่มชุมชนสามารถที่จะนำมาพัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่า สามารถสร้างรายได้ให้กับกลุ่มหรือชุมชน และนำมาขยายตลาดให้กับชุมชนรวมถึงตลาดอื่นๆ ในชุมชนต่อไป

กระบวนการเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชน

1. ทุนชุมชน ประกอบด้วย ทรัพยากรในชุมชนหรือกลุ่ม เอกลักษณ์ของกลุ่ม ภูมิปัญญาของกลุ่ม ทั้ง 3 ทุนนี้เป็นปัจจัยในการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์
2. คุณค่าของผลิตภัณฑ์ คุณค่านี้มาจากความต้องการของผู้บริโภค การพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้องสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ และต้องสามารถสร้างความแปลกใหม่ให้น่าสนใจจึงจะสามารถสร้างงานและสร้างรายได้ให้กับกลุ่ม
3. การคิดสร้างสรรค์ คือ ความคิดริเริ่ม ความคิดในการปรับเปลี่ยน พัฒนาเพื่อสร้างมูลค่า นอกจากนี้การบริหารจัดการ การตลาด และการผลิตสินค้าให้มีคุณภาพ ผลิตภัณฑ์ที่ถูกพัฒนาขึ้นมาใหม่จึงจะสามารถมียอดขายได้ยาวนานเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคตลอดไป
4. กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ คือ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยการนำความรู้และแนวคิด ร่วมกันพัฒนาผลิตภัณฑ์ออกมาให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคและยังสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตที่กลุ่มสามารถผลิตได้

ตารางที่ 12 แสดงกิจกรรมการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชน

พื้นที่	วัตถุดิบของ กลุ่ม	กิจกรรมการสร้าง มูลค่าเพิ่ม	ผลที่ได้รับ
1. ศูนย์เรียนรู้ชุมชน ท่องเที่ยววนวิถี บ้านคลอง สาม ตำบลคลองสาม อำเภอ คลองหลวง จังหวัดปทุมธานี	ไข่ไก่	พัฒนาเป็น ขนมแอสเครอร์	สามารถสร้างมูลค่าเพิ่ม ให้กับไข่ไก่
2. วิสาหกิจชุมชนเกษตร ปลอดภัย ตำบลคลองห้า อำเภอคลองหลวง จังหวัด ปทุมธานี	พริก ข่า ตะไคร้	พัฒนาเป็น พริกแกงเขียวหวาน	สามารถสร้างมูลค่าเพิ่ม ให้กับพืชผักสวนครัว
3. ศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพ ชุมชน ตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัด ปทุมธานี	เห็ดนางฟ้า ภูฐาน	พัฒนาเป็น ขนมชิฟพอนเห็ด	ลดการสูญเสียเห็ดที่คัด ทิ้งจากเห็ดที่ผลิตที่ไม่ ผ่านการผลิตหรือ มาตรฐาน

การสร้างมูลค่าเพิ่ม

1. การสร้างมูลค่าเพิ่มจากการใช้วัตถุดิบจากผลิตภัณฑ์ชุมชน ผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ที่ปลูกแบบธรรมชาติ โดยปราศจากสารเคมีปราบศัตรูพืช พืชสมุนไพรที่นำมาประกอบอาหารในชีวิตประจำวันที่ปลอดภัย สามารถนำมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์สร้างมูลค่าที่ก่อให้เกิดรายได้ การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรให้เป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตทางการเกษตรทั้ง 3 พื้นที่

2. ช่องทางการจำหน่าย เมื่อชุมชนได้ผลิตสินค้าออกมาได้แล้วพร้อมที่จะกระจายสินค้าเข้าสู่ตลาด การเลือกช่องทางจำหน่ายให้เหมาะสมและดีที่สุดสำหรับสินค้าของตน ลักษณะของช่องทางกำหนดรูปแบบให้เป็นช่องทางการจำหน่ายทางตรง (Direct Channel) กับช่องทางการจำหน่ายทางอ้อม (Indirect Channel)

- ช่องทางการจำหน่ายทางตรง (Direct Channel) คือ ช่องทางที่ผู้ผลิตหรือกลุ่มได้ผลิตและจำหน่ายสินค้าหรือบริการไปยังผู้บริโภคโดยตรง โดยไม่ผ่านคนกลาง เช่น ตลาดนัดชุมชน เป็นต้น

- ช่องทางการจำหน่ายทางอ้อม (Indirect Channel) คือ ช่องทางที่ผู้ผลิตหรือกลุ่มได้ผลิตและจำหน่ายสินค้าหรือบริการ ไปยังผู้บริโภคโดยตรง แต่จะจำหน่ายผ่านคนกลางทางการตลาดในรูปแบบต่างๆ เช่น การรับไปขายต่อในตลาดใกล้เคียง เป็นต้น

การสร้างงานสร้างรายได้

จากการที่กลุ่มต้องทำการผลิตเพื่อให้เกิดความชำนาญในส่วนที่ต้องรับผิดชอบ การดำเนินงานของกลุ่มจึงทำให้เกิดการจ้างแรงงานในท้องถิ่น มีการพัฒนาฝีมือแรงงานอย่างต่อเนื่อง การมีกลุ่มจึงสามารถช่วยแก้ปัญหาการว่างงานของคนในชุมชน การดำเนินงานหรือการพัฒนา กลุ่มช่วยส่งเสริมให้คนในชุมชนมีรายได้ โดยเฉพาะสตรีและผู้สูงอายุ ช่วยลดอัตราการว่างงานให้กับชุมชน

โดยเฉพาะแรงงานที่เข้ามาทำประจำจะมีรายได้สม่ำเสมอ เพราะกลุ่มต้องทำการผลิตทุกวัน โดยทางกลุ่มจะมีค่าตอบแทนตามความถนัดและลักษณะของงานซึ่งอาจแตกต่างกันออกไป แรงงานอาจมีรายได้ตั้งแต่ 100 – 200 บาท/วัน การดำเนินงานของกลุ่มส่วนใหญ่มีสภาพการทำงานที่ดี (ไม่หนักหรือลำบากจนเกินไป) มีความปลอดภัย มีความสุขและมีความพอใจในค่าตอบแทนที่ได้รับ

จากกิจกรรมของกลุ่มจะเห็นได้ว่ากลุ่มมีส่วนช่วยให้เกิดการจ้างงานและสร้างรายได้ให้กับชุมชน ทำให้คนในชุมชนมีงานทำและมีรายได้เพิ่มมากขึ้น มีเงินหมุนเวียนในชุมชน การดำเนินงานของกลุ่มมีบทบาทในการสร้างงานและรายได้ให้กับคนในชุมชน ทำให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจชุมชน

ตารางที่ 13 แสดงรายได้ของกลุ่มก่อนพัฒนาและหลังพัฒนา

พื้นที่	รายได้ของกลุ่มก่อนพัฒนา	รายได้ของกลุ่มหลังพัฒนา
1. ศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยว นวัตวิถี บ้านคลองสาม ตำบล คลองสาม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี	20,000 – 25,000 บาท/เดือน เฉลี่ยได้วันละ 200– 400 บาท/ วัน	รายได้เพิ่มขึ้นเฉลี่ย 36%/เดือน เฉลี่ยได้วันละ 300 บาท/วัน
2. วิสาหกิจชุมชนเกษตร ปลอดภัย ตำบลคลองห้า อำเภอคลองหลวง จังหวัด ปทุมธานี	25,000 -28,000 บาท/เดือน เฉลี่ยได้วันละ 80 – 200 บาท/ วัน	รายได้เพิ่มขึ้นเฉลี่ย 16%/เดือน เฉลี่ยได้วันละ 150 บาท/วัน
3. ศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชน ตำบลคลองหก อำเภอคลอง หลวง จังหวัดปทุมธานี	20,000 – 30,000 บาท/เดือน เฉลี่ยได้วันละ 200– 400 บาท/ วัน	รายได้เพิ่มขึ้นเฉลี่ย 15%/เดือน เฉลี่ยได้วันละ 150 บาท/วัน

จากตารางที่13 สามารถสรุปรายได้ก่อนการพัฒนาและหลังการพัฒนาจากทั้งหมด 3 พื้นที่ได้ดังนี้

1. ศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยว นวัตวิถี บ้านคลองสาม ตำบลคลองสาม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี รายได้ก่อนการพัฒนาของกลุ่มอยู่ระหว่าง 20,000 – 25,000 บาท/เดือน เฉลี่ยได้วันละ 200– 400 บาท/วัน หลังจากนักวิจัยเข้าไปให้ความรู้และร่วมกันพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ จนทำให้กลุ่มมีรายได้เพิ่มขึ้นเฉลี่ยอยู่ที่วันละ 300 บาท/วัน หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 9,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 36 ของรายได้ที่เพิ่มขึ้น ($9,000/25,000 * 100 = 36\%$)

2. วิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัย ตำบลคลองห้า อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี รายได้ก่อนการพัฒนาของกลุ่มอยู่ระหว่าง 25,000 – 28,000 บาท/เดือน เฉลี่ยได้วันละ 80 – 200 บาท/วัน หลังจากนักวิจัยเข้าไปให้ความรู้และร่วมกันพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ จนทำให้กลุ่มมีรายได้เพิ่มขึ้นเฉลี่ยอยู่ที่วันละ 150 บาท/วัน หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 4,500 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 16 ของรายได้ที่เพิ่มขึ้น ($4,500/28,000 * 100 = 16\%$)

3. ศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชน ตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี รายได้ก่อนการพัฒนาของกลุ่มอยู่ระหว่าง 20,000 – 30,000 บาท/เดือน เฉลี่ยได้วันละ 200 – 400 บาท/วัน หลังจากนักวิจัยเข้าไปให้ความรู้และร่วมกันพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ จนทำให้กลุ่มมีรายได้เพิ่มขึ้นเฉลี่ยอยู่ที่วันละ 150 บาท/วัน หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 4,500 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 15 ของรายได้ที่เพิ่มขึ้น ($4,500/30,000 * 100 = 15\%$)

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาเรื่อง การพัฒนาธุรกิจชุมชนแบบเกษตรอินทรีย์ งานวิจัยนี้ใช้วิธีการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายอยู่ที่ธุรกิจชุมชนแบบเกษตรอินทรีย์ 3 พื้นที่ คือ

1. ศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววิถีชีวิต บ้านคลองสาม ตำบลคลองสาม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

2. วิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัย ตำบลคลองห้า อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

3. ศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชน ตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

ผลการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณมีรูปแบบของการวิจัยเชิงสำรวจ (Exploratory research) ซึ่งมีวิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในรูปแบบของการสำรวจ โดยการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือเพื่อรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 299 ตัวอย่าง เก็บข้อมูลปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาธุรกิจชุมชนฐานเกษตรอินทรีย์ ประกอบไปด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ รายได้ต่อเดือน ประเภทสินค้าที่กลุ่มผลิต และจำนวนสมาชิกในกลุ่มอาชีพ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ร้อยละ 55.2 เป็นเพศหญิง มีอายุ 41 - 50 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.1 ระดับการศึกษาจบประถมศึกษามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 26.1 รองลงมา คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และปวช./มัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 25.8 มีสถานภาพสมรสมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 56.5 รองลงมาเป็นโสด คิดเป็นร้อยละ 34.4 อาชีพรับจ้างมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 46.2 รองลงมาทำนา คิดเป็นร้อยละ 18.4 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 15,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 57.9 รองลงมาคือ รายได้อยู่ระหว่าง 15,001 - 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 39.1 และประเภทสินค้าที่กลุ่มผลิต คือ ประเภทอาหารมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 54.5 รองลงมาคือ ประเภทเครื่องดื่ม คิดเป็นร้อยละ 19.1

5.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาธุรกิจชุมชนฐานเกษตรอินทรีย์

ผลการวิเคราะห์แบบจำลองการวัด

ผลการวิเคราะห์พิจารณาจากค่ารากกำลังสองเฉลี่ยของเศษมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ 0.033 นับว่าแบบจำลองมีความกระชับหรือกลมกลืน (Fit) ค่อนข้างดีเพราะค่าต่ำกว่า 0.08 พิจารณาจากค่า Variance Inflation Factor (VIF) ต้องมีค่าไม่เกิน 5 ค่า Loading ต้องเกินกว่า 0.50

ตัวแปรที่มีผลต่อการสร้างปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชน คือ สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการพัฒนาและปรับปรุงकुคลองและบ่อน้ำในชุมชน เพื่อการบริโภคและผลิตมากที่สุด และรองลงมา คือ สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการพัฒนาและปรับปรุงไฟฟ้าเพื่อการบริโภคและผลิต สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการได้มาซึ่งเงินทุนโดยการติดต่อกู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของกลุ่มออมทรัพย์อย่างสม่ำเสมอ สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการหาเงินทุนจากภายนอกชุมชน สมาชิกกลุ่มได้มีส่วนร่วมในการหาเงินทุน โดยจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ใน

ชุมชน และสมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการพัฒนาและปรับปรุงถนนในชุมชน เพื่อการบริโภคและผลิต โดยมีค่าน้ำหนักเท่ากับ 0.423, 0.193, 0.193, 0.158, 0.098, 0.090 และ 0.047ตามลำดับ

ตัวแปรที่มีผลต่อการสร้างกิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชน คือ กลุ่มอาชีพมีขายผลผลิตให้แก่โรงงานแปรรูป มากที่สุด และรองลงมา คือ สมาชิกกลุ่มมีการใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้ามาบริโภคเพิ่มเติมตามความจำเป็น สมาชิกกลุ่มมีการแบ่งผลผลิตส่วนหนึ่งไว้สำหรับการบริโภค กลุ่มอาชีพมีการรวมกลุ่มเพื่อการแปรรูปผลผลิต และกลุ่มอาชีพมีขายผลผลิตผ่านทางตัวแทนจำหน่าย โดยมีค่าน้ำหนักเท่ากับ 0.525, 0.244, 0.234, 0.164, และ 0.150 ตามลำดับ

ตัวแปรที่มีผลต่อการสร้างการจัดสรรกำไรส่วนเกิน คือ กลุ่มอาชีพนำผลกำไรมาสนับสนุนการศึกษาในรูปของทัศนศึกษา มากที่สุด และรองลงมาคือ กลุ่มอาชีพนำผลกำไรมาสนับสนุนเงินทุนแก่เยาวชนที่เพิ่งจบการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพ กลุ่มอาชีพนำผลกำไรมาสนับสนุนการสร้างถนนภายในหมู่บ้าน กลุ่มอาชีพนำผลกำไรมาสนับสนุนการสร้างการขุดสระน้ำไว้ใช้ในหมู่บ้าน และกลุ่มอาชีพนำผลกำไรมาสนับสนุนการศึกษาในรูปอุปกรณ์การเรียน เช่น หนังสือ อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียน โดยมีค่าน้ำหนักเท่ากับ 0.496, 0.269, 0.216, 0.069 และ 0.016 ตามลำดับ

นอกจากนี้ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชนมีอิทธิพลทางตรงต่อกระบวนการเศรษฐกิจชุมชน ($P < .001$) โดยมีความสัมพันธ์ทางบวก ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง ($DE = 0.774$) หมายความว่า การผลักดันเศรษฐกิจชุมชนที่ดี ทำให้กระบวนการเศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น ทางด้านกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนมีอิทธิพลต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกิน ($p < .001$) โดยมีความสัมพันธ์ทางบวก ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง ($DE = 0.349$) หมายความว่า การที่ชุมชนมีกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนที่ดี จะทำให้มีการจัดสรรกำไรส่วนเกินคืนสู่ชุมชนเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชนมีอิทธิพลต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกิน ($p < .001$) โดยมีความสัมพันธ์ทางบวก ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง ($DE = 0.489$) หมายความว่า ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชนที่ดี ส่งผลให้การจัดสรรกำไรส่วนเกินนำมาช่วยเหลือชุมชน

5.3 การพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์และพัฒนาธุรกิจชุมชน

จากการที่คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ทั้ง 3 พื้นที่ คือ 1. ศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววันวิถี บ้านคลองสาม ตำบลคลองสาม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 2. วิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัย ตำบลคลองห้า อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 3. ศูนย์เรียนรู้ส้มมาชีพชุมชน ตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

คณะผู้วิจัยได้ให้ความรู้กับกลุ่มในเรื่อง การบริหารจัดการกลุ่ม การจัดทำบัญชีและการเงิน การคำนวณต้นทุน การตั้งราคา การจัดการด้านการผลิต การสร้างความมีส่วนร่วม และทำการพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเป้าหมาย 3 พื้นที่ เป็นดังนี้

1. พื้นที่ศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววนวิถี บ้านคลองสาม ตำบลคลองสาม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี วัตถุประสงค์ที่ทำการพัฒนาผลิตภัณฑ์ คือ ไข่ไก่ โดยนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ คือ ขนมเอแคลร์

2. พื้นที่วิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัย ตำบลคลองห้า อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี วัตถุประสงค์ที่ทำการพัฒนาผลิตภัณฑ์ คือ พริก ข่า ตะไคร้ โดยนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ คือ พริกแกงเขียวหวาน

3. พื้นที่ศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชน ตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี วัตถุประสงค์ที่ทำการพัฒนาผลิตภัณฑ์ คือ เห็ดนางฟ้าภูฐาน โดยนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ คือ ขนมชิฟพอนเห็ด

คณะผู้วิจัยสามารถสรุปการพัฒนาธุรกิจชุมชนและการบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ทั้ง 3 พื้นที่ ดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการ พบว่า ทุกกลุ่มมีการจัดโครงสร้างการบริหารของกลุ่มชัดเจน มีการแบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบเป็นไปตามโครงสร้างของกลุ่ม และมีการจัดสรรค่าตอบแทนให้แก่สมาชิกของกลุ่ม

2. ด้านการผลิต พบว่า กลุ่มได้มีการค้นพบผลิตภัณฑ์ชนิดใหม่ คือ ขนมเอแคลร์ น้ำพริกแกงเขียวหวาน และขนมชิฟพอนเห็ด คณะผู้วิจัยได้เชิญผู้มีความรู้และเชี่ยวชาญมาแปรรูปลักษณ์ให้กับกลุ่ม ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่พัฒนาขึ้นได้ทำการบันทึกส่วนผสมและการคิดอัตราส่วนของการผลิตเพื่อให้ได้มาตรฐานเดียวกัน

3. ด้านการเงินและบัญชี พบว่า ประธานแต่ละกลุ่มมีเงินทุนหมุนเวียน มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายชัดเจน คณะผู้วิจัยได้ร่วมให้ความรู้ในการคิดคำนวณต้นทุนในการผลิตและราคาขายให้กับผลิตภัณฑ์ใหม่ทุกกลุ่ม

4. ด้านการตลาด พบว่า ประธานกลุ่มได้มีการวางแผนการตลาดในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง มีการทดสอบตลาดแล้ว พบว่า สามารถขายสินค้าได้และยังเป็นที่ต้องการของตลาดในชุมชนเป็นอย่างมาก ราคาขายชิฟพอนอยู่ที่ 15 บาท/ชิ้น ขนมเอแคลร์อยู่ที่ 30 บาท/กล่อง น้ำพริกแกงอยู่ที่กิโลกรัมละ 100 บาท/กิโลกรัม ช่องทางการจัดจำหน่ายมีทั้งขายที่ร้านในชุมชนและมีการรับไปขายต่อ ทำให้เกิดการขยายช่องทางการตลาดโดยอัตโนมัติ เนื่องจากเกิดผู้ค้ารายเดียวที่รับของชุมชนไปขายต่อเป็นทอด ๆ และยังพบว่ามีขายผ่านออนไลน์อีกด้วย

5.4 การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชน สร้างงานสร้างรายได้ให้กับชุมชน

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิกของกลุ่ม เพื่อหาผลิตภัณฑ์ที่สมาชิกต้องการจะพัฒนาหรือเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชน ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความมั่นใจในการผลิตและกลุ่มชุมชนสามารถที่จะนำมาพัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่า สามารถสร้างรายได้ให้กับกลุ่มหรือชุมชน จากพื้นที่กลุ่มธุรกิจแบบเกษตรอินทรีย์ คือ 1. ศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววนวิถี บ้านคลองสาม ตำบลคลองสาม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 2. วิสาหกิจชุมชนเกษตร

ปลอดภัย ตำบลคลองห้า อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 3. ศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชน ตำบลคลองหก อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี คณะผู้วิจัยสามารถสรุปกระบวนการเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชน ประกอบด้วย ทุนชุมชน คุณค่าของผลิตภัณฑ์ การคิดสร้างสรรค์ และกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ จากการกระบวนการเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชน และสร้างงานสร้างรายได้ให้กับชุมชน ดังกล่าวทำให้เกิดผลที่ได้รับจากทั้ง 3 พื้นที่ ดังนี้

1. ศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยววันวิถี บ้านคลองสาม ตำบลคลองสาม อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ศูนย์เรียนรู้มีการผลิตไข่ไก่อยู่แล้ว จึงนำไข่ไก่มาสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการนำวัตถุดิบหลักมาทำการพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ คือ ขนมแอมแคลร์ สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้ไข่ไก่และสร้างรายได้ให้กลุ่มเพิ่มมากขึ้นผลที่ได้รับ คือ สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับไข่ไก่ รายได้ของกลุ่มหลังพัฒนา คือ มีรายได้เพิ่มขึ้นเฉลี่ย 36% ต่อเดือน

2. วิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัย ตำบลคลองห้า อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี กลุ่มมีการผลิตพืชผัก คือ พริก ข่า ตะไคร้ การพัฒนาของกลุ่มนี้คือ ทำเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ คือ พริกแกงเขียวหวาน เป็นการเพิ่มมูลค่าของพริก สามารถเพิ่มผลผลิตและเพิ่มรายได้ตลอดจนพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้เพิ่มขึ้นจากที่มีอยู่ ผลที่ได้รับ คือ สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับพืชผักสวนครัว รายได้ของกลุ่มหลังพัฒนา คือ มีรายได้เพิ่มขึ้นเฉลี่ย 16% ต่อเดือน

3. ศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชน ตำบลคลองหก อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ศูนย์เรียนรู้ผลิตเห็ดนางฟ้าภูฐาน แต่ผลผลิตบางส่วนไม่ได้มาตรฐานมีการคัดทิ้งจึงต้องการมาสร้างมูลค่าเพิ่ม จากแนวคิด Zero Waste จึงมีการนำวัตถุดิบมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ คือ เห็ดนางฟ้าภูฐาน โดยนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ คือ ขนมชิฟอนเห็ด สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเห็ดนางฟ้าภูฐานและสร้างรายได้ให้กับกลุ่ม ผลที่ได้รับ คือ ลดการสูญเสียเห็ดที่คัดทิ้งจากเห็ดที่ผลิตที่ไม่ผ่านการผลิตหรือมาตรฐาน รายได้ของกลุ่มหลังพัฒนา คือ มีรายได้เพิ่มขึ้นเฉลี่ย 15% ต่อเดือน

5.5 อภิปรายผล

การพัฒนาธุรกิจแบบเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ระบบของธุรกิจไม่ได้เกิดขึ้นภายในครัวเรือนเท่านั้น ในกระบวนการผลิตมีทั้งภายในและภายนอกชุมชนซึ่งส่งผลให้ชุมชนมีความสัมพันธ์กัน โดยอาศัยทุนของชุมชนมาร่วมกันพัฒนากลุ่ม การระดมทุน และกระบวนการทางเศรษฐกิจ คือ การผลิต การบริโภค เพื่อสร้างมูลค่าให้กับกลุ่มธุรกิจ และกลุ่มชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณีวิญ เสรฐผล (2562) ที่พบว่า กระบวนการเศรษฐกิจชุมชน ถึงแม้ว่าชุมชนเป็นชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท แต่วิถีการผลิตของชุมชนยังคงอยู่ในภาคเกษตรเป็นหลัก มีทุนที่หลากหลาย มีภูมิปัญญาที่โดดเด่นและมีผู้นำที่เข้มแข็ง จนสามารถสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนได้อย่างเข้มแข็งและมั่นคง ปัจจัยที่จะเสริมสร้างความยั่งยืนให้กับเศรษฐกิจ คือ กระบวนการเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรงศักดิ์ ใจกล้า (2561) ที่อธิบายว่า ปัจจัยเสริมสร้างความยั่งยืนให้กับระบบเศรษฐกิจ คือ ทุน ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ ผู้ประกอบการ และเทคโนโลยี ทำให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพการผลิตสินค้าและบริการ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพการผลิตสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการจ้างงาน การกระจายรายได้ โครงสร้างตลาด การค้าและการลงทุน ซึ่งทำให้

เศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลง เนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการพัฒนาเศรษฐกิจจะดำเนินไปอย่างรวดเร็วหรือล่าช้าอย่างไร ยังต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆ ซึ่งมีใช้ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ เช่น ทัศนคติของประชากร ศาสนาและวัฒนธรรม ระบบครอบครัว ระบบการเมืองการปกครอง ตลอดจนกฎหมายต่าง ๆ ปัจจัยดังกล่าวข้างต้นเป็นสิ่งที่มิอาจหลีกเลี่ยงต่อการดำเนินชีวิตของประกรในสังคมทั้งสิ้น

ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชนมีอิทธิพลทางตรงต่อกระบวนการเศรษฐกิจชุมชน ด้านการขายมากที่สุด กลุ่มอาชีพมีขายผลผลิตให้แก่โรงงานแปรรูป รองลงมา คือด้านการบริโภค คือ สมาชิกกลุ่มมีการใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้ามาบริโภคเพิ่มเติมตามความจำเป็น และด้านการแปรรูป คือ กลุ่มอาชีพมีการรวมกลุ่มเพื่อการแปรรูปผลผลิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญกมล ดอนขวา (2555) ที่พบว่า การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชนในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มี ผลกระทบทางตรงต่อกิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนในด้านการขายมากที่สุด ส่วนกิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนในด้านการขาย มีผลกระทบทางตรงต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชนในด้านการให้ความอนุเคราะห์ชุมชนมากที่สุด การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางการพัฒนาผู้นำเศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาสมาชิกกลุ่ม และการพัฒนาเจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน มีผลต่อการเพิ่มยอดขายจากการ ขายสินค้าภายในชุมชน โดยรายได้จากการขายจะมีผลต่อขนาดของการจัดสรรกำไรไปช่วยเหลือ กิจกรรมต่างๆ ทางสังคมในชุมชนที่เป็นที่ตั้งของกลุ่มอาชีพเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วยในด้านการให้การศึกษามากที่สุด

การเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อเป็นการสร้างมูลค่าของผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่สามารถก่อให้เกิดรายได้ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ในการพัฒนาสินค้า ถือว่าเป็นการยกระดับภูมิปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ มุ่งเน้นการยกระดับผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับผ่านกระบวนการ การมีส่วนร่วม สอดคล้องกับ Cohen & Uphoff (1977) อธิบายว่า ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการทำโครงการโดยมีส่วนร่วมและพัฒนาร่วมกัน นอกจากนี้การพัฒนาผลิตภัณฑ์มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง นำมาสร้างมูลค่าโดยการแปรรูป เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ ให้กับคนในชุมชนและท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวีณา ผาแสง และคณะ (2560) ศึกษาการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผ้าทอพื้นเมืองน่าน พบว่า แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมืองน่านผ่านกระบวนการวิจัยที่ออกแบบให้กลุ่มเป้าหมายเกิดการวางแนวทางในการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ผ่านการออกแบบลวดลายผ้าทอพื้นเมืองน่านให้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และกระบวนการผลิตที่เพิ่มเติมเรื่องราวความเป็นมาของผ้าทอพื้นเมืองน่าน ซึ่งถือว่าเป็นแนวคิดกระบวนการสมัยใหม่ที่จะช่วยในการยกระดับผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมืองน่านให้สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าในยุคปัจจุบันได้ ดังนั้นการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ต้องอาศัยองค์ความรู้เพื่อมาแปรรูปผลิตภัณฑ์ใหม่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุทิศ ทาหอม และคณะ (2561) ที่ศึกษารูปแบบการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์อาหารพื้นถิ่น “ตำเปียงทรงเครื่อง” เพื่อสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชนบ้านเสม็ด ตำบลหนองเต็ง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า อาหารพื้นถิ่น มีการผลิตสืบทอดกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน จนนำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ผ่านการวิเคราะห์องค์ความรู้จากภายในชุมชนและภายนอกชุมชน

จรรยาไปสู่การสร้างรูปแบบผลิตภัณฑ์อาหารพื้นถิ่น “ดำเปียงทรงเครื่อง” โดยการแปรรูปผลิตภัณฑ์ การกำหนดราคาช่องทางการจัดจำหน่าย และส่งเสริมการขาย ตลอดจนการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานระดับพื้นที่ในการยกระดับและพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อให้กลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์ต่อไป

5.6 ข้อเสนอแนะ

1. ผู้นำหรือสมาชิกกลุ่มเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนาธุรกิจ การบริหารจัดการ ในเรื่อง การผลิต การขาย การแปรรูป และการบริโภค การให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ จะมีผลต่อการระดมทุน คน และการบริหารจัดการของกลุ่มให้เกิดประสิทธิภาพ การพัฒนาคนในพื้นที่ให้มีความรู้ และเห็นความสำคัญของการใช้สารเคมี เพื่อเป็นการกระตุ้นและประสานคนในพื้นที่ให้เกิดการพัฒนา เศรษฐกิจชุมชนแบบมีส่วนร่วม กลุ่มอาชีพหรือกลุ่มธุรกิจแบบเกษตรอินทรีย์จะประสบความสำเร็จแบบ ยั่งยืน

2. กลุ่มธุรกิจที่จะประสบความสำเร็จควรมีความรู้และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในการผลิต สินค้าและมีการควบคุมคุณภาพของสินค้า เพื่อเกิดความมั่นคงในการดำเนินธุรกิจ นอกจากนี้การ จัดหาเงินทุนของกลุ่ม ควรจัดตั้งเป็นกลุ่มออมทรัพย์ในชุมชนเพื่อรวบรวมคนในชุมชนเห็นความสำคัญ กับการพัฒนาพื้นที่ เพื่อนำผลกำไรที่ได้จากกลุ่มมาพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน เช่น ถนน โรงเรียน และเป็นทุนทรัพย์ให้บุตรหลานในพื้นที่

3. การพัฒนาธุรกิจให้มีความยั่งยืน หรือความสำเร็จในการทำงานให้ยั่งยืน ควรให้ สื่อสารมวลชน ภาคธุรกิจ และบุคลากรในสายอาชีพอื่น มาสร้างการขับเคลื่อนความยั่งยืนทางธุรกิจ เพื่อสร้างเครือข่ายและทำการตลาดเชิงรุกแบบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-commerce) การ พัฒนาตลาดเชิงรุกสินค้าที่กลุ่มธุรกิจทำการผลิตต้องมีคุณภาพได้มาตรฐานและพัฒนาระบบบัญชีให้ เข้าสู่ระบบมาตรฐาน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน. 2561. แผนปฏิบัติการราชการกรมการพัฒนาชุมชนประจำปี พ.ศ.๒๕๖๑. [Online], <https://plan.cdd.go.th/>. (2561,7 พฤษภาคม).
- กรมวิชาการเกษตร. 2543. มาตรฐานการผลิตพืชอินทรีย์แห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2547. นโยบายด้านเกษตรอินทรีย์ในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.
- กัลยา วาณิชย์บัญชา. 2556. การวิเคราะห์สถิติ: สถิติสำหรับการบริหารและวิจัย. กรุงเทพฯ: ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. 2553. การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows. กรุงเทพฯ: ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กฤษณะ ดาราเรือง. 2560. รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกลยุทธ์ทางการตลาด วิสาหกิจชุมชนบ้านเขาแหลม จังหวัดนครสวรรค์. มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. 2545. การจัดการและวางแผนธุรกิจ. กรุงเทพฯ: ศรีสยาม พริ้นท์แอนด์แพคเกจ.
- ขวัญกมล ดอนขวา. 2556. รายงานการวิจัยเรื่องการจัดการธุรกิจชุมชนบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- _____. 2555. การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. สำนักเทคโนโลยีสังคม: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- ขวัญกมล ดอนขวา และณัชชา ลิมปศิริสุวรรณ. (2558). โมเดลเชิงสาเหตุและผลของกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารสมาคมนักวิจัย. 20(2): 127-137.
- คณิต มังนิล. 2545. รู้จักสมาพันธ์เกษตรอินทรีย์สากลหรือยัง. เกษตรคิดเซ.
- จิราดา นาคฤทธิ. 2563. หลักการตลาด (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: www.bbc.ac.th/eBook_files [2563, 12 มีนาคม].
- จินตนา กาญจนวิสุทธิ์. 2558. เส้นทางวิสาหกิจชุมชน เพื่อการพัฒนาอาชีพและการพึ่งพาตนเอง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จิตพนธ์ ชุมเกต. 2560. รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนไทยมุสลิม อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จิตพนธ์ ชุมเกต. 2556. ปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าของผู้บริโภคตลาดนัดรถไฟศรีนครินทร์ ในกรุงเทพมหานคร. รายงานการวิจัย. สาขาการตลาด มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ใจภักดิ์ บุรพเจตนา. 2559. รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์สิ่งทอประเภทของที่ระลึกของชุมชนบ้านหาดเลี้ยว จังหวัดสุโขทัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

- ฉันทะ จันทะเสนา. 2560. การวิเคราะห์เส้นทางของผลประโยชน์ที่ชาวเกาะได้รับต่อการสนับสนุนพัฒนาการท่องเที่ยว โดยวิธีสมการโครงสร้างแบบกำลังสองน้อยที่สุดบางส่วน. วารสารบริหารธุรกิจนิด้า. (54-89).
- ชาญชัย อาจินสมาจาร. 2551. ทฤษฎีการบริหารตามแนวคิดของปราชญ์ตะวันตก. กรุงเทพฯ: ปัญญาชน.
- ฐิติพันธ์ จันทรหอม. 2561. รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอภูมิปัญญาของชาวไทยทรงดำในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล. 2545. วิสาหกิจชุมชน กลไกเศรษฐกิจฐานราก. กรุงเทพฯ : เอดิชั่นเพรส จำกัด.
- ณวิญ เสริฐผล. 2562. กระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนในจังหวัดพะเยา. วารสารวิชาการธรรมศาสตร์. 19(2), 218.
- ณัชภัทร พานิช และคณะ. 2560. การพัฒนารูปแบบการทำเกษตรกรรมที่เหมาะสมกับพื้นที่ต้นน้ำโครงการสวมหมวกใส่รองเท้าให้ภูเขาหัวโล้น จังหวัดน่าน. สถาบันวิทยาลัยชุมชนน่าน.
- ทรงศักดิ์ ใจกล้า. 2561. รูปแบบการพัฒนาและเสริมสร้างองค์การธุรกิจเพื่อสังคมอย่างยั่งยืนในประเทศไทย. วารสารมหาจุฬานาครธรรมศาสตร์. 5(2),350.
- ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร. 2556. การจัดการและการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน. สงขลา:สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- นพรัตน์ ภูมิวุฒิสาร. 2543. การจัดการการส่งเสริมการตลาด. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิรนาม. 2548. ทำไมสุรินทร์ต้องเป็นเมืองเกษตรอินทรีย์. สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์.
- บำเพ็ญ เมืองมูล. 2551. กระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านต้นผึ้ง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปวีณา ผาแสง ณีภูฏกร เงินวงศ์นัย และราชาวดี สุขภิรมย์. 2560. การศึกษาการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผ้าทอพื้นเมืองน่าน กรณีศึกษา : กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเขี้ยว ตำบลศิลาแลง อำเภอปัว จังหวัดน่าน. วิทยาลัยชุมชนน่าน: สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา.
- พรสนอง วงศ์สิงห์ทอง. 2545. วิธีวิทยาการวิจัยการออกแบบผลิตภัณฑ์. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์: กรุงเทพฯ.
- พัชรภา สິงห์ธันสาร. 2560. รายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เขตตำบลแม่वंก์ อำเภอแม่वंก์ จังหวัดนครสวรรค์. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- มงคล ต่านธานินทร์. 2541. เศรษฐกิจชุมชนเชิงระบบ: หลักการและแนวการปฏิบัติในเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง: แนวความคิดและยุทธศาสตร์. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง.
- มงคล ดอนขวา. 2540. การพัฒนาเศรษฐกิจ. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2563. แนวคิดเศรษฐศาสตร์ทางเลือก. แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน.
- มูลนิธิสายใยแผ่นดิน. 2544. อะไรคือเกษตรอินทรีย์. กรุงเทพฯ: เกษตรกรรมธรรมชาติ.

- เยาวลักษณ์ แก้วยอด. 2555. การศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปไม้ไผ่ในเขต
ปฏิรูปที่ดิน ตำบลถ้ำกลอง อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและ
แผนงาน สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม.
- จำไพประกา มะหะหมัด. 2548. นวัตกรรมในการจัดการทรัพยากรการเกษตรเพื่อเกษตรอินทรีย์ :
กรณีศึกษากลุ่มเกษตรกรผลิตข้าวอินทรีย์ อำเภอภูซุ่ม จังหวัดยโสธร. วิทยานิพนธ์ วท.
ม. (การจัดการทรัพยากร). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วรพล สังขะวิไล. 2550. การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนในอำเภอบางปะกง สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วารุณี ต้นติววงศ์วานิชและคณะ. 2546. หลักการตลาด. กรุงเทพฯ: เพียร์สันเอ็ดดูเคชั่นอินโดไชน่า.
- วิชิต นันทสุวรรณ. 2544. ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: มูลนิธิหมู่บ้าน.
- วิวัฒน์ รุ่งเรืองผล. 2545. หลักการตลาด. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. 2541. นโยบายผลิตภัณฑ์และราคา. กรุงเทพฯ: ธนรัชการพิมพ์.
- สมศักดิ์ อาศรัยจำว. 2547. เกษตรอินทรีย์. กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมการเกษตร.
- สมศักดิ์ สุริโย. 2547. การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาการเกษตรกรรมส่งเสริม
การเกษตร.
- สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์. 2541. มาตรฐานเกษตรอินทรีย์. กรุงเทพฯ :สำนักงานฯ.
- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. 2548. พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจ
ชุมชน พ.ศ. 2548. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักงานส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2556). วิสาหกิจชุมชนกับวิสาหกิจขนาดกลาง
และขนาดย่อม. สำนักงานส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม.
- สุดาดวง เรืองรุจิระ. 2543. หลักการตลาด. (พิมพ์ครั้งที่9). กรุงเทพฯ: ยงพลเทรตติ้ง.
- สุปัญญา ไชยชาญ. 2543. การบริหารการตลาด. (พิมพ์ครั้งที่4). กรุงเทพฯ: พี.เอ.ลีฟวิ่ง.
- สุวิสวัสดิ์ ราชกุลชัย. 2547. การวางแผนและการควบคุมทางการบริหาร. (พิมพ์ครั้งที่4). กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุดใจ จงวรกิจวัฒนา. 2545. การศึกษาเศรษฐกิจการผลิตการตลาดพืชผักอินทรีย์. ข้าวเศรษฐกิจ
การเกษตร.
- โสภณภัทร์ สุนทรพันธ์. 2552. การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตระบบเกษตรอินทรีย์ในสวนมะม่วง
ของเกษตรกรในอำเภอพรวัว จังหวัดเชียงใหม่. ปัญหาพิเศษ วท.ม. (ส่งเสริมการเกษตร).
มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- หทัย ศรีสิงห์. 2551. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนาตาม
โครงการเกษตรอินทรีย์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.
(พัฒนาศึกษา). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- หมัดเพาซี รุบามา. 2559. ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจการเมืองชุมชนที่ส่งผลต่อการจัดสรรกำไร
ส่วนเกินเพื่อพัฒนาชุมชนในจังหวัดสงขลา : กรณีศึกษากลุ่มเศรษฐกิจชุมชน.
มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

- อารี วิบูลย์พงศ์ และคณะ. 2549. **ร้อยแปดวิสาหกิจ(ใน)ชุมชนแนวการวิจัยกลยุทธ์กรณีศึกษา. เชียงใหม่. คณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.**
- อุทิศ ทาทอม และคณะ. 2561. รูปแบบการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์อาหารพื้นถิ่น “ตำเปียงทรงเครื่อง” เพื่อสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชนบ้านเสม็ด ตำบลหนองเต็ง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์. **วารสารพัฒนาสังคม. 20(2), 35.**
- Armstrong, G. & Kotler, P. 2009. **Marketing, an introduction (9th ed.).** New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Cohen J. 1992. **Quantitative methods in psychology: A power primer.** Psychol Bull ;112(1):155-9.
- _____. 1988. **Statistical power analysis for the behavior sciences (2nd ed).** Hillsdale NJ: Lawrence Erlbaum.
- Cohen, J. and N. T. Uphoff. 1977. **Rural Development Participation.** Ithaca: Cornell University.
- Chin. 1998. **The partial least squares approach to structural equation modeling.** In G. A. Marcoulides (Ed.), *Modern methods for business research* (295–336). Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Fuller, G.W. 1994. **New product development; Form concept to marketplace.** Boca Raton, FL: CRC Press.
- Geiser. 1975. **The predictive sample reuse method with applications.** J. Amer. Statist. Assoc.
- Henseler et. Al. 2016. **Using PLS path modeling in new technology research: updated guidelines.** *Industrial Management & Data Systems*, 116(1), 2-20.
- Hair, et al. 2010. **Multivariate data analysis (7th ed.).** Englewood Cliffs: Prentice Hall.
- Stone, M. 1974. **Cross - validatory choice and assessment of statistical predictions.** J. Roy. Statist.
- Tabachnick and Fidell. 2007. **Using Multivariate Statistics (6th edition).** Boston: Allyn and Bacon.

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

เรื่อง

การศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาธุรกิจชุมชนฐานเกษตรอินทรีย์

ดังนั้นคณะผู้วิจัย ขอขอบพระคุณผู้ที่ให้ข้อมูลทุกท่านและจะนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาวิจัย โดยแบบสอบถามประกอบไปด้วย 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 ปัจจัยเศรษฐกิจชุมชน

ส่วนที่ 3 กระบวนการในเศรษฐกิจชุมชน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ท่านเลือก

1. เพศ

1. ชาย 2. หญิง

2. อายุ

1. ต่ำกว่า 20 ปี 2. 21 - 30 ปี 3. 31 - 40 ปี
 4. 41 - 50 ปี 5. 51 - 60 ปี 6. 61 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

1. ประถมศึกษา 2. มัธยมศึกษาตอนต้น
 3. ปวช./มัธยมศึกษาตอนปลาย 4. ปวส.
 5.ปริญญาตรี 6.ปริญญาโท
 4. ปริญญาเอก 5. อื่นๆ ระบุ.....

4. สถานภาพ

1. โสด 2. สมรส 3. หย่าร้าง/หม้าย 4. อื่นๆ

5. อาชีพ

1. ทำไร่ 2. ทำนา
 3. ทำสวน 4. รับจ้าง
 5. รับราชการ/เอกชน 6. อื่นๆ ระบุ.....

6. รายได้ต่อเดือน

☐ 1. ต่ำกว่า 15,000 บาท	☐ 2. 15,001 – 20,000 บาท
☐ 3. 20,001 – 30,000 บาท	☐ 4. 30,001 – 40,000 บาท
☐ 5. 40,001 – 50,000 บาท	☐ 6. มากกว่า 50,000 บาท ขึ้นไป

7. ประเภทสินค้าในกลุ่มผลิต

☐ 1. ประเภทอาหาร	☐ 2. ประเภทเครื่องดื่ม
☐ 3. ประเภทสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร	☐ 4. ประเภทของใช้ของที่ระลึก
☐ 5. อื่นๆ	

8. จำนวนสมาชิกในกลุ่มอาชีพ

☐ 1. ต่ำกว่า 10 คน	☐ 2. 10 – 20 คน
☐ 3. 21 – 30 คน	☐ 4. 31 – 40 คน
☐ 4. 41 – 50 คน	☐ 5. 51 คนขึ้นไป

ส่วนที่ 2 ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความเป็นจริง

ความหมายความคิดเห็นในระดับปฏิบัติการ

5	หมายถึง	ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด
4	หมายถึง	ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมาก
3	หมายถึง	ใกล้เคียงกับความเป็นจริงปานกลาง
2	หมายถึง	ใกล้เคียงกับความเป็นจริงน้อย
1	หมายถึง	ใกล้เคียงกับความเป็นจริงน้อยที่สุด

ปัจจัยหลักด้านเศรษฐกิจชุมชน	เห็นด้วยระดับความเป็นจริง				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1.ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์					
1.1การพัฒนาผู้นำเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่					
1.1.1ผู้นำมีความรู้และความเข้าใจถึงความจำเป็นที่กลุ่มจะต้องทำการผลิตสินค้า					
1.1.2ผู้นำมีความรู้และความเข้าใจในการนำสินค้าที่ผลิตได้ของกลุ่มไปขาย					
1.1.3ผู้นำมีความสามารถในการติดต่อและสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆที่อยู่ภายนอกชุมชน					
1.1.4ผู้นำมีความสามารถในการระดมคน เพื่อมาช่วยดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจชุมชน					
1.1.5ผู้นำมีความสามารถในการระดมเงินทุน					
1.1.6ผู้นำมีความสามารถในการบริหารจัดการการผลิตสินค้าของกลุ่ม					
1.1.7 ผู้นำมีความสามารถในการบริหารจัดการการใช้เงินทุน					
1.1.8 ผู้นำมีทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาชุมชน					
1.1.9 ผู้นำสามารถยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นได้					
1.1.10 ผู้นำเป็นบุคคลที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์					
1.1.11 ผู้นำมีภาวะความเป็นผู้นำ					
1.2การพัฒนาสมาชิกกลุ่ม					
1.2.1 สมาชิกกลุ่มมีความรู้ด้านวิธีการผลิต					
1.2.2 สมาชิกกลุ่มมีความสามารถทำการผลิตสินค้าได้ทุกคน					
1.2.3 สมาชิกกลุ่มมีความสามารถด้านการขาย					
1.2.4 สมาชิกกลุ่มได้รับการพัฒนาให้รู้จักคิดวิเคราะห์เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ					
1.2.5 สมาชิกกลุ่มได้รับการพัฒนาให้รู้จักคิดแสวงหาข้อมูลจากแหล่งต่างๆเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ					
1.2.6 สมาชิกกลุ่มได้รับการพัฒนาให้รู้จักวางแผนการประกอบอาชีพ					

ปัจจัยผลกดันด้านเศรษฐกิจชุมชน	เห็นด้วยระดับความเป็นจริง				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1.3การพัฒนาของเจ้าหน้าที่ผู้ที่เกี่ยวข้อง					
1.3.1 เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้อย่างลึกซึ้งในอุดมการณ์ เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน					
1.3.2เจ้าหน้าที่มีความรู้ในด้านเทคนิคการกระตุ้น เชื่อมประสานเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน					
1.3.3 เจ้าหน้าที่มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่					
1.3.4 เจ้าหน้าที่มีส่วนร่วมในการประเมินผล เกี่ยวกับโครงการในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน					
1.3.5 เจ้าหน้าที่ได้มีส่วนร่วมเป็นที่ปรึกษาในการ ประกอบอาชีพให้แก่ชุมชน					
2. ด้านการพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชน/					
2.1 สมาชิกกลุ่มมีความเข้าใจถึงการรวมกลุ่ม					
2.2 สมาชิกกลุ่มมีความเข้าใจถึงความสำคัญของ การมีส่วนร่วม					
2.3 สมาชิกกลุ่มมีความเข้าใจในการดำเนิน กิจกรรมของกลุ่มอาชีพได้เป็นอย่างดี					
2.4 สมาชิกกลุ่มมีความเข้าใจถึงการพัฒนากลุ่ม					
3. ด้านการพัฒนาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ					
3.1 สมาชิกกลุ่มได้มีส่วนร่วมในการหาเงินทุน โดย จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ในชุมชน					
3.2 สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของ กลุ่มออมทรัพย์อย่างสม่ำเสมอ					
3.3 สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการหาเงินทุนจาก ภายนอกชุมชน					
3.4 สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการได้มาซึ่งเงินทุน โดยการติดต่อกู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตรและ สหกรณ์การเกษตร					
3.5 สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการได้มาซึ่งเงินทุน โดยการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน					

ปัจจัยผลักดันด้านเศรษฐกิจชุมชน	เห็นด้วยระดับความเป็นจริง				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
3. ด้านการพัฒนาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ					
3.6 สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการใช้เงินทุนที่ได้จากการระดมทุนภายในหมู่บ้าน เพื่อใช้อย่างสมเหตุสมผล					
4. ด้านการพัฒนาพื้นฐานทางกายภาพ (สาธารณูปโภค)					
4.1 สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการพัฒนาและปรับปรุงระบบประปาภายในชุมชนเพื่อการบริโภคและผลิต					
4.2 สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการพัฒนาและปรับปรุงไฟฟ้าเพื่อการบริโภคและผลิต					
4.3 สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการพัฒนาและปรับปรุงถนนในชุมชน เพื่อการบริโภคและผลิต					
4.4 สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการพัฒนาและปรับปรุงคู คลองและบ่อน้ำในชุมชน เพื่อการบริโภคและผลิต					

ส่วนที่ 3 กิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความเป็นจริง

ปัจจัยผลักดันด้านเศรษฐกิจชุมชน	เห็นด้วยระดับความเป็นจริง				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1. การผลิต					
1.1 กลุ่มอาชีพให้ความสำคัญกับคุณภาพของผลผลิต					
1.2 กลุ่มอาชีพให้ความสำคัญกับการจัดการเกี่ยวกับต้นทุนการผลิต					
1.3 กลุ่มอาชีพให้ความสำคัญกับเทคโนโลยี หรือกรรมวิธีในการผลิต					
1.4 กลุ่มอาชีพให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มการผลิต					
1.5 กลุ่มอาชีพให้ความสำคัญกับการจัดการเกี่ยวกับจำนวนการผลิต					
1.6 กลุ่มอาชีพให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ร่วมกับการผลิต					
1.7 กลุ่มอาชีพให้ความสำคัญกับการผลิตในรอบปีที่ผ่านมาใช้เป็นข้อมูลสำหรับการผลิตในปีต่อไป					
2. การบริโภค					
2.1 สมาชิกกลุ่มมีการแบ่งผลผลิตส่วนหนึ่งไว้สำหรับการบริโภค					
2.2 สมาชิกกลุ่มมีการใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้ามาบริโภคเพิ่มเติมตามความจำเป็น					
2.3 สมาชิกกลุ่มมีการมีการควบคุมค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่เพื่อไม่ให้หมดไปกับสินค้าเพื่อการบริโภค					
2.4 สมาชิกกลุ่มมีการควบคุมค่าใช้จ่ายในการบริโภคไม่เกินกว่ารายได้ที่มีอยู่					

ปัจจัยผลักดันด้านเศรษฐกิจชุมชน	เห็นด้วยระดับความเป็นจริง				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
3. การแปรรูป					
3.1 กลุ่มอาชีพมีการรวมกลุ่มเพื่อการแปรรูปผลผลิต					
3.2 กลุ่มอาชีพได้รับความรู้ในการแปรรูปจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ					
3.3 กลุ่มอาชีพให้ความสำคัญกับการแปรรูปผลผลิตโดยใช้กระบวนการแปรรูปที่ไม่สลับซับซ้อน					
4. การขาย					
4.1 กลุ่มอาชีพมีขายผลผลิตโดยการขายปลีก					
4.2 กลุ่มอาชีพมีขายผลผลิตโดยการขายส่ง					
4.3 กลุ่มอาชีพมีขายผลผลิตผ่านทางตัวแทนจำหน่าย					
4.4 กลุ่มอาชีพมีขายผลผลิตให้แก่โรงงานแปรรูป					
4.5 กลุ่มอาชีพมีจำหน่ายผลผลิตโดยที่ราคาขายเป็นไปตามราคาตลาด					
4.6 กลุ่มอาชีพมีอำนาจในการกำหนดราคา					

ส่วนที่ 4 การจัดสรรกำไรส่วนเกิน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความเป็นจริง

ปัจจัยผลักดันด้านเศรษฐกิจชุมชน	เห็นด้วยระดับความเป็นจริง				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1. การให้การศึกษา					
1.1 กลุ่มอาชีพนำผลกำไรมาสนับสนุนการศึกษาในรูปแบบอุปกรณ์การเรียน เช่น หนังสือ อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียน					
1.2 กลุ่มอาชีพนำผลกำไรมาสนับสนุนการศึกษาในรูปแบบของอาหารกลางวัน					
1.3 กลุ่มอาชีพนำผลกำไรมาสนับสนุนการศึกษาในรูปแบบของทัศนศึกษา					

ปัจจัยผลักดันด้านเศรษฐกิจชุมชน	เห็นด้วยระดับความเป็นจริง				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
2.การให้ความอนุเคราะห์ในชุมชน					
2.1 กลุ่มอาชีพนำผลกำไรมาสนับสนุนเงินทุนแก่เยาวชนที่เพิ่งจบการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพ					
2.2. กลุ่มอาชีพนำผลกำไรมาสนับสนุนการให้เงินช่วยเหลือและการรักษาพยาบาลแก่คนชรา					
2.3 กลุ่มอาชีพนำผลกำไรมาสนับสนุนกิจกรรมที่เหมาะสมแก่คนพิการ					
3. การสร้างสาธารณูปโภค					
3.1 กลุ่มอาชีพนำผลกำไรมาสนับสนุนการสร้างประปาหมู่บ้าน					
3.2 กลุ่มอาชีพนำผลกำไรมาสนับสนุนการสร้างถนนภายในหมู่บ้าน					
3.3กลุ่มอาชีพนำผลกำไรมาสนับสนุนการสร้างการขุดสระน้ำไว้ใช้ในหมู่บ้าน					
3.4กลุ่มอาชีพนำผลกำไรมาสนับสนุนการสร้างการจัดการสิ่งปฏิกูลในหมู่บ้าน เช่น จัดหาถังขยะเตาเผาขยะ เป็นต้น					
4. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ					
4.1 กลุ่มอาชีพได้ช่วยชี้แนะให้คนในชุมชนเห็นถึงความสำคัญของการดำเนินชีวิตร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติ ดินน้ำป่าไม้					
4.2 กลุ่มอาชีพมีการสนับสนุนเงินทุนเพื่อให้การส่งเสริมเยาวชนในชุมชนด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ					
4.3 กลุ่มอาชีพมีการร่วมกิจกรรม เพื่อให้ตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การขุดลอกคูคลองภายในชุมชน การปลูกป่า และการรักษาความสะอาด					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....